

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Historyczno - Socjologiczny
Instytut Historii

Bartłomiej Gawrylczyk

numer albumu
1989

DEKANAT POŁOCKI W ŚWIETLE
OPISÓW PARAFII Z 1784 ROKU

Praca magisterska napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Józefa Maroszka

Białystok 2005

Wstęp

W historiografii polskiej, dzieje diecezji wileńskiej zostały dość dobrze opracowane, a zwłaszcza w zakresie obejmującym obszar całej diecezji. W kwestiach związanych z historią i początkami, a także strukturą Kościoła w diecezji wileńskiej ważnymi pracami są opracowania słynnego historyka ks. Jana Kurczewskiego,¹ który wykorzystywał wiele nieznanych źródeł z tego powodu bardzo cennych, Stanisława Litaka, Jerzego Ochmańskiego,² Stanisława Olczaka, Tadeusza Krahela, Jana Skarbka³ i innych. Informacji o miejscowościach zaczerpnięto z dzieła Romana Aftanazego⁴ oraz hrabiego Tyszkiewicza.⁵ Z historyków zza wschodniej granicy należy wymienić J.A. Łabyncewa i Ł. Ł. Szawinskaja,⁶ którzy zajmowali się Połockiem.

Zagadnienie dotyczące historii dziejów dekanatu połockiego jest albo nie opracowane, albo w niedostatecznym stopniu. W niniejszej pracy będącej edycją tekstu źródłowego opisów parafii dekanatu połockiego z 1784 roku, spróbuję przybliżyć tą kwestię.

Wyżej wspomniane opisy parafialne powstały w związku z akcją stworzenia obrazu kartograficznego Rzeczypospolitej doby końca XVIII wieku. Akcja ta została zainicjowana przez biskupa płockiego, a później prymasa Polski-Michała Poniatowskiego (brata ówczesnego króla Stanisława Augusta Poniatowskiego).

¹J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie od jego złożenia aż do dni obecnych, zawierające dzieje i prace biskupów i duchowieństwa diecezji wileńskiej oraz wykaz kościołów, klasztorów, szkół i zakładów dobroczynnych i społecznych*, Wilno 1912.

²S. Litak, *Kościół łaciński w Polsce około 1772 roku*, Lublin 1991; tenże, *Struktura terytorialna Kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku*, t. IV, Lublin 1980; J. Ochmański, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972.

³Na łamach „*Studia Teologiczne*”, 5-6, Białystok-Drohiczyń-Łomża (1986-1987), S. Olczak, *Rozwój sieci parafialnej w diecezji wileńskiej do II poł. XVIII* „J. Skarbek, *Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/3-1914*; T. Krahel, *Zarys dziejów diecezji wileńskiej*.

⁴R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, cz. 1, t.1-4, Warszawa 1986.

⁵K. Tyszkiewicz, *Wilija i jej brzegi*, Drezno 1871.

⁶J. A. Łabyncew, Ł. Ł. Szawinskaja, *Połock- kołybiel prawosławija na Bielarusi: kalendar głównych istorycznych sobytij za tysiaczu ljet 992-1992*, Mińsk-Połock 1992.

Pomysł ten polegał na tym, że aby zebrać potrzebne informacje miano rozesłać odpowiednie ankiety do plebanów w celu opisanie swoich parafii. Zebrane w ten sposób opisy stanowiły bogaty materiał z geograficzno-gospodarczymi informacjami dotyczącymi obszaru dla całej Rzeczypospolitej. W ten sposób opisy utworzyły kilkadziesiąt tomów dotyczących całego kraju. Z tych zasobów skorzystał kartograf, Karol Perthees tworząc 12-to tomowe dzieło „*Geograficzno-statystyczne opisanie parafii Królestwa Polskiego*”, które obejmowało swym zasięgiem parafie diecezji krakowskiej, wrocławskiej, gnieźnieńskiej, poznańskiej i brzesko-łuckiej.⁷

Opisy te powstawały w ostatnich latach istnienia Polski, dzięki czemu stanowią one obraz rzeczywistości nie naruszonej przez późniejsze to jest porozbiorowe sankcje i przekształcenia. Jak wspomniałem wyżej pomysł ten wyszedł od prymasa Poniatowskiego, a poparł go na interesującym nasz obszarze-biskup wileński, Ignacy Massalski ogłaszając list pasterski z zaleceniem opisanie każdej parafii w Diecezji Wileńskiej tymi oto słowy: „(...) *ulożona karta diecezji naszej większą część Xięstwa Lit. Zajmującej, do wielu pospolitych pożytków byłaby zdadną. Zna te pożytki każdy oświecony Obywatel i nie może ich dla Ojczyzny nie życzyć. Znajome są najszczególniej JKMci Panu Naszemu Miłościwemu, który kraju od siebie ukochanego radłby mieć zawsze obraz przed oczami, żeby do najodleglejszych zakatków, troskliwość ojcowską rozciągając, ku jednemu dobra powszechnemu zamiarowi wszystkie szczególnych miejsc własności doprowadzał. Wątpić nie możemy, że duchowieństwo diecezji naszej i świeccy majątności possesorowie do tak pożytecznego zamysłu chętnie się przyłożą. Z tych więc powodów wszystkim JXX. Dziekanom i Plebanom jak najusilniej zalecamy, ażeby podług załączonych Artykułów i na wzór opisania Podbrzeskiego kościoła, każdy położenie miejsc, dróg, miast i miasteczek, wsi, nawet ludzi ruskiego obrządku lub obcej religii osiadłych, tudzież zaścianków sporządził, a potem najdalej na piętnasty Augusta, roku teraźniejszego do*

⁷W. Wernerowa, *Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784*, [w:] *Studia Podlaskie*, t. 1, Białystok 1990, s. 99-101.

właściwego Dziekana a JXX. Dziekani do Kancelaryi Naszej Zadwornej na pierwszy 7 bra odesłali.”⁸

Do powyższego listu pasterskiego dołączona była właściwa ankieta podzielona na dziewięć punktów, które określały jakie informacje dotyczące parafii miały zawierać się w opisie. W pierwszym punkcie ankiety proboszcz miał wskazać umiejscowienie swojej parafii to jest w jakim archidiakonacie, dekanacie, województwie i powiecie się znajduje, wyczerpująco uczynił to pleban parafii w Rukszenicach: *„Kościół parafialny należący do dóbr po Jezuitach turowlijskich położony w województwie i dekanacie połockim, graniczy od wschodu letniego do wschodu zimowego z parafią bieszenkowicką od wschodu zimowego do południa z parafią lepelską od południa do zachodu zimowego z parafią kublicką, od zachodu zimowego do zachodu letniego z parafią ekimańską od zachodu letniego do wschodu letniego, Dźwiną zakordonowym krajem od Moskwy. Dwory i wioski oraz miejsca do tej parafii należące w tymże województwie według porządku alfabetu ułożone”*⁹.

Następnym krokiem w tym punkcie było określenie położenia wszystkich miejscowości, wsi, karczem, dworów, folwarków itp. w odniesieniu do usytuowania kościoła parafialnego. Przy każdej miejscowości opisujący to miał obowiązek podania takich danych jak właściciel czy dzierżawca (mógł nim być świecki lub kościelny), oraz określenie położenia geograficznego względem kościoła parafialnego i odległości od niego wyrażoną w milach. Przy określaniu odległości stosowano trzy obowiązujące w tamtym okresie miary: mila wielka, mila średnia i mila mała (mierna),¹⁰ np.: *„(...) zaścianek księcia Radziwiłły, na samą północ, względem kościoła dokszyckiego, mila wielka”*¹¹.

Kolejne punkty dotyczą usytuowania okolicznych kościołów względem danego kościoła parafialnego, nawet tych z sąsiednich dekanatów i powiatów: *„Wyrazić potrzeba odległości i położenia od parafialnego kościoła w okolicy*

⁸ W. Wernerowa, *op. cit.*, s. 100.

⁹ Opis parafii rukszenickiej w 1784 r.

¹⁰ Mila wielka 8238 m, mila średnia 6740 m, mila mała (mierna) 5703 m. Zob. E. Stamm, *Miary i długości w dawnej Polsce*, „Wiadomości Służby Geograficznej” 1935, z. 3, s. 374-376.

¹¹ Opis parafii dokszyckiej w 1784 r.

*będących sąsiedzkich parafialnych kościołów (...)*¹². Następnie w punkcie trzecim wymieniano ważniejsze miasta powiatowe i grodowe, również opisane względem kościoła parafialnego oraz miasta wzajemnie od siebie odległe. Kolejny punkt nakazywał opisanie wszystkich dróg prowadzących do tych miejscowości z charakterystyką danej drogi jak trudności w przebyciu jej, czy jest prosta, kamienista lub piaszczysta, twarda oraz ile potrzeba godzin na przebycie jej w okresie zimowym i letnim. Powyższe dane mogą przyczynić się do poznania struktury sieci drogowej w omawianym okresie i porównanie do stanu dzisiejszego.

W kolejnych wreszcie punktach zawarte w nich dane miały ukazać obraz ukształtowania topograficznego całego terenu danej parafii. Ksiądz miał wymienić tutaj wszystkie miejsca należące do sieci wodnej: *„Bagna, błota, jeziora i ich nazwiska, stawy, brody, sadzawki, kanały, mosty, przeprawy, groble, tamy, kępy, rzeki splawne, rzeczki, strugi, ścieki wód względem wsi lub miejsca, przy którym są położone. (...) Skąd się poczynają? Pod które wioski i miejsca rozciągają się i płyną? Gdzie i przy której wiosce lub miasteczku łączą się z drugimi rzekami (...)*”¹³. Opisom poddano również stan zalesienia, czy jest na terenie danej parafii więcej lasu czy otwartego pola. Zalesione tereny miał pisać wyszczególnić pod kątem występujących tam gatunków drzew z podaniem ich nazewnictwa. Niezwykle ważną pozycją był punkt ankiety informujący o gospodarczym rozwoju, który wyszczególniał istniejące na terenie parafii urządzenia techniczne: tartaki, folusze, młyny z rozróżnieniem na wietrzne i wodne. Polem do popisu dla plebanów opisujących swój teren były opisy dotyczące sieci dróg partykularnych i publicznych, które w najmniejszych detalach, bardzo plastycznie obrazują wygląd tych dróg ich otoczenie i obiekty występujące przy trasie. Na koniec każdej ankiety pleban miał określić podział administracyjny obowiązujący na terenie danej parafii.

Rękopiśmienne opisy dekanatu połockiego z 1784 roku, są oryginałami wydanymi w postaci faksymiliów, które zostały zebrane przez profesora Józefa

¹²*Przyszłość Kultury Polaków na Kresach*, t. II Kraj rodzinny matki mej pod red. J. Maroszka, Białystok-Drohiczyn 2000, s. 7.

¹³*Przyszłość Kultury...*, t II, s. 8.

Maroszka i opublikowane z okazji Kongresu Kultury Polskiej.¹⁴ Stanowiły one część jednego z tomów stanowiących opisy parafii Polski, które niestety nie wszystkie zachowały się do dzisiaj, gdyż zawierucha II wojny światowej, pochłonęła w części te cenne źródła. Opisy te stanowią jak już wspomniałem bezcenny materiał do analizy struktury stosunków gospodarczych, własnościowych, struktury religijnej, sieci klasztornej i parafialnej oraz przyrodę na tych terenach pod koniec XVIII wieku. Dodatkowymi informacjami jakie można odczytać z nich, to poziom intelektualny ówczesnego kleru.

Wypełnione ankiety były zróżnicowane pod kątem rzetelności i objętości w zamieszczonym w nich materiale. Nazwy miejscowości pokrywają się z brzmieniem podawanym przez dzisiejsze białoruskie mapy, w przeciwieństwie do podanych przez *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*,¹⁵ które nieznacznie się różnią. Świadczy to o tym, że pleban spisujący te nazwy, robił to zgodnie z brzmieniem nazw funkcjonujących w tradycji ludowej.

Każdy pleban składał własnoręcznie podpis pod skończonym opisem swojej parafii, ale zdarzało się, że podpis składał nie ksiądz pleban, lecz wikary. Taka niepewność jest spowodowana przez inny charakter podpisu, różny od samego opisu. Taka sytuacja jest związana z kilkoma parafiami dekanatu połockiego, gdzie są wątpliwości w przypadku parafii rukszenickiej, połudowickiej i zadorowskiej. W przypadku parafii kublickiej problem tkwi w braku kilku stron i tym samym brakiem podpisu, natomiast podpis księdza pod parafią głębocką wyraźnie jest innym charakterem pisma.

Inną sprawę stanowi jakość i rzetelność sporządzonego opisu. W większości przypadków jest to zrobione prawidłowo, a nawet szczegółowo, ale występują przypadki w których, występuje bałagan, miejscowości są nie w porządku alfabetycznym, informacje są bez podziału na numery, a same opisy potraktowane są bardzo zdawkowo. Sytuacja taka wystąpiła w parafii łuczajskiej. Ponadto pewną trudność sprawiło prawidłowe odczytywanie tekstów z 1784 roku, w zależności od umiejętności piśmiennych i kaligraficznych danego autora opisów było to zadanie łatwiejsze lub trudniejsze.

¹⁴ Zob., *Przyszłość Kultury...*, t. II.

¹⁵ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, Warszawa 1880-1902, t. 1-15.

W przeanalizowanych przeze mnie opisach parafialnych, nie zauważyłem wzmianek o wyznaniu ludności zamieszkującej daną parafię. Jedynymi danymi w tej kwestii są wymieniane świątynie katolickie, prawosławne czy unickie, które występują w danych miejscowościach i osadach, z których można wywnioskować ostrożnie szacowany skład wyznaniowy na interesującym nas obszarze.

Jednym z celów przyświecających w tworzeniu niniejszej pracy jest przybliżenie i poznanie *”(...) własnej i wspólnej tradycji historycznej przez Polaków, Litwinów i Białorusinów (...)”*¹⁶, których potomkowie zamieszkiwali i tworzyli harmonijnie współistnienie na terenach byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego, które zostało brutalnie przerwane przez zaborcę rosyjskiego. Opisy stanowią również dowód jak mieszały się kultury i język na obszarze Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Poprzez nienaruszony w nich obraz rzeczywistości przedrozbiorowej Polski i inne aspekty omawianego źródła, mogą się przyczynić i być katalizatorem do rozbudzenia chęci poznania, nie ukrywajmy, zapomnianej w szerszym odbiorze historii Polski oraz próby porównania wyglądu tych terenów dzisiaj i w minionym czasie.

*

Teraz spróbuję przybliżyć charakterystykę obszaru parafii należących do dekanatu połockiego w 1784 roku.

Dekanat połocki zawierał się na terenie Diecezji Wileńskiej, parafie tożsamo były w granicach administracyjnych na obszarze dwóch województw: wileńskiego i połockiego. W ramach tego pierwszego zajmowały teren powiatu oszmiańskiego, natomiast województwo połockie w tym czasie nie przecinały granice żadnych innych powiatów. Omawiany dekanat składał się z około 14 parafii: Dokszyce, Dołhinów, Duniłowicze, Dżisna, Ekimania, Głębokie, Kublicze, Łuczaj, Parafianów, Poludowicze, Rukszenice, Wołkołata, Zadoroże i

¹⁶*Przyszłość Kultury...*, t II, s. 5.

Zahacie. Możliwe, że parafii było więcej, gdyż Stanisław Litak i Ks. Jan Kurczewski ¹⁷ wymieniają Budśław, Kiemieszewice, Krzywice, Połock, Serwecz, Udział (parafia Lepel Nowy nie została uwzględniona w niniejszej pracy przez pomyłkę), ale być może opisy tychże nie zachowały się do dnia dzisiejszego. Może tu też chodzić o to, że nie wszystkie kościoły posiadały prawa parafialne, tak jak to było w przypadku kościoła (będącego w rękach zakonnych) w Udziale¹⁸, dlatego też poniższe dane dotyczą owych wymienionych miejscowości, w których znajdowały się kościoły parafialne w poniższej tabeli.

Tabela 1. Parafie wraz z plebanami oraz miejscowości na ich obszarze.

L.p	Parafia	Imię i nazwisko plebana	Liczba miejscowości
1	Dokszyce	ks. Jerzy Kornilowicz	169
2	Dołhinów	ks. Józef Gierdziejewski	57
3	Duniłowicze	ks. J. Hladowicki	106
4	Dzisna	ks. Maciej Antoni Ostrowski	41
5	Ekimania	ks. Tymoteusz Łebkowski	121
6	Głębokie	ks. Michał Kazimierz Fiedorowicz	231
7	Kublicze	-	205
8	Łuczaj	ks. Nikołaj Będzkowski	49
9	Parafianów	ks. Marcin Wincenty Mordas	48
10	Poludowicze	ks. Bonifacy Dąbrowski	75
11	Rukszenice	ks. Józef Stefan Leonowicz	57

¹⁷ Zob. J. Kurczewski, *op. cit.*, S. Litak, *Kościół Łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku. Struktury administracyjne*, Lublin 1996, s. 322.

¹⁸ S. Litak, *Struktura terytorialna kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku*, Lublin 1980, s. 67.

12	Wołkołata	ks. Michał Halicki	62
13	Zadoroże	ks. Bazyli Fiedorowicz	164
14	Zahacie	ks. Montowt	93
Razem			1478

Źródło: Opisy parafii w 1784.

Z powyższej tabeli wynika, że plebani z Głębokiego i Zadoroża o godności Fiedorowicz, mogą być spokrewnieni, bo pochodzą ze Szczonowa. Dziekanem dekanatu połockiego według ustaleń pochodzących z omawianego źródła był Bazyli ze Szczonowa Fiedorowicz, a pisarzem-Marcin Wincenty Mordas, pełniący ponadto tę funkcję w Kapitulie Wileńskiej.

Informacje dotyczące liczebności miejscowości w danej parafii ukazują obraz dekanatu o zróżnicowanej wielkości parafii, ale o dużym zagęszczeniu sieci osadniczej. Najmniejszymi pod względem liczby miejscowości były parafie w Dziśnie, Parafianowie i Łuczaju. Największymi pod tym względem odnotowano parafie w Głębokim, potem w Kubliczach i Dokszycach. W pozostałych parafiach liczba ta wahała się od 57 w Dołhinowie i Rukszenicach do 164 w Zadorożu. W tych odznaczających się największą ilością można stwierdzić, że może to być wynikiem lepiej rozwiniętej sieci osadniczej niż w pozostałych parafiach.

Wiadome jest, że sieć parafialna najpóźniej ukształtowała się na terenach najdalej wysuniętych na wschód Wielkiego Księstwa Litewskiego, a przynajmniej w połowie XVI wieku na terenach późniejszego dekanatu połockiego, zanotowana była tylko jedna parafia¹⁹. Natomiast najwyższy poziom rozwinięcia sieci parafialnej na tym obszarze przypada na II połowę XVIII wieku i czasy rozbiorów²⁰.

Wraz z utworzeniem biskupstwa wileńskiego i żmudzkiego w XV wieku, rozpoczął się okres rozwoju sieci parafialnej a tym samym asumpt pod przyszły

¹⁹ S. Olczak, op. cit., s. 111.

²⁰ J. Skarbek, op. cit., s. 121.

rozwój organizacji kościelnej i chrystianizowania całej Litwy. Wtedy też powstawało najwięcej kościołów w wyniku fundacji królewskich. Dopiero z czasem do fundatorów-władców zaczęli dołączać fundatorzy prywatni, widzący korzyści z wprowadzenia sieci kościelnej na swoim terenie.

Ważną rzeczą jest przedstawienie teraz sylwetki miasta, które dało nazwę temuż dekanatowi, Połocka, którego początki datuje się na rok tysięczny, kiedy to powstaje pierwsza świątynia na tym terenie dając już wtedy dowód na istnienie chrześcijaństwa na Rusi. Istnienie soboru Sofijskiego będącego od początku bazyliką katedralną arcybiskupstwa połockiego jest świadectwem istnienia tu prawosławia, aż do roku 1596, czyli powstania Kościoła unickiego, kiedy przestaje być bazyliką prawosławną, a funkcjonuje jako świątynia unicka do 1839 roku.²¹ Przez długi czas Połock był niejako stolicą księstwa połockiego, które zostało w końcu podbite w XIII wieku przez Litwę. Na początku XVI wieku księstwo przestaje istnieć, a w jego miejsce powstaje województwo połockie,²² którego wizytówką stają się ustanowione w roku 1566 konwokacje odbywające się przed obradami sejmików powiatowych. Zbierały się one w Wilnie, Lidzie, Wiłkomierzu, Oszmianie i właśnie w Połocku.²³

Połock pełnił funkcję siedziby arcybiskupstwa unickiego, które obejmowało, także tereny dekanatu połockiego. Tutaj można przypomnieć skąd rekrutowali się katolicy na tych najbardziej wysuniętych na wschód rubieżach Rzeczypospolitej. Byli to przede wszystkim, Polacy osadnicy oraz nawróceni Litwini zasiedziali na tych terenach. Procesy nawracania Rusinów prowadzone były przez bernardynów od XV wieku, aż do powstania w ramach unii, kościoła wschodniego.²⁴ Po pierwszym rozbiórze Polski w 1772 roku, gdy część ziem połockich i samego miasta zabrała Rosja, funkcje Połocka jako stolicy dekanatu przejęło miasteczko Uszcz.

Rozwój miasta Połocka nastąpił po roku 1498, gdy został nadany miastu przywilej prawa Magdeburskiego oraz założony został klasztor i kościół katolicki

²¹ A. Kempfi, *Urbs Polotia. Miasto nad Dźwiną między nowymi i dawnymi laty*, [w:] Lithuania, z. 2-3, s. 54.

²² *Słownik Geogr.*, t. VIII, s. 720.

²³ J. Ochmański, *Historia Litwy*, Wrocław 1990, s. 139.

²⁴ E. Wyczawski, *Cerkiew wschodnia*, [w:] Studia Teologiczne, Białystok-Drohiczyń-Łomża, 5-6, s. 245.

przez bernardynów, a przewodził im ojciec Leon z Łańcuta.²⁵ Dzieje miasta znaczyły wojny jak na przykład najazd wojsk rosyjskich pod dowództwem cara Iwana Groźnego w 1563 roku, a dopiero po piętnastu latach oblężenia miasto odbili Polacy pod wodzą króla Stefana Batorego. W mieście w tamtym okresie przeważały okazałe budowle należące do jezuitów, franciszkanów, dominikanów, bernardynów oraz bazylianów. Obok soboru Sofijskiego istniał okazały kościół pod wezwaniem św. Stefana oraz kolegium jezuickie, które było jedna z największych siedzib tego zakonu na świecie.²⁶

Wraz z rozbiorami nadeszła katastrofa nie tylko dla Rzeczypospolitej, ale i dla ziemi połockiej, która w pierwszej kolejności doświadczyła utraty swoich ziem na rzecz zaborcy rosyjskiego. W wyniku pierwszego zaboru Rosja wcieliła województwo inflanckie, północną część połockiego, część witebskiego, mścisławskiego i mińskiego wzbogacając swe terytorium o 92 tys. kilometrów kwadratowych z 1300 tysiącami mieszkańców.²⁷

Tragedią miasta w 1772 było to, że granicą państwową stała się rzeka Dźwina, która rozdzieliła Połock na dwie części. Północna część miasta, będąca główną jego zabudową znalazła się w granicach Imperium Rosyjskiego, natomiast południowa strona tzw. Zadźwinie do drugiego rozbioru w 1793 roku pozostawała przy Rzeczypospolitej,²⁸ a funkcje Połocka przejmuje wspomniany wyżej Uszcz.

Ciśnię się zatem pytanie dlaczego dekanat, którego siedziba prawie przestała istnieć dla Kościoła i Polski już w roku 1772 nazywany jest w 1784 roku połockim?. Odpowiedź wydaje się prozaiczna, wydaje się, że myślano o tym, że tragedia rozbiorów nie potrwa długo i Połock wraz z innymi ziemiami zagrabionymi niedługo wróci do macierzy, czyli Polski, dlatego pozostała nazwa dekanat połocki. Niestety przyszłość okazała się jeszcze gorsza od tej zastanej 1772 roku. W 1793 nastąpił drugi rozbiór, a po nim w 1795 roku trzeci rozbiór Polski wymazując państwo z map Europy na ponad sto lat.

²⁵ J. Łabyńcew, *Latopis połocki oo. Jezuitów*, [w:] Lithuania, z. 4 1998, s. 113.

²⁶ *Tamże*, s. 113.

²⁷ *Dzieje Polski*, pod red. J. Topolskiego, Warszawa 1976, s. 379.

²⁸ A. Kempfi, *op. cit.*, s. 52.

Początków dekanatu połockiego możemy się dopatrywać w roku 1498, kiedy obok dziewięciu innych kościołów powołanych do istnienia w diecezji wileńskiej przez króla Aleksandra Jagiellończyka, powstał pierwszy kościół parafialny w Połocku,²⁹ a w dwa lata później był już kościół w mieście Duniłowicze (1500) z nieustalonej fundacji³⁰. Bardzo prawdopodobne jest, że założycielami byli Radziwiłłowie, gdyż jak wspomina *Słownik Geograficzny* pierwszymi właścicielami Duniłowicz byli właśnie Radziwiłłowie, co też, zbiega się z wysunięciem się ich rodu na czoło listy fundatorów w tym okresie. Wraz z nadaniem Radziwiłłom tytułu książęcego wzmogli oni swą działalność jako założyciele kościołów na swoich ziemiach. Powstała więc wtedy parafia w Wołkołacie (1522)³¹. Kolejnym wzmiankowanym kościołem, był założony w roku 1553 kościół w Dołhinowie³².

Udało się ustalić, że na czternaście kościołów trzy były pod wezwaniem różnych świętych, najwięcej było pod wezwaniem Maryjnym, bo aż pięć, a dwa św. Trójcy.

Poza kościołami katolickimi istniały na terenie parafii dekanatu połockiego również świątynie prawosławne i unickie. W sumie istniało 36 cerkwi różnej przynależności, w poszczególnych parafiach omawianego dekanatu. Najwięcej cerkwi było w parafiach:

Dokszyce

Czyście (dwór i wieś), Dokszyce, Dobrunie (wieś), Hnieździłów (wieś), Kolaki (wieś), Komajsk (wieś), Kiemieżowce (wieś), Niebyszyn (wieś), Olborowicze (wieś), Porpliszcz (wieś i karczma), Słoboda zamoska (wieś), Tomiłowicze (wieś, karczma, dwór), Witunicze (dwór, wieś, karczma)

Głębokie

²⁹ S. Olczak, op. cit., s. 108.

³⁰ J. Ochmański, op. cit., s. 65.

³¹ *Tamże*, s. 68-69.

³² J. Ochmański, op. cit., s. 65.

Berezwecz (miasteczko), Głębokie (miasto), Hołubieże (miasteczko), Hulidowka (wieś), Iwanowszczyzna (wieś), Kowale (miasteczko), Miechowicze (wieś i karczma), Perodoty (dwór), Sujło (miasteczko i karczma), Soroki (wieś), Zaborze (miasteczko)

Dzisna

Dryhucze (słoboda), Hołomyśl (Wieś), Krasna Góra (dwór), Mikołajowo (dwór), Wianuża (dwór).

Poludowicze

Biedrzyca (wieś), Nacza Szpakowszczyzna (wieś), Wietrzyn (miasteczko i dwór)

Zadoroże

Czerniewicze (miasteczko), Plisa, Skonczyki (wieś)

Jedna była w **Ekimanii**. Na podstawie opisów parafii dekanatu połockiego w 1784 roku, na 37 cerkwi 7 było prawosławnych, a 3 należały do cerkwi unickiej i jedna grecka. Jan Kurczewski wymienia w XVIII wieku cerkwie unickie zlokalizowane w: Dołhinowie, Duniłowiczach, Dzierkowszczyźnie, Krajsku, Mosarzu, Norzycy, Porpliszczach, Sittcu, Berezweczu, Dziśnie, Głębokim, Hermanowiczach, Leonpolu, Łużkach i Wianuży³³.

Kolejnym ważnym do przeanalizowania aspektem jest struktura własności jaka obowiązywała na obszarze dekanatu połockiego w omawianym okresie.

Obszerna własność należała do zakonów, które miały swoje siedziby na terenie diecezji wileńskiej. Na terenie poszczególnych parafii tak układała się przynależność klasztorna:

Bazylianie:

Parafia głębocka

Andrzejowszczyzna (zaścianek), Berezwecz (miasteczko), Bierzowki (wieś), Borsuki (wieś), Ciszonki (wieś), Dziehciewczyki (zaścianek), Gropamoszczyzna (wieś), Hałaznie (wieś), Hulidowka (wieś), Koszyrszczyzna (wieś), Letniki (zaścianek), Łakowszczyzna (zaścianek), Łaskie (zaścianek), Łatuszki (wieś), Mikulicze (folwark), Połonica (wieś i karczma), Pyszki

³³ J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 496-497.

(zaścianek), Prytyki (wieś), Soroki (wieś), Szyłowo (zaścianek), Sosnowka (wieś i karczma), Obrub (wieś), Zapolskie (wieś), Zaborcy (wieś), Żabianka (karczma), Żółtkowo (zaścianek), Zyski (zaścianek)

Parafia kublicka

Anikowszczyzna (wieś), Babiagóra (wieś), Baczkarowszczyzna (wieś), Browczyna (wieś), Borowce (wieś), Buchnio (wieś), Ciuchały (wieś), Czarny Ruczaj (wieś), Dworzyca (wieś), Dzierbina (wieś), Hwozdy (wieś), Huciszko (wieś), Hutor (wieś), Horodzice (wieś), Hory (wieś), Haładusza (wieś), Hmyłowszczyzna (wieś), Iwaszkowo (wieś), Jazno (wieś), Janowiki (wieś), Kaczany (wieś), Karabany (wieś), Kłopy (wieś), Leźnie (wieś), Manuchowo (wieś), Nawłoki (wieś), Prasniki (wieś), Pleczyszcze (wieś), Ragulka (wieś), Szarżany (wieś), Starzyno (wieś), Sośniak (wieś), Stajki (wieś), Sudziłowice (wieś), Szraka Koniec, Sierotki (wieś), Uhlakowo (wieś), Uchty (wieś), Zajki (wieś), Zwosinie (wieś), Zabałodzie (wieś), Zarubowszczyzna (wieś), Żarki (wieś)

Parafia rukszenicka

Czerstwaty (wieś)

Bazylianki (połockie):

Parafia zahacka

Nawlice (wieś)

Dominikanie:

Parafia dokszycka

Czyście (dwór i wieś), Porzecze (wieś), Starosiele (wieś), Tumiłowice (wieś, karczma, dwór)

Parafia dołhinowska

Ponia (wieś), Wardonicze (wieś)

Parafia duniłowska

Chrystow (folwark), Drozdowo (wieś), Peryszleja (folwark)

Franciszkanie:

Parafia głębocka

Dzierkowcy (wieś), Łosie (wieś), Owsiarniki (wieś), Romanczyki (wieś), Rusaki (wieś), Sapielino (wieś)

Parafia zadorowska

Brachuny (wieś), Hołownie (wieś), Prozoroki (miasteczko), Sanniki (folwark)

Karmelici bos:

Parafia dokszycka

Chmielewszczyzna (wieś), Dalekie (wieś), Hnieździłów (wieś), Janki (wieś), Kominki (wieś), Koziki (wieś), Kruki (wieś), Kolaki (wieś), Kutry (wieś), Łaporki (zaścianek), Olborowicze (wieś), Oszow (wieś), Turowszczyzna (wieś), Uhły (wieś), Wietachnio (wieś), Wierecieje (wieś)

Parafia głębocka

Ambrosewicz (wieś), Borhowszczyzna (zaścianek), Brukiecie (zaścianek), Bojarsko (wieś), Bogramy (wieś), Dziechciary (wieś), Dobrzezinów (wieś), Głębokie (miasto), Gozgirdy (zaścianek), Horodyszcze (wieś), Jakubowszczyzna (wieś), Jałowiki (wieś), Jasunicze (wieś), Kowale (miasteczko), Korolewicz (folwark, wieś i karczma), Ledniki (wieś), Łastowica (folwark), Ławrynowka (karczma), Michale (wieś), Moskale (wieś), Morgi (zaścianek), Maciasy (wieś), Nieścierowicz (wieś), Obrub (wieś), Perodoty (dwór), Rusadczki (wieś), Sujło (folwark i miasteczko), Sosza (zaścianek i karczma), Szajkowszczyzna (zaścianek), Szypy (wieś), Słobocia (wieś), Szabany (wieś), Szaraki (wieś), Zapolje (wieś), Zamosze (wieś), Zachariasze (zaścianek)

Pijarzy:

Parafia kublicka

Auchwierowszczyzna (wieś), Rahozino (wieś), Sukiecino (wieś), Wiesnick (dwór)

Parafia zadorowska

Łużki (dobra)

Pojezuickie dobra:

Parafia rukszenicka

Antonow (folwark), Janopol (folwark), Kuhonie, Mosarz (miasteczko), Rukszenice (wieś), Stanisławów (folwark), Turowla (miasteczko)

Parafia zadorowska

Ihumanów (dwór), Kaakoły (wieś)

Mniej imponująco wygląda sytuacja w przypadku stanu posiadania przez Kapitułę Żmudzką w parafiach:

Parafia dokszycka:

Antonowo (zaścianek), Czernica Bliższa i Dalsza (zaścianki), Dokszyce (zaścianek), Domasze (wieś), Łocie (zaścianek), Nawałoki (zaścianek), Olchowka (zaścianek), Popowka (zaścianek), Plitnica (zaścianek), Pocijewicze (karczma), Rulaki (zascianek), Trusy (wieś), Torkuny (wieś i karczma), Uszmosze (zaścianek), Wołosadka (wieś), Wieciera (wieś), Zahoranie (wieś)

Mniej liczne majątki i wsie należały do Cerkwi unickiej w parafiach: Rukszenice, Ekimania, Kublicze oraz Zahacie. Reszta miejscowości należała do osób prywatnych.

Dekanat połocki, był położony na terenie zróżnicowanym pod względem geograficznym i przyrodniczym. W parafiach: Łuczaj, Wołkołata, Parafianowo,

Poludowicze, plebani donosili o miernej ilości lasów lub ich braku, kosztem otwartego terenu oraz o braku terenów podmokłych (jezior, błot, bagien).

Najbardziej rozbudowaną rzeźbę terenu posiadały parafie: Dokszyce, Duniłowicze, Ekimania, Kublicze, gdzie występowało najwięcej lasów, puszczy i terenów charakteryzujących się rozbudowaną siecią wodną (jeziora, rzeki, bagna). W parafii dokszyckiej tak pleban opisywał stan zadrzewienia: *„Lasu jest więcej w parafii dokszyckiej aniżeli otwartego pola. (...) ciągnie się puszcza JPani Hutorowiczowej (...) w której najwięcej jodły i osiny. (...) pod tymże samym położeniem (...) aż ku rzece Poni (...) w której także najwięcej jodły i osiny, a miejscami i olchy. (...) Puszcza Czernicka (...). Drzewa w niej najwięcej sosnowego do budowli zdatnego, a mało co, towarnego”*³⁴. W parafii rukszenickiej tak opisana została przyroda: *„Góry po jednej stronie nader gęste, od kościoła parafialnego minąwszy ½ mile na południe a rzuciwszy okiem od wschodu zimowego aż do zachodu zimowego, pełno niezliczonych gór. (...) Puszcze i lasy po jednej stronie tylko do kościoła parafialnego poczynawszy od zachodu letniego, aż do Bieszenkowicz bory i lasy nieprzerwanie rozciągają się na mil 7 szerokie na 3”*³⁵.

Ważne informacje dotyczące charakteru gospodarki prowadzonej podaje punkt siódmy wymienionej ankiety, dotyczący machin pracujących na danym terenie. Najczęściej wymienianymi machinami były młyny wodne (w większości) i wietrzne. Ponadto występowały folusze, urządzenie do produkcji materiałów na odzież.

Poniższa tabela obrazuje rozkład młynów (machin) z rozróżnieniem na typ napędu.

Tabela 2. Młyny (machiny) wietrzne i wodne na terenie poszczególnych parafii

³⁴ Opis parafii dokszyckiej w 1784 r.

³⁵ Opis parafii rukszenickiej w 1784 r.

Młyny			
Parafia		Wodne	Wietrzne
1	<i>Dokszyce</i>	19	1
2	<i>Dołhinów</i>	5	-
3	<i>Duniłowicze</i>	13	-
4	<i>Dzisna</i>	7	-
5	<i>Ekimania</i>	6	-
6	<i>Głębokie</i>	8	1
7	<i>Kublicze</i>	6	-
8	<i>Łuczaj</i>	-	3
9	<i>Parafianów</i>	3	1
10	<i>Poludowicze</i>	3	-
11	<i>Rukszenice</i>	9	-
12	<i>Wołkołata</i>	4	-
13	<i>Zadoroże</i>	7	-
14	<i>Zahacie</i>	3	4
	Ogółem	93	10
	Razem	113	

Źródło: Opisy parafii w 1784 roku.

Razem wszystkich młynów występowało 113, gdzie najczęściej odnotowałem, bo aż 19 młynów wodnych w parafii dokszyckiej przy jednym tylko wietrznym. Tak duża ilość świadczy o podmokłym terenie parafii i dobrej sieci wodnej potrzebnej do napędu urządzenia. W parafii rukszenickiej było młynów 9, a w tym jeden bardzo duży, bo w trzy koła. To także pokrywa się z danymi dotyczącymi zasobów wodnych na terenie tejże parafii i ogólnie charakteryzuje omawiany dekanat jako zasobny w wodę i tereny podmokłe. W ten przykładowy sposób opisywano tereny podmokłe: „*Błota Douha Płosa i*

Kopowiszcze nazwane ex opposito Swiniańskiego, z lewej strony Berezyny położone wzdłuż ciągną się, na północ, aż do jeziora Mieżużoła, mil 2 wielkie. Wszerz nad rzeką Berezyną od rzeczki Piszczalowki, aż do puszczy JP. Zenowicza Kęty nazwanej, ½ mili wielkie w różnych miejscach, nierównie, najwięcej jednak na mile szerokie być mogą. Rzeczka Piszczalowka poczyną się z błot tu wymienionych, na północy. Płyń krótko bardzo, oddzielając te błota od puszczy borowej i wpada wraz do Berezyny względem kościoła mil 2 wielkie, a pod karczmą Pocięjowiczami o ⅛ mili.”³⁶

W parafii zadorowskiej pleban prócz 7 młynów wymienia z nazwy także folusz i tartak. Wyłania się z tego obraz, gospodarki folwarcznej nastawionej na produkcję zboża na rynek europejski, wraz z infrastrukturą do tego potrzebną na tym terenie. Należy nadmienić przy tym, że w rozumieniu ówczesnym młyn służył nie tylko do mielenia zboża, ale także były to źródła energii naturalnej w produkcji materiałów na odzież i inne.

Opis dotyczący sieci wodnej daje pełny obraz stanu sieci wodnej wraz z występującymi tam urządzeniami, ich stanem technicznym, oraz ich właścicielami: „Młyn JP. Mackiewicza na rzece Zareży, młyn na rzece Smyczycy JX. plebana, dopiero nie masz, bogo porąbani, o co jest proceder. Młyn JP. Janiszewskiego na rzece Smyczycy i Zareży w samych Dunilowiczeach. Most na nich wcale nikczemny i nie do rzeczy, ze wszystkim niebezpieczny. Drugi most na rzece Świdnicy w samym mieście na trakcie połockim, na północ ten dobry. Młynki 2 JP. Abramowicza stoln[ika] na samych źródłach bez wodocieczy. Młyn Woropajewski z tartakiem na rzece Smyczycy i Zareży. Młyn Hołbiejski przy jeziorze, na tychże samych rzekach. Młyn Kozłowski z Wabiszem przy jeziorze, na rzece Piotrowskiej, która idzie przez wioskę Łoszuki i Wiercińskie, na północ, wpada do rzeki Hołbiejcy, w Kozłowsku tę rzekę wbród przejeżdżają. Młynków 2 JJXX. Dominikanów na samych krynicach. Młynków 2 w Norzycy na kanałach. Potoczyna wody do tych kanałów wzięła się niedaleko od dworu, z błota niewielkiego. Za wioską Zdanemi od wschodu słońca idzie na północ przez puszcę i bagna, wpada do rzeki Hołbiejcy. Młyn Wierzchniński na północ, na

³⁶ Opis parafii dokszyckiej w 1784 roku.

rzekę Wierchnienkę, która wpada do jeziora Mosarskiego. Młyn Mosarski na tejże rzece. Inszych machin nie masz.”³⁷

Charakter gospodarki na terenie WKL w końcu XVIII wieku odznacza się przewagą w rolnictwie, hodowli oraz korzystano z zasobów leśnych, które to były głównym źródłem dochodów.³⁸

Najbardziej rozbudowanym punktem ankiety, był ten dotyczący dróg, które nie były najlepszej jakości i żadna parafia nie wyróżniała się w tym względzie „*Droga z Kublicz do Lepla, Uszacza, Dokszyce, kamienista, górzysta, miejscami piaszczysta, błotnista i kręta*”³⁹, taki standard charakteryzował nie tylko drogi dekanatu połockiego, ale i sąsiednich dekanatów. Ważną drogą był tak zwany „trakt połocki”, który łączył Wilno z miastem Połock.

Na koniec dodam w jaki sposób dokonana została edycja omawianego źródła. Teksty opisów przygotowane do druku w sposób jaki wyznacza *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, Wrocław 1953.⁴⁰ Modernizacji uległa w pewnym stopniu ortografia oraz pisownia, zachowując język i styl obowiązujący w czasach, z których źródło pochodzi. Pozostawiono np. o zamiast ó, z zamiast ż itp. Pozostawiono pisownię przez dużą literę przy nazwach zakonów w celu zachowania właściwości dla języka polskiego tożsamego dla XVIII wiekowej Polski, np. Bazylianie, Dominikanie, Jezuici. Gdy pisarz zostawił skrócony wyraz, został on rozwinięty w prostokątnym nawiasie i kursywą np. wojewódz[two] poł[ockie], podst[olego]. Bez zmian pozostawiono odmianę wyrazów stosowaną w dawnej polszczyźnie oraz zachowano ich oryginalne brzmienie np. barzo (bardzo), dłużyńi (długości), półtorasta (pięćdziesiąt). Brak wyrazu, lub nieczytelne miejsca zostały zaopatrzone w kwadratowe nawiasy z kropkami w środku.

Dużą trudność w prawidłowym odczytaniu właściwych nazw miejscowości sprawiły tak zwane rusycyzmy. Dzięki mapom i *Słownikowi*

³⁷ Opis parafii duniłowskiej w 1784 roku.

³⁸ J. Ochmański, *Historia...*, s. 171.

³⁹ Opis parafii kublickiej w 1784 r.

⁴⁰ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, pod red. K. Lepszego, Wrocław 1953.

Geograficznemu Królestwa Polskiego, udało się to przewyciężyć. W celu ułatwienia szukania informacji zaopatrzone opisy przypisami rzeczowymi i indeksami nazw geograficznych i osobowych. Do pracy dołączone zostały również mapy sztabowe rosyjskie z okresu I wojny światowej w skali 1: 84000.

Parafia dokszycka

1 mo Kościół parafialny⁴¹ w miasteczku Dokszycach⁴², położony w powiecie oszmiań[skim] w dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są tymże powiecie według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Antonowo zaścianek Kapit[uły] Żmudz[kiej], na wschód zimowy, ¼ mili małe.

Andrzejewskie zaścianek X[ięcia] Radziwiłły, na samą północ, względem kościoła dokszyckiego, mila wielka.

Berezponia dwór JP. Zenowicza podko[morze]go po[łockiego], na samym wschodzie letnim, mile 3 wielkie drogą samą, letnią zaś 5.

Babiczewieś tegoż, na północ mile 2 wielkie.

Boudzia zaścianek tegoż w tymże położeniu, mil 1 ½ wielkie.

Borsuki wieś JP. Hutorowiczowej pod[starościny] oszmiań[skiej], na zachodzie letnim, ½ mili wielkie, tamże i karczma tegoż nazwiska.

Bujek zaścianek JP. Antoniego Hutorowicza, na południe mila i ¼.

Bierozinka dwór i wieś JP. Chmielewskiego, na południe mil 2 wielkich.

Bubny wieś i karczma JP. Oskierki, na południe mil 3 wielkie.

Borowyje JP. Korozewicza zaścianek, między wschodem letnim i zimowym, mil 1 ½ małe.

Bierozki JP. Fiedorowicza, między wschodem zimowym i południem dwór, wieś i karczma, w jednym położeniu, mil 3 wielkich.

Chrulewszczyzna zaścianków 8 w jednym miejscu X[ię]cia Radziwiłły, na samą północ mile 2 wielkie.

[nr 510, k. 126v]

Charoszaja idque zaścianek tegoż, między zachodem zimowym i letnim, mil 1 ½ miernych.

Czczuki wieś i karczma tegoż, na zachodzie letnim, mile 2 wielkie.

Ciecierewincy zaścianek tegoż, między zachodem zimowym i letnim, mil 1 ½ małe.

Czobadany JPani Hutorowiczowej, między zachodem letnim i zimowym, ½ mile małe.

Czyście dwór, wieś, karczma i cerkiew filialna JPani Ogińskiej w[o]jewo]dzinej, między wschodem zimowym przy linii południowej, mil 3 ½ mierne.

Czyście dwór, wieś i karczma JXX. Dominikanów wileń[skich] Ś[więtego] Ducha, w tymże położeniu, o kroków kilkaset dalej.

Chmielewszczyzna wieś XX. Karmelitów głęboc[kich], między wschodem letnim i zimowym, mile 2 wielkie.

Czernica Bliższa alias folwark, zaścianek i karczma Kapit[uły] Żmudz[kiej], nad rzeką Berezyną, na wschód letni mil 3.

⁴¹ Kościół parafialny ufundowany 1608 r., przez Stanisława Kiskę h. Dąbrowa. Przeznaczył on folwark Turki na utrzymanie szkółki. Podczas wojny szwedzkiej 1708 r., spłonął wraz z miasteczkiem, w 1745 odbudowany dzięki ks. Michałowi Fiedorowiczowi. Przy kościele wprowadza się w 1781 roku bractwo św. Trójcy, staraniem biskupa wileńskiego ks. Masalskiego. *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, Warszawa 1880 r., II, s. 93.

⁴² Już w XV w. Dokszyce było zwane miasteczkiem, po drugim rozbiórze Polski były powiatowym miastem namiestnictwa mińskiego, a w r. 1802 przyłączone do powiatu borysowskiego. Z danych z drugiej połowy XIX w. wynika, że połowę ludności D. stanowili Żydzi, a handlowano głównie drzewem, ziarnem i solą. Własnością Kapituły Żmudzkiej pozostawały do rozbiorów Polski. Później stała się zapewne własnością prywatną. R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, cz. 1, t. 4, Warszawa 1993, s. 479.

Czernica Dalsza, teyże kapituły, między wschodem i północą, karczma i wieś, mil 4 wielkie.

Dokszyc miasteczko Kapituły Żmudz[kiej], w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się, opisanie całej parafii. Dwór w tymże miasteczku o kroków 210 odległy. Cerkiew⁴³ także blisko kościoła o kroków 400.

Dokszyc alias Słoboda Dokszycka, z drugiej strony rzeki Berezyny, ku zachodowi letniemu, położone z cerkiewką filialną do JPani Hutorowiczowej należąca, od kościoła kroków kilkadziesiąt.

Domasze wieś Kapit[uły] Żmudz[kiej], na wschodzie letn[im] ½ mili.

Daniłowka dwór i wieś⁴⁴ JP. Podbipięty, na wschód letni, mil 1 ½ wielkie.

Dziedzino JP. Hrebnickiego, między wschodem letnim i północą, dwór, wieś, karczma i cerkiew filialna, mil 2 małe.

Dziemidzionki zaścianek⁴⁵ X[ię]cia Radziwiłły, na północ ku wschodowi troche, mil 1 ½.

Drabinki zaścianek tegoż, na północ tejże odległości.

Dziemidzionki tegoż, między zachodem letnim i zimowym, tejże odległości.

[nr 510, k. 127]

Dubowskie zaścianek JP. Zenowicza, na północ mil 2 ½ wielkie.

Dziechciary⁴⁶ dwór, wieś i karczma JP. Łuniewicza, na zachodzie zimowym mil 1 ½ małe.

Dalekie wieś XX. Karmelitów, między wschodem zimowym i południem mil 2 mierne.

Dąbrówka JP. Koziella, w tymże położeniu mil 3 małe.

Dzierużki JP. Hornowskiego, w tymże położeniu mil 3 ½ wielkie.

Dobrunie⁴⁷ JP. Korkozewicza wieś, karczma i cerkiew filialna, między wschodem zimowym i letnim, mil 1 ½ wielkie.

Gieczańce dwór, wieś JPPa[nów] Stabrowskiego i Butwiłowskiego, na wschód letni, mil 1 ½ wielkie.

Hnieździłów⁴⁸ dwór, wieś, karczma i cerkiew parafialna⁴⁹ XX. Karmelitów, na południe mila wielka 1.

Hnieździłów dwór, wieś, karczma i cerkiew parafialna JP. Antt[oniego] Hutorowicza, w tymże położeniu o kilkaset kroków tlko dalej.

Hliniszczce wieś JP. Chmielewskiego, na południe mil 1 ½ wielkie.

Hrebień dwór i wieś JP. Hornowskiego, między wschodem zimowym i południem, mil 4 mierne.

Janki dwór i wieś XX. Karmelitów, na wschód zimowy ¼ mili.

Janowo dwór JP. Mackiewicza, na wschód letni mila.

Jacowszczyzna JP. Podbipięty, między wschodem zimowym i południem, mil 3 małe.

Iwański zaścianek X[ię]cia Radziwiłły, na północ mila wielka.

Januszów⁵⁰ dwór JP. Zenowicza, na północ mil 2 wielkie.

⁴³ Według Słownika Geograficznego w mieście były dwie cerkwie. Jedna pounicka, druga murowana.

⁴⁴ Wieś w powiecie borysowskim gm. Tomilowicze, przy drodze z Dokszyc do Dziadzina. *Sł. Geogr.*, I, s. 900.

⁴⁵ Dziemidzienki, zaścianek prywatny, przy drodze z Dokszyc do Dżisny. *op. cit.*, II, s. 274.

⁴⁶ Wieś, powiat wilejski gm. parafianowska, przy drodze pocztowej z Krypul do Dokszyc. Własność kilku właścicieli. *op. cit.*, II, s. 269.

⁴⁷ Dobrunia, wieś w pow. borysowskim, gm. dokszyckiej, przy drodze z Bogomli do Dokszyc. *op. cit.*, II, s. 81.

⁴⁸ Wieś i dobra pow. borysowski, na południe od Dokszyc, blisko rz. Poni. Niegdyś należały do Rudomiej później Karmelitów głębockich. W dzień św. Piotra odbywała się tam uroczystość, podczas której zabijano kozy, potem pieczono je i uczutowano na cmentarzu wśród mogił. *Sł. Geogr.*, III, s. 80.

⁴⁹ Cerkiew parafialna ufundowana przez Kiszaków. *tamże*.

⁵⁰ Januszów, pow. wileński, własność Oskierków, później Zenowiczów. *Sł. geogr.*, III, s. 443.

Kukalki zaścianek Kapitt[*uły*] Żmydz[*kiej*], na wschód zimowy $\frac{1}{4}$ mili.
 Krykuny koniec tychże, na wschód letni $\frac{1}{2}$ mili.
 Krzywy koniec tychże, na wschód letni, $\frac{1}{2}$ mili.
 Karpiówka zaścianek JP. Hutorowiczowej, na północ $\frac{1}{4}$ mili maleńkie.
 Karolowszczyzna zaścianek tejże, na zachód zimowy $\frac{1}{2}$ mili mierne.
 Kominki XX. Karmelitów, między wschodem zimowym i południem $\frac{1}{2}$ mili wielkie.
 [nr 510, k. 127v]
 Koziki tychże, na wschód zimowy $\frac{3}{4}$ mili.
 Kruki wieś tychże, między południem i zachodem zimowym mil 2.
 Kolaki wieś, karczma i cerkiew filialna tychże i w tymże położeniu o $\frac{5}{8}$ mili, troche dalej.
 Kuty tychże w tymże położeniu mile 2 wielkie.
 Karnicha JP. Bętkowskiego folwark, na zachodzie zimowym, mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie.
 Krzywoszyny zaścianek X[*ię*]cia Radziwiłły, między zachodem letnim i zimowym, 1 $\frac{1}{2}$ mile małe.
 Kiruno zaścianek tegoż i w tymże położeniu, mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie.
 Kozły wieś i karczma tegoż, na północ, mile 2 wielkie.
 Komajsk wieś⁵¹, folwark, karczma i cerkiew parafialna⁵² JP. Mackiewicza, między wschodem letnim i zimowym, mila wielka.
 Klepica wieś JP. Zenowicza, między północą i wschodem letnim, mil 2 $\frac{1}{2}$ mierne.
 Kijowszczyzna zaścianek JP. Hrebnickiego, na wschodzie letnim, mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie.
 Krypule wieś i karczma JP. Chmielewskiego, na południe mile 2 wielkie.
 Kiemieżowce wieś, dwór, karczma i cerkiew filialna JPP. Siwickich, między wschodem zimowym i południem, mile 3 wielkie.
 Litowce wieś i karczma X[*ię*]cia Radziwiłły, między północą i zachodem letnim mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie.
 Lali zaścianek tegoż, na północ mile 2 wielkie.
 Lipowki wieś JP. Zenowicza, między północą i wschodem letnim, mile 2 wielkie i $\frac{1}{4}$.
 Łapuły dwór, wieś i karczma JP. Michała Hutorowicza, między północą, a wschodem letnim, od kościoła $\frac{1}{8}$ mili małe.
 Łaporki zaścianek XX. Karmelitów, na wschód zimowy $\frac{1}{2}$ mili wielkie.
 Łocie zaścianek Kapitt[*uły*] Żmydz[*kiej*], między wschodem zimowym i południem $\frac{1}{2}$ mile małe.
 Łaski zaścianek JP. Chmielewskiego, na południe mil 2 i $\frac{1}{4}$.
 Masłowice zaścianek X[*ię*]cia Radziwiłły, na zachodzie letnim mila wielka. Dawniej zwany Micowszczyzna.
 Mikiciny zaścianek tegoż i w tymże położeniu, mila mierna 1.
 Micki zaścianek tegoż, między północą i wschodem letnim mila wielka.
 Michnowszczyzna dwór i karczma JP. Zorczyńskiego, na północ mil 2 $\frac{1}{2}$ wielkie.
 [nr 510, k. 128]
 Mołożanie wieś JP. Zenowicza, między północą i wschodem letnim, mile 2 wielkie.
 Morgi folwark JP. Korcozewicza, na wschodzie zimowym mila i $\frac{1}{4}$.
 Maciejowce folwark JPPanów Siwickich, między wschodem zimowym i południem mil 1 $\frac{1}{2}$ mierne.
 Mikołajewo alias Zaponie dwór JP Okuszki, na wschodzie zimowym mil 2 i $\frac{1}{4}$.
 Mołodziejowo dwór, wieś i karczma JP Nowomiejskiego, między południem i wschodem zimowym mil 2 $\frac{1}{2}$.

⁵¹ Wieś, pow. borysowski, wł. Gierłowicza. Kościół parafialny drewniany, który ufundowali Jan i Teresa Mackiewiczowie. *Sł.geogr.*, IV, s. 297.

⁵² Cerkiew drewniana p.w. św. Eliasza, a fundował bp. Kowieński Adrian Butrymowicz. *tamże*

Mołodziejowo JPPanów Trosnickich i Czechowiczów, tamże.
 Nawałoki zaścianek Kapit[*uły*] Żmydz[*kiej*] na wschodzie letnim mil 1 ¼.
 Niebyszyn⁵³ dwór, wieś i karczma i cerkiew parafialna⁵⁴ JP Korkozewicza, na wschodzie zimowym mil 2 wielkie.
 Nowosiołki JPani Koziellowej dwór, wieś i karczma na wschodzie zimowym mil 3 wielkie.
 Nowosiołki JPPanów Barszczewskich i Wołodźkow, między południem i wschodem zimowym mil 3 i ¼.
 Nowa Wieś JP Zenowicza, na północy ku wschodowi letniemu mil 2 duże mierne.
 Olborowicze dwór, wieś, karczma i cerkiew parafialna XX Karmelitów głębockich, między wschodem letnim i zimowym mila wielka i ¼.
 Ozierce zaścianek JP Mackiewicza, między wschodem letnim i zimowym mil 2 wielkich.
 Olchowka zaścianek do plebanii dokszyckiej należący, na zachód zimowy mila mierna.
 Olchowka Kapit[*uły*] Żmydz[*kiej*] zaścianek o kilkaset kroków bliżej.
 Ostrowskie wieś X[*ię*]cia Radziwiłły na zachód letni ½ mili.
 Osinowka zaścianek tegoż, między zachodem letnim bliżej ku zimowemu, 1 i ½ mili wielkie.
 Otrubek wieś i karczma JP Hutorowicza, między południem i zachodem zimowym mila wielka.
 Oszow wieś XX Karmelitów, między wschodem zimowym i południem mila wielka.
 Otrubek JP Zenowicza, między wschodem letnim dalej od północnej linii, mil 4 i ½.
 Podomchi wieś JPani Hutorowiczowej, między zachodem zimowym i letnim ⅙ mili.
 Popowka zaścianek Kapit[*uły*] Żmydz[*kiej*], na wschodzie letnim mila 1.
 Plitnica zaścianek tychże, w tymże położeniu tamże.
 [nr 510, k. 128v]
 Porpliszcz folwark X[*ię*]cia Radziwiłły, na północ mila wielka.
 Porpliszcz wieś, karczma i cerkiew parafialna tegoż, na samym zachodzie letnim mil 1 ½.
 Piotrowicze wieś tegoż od Porpliszczy w bok ku północy ¼ mili, i od kościoła mil 1 ½ wielkie.
 Pauliwno zaścianek tegoż i tymże położeniu, mil 2 małe.
 Podziemczyn tegoż, między zachodem letnim i zimowym, mil 1 ½.
 Puzany tegoż, na północ mil 1 ½.
 Polaniny też i w tymże położeniu mila mała.
 Pieresłoje wieś i karczma tegoż, między zachodem letnim i zimowym mila mierna.
 Pjanica zaścianek tegoż i w tymże położeniu mil 1 ½.
 Paczynok tegoż, z północy bliżej ku letniemu zachodowi, mil 2 małe.
 Polaniny zaścianek drugi tegoż, na północ mil 2 wielkie.
 Porzecze XX Dominikanów, do Duniłowicze należąca wieś, na wschodzie letnim mil 3 miernych.
 Pocijewicze karczma Kapit[*uły*] Żmydz[*kiej*], nad rzeką Berezyną, między północą, bliżej wschodu letniego mil 2 ¼ wielkie.
 Przechodziec JP. Hutorowicza, między południem i zachodem mil 2.
 Prudniki zaścianek JP. Korkozewicza, między wschodem letnim a zimowym, 1 ½ mili małe.

⁵³ Wieś i dobra nad rz. Ponią w pow. borysowskim niedaleko Dokszyce. Grunta lekkie, teren pagórkowaty. *Sł. geogr.*, VII, s. 43.

⁵⁴ Cerkiew wzniesiona w 1760 r. przez Mateusza Rodziewicza, podczaszego pińskiego. *Tamże*.

Pupki folwark i wieś JPPanów Możejków, między wschodem zimowym bliżej ku południowi, mil 2 $\frac{1}{4}$.

Rulaki zaścianek Kapit[uty] Żmydz[kiej] między wschodem zimowym, bliżej ku południowi $\frac{1}{4}$ mile wielkie.

Rajowka zaścianek X[ię]cia Radziwiłły, między zachodem zimowym, bliżej ku letniemu mil 2.

Raszkowka dwór i wieś JP Korcozewicza i karczma, między wschodem letnim, bliżej ku zimowemu mila mierna.

Rodziejewszczyzna folwark JP Michałowskiego, między wschodem zimowym, bliżej ku południowemu mil 2 $\frac{1}{2}$.

Swinno folwark i karczma JP Podbipięty, na wschodzie letnim mil 1 $\frac{1}{2}$.

Szantary wieś X[ię]cia Radziwiłły, między zachodem letnim i północą, mila wielka.

Skuducie wieś tegoż, na północ mil 1 $\frac{1}{4}$.

szarakowi zaścianek tegoż, na północ mila mała.

Sabary zaścianek tegoż, na północ mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie.

Siabrynki tegoż między zachodem letnim i zimowym mil 1 $\frac{1}{2}$ Sosnowatka tegoż i w tymże położeniu, mil 2 mierne.

Siedradziny zaścianek tegoż, na zachodzie letnim mil 1 $\frac{1}{2}$.

[nr 510, k. 129]

Słoboda Zamoska JP. Zenowicza, na północ mil 1 $\frac{1}{2}$ wielkie, wieś karczma i cerkiew parafialna.

Szweple wieś tegoż, między wschodem letnim, bliżej ku północy, mil 2 $\frac{1}{2}$ wielkie.

Strzałkowski Zaścianek tegoż, na daną północ, mil 2 $\frac{1}{2}$ wielkie.

Starosiek folwark JP. Sadowskiego, między wschodem zimowym, bliżej południa, mil 1 $\frac{1}{2}$.

Starosiele wieś XX. Dominikanów poporckich, na wschód letni, mil 2 $\frac{1}{2}$ małe.

Szałaszy tychże w tymże położeniu, mil 2 i $\frac{1}{4}$.

Starzyna tychże, mil 2 $\frac{1}{2}$, na wschód letni ku zimowemu.

Szuniawka JP. Korcozewicza, przed wschodem zimowym, mil 1 $\frac{1}{2}$ mierne.

Skuraty wieś i karczma JP. Mackiewicza, między wschodem letnim i zimowym, mil 2.

Suchanowka wieś JP. Okuszki, między wschodem zimowym, przy samym południu, mil 2 $\frac{1}{2}$ małe.

Szylikie folwark i wieś JPani Bocianowskiej, na wschodzie zimowym, mil 3 $\frac{1}{2}$.

Sieliszczce zaścianek JP. Antt[onego] Hutorowicza, na południe, wielkich mil 2 i $\frac{1}{2}$.

Słobodka zaścianek JP. Oskierki, między południem i zachodem zimowym, mil 3 i $\frac{1}{4}$.

Słobodka folwark i wioska JP. Piewsewicz, między wschodem zimowym i południem, mil 3.

Turki folwark do plebanii dokszyckiej należący, od kościoła, między zachodem i południem $\frac{3}{4}$ mile.

Turki wioska i karczma do folwarku tegoż należąca, w tymże położeniu, $\frac{1}{2}$ mili wielkie.

Trusy wieś Kapit[uty] Żmydz[kiej] z karczą, na wschód letni, mila mierna.

Torkuny wieś i karczma tychże, w tymże położeniu, mila wielka.

Tumiłowicze wieś, karczma, dwór i cerkiew parafialna XX. Dominikanów poporckich, na wschód letni, mil 2 wielkie.

Turowszczyzna XX. Karmelitów głęboć[kich], między wschodem letnim i zimowym, mil 1 $\frac{1}{2}$.

Tracewsczyzna wieś JPana Okuszki, między wschodem zimowym, przy linii południowej, mil 2 $\frac{1}{2}$ mierne.

[nr 510, k. 129v]

Uhły wieś XX. Karmelitów, między wschodem letnim i zimowym, mil 2 małe.
 Uszmosze zaścianek Kapitt[*uły*] Żmydz[*kiej*], na wschodzie letnim, mila wielka i ¼.
 Wołosadka wieś tychże, na południe ½ mili mierne.
 Wiciera tychże, na wschód letni, ½ mili wielkie.
 Wietachnio wieś XX. Karmelitów, między południem, przy zachodzie zimowym, mil 2 mierne.
 Wołocki wieś X[*ię*]cia Radziwiłły, na północ, mil 2 małe.
 Woronowka zaścianek tegoż, na zachód letni, mil 2 małe.
 Wickowszczyzna folwark JP. Łuniewicza, między południem i zachodem zimowym, mil 2 wielkie.
 Worony wieś JP. Chmielewskiego, na południe, mil 2 wielkie.
 Wierecieje XX. Karmelitów, na południe, mil 1 ½.
 Wieżki dwór i karczma JP. Mokrzyckiego, między wschodem zimowym, przy południu, mil 4.
 Wieżkidwór i karczma drugiego JP. Mokrzyckiego, w tymże położeniu i tamże.
 Witunicze⁵⁵ dwór, wieś, karczma i cerkiew parafialna, na wschodzie zimowym, mil 2 ½ wielkie, JPana Chmielewskiego.
 Zaponie dwór JP. Fiedorowicza, między wschodem zimowym i południem, mil 2 wielkie.
 Zapole wieś JPPanów Podbipiętów i Stabrowskich, między wschodem zimowym i południem, mil 2 ½.
 Zaponie dwór i wioska JP. Stabrowskiego od wschodu zimowego, przy linii południowej, mi[*l*] 2 ¼.
 Zahoranie zaścianek Kapitt[*uły*] Żmydz[*kiej*], na wschodzie letnim, ⅞ mili.
 Żary folwark JP. Hutorowicza, na południu, ½ mili wielkie.
 Zarębino zaścianek X[*ię*]cia Radziwiłły, na północ mila mała.
 Żołnierowicze tegoż, na północ mila większa.
 Zajmiszcze zaścianek tegoż, między zachodem zimowym, bliżej ku letniemu, 1 ½ mile małe.
 Zamosze folwark JP. Zenowicza, kościółek filialny i karczma tamże, na północ, mil 2 wielkie.

[nr 510, k. 130]

2 do Od tego parafialnego kościoła dokszyckiego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące.

Parafianów kościół parafialny, w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach JX. archidiacona wileń[skiego], na zachód zimowy, mil 1 ½ wielkie.
 Dołhinów kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie w dobrach JP. Kamińskiego, na samo południe, mil 5 wielkich.
 Budslaw alias Buda dawniej zwany kościół XX. Bernardynów, między zachodem zimowym i południem, mil 3 ½ wielkie, położony w dobrach JP. Oskirki marsz[*alka*] oszm[*iańskiego*], w tymże p[owie]cie i dekanacie.
 Korzeń kościół parafialny w województwie miń[skim] w dekanacie radoszkowskim w dobrach Kapit[*uły*] Wileń[skiej], między wschodem zimowym i południem, mil 10.
 Szklanik kościół filialny, teraz fundowany w okolicy JPP[*anów*] Szklannikow i do Korzenia przyłączony w w[o]jewó[*dz*]twie mińskim, na wschód zimowy, mil 3.
 Berezyna kościół XX. Bernardynów w w[o]jewó[*dz*]twie mińskim w dekanacie radoszkowskim w parafii korzeń[*skiej*] w dobrach JP. Czarneckiego, na wschód letni, mi 4.

⁵⁵ Dobra, będące własnością oficera o godności Chmielewski, który otrzymał je od króla Stefana Batorego za zasługi wojenne. K. Tyszkiewicz, *Wilija i jej brzegi*, Drezno 1871, s. 28.

Kublicze kościół parafialny w w[ojewó]dztwie i dekanacie połockim, między północą i wschodem letnim, mil 9 widzę.

Głębokie kościół parafialny w w[ojewó]dztwie i dekanacie połockim w dobrach XX. Karmelitów głębokich, między zachodem letnim i północą, mil 5 wielkich.

3 to Miasta znaczniejsze około tego kościoła dokszyckiego są.

Mińsk miasto stołeczne, między południem i wschodem zimowym, mil 15.

Postawy miasto sądowe w p[owie]cie oszmiań[skim], na samym zachodzie zimowym, mil 11 wielkich.

Uszacz⁵⁶ miasto sądowe w w[ojewó]dztwie poł[ockim], na wschód letni, mil 11 wielkich.

Droga do Mińska na Dołhinów, kręta, kamienista, miejscami twarda, miejscami piaszczysta. Na wiosnę brodów wiele szkodliwych, zawsze jednak nie wygodnych, najwięcej lasami, mniej otwartym polem.

Droga do Postaw wąska, kamienista, ciasna, nierówna, kręta, górzysta, twarda i piaszczysta, miejscami brody i wyboje nie wygodne. Więcej polem otwartym, jak lasami.

[nr 510, k. 130v]

Droga do Uszacza, także kamienista, nie równa, brody szkodliwe mająca, najwięcej lasami. Korzenista, twarda, miejscami piaszczysta, górzysta i kręta.

4 to Do wszystkich tych miast, jazda z Dokszyce zajmuje czasu godzinę całą, a czasem i więcej, zwłaszcza letnią porą, zimową zaś mniej godziny.

5 to Jezioro Miadzioło, do którego rzeka Berezyna wpływa szczuplejsza, a wypływa szersza i znaczniejsza, do Kapitt[uły] Żmydz[kiej] należące, ¼ mile długie, a sznurów mierniczych 10 i więcej i mniej szerokie. Względem kościoła dokszyckiego leży na wschodzie letnim, mil 3 wielkie.

Jezioro Miezużoło⁵⁷, mchem zarosłe, błotniste, okrągłe, na ½ mile szerokie i długie, między błotami i lasami, do tejże Kapitt[uły] Żmydz[kiej] należące, między północą i wschodem letnim, od kościoła, mil 4.

Bagno nazwane Baranicha od kościoła, między zachodem zimowym i letnim o ¼ mili, okrągłe wszęch i wzdłuż, więcej jak ¼ mile.

Błota Berezyńskie nad rzeką Berezyną położone. Począwszy od dworu i młynu Łapickiego, ciągnie się ku północy i wschodowi letniemu, aż pod karczmę Pocijewicze nazwaną, mil 2 wielkie wzdłuż, wszęch nierówno, najwięcej mila mierna. *. Rzeka Berezyna błota te w pół dzieląca, początek bierze wraz za miastem Dokszycami, na zachodzie zimowym z ścieków Osinowy ruczaj i Wołosudzki ruczaj nazwanych, i z ruczaju Wiczelniki nazwanego, z bagna Baranichy wypływającego, na równinie gdzie się już pokazały i krynice. I płynie na wschód letni, zwracając się ku północy, czasem przez jezioro Miadzioło.

Błota Borniczańskie nad rzeczką Borniczanką leżąc, poczynają się pod wsią Borsukami i zaściankiem Dziemidzionkami. I ciągnie się z zachodu letniego, ku wschodowi zimowemu, aż do błot Berezyńskich, z którymi się łączą, ½ mili mierne wszęch najwięcej ¼ mili- ta rzeczka poczyną się za wsią Pieresłojką z błot niewielkich. [nr 510, k. 131] Wiosną bardzo się wzbiera, latem zaś wysycha czasem. Płynie otwartym polem do rzeki Berezyny, koło karczmy Borsuk, mil 1 ½ i wpada w nią. Względem kościoła dokszyckiego o ½ mili wielkie.

Błota Zamszańskie nad rzeczką Zamszanką, położone poczynające się na północy o ¼ mili maleńkie od dworu Michnoszczyny i ciągną się na wschód zimowy kręto, między

⁵⁶ Uszacz, przejmując rolę i funkcje (odbywały się sejmiki) Połocka po I rozbiorze Polski w 1772 roku.

⁵⁷ Jezioro, pow. borysowski, na granicy z pow. lepelskim. Leży wśród moczarów i lasów w okolicy rz. Czernicy, dość rybne. *Sł. geogr.*, VI, s. 364.

dworem Januszowem i zaściankami Chrulewszczyzną i między wsią Litowcami i wsią Słobodą Zamoską, aż do błot Berezynskich z którymi się łączą. Wzdłuż mil 1 ½ wielkie, wszerek nie równie. Najwięcej jednak ½ mili małe. Rzeczka ta w tychże błotach zaczęła się. Nie wszędzie ma znaczny mieatt. Przy rzece Berezynie jednak, jest widzialna, do której wpada względem kościoła o milę wielką.

Błota Swinniańskie poczynają się pod folwarkiem Swinnym, tamże, gdzie i rzeczka Swinnica, nad którą te błota leżą. Ciągą się razem z tą rzeczką z południa na północ do rzeki Berezyny. Więcej ½ mili wszerek tyleż, ale nie jednostajnie. Ta rzeczka wpada do Berezyny o mil 1 ½ wielkie względem kościoła dokszyckiego.

Błota Douha Płosa i Kopowiszczce nazwane ex opposito Swiniańskiego, z lewej strony Berezyny położone wzdłuż ciągą się, na północ, aż do jeziora Mieżużoła, mil 2 wielkie. Wszerek nad rzeką Berezyną od rzeczki Piszczalówki, aż do puszczy JP. Zenowicza Kęty nazwanej, ½ mili wielkie w różnych miejscach, nierównie, najwięcej jednak na mile szerokie być mogą. Rzeczka Piszczalówka poczyną się z błot tu wymienionych, na północy. Płynie krótko bardzo, oddzielając te błota od puszczy borowej i wpada wraz do Berezyny względem kościoła mil 2 wielkie, a pod karczmą Pocięjowiczami o ⅛ mili.

Błota Olborowickie poczynają się wraz za jeziorem Miadziołem i rzeczką Miedzielicą, która z pod folwarku Gieczyńców, z wschodu zimowego wypływa i ciągnie się, aż do jeziora Miadzioła, mil 1 ½. Kączą się też błota długością swoją przy wyjściu rzeki Ponia do Berezyny, pod samym dworem Berezponią. [nr 510, k. 131v] więcej jak ½ mili, wszerek zaś nierównie , najwięcej jednak ½ mili małe. Też same błota Olborowickie ciągą się dalej w górę wody Poni. Zwróciwszy się ku południowi, wszystko ponad tą rzeką Ponią, mil 1 ½ wzdłuż i wszerek, najwięcej ½ mili małe. Dalej różnej nomenklatury błota, wszystko ponad Ponią rzeką, do mostu Skurata ½ mili wielkie, a od tego mostu pod dwór i wieś Niebyszyn milę całą. Po tym pod wieś XX. Karmelitów nazwaną Dalekie, ½ mile i dalej do mostu Zapońskiego, ½ mile. Od tego zaś mostu wszystko w górę wody rzeki Poni, aż do folwarku nazwanego Ponia XX. Dominikanów wileń[skich] Świętego Ducha, mil 2 wielkie. Za którym też rzeka Ponia z błot w parafii dołhinowskiej swój początek wzięła.

Błoto i mchy i Gnile Ławy nazwane, leży względem kościoła dokszyckiego, między południem i zachodem zimowym. Poczynają się od gościńca dołhinowskiego, za folwarkiem plebanii dokszyckiej Zurki nazwanym. Sznurów mierniczych 15 i ciągnie się kręto wzdłuż ku zachodowi zimowemu pomiędzy puszcza i lasem Otrubeckim i Dziechciarowskim z lewej strony, a z prawej pomiędzy lasu Turczańskiego, aż pod wieś Parafianowskie nazwane Dubowa, Moskale i dalsze. Wzdłuż więcej ½ mili, wszerek ¼ mile najwięcej i należy przez połowę, do folwarku Turkow, a przez połowę do JPP. Anto[niego] Hutorowicza i Łuniewicza.

6 to Staw i młyn na rzece Berezynie z krynic wraz za miastem wypływającej i Dokszyce na pół dzielącej, formujący się, do JP. Hutorowiczowej należący. Niewielki , z groblą, jednak i mostkiem dość wygodnym. Leży na zachód letni, o kroków kilkaset, w tymże miasteczku Dokszycach.

Młyn wietrzny na ogrodzie wraz przy plebanii ufundowany, do tejże plebanii należy.

Staw i młyn także na rzece Berezynie przy dworze Łapuły JP. Michała Hutorowicza, wspólny z Kapitt[ulą] Żmydz[ką], na którym mostek i grobla leży wygodna, względem kościoła dokszyckiego, między wschodem letnim i północą, położony ¼ mili małe.

[nr 510, k. 132]

Staw i młyn na rzece Czernicy Kapitt[ulę] Żmydz[kiej], na trakcie poł[ockim], na którym grobla i mostek stary, między wschodem letnim i północą, mil 4 wielkich.

Staw i młyn na tejże rzece i w tymże położeniu, niżej trochę, o kroków kilkaset JP. Zenowicza z groblą i mostem wygodnym. Rzeczka Czernica wypływa z jeziora Miežużoła wyżej opisanego w górę wzmienionych stawów, o milę wielką i płynie ku wschodowi letniemu. Wpada do rzeki Berezyny, niżej tych stawów o milę małą, a od dworu Berezponi o milę wielką. I graniczy cała parafia dokszycka z parafią kublicką.

Stawek i młynek XX. Karmelitów przy dworze Hnieździłowie, na rzece małej Matnóra zwanej. Z krynic tamże wynikających, formujących się szczupły i mały, grobelką tylko trochę zatrzymany, na południe mila wielka.

Stawek i młyn na tejże rzece JP. Antoniego Huttowicza, niżej trochę, lecz wygodniejszy na zaścianku Bryku ufundowany.

Stawek i młynek tegoż, przy dworze Hnieździłowie, na ścieku wód spod wsi Otrubka, poczynającej się do sadzawki pod dworem wykopanej sprowadzoną, wystawiony z groblą i mostem wygodnym, skąd woda spada do rzeczki Mamtry, a ta płynie do rzeki Poni, koło wsi XX. Karmelitów, Wierciej, $\frac{1}{2}$ mile wielkie.

Stawek i młynek JP. Mokrzyckiego pode dworem Wieżkami, na ruczaju Czarnym z krynic i błot niewielkich spod dworu Czynia wypływających. Na którym grobla i mostek dość wygodny. Ten ruczaj wraz wpada do rzeki Wilji, o kilkaset tylko kroków.

Stawek i młynek JP. Fiedorowicza pod dworem Zaponie zwanym, na rzece małej Wiciewka zwanej się, z błot i mchów bliskich wynikającej, z groblą i mostkiem wygodnym. Ta rzeczka wraz tamże wpada do rzeki Poni.

Stawek i młynek JP. Chmielewskiego pod dworem Mitowiczami, na ścieku wód wiosennych wykopany, szczupły i mały z grobelką i mostkiem małym.

Stawek i młynek JPani Koziellowej na rzece Osinowka nazwanej z bliskich błot i krynic. Z wschodu na północ wynikłej, w borze uformowany, o $\frac{1}{4}$ mile od dworu Nowosiołek odległy z groblą tylko tamowną, względem kościoła, między wschodem zimowym i południem, mil 3 wielkie. Ta rzeczka o $\frac{1}{4}$ mili [nr 510, k. 132v] od tego młynka, wpada do rzeki Poni, od którego jej ujścia, także rzeką Ponią, będzie $\frac{1}{4}$ mili do mostu Skuratu. Taż rzeczka graniczy parafią dokszycką, od parafii korzeńskiej.

Staw i młyn JP. Korkozewicza na rzece Ukaść zwanej przy wiosce Dobrunin, z ścieków spod dworu Raszkowki wynikających, względem kościoła, między wschodem zimowym i letnim o mil $1\frac{1}{2}$.

Staw i młyn tegoż i na tejże rzece, niżej o $\frac{1}{4}$ mili, uformowany z groblą i mostkiem wygodnym. Ta rzeczka wpada do rzeki Poni od tego młynka, niżej o $\frac{1}{8}$ mili.

Staw i młyn JP. Mackiewicza pod wsią Olborowiczami, na rzece z krynic i sadzawek, spod folwarku Komajska formujący się. Mały i szczupły, spustem tylko zajęty, od kościoła $1\frac{1}{4}$.

Staw i młyn XX. Karmelitów, na tejże rzece, niżej pod dworem Olborowiczami. Po lewej stronie zostawując wioskę Olborowicze, idzie grobla na onym usypana z mostkiem wygodnym do pomienionego dworu. Nad tąż rzeczką, niżej młyn i sadzawek dwie.

Staw i młyn tychże i na tejże samej rzece, niżej o $\frac{1}{4}$ mile, skąd spada woda do rzeki Poni o $\frac{1}{4}$ mile, także od onego odległej.

Stawek i młynek XX. Dominikanów poporekich, z krynic nad nią wynikłych, formujący się, szczupły i mały, na wschodzie letnim, od drogi do Czernicy idącej po lewej stronie, o $\frac{1}{4}$ mile odległy od kościoła dokszyck[iego], mil $2\frac{1}{2}$.

Stawek i młynek JP. Zenowicza na rzece Zamszanie, wraz przy Słobodzie Zamoskiej, na samej północy wystawiony, przez śródek którego jest grobla i mostek niebardzo wygodny.

X Rzeczka Szczodruha, na której był stawek i młynek JP. Michałowskiego. Teraz zrujnowany, poczyną się z błot i mchów, z pod folwarku Jacowszczyzny JPana

Podbiпиты, płynie koło folwarku Mołodziejowa, Maciejowcow, Tracewszczyzny i Rodziejowszczyzny, gdzie niegdyś był stawek i młynek, a dopiero znikczemniony. Też rzeczka nieopodal wpada do rzeki Poni.

7 mo Lasu jest więcej w parafii dokszyckiej aniżeli otwartego pola. Szczególnie jednak, począwszy z zachodu letniego od wsi Borowe ku zachodowi zimowemu [nr 510, k. 133] ciągnie się puszcza JPani Huttorowiczowej koło parafii parafianowskiej, aż pod zaścianek Karolowszczyznę, wzdłuż na milę mierną, wszcz najwięcej $\frac{1}{4}$ mili wielkie, w której najwięcej jodły i osiny. Przy tejże zaczyna się graniczająca puszcza folwarku Turkow i ciągnie się od zaścianku Karolowszczyzny JPani Huttorowiczowej, pod folwark Żary JP. Antt[oniego] Huttorowicza, w której także najwięcej jodły i osiny. Pod tymże samym położeniem, koło wsi Dziechciarow JPana Łuniewicza, także koło wsiów Otrubka i Hnieździłowa JP. Anttoniego Huttorowicza. podstarościę JXX. Karmelitów i Chmielewskiego oraz dalszych posesorów, aż ku rzece Poni, rozciągłości ma na mil 2, szerokości zaś biorąc od wsi Otrubka, aż za karczmę Krypulę, mil $2\frac{1}{2}$, w której także najwięcej jodły i osiny, a miejscami i olchy. Tuż za rzeką Ponią JPP. Stabrowskich, Okuszków, Koziełłów, Mokrzyckich, Dominikanów wileńskich do dworu Czyscia Ogińskich, Fiedorowiczów i do Witunicz należąca, na milę wielką, wszcz i wzdłuż rozciąglą, w której najwięcej drzewa sosnowego, jodły i osiny. Po tym na lewej stronie rzeki Poni, puszcza Niebyszyńska JPP. Korkozewiczów, Karmelitów i dalszych, aż pod dwór Raszkowę. Wszystko puszcza wielka, a stąd już do rzeki Berezyny, zaroślami olchowymi, osinowymi i jodłowymi. Wszystko ponad rzeką Ponią, ciągnie się mil 6 wielkie wzdłuż, wszcz zaś nierówno, najwięcej $\frac{1}{2}$ mili. Całe tej puszczy położenie z południa ku wschodowi letniemu jest obrócone. Drzewa w niej najwięcej jodłowego, osiny i sosny do budowli zdatnej.

Puszcza Czernicka do Kapituły Żmydz[kiej] należąca, między wschodem letnim i północą, nad rzeką Berezyną położona. Ciągnie się wzdłuż od rzeczki Piszczalówki, aż do rzeczki Miedzielicy, mil 2 wszcz, zaś od rzeki Berezyny do jeziora Miežużoła i rzeczki Czernicy mil $1\frac{1}{2}$. Drzewa w niej najwięcej sosnowego do budowli zdatnego, a mało co towarne.

Puszcza Kątty JP. Zenowicza nad Berezyną, pomiędzy błota Zamszańskie i Kopowiszcz nazwanych. Położone wszcz i wzdłuż, na $\frac{1}{2}$ mili wielkie, leży na wschodzie letnim, od kościoła mil $1\frac{1}{2}$. Drzewa w niej najwięcej olchowego.

[nr 510, k. 133v]

8 vo Drogi partykularne wtej parafii i trakty publiczne tak się opisują.

Droga do Dołhinowa, gdzie kościół parafialny i razem trakt publiczny wileński i miński. Począwszy od kościoła dokszyckiego pomiędzy zachód zimowy i południe, idzie przez ruczaj Wołosudzki. Wraz za tym miasteczkiem sucho położony, z którego widać krynice o półtora kroków i więcej na prawej stronie z których rzeka Berezyna wypływa. Stąd kilkaset kroków otwartym polem przejechawszy widać po lewie cegielnię Kapituły Żmydz[kiej] o kroków 300 od traktu stojącą. Dalej zaroślami do wsi plebańskiej Turkow od kościoła $\frac{1}{2}$ mile wielkie. Z tej ujechawszy $\frac{1}{8}$ mile, widać po lewej ręce o kroków 100 folwark plebański Turki nazwany. Od tego miejsca do brodu Gnile Ławy nazwanego, kroków kilkaset od którego błoto wyżej namienione Gnile Ławy początek biorą. Stąd zaroślami do wsi Otrubka $\frac{1}{4}$ mili. Z tej wsi widać 2 dwory i wieś Hnieździłow zwane, po tejże o $\frac{1}{8}$ mili. Stąd mało otwartym polem, więcej zaroślami, między wielkiego lasu do brodu Biała Łuza nazwanego, $\frac{1}{2}$ mile wielkie od niego także zaroślami koło $\frac{1}{8}$ mile ujechawszy, widać po prawej stronie o kroków 300 zaścianek Przechodziec i droga zawraca się w prawo do Busławia alias Budy koło folwarku Wickowszczyzny. Od Przechodźca zaścianku na $\frac{1}{8}$ mili odległego, od którego do wsi Krukow $\frac{1}{4}$ mili. Z tej do wsi Kolak tyleż i groblą kopaną, szeroką i wygodną

między wielkiej puszczy i błot, aż do miasta na rzece Zui (*:), także ¼ mili, gdzie się styka granica parafii dokszyckiej z parafianowską. W lewo zaś zawraca się kręto trakt wileński ku południowi. Idzie pomiędzy wielkiej puszczy, przez mile brodów ciasnych i niewygodnych, aż do karczmy Krypuli (z której po lewie tuż wioskę Krypulę widać) więcej jak ¼ mili. Od tej karczmy ujechawszy ½ mile małe zaroślami i polem

(*:) Rzeczka Zuja jest granicą parafią dokszyckiej od parafianowskiej. Poczyna się z błot, wynikłych pod numero 5 to opisanych pod wsią Parafianówką nazwaną Dubowa i ciągnie się koło wsiów Wietachnia, Kolah, Kulów, Woronowki i zaścianku Słobodki JP. Oskierki, gdzie się kęczy granica parafii dokszyckiej z parafią parafianowską, a poczyna się z parafią dołhinowską.⁵⁸

[nr 510, k. 134] otwartym. Z prawej strony wpada gościniec z Parafianowa, skąd po lewie widać wieś Łaski i gościniec w lewo stronę znacznie się zachyliwszy. Potem i zaroślami idzie, aż do wsi Bubnow, także ½ mili, z której wyjeżdżając widać w prawej stronie ¼ mili Słobodkę zaścianek JP. Oskierki i dalej zaroślami do grobli i mostu na błotach(*:) tegoż JP. Oskierki, wygodnie i obszerniej usypanej. Ciągnie się tenże trakt wileński ¼ mili duże. Gdzie się styka granica parafii dokszyckiej z parafią dołhinowską.

Droga do Szklanów i Zaponia idzie względem kościoła dokszyckiego, pomiędzy wschodu zimowego i południa zaraz z miasta zaroślami małymi mimo zaścianek Antoszewo, po lewej będący, skąd widać także po lewie folwark i wieś Janki, a po prawie Kozinki, aż do wsi Oszowa, z której wyjechawszy kręto w prawo do mostu Zapońskiego o mil 2 od Dokszyca odległego, a na kroków 500 i więcej przez błota i rzekę Ponie ciągnie się. Ten bardzo niewygodny, wąski stary i wiele szkodliwy, którego zjechawszy w prawej stronie, widać dwór Mikołajewo i wioskę JP. Stabrowskiego, Zaponie nazwaną. Stąd zostawiwszy ten trakt w prawie, zawraca się dróżka mała, kręta w lewo do Zaponia JP. Fiedorowicza i Sadowskich, od tego mostu ½ mili. Stąd także przez groble koło młynku lasem ½ mile do Witunicz. I dalej ponad rzeką Ponie także lasem ½ mile do Nowosiołek JPani Koziełłowej, ku rzece Osinowce, na której styka się granica parafii dokszyckiej z korzeńską. już wyżej sub 6 tto opisano. Trakt zaś ten z mostku Zapońskiego wąski i niewygodny, ciągnie się przez las borowy wielki do wsi i dworu Dąbrowka nazwanego, gdzie także łączy się parafia dokszycka z korzeńską. Stąd jechać trzeba województwem mińskim i parafią korzeńską do okolicy Szklanów, ¼ mili mierne. Z której wyjechawszy przez mech i błoto niewygodne do wsi Szylinów do parafii dokszyckiej należącej, o ½ mile od Szklanów

*. Błota te począwszy od zaścianku Słobodki JP. Oskierki, ciągnie się przez pomienioną groble, aż pod folwark XX. Dominikanów wileńskich Świętego Ducha Ponia nazwanej. W bok którego rzeka Ponia z tych błot początek bierze. I oddziela ją parafią dokszycką od parafii dołhinowskiej. Ciągłość ta będzie rozległa na mil ---. Stąd przeszedłszy za rzekę Ponie, ciągną się także błota graniczące te parafie pomiędzy południa i wschodu zimowego, ku rzece Wilji. Zostawując po prawie dwór Wardonice⁵⁹ XX. Dominikanów, a po lewie Nowosiołki JPP. Barszczewskich i Wołodzkow i dalej zostawując w prawie dwór Milcze, a po lewie 2 dwory Czynieńskie. Wszystko błotami, aż do rzeki Wilji, która rzeka od Poni, na mil 1 ½ jest odległa. I tu koniec parafii dołhinowskiej z parafią dokszycką, a początek z korzeńską.⁶⁰

[nr 510, k. 134v]

od Szklanów oddalonej, z którego to błota poczyna się rzeka Wilja i płynie ze wschodu letniego na wschód zimowy, koło Szylinów. Po tym się ciągnie koło wsiów Dzierużek i Hrebieniów i zwraca się ku zachodowi zimowemu pod dwór i wieś Wieżki, a stamtąd, aż do błot wyżej opisanych, ku dworowi Milcze nazwanemu, gdzie się (jak wyżej namieniono) skączyła granica parafii dokszyckiej z dołhinowską, a początek wzięła z korzeńską.

⁵⁸ W opisie parafii fragment ten występuje jako przypis

⁵⁹ Wieś dominikanów wileńskich, którym to skonfiskowała caryca Katarzyna II ukazem w 1795 r., K. Tyszkiewicz, *op. cit.*, s. 25.

⁶⁰ W opisie parafii fragment ten występuje jako przypis

Droga do mostu Skuratu i razem trakt borysowski, względem kościoła dokszyckiego idzie na wschód zimowy, mimo folwark Janki po prawej stronie, od którego zostawuje się droga w lewo do wsi Komajska i Olborowicz, na milę wielką, a w prawo zaroślami do wsi Kozikow i Raszkowki, z której wyjechawszy zostawuje się dwór Raszkowka po lewie, a po prawie dwór Morgi, o kroków 300. Skąd kręto w lewo do wioski Szuniawki i Dobrunia. Zaroślami niewielkimi jadąc, widać po prawej stronie las duży sosnowy JPP. Korkozewiczów, aż do wioski Skuraty zwanej i do grobli oraz mostu Skuratu na błotach i rzece Poni (*.) ufundowanej, na której styka się granica parafii dokszyckiej z parafią korzeńską.

Droga do Czernicy i razem trakt do Uszacza i Połocka, poczynawszy od kościoła dokszyckiego idzie na wschód letni zostawując rzekę Berezynę po lewie przez wieś Zahoranie, skąd widać dwór Łapuły wraz za rzeką Berezyną położony. Z tej wyjechawszy kilkaset kroków, zaraz rzuca się wieś Domasze po lewie, koło której ten trakt idzie, a zachyla się w prawo i otwartym polem przez małe miejscami zarośle, mimo wieś Popówkę, po prawej stronie zostającą się, przez mostek na błocie bagnistym pod tąż wsią wąski i niewygodny (skąd widać po lwie o kilkaset kroków wieś Torkuny) i dalej pomiędzy folwark Gieczańców, w prawej stronie i pomiędzy folwarku Swinnego po lewej, mimo zaścianek Kijowszczyznę, zostawując w lewie folwark Daniłowkę. Wszystko zaroślami, aż do wsi Tumiłowicze. Gdzie karczmę w lewie, cerkiew i dwór w prawie drogi zostawując, družką małą do wsiów Starzyny, Starosiela i Porzeczna na ½ mile i mniej oddalonych i widzialnych w prawo idącą

*. Rzeczka Ponia od ujścia rzeczki Osinowki, jest granicą parafii dokszyckiej od parafii korzeńskiej wciąż, aż do rzeki Berezyny, z którą, tąż rzeka Ponia się pod dworem Berezponią, a rzeka Berezyna od złączenia się z Ponią jest granicą, aż do ujścia rzeki Czernicy w Berezynę. Gdzie kńczy się granica parafii dokszyckiej z parafią korzeńską, a poczyna się z kublicką.⁶¹

[nr 510, k. 135] rzuciwszy zawraca się trakt w lewo i ciągnie się w przód otwartym polem, potem lasem niewielkim, całą milę, aż do mostu na rzece Berezynie, nie barzo wygodnego, z którego zjechawszy wraz po lewie karczma, a po prawie o kroków 100 zaścianek Kapitt[uły] Żmydz[kiej] folwark alias Bliższa Czernica nazwany jest położony. Stąd borem czystym wielkim przez brody, jeden Biała Łuża, a drugi Czarna Łuża nazwane, po ¼ mile od siebie odległe, oba niewygodne i szkodliwe, aż do karczmy i młynu Czernicy Dalszej do Kapitt[uły] Żmydz[kiej] należącej, nad samą rzeczką Czernicą położonej, za którą rzeczka. Wraz po prawej stronie traktu stoi karczma JP. Zenowicza, a po lewej wieś Czernica Kapitt[uły] Żmydz[kiej]. I tu się styka granica parafii dokszyckiej z parafią kublicką, która się poczęła przy ujściu rzeki Czernicy do Berezyny i złączyła się, aż przy jeziorze Miežuzele.

Droga do Głębockiego, gdzie kościół parafialny względem kościoła dokszyckiego na zachód letni wraz przez groblę i mostek przy młynie o kroków 300 od kościoła na rzece Berezynie przejechawszy, zostawuje się dwór Słobody Dokszyckiej po lewie, a traktem prostym przez toż miasteczko Słobodę. Wyjechawszy zawracają wraz zachyla się kręto w lewo droga wąska do kościoła parafialnego parafianowskiego, na zachód zimowy, którą ujechawszy ½ mile małe, widać po lewie zaścianek Karolowszczyznę alias Stodolniki. A stąd wraz do brodu pod wsią Parafianowską, a zarazem ½ mile także małe, na którym się łączy parafia dokszycka z parafianowską. Traktem zaś głębockim jadąc prosto widać w prawie o kroków 400 wieś Podomchi, którą ominawszy, dzieli się trakt głębocki na zimowy i letni. Zostawiwszy zimowy w prawej stronie (którym poniżej), letni idzie na karczmę Borsuki, której nie dojeżdżając, widać w prawie zaścianek Karpiówkę o kroków 300 z drogi. Od karczmy zaś widać w prawie nie opodal i wieś Borsuki. Z tej karczmy wraz przez rzeczkę Borsuczankę w bród, na wiosnę zbyt

⁶¹ W opisie parafii fragment ten występuje jako przypis

szkodliwy i przejazd tamujący. Koło drugiej karczmy z drugiej strony [nr 510, k. 135v] w prawie z drugiej strony tej rzeczki do Porpliszcz należącej, jadąc otwartym polem widać w prawej stronie wieś Ostrowskie, Zarębino, Żołnierowicze, Andrzejewskie, dwór Porpliszcz i wieś Szantory. A po lewie wieś Pieręłojo, Zajmische, Pjanica i Charoszaja Jelna, na $\frac{1}{8}$ mili od gościńca oddalone i parafią dokszycką od parafii parafianowskiej odgraniczające. Przejechawszy wieś Masłowice od Borsuk $\frac{1}{2}$ mili odległe i bród błotnisty, ciasny i niewygodny wraz za tąż wsią będący, równym i otwartym polem do wsi Porpliszcz $\frac{1}{2}$ mile wielkie. Jadąc widać w prawie wieś Piotrowicze i Puzany, a po lewie o $\frac{1}{2}$ mile od gościńca widać zaścianek Osinówkę, parafią dokszycką od parafii parafianowskiej odgraniczający. Dalej stąd polem otwartym jadąc, $\frac{1}{2}$ mile wielkie do wsi Czeczukow, widać w prawie zaścianek Woronówkę, a po lewie zaścianki Paczynok i Dziemidzionki. Ze wsi Czeczukow zachyla się trakt znacznie w prawo i ciągnie się $\frac{1}{4}$ mile małe do grobli przez mchy i błota usypanej, na której łączy się granica parafii dokszyckiej z parafią parafianowską, a poczyna się z parafią głębocką. Stąd o $\frac{1}{4}$ mile w prawej stronie, widać wieś Kozły. Trakt zaś zimowy Głębocki, począwszy od miejsca wyżej opisanego, idzie prosto w prawo, mimo pomienionego zaścianka Karpiówki, po lewie zostającego się, polem otwartym i małymi zaroślami do wsi Borsukow, którą w poprzek przejechawszy, zawraca się w lewo na mostek i groblę bardzo niewygodną na rzece Borsuczance, w końcu wyżej wspomnianych błot Borsuczańskich usypaną. Z której zawraca się droga w prawo i mimo zaścianek Zarębino w prawie będący, na groblę wąską i niewygodną, na scieku krynicznym do błot Borsuczańskich, ciągnących się usypaną, skąd zwraca się kręto w prawo, między zaścianek Żołnierowicze po prawie i zaścianek Polaniny po lewie będące, idzie na mostek i groblę starą i niewygodną, na rzece krynicznej pod dworem Porpliszczami fundowaną. Na której ujeżdżając widać w prawie o kilkaset kroków zaścianek Andrzejewskie.

[nr 510, k. 136]

Na ten mostek zachyla się droga kręto w lewo i idzie koło samego dworu Porpliskiego, tamże w prawie zostającego się, polem równym i otwartym $\frac{1}{4}$ mile wielkie. Skąd widać w prawie, nad błotem Bereżyńskim, zaścianki Sabary i Dziemidzionki, a droga się kręto w prawo do Zamosza (o której poniżej), a w lewo prosto idzie do wsi Litowcow, stąd do zaścianków Chrulewsczyny, a od tych do dworu Michnowsczyny, gdzie się styka parafia dokszycka z parafią głębocką. Do Zamosza zaś, zwróciwszy się w prawo, idzie prosto na groblę obszerną i wygodną, przez błota i rzeczkę Zamszanę, do wsi Słobody Zamoskiej, $\frac{1}{8}$ mili. Z której wyjechawszy, idzie dróżka w prawo do wsi Mołożan o $\frac{1}{2}$ mili odległej, w lewo zaś prosto do Zamosza. I ujechawszy ona, $\frac{1}{8}$ mile, oddziela się znowu w lewo droga groblą wygodną z $\frac{1}{8}$ mile. Ciągłą się pomiędzy 3 sadzawek, w końcu onej wykopanych do dworu Januszowa, a stąd do wsi Babiczow i zaścianku Dubowskich, gdzie także łączy się granica parafii dokszyckiej z parafią głębocką. W prawo zaś idzie do Wsi Nowej, od tej nieopodal do kościołka i karczmy Zamosza. Stąd w prawo do dworu Zamosza, kroków 300. Drogi zostawiwszy, zachyla się dróżka w lewo do wsi Lipowek, a stąd ex opposito, w lewo stronę do wsi Klepicy, po $\frac{1}{4}$ mili od dworu oddalonych. Przy których wsiach łączy się granica parafii dokszyckiej z parafią głębocką.

9 no Parafia dokszycka, lubo cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim, ma jednak granice wojewódzkie.

1 mo Z województwem połockim, począwszy od jeziora Miežużoła i błot do onego od parafii głębockiej i kublickiej podchodzących, idzie granica powiatu oszmiańskiego z województwem połockim, rzeczką z tegoż jeziora wypływającą, wyżej opisaną, nazwaną Czernica, która się ciągnie, mil 2 wielkie i do rzeki Berezyny wpada.

[nr 510, k. 136v]

2 do Z województwem mińskim, począwszy od ujścia rzeczki Czernicy do rzeki Berezyny, idzie granica powiatu oszmiańskiego z województwem mińskim tąż rzeką Berezyną. W górę wody, aż pod dwór Berezponię, gdzie i rzeka Ponia wpada, mila wielka, a stąd rzeką Ponią w górę wody, aż do mostu Skuratu, 2 mile wielkie, a od tego mostu do ujścia rzeczki Osinowki sub numero 6 tto opisanej, $\frac{1}{4}$ mili wielkie. Potym tąż rzeczką, Osinowką w górę wody, aż do błot, z których ona wypływa, mila wielka. Stąd zostawując po lewie, w województwie mińskim dwór Zaborze JP. Wołodźki i wieś Tymince JP. Chmielewskiego, oraz okolice Szkłańce, klinem ukośnym w powiat oszmiański pomknięte, suchodołem przez bór i las, aż do błot pod wsią Szylińcami położonych, z których rzeka Wilia początek bierze. Stąd rzeką Wilią ciągnie się tąż granica powiatu oszmiań[skiego] z województwem mińskim, wciąż, aż do błot wyżej sub numero 8 vo paragraf 2 opisanych, ku dworowi Milcze nazwanemi. Gdzie parafia dokszycka skączyła się z parafią dołhinowską, a poczeła się z korzeńską, tam i granica województwa mińskiego z powiatem oszmiańskim, względem tej parafii dokszyckiej, koniec który wzięła z resztą całkowicie.

Ta parafia dokszycka w p[owie]cie oszmiańskim jest położona, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej, podpisem ręki własnej stwierdzam.

X[iądz] Jerzy Korniłowicz, pleban dokszycki mp.

Parafia dołhinowska

1 mo Kościół parafialny⁶² w mieście Dołhinowie⁶³ położony w powiecie oszmiańskim, w dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą.

Bakunki JPana Kamieńskiego i druga połowa wioski nazywającej się Krupowiesy JPana Wołłowicza na południe 1 mila i $\frac{1}{4}$ mili spora od kościoła dołhinowskiego nad Wilią rzeką zostawiając po lewej ręce Kamien okolicę JPanów Rusieckich także nad Wilią leżącą.

Borowe JPana Kamieńskiego, między zachodem letnim i północą 1 mila wielka od kościoła parafialnego.

Borowiki JPana Sliznia, między zachodem letnim i północą mil 2 wielkich.

Chomutne JPana Chodźki, na zachód letni 1 $\frac{1}{2}$ mili średniej.

Cybulki JPana Kamieńskiego, na południe 1 mila mała nad Wilią rzeką.

Dołhinów miasto JPana Kamieńskiego, w którym kościół jest parafialny.

Dziemidoki JPana Kamieńskiego, na północ 1 $\frac{1}{2}$ mili średniej.

Habitacja JPana Kamieńskiego, na północ ku zachodowi letniemu 1 $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.

Hryszkewicze JPana Kamieńskiego, na południe $\frac{1}{2}$ mili małej.

Jaškowi JPana Kamieńskiego, na wschód zimowy $\frac{1}{2}$ mili małej.

Jaźnie JPana Chodźki, na zachód letni 1 $\frac{1}{2}$ mili średniej.

Judziewszczyzna JPana Wazgirda, na zachód zimowy $\frac{1}{2}$ mili małej.

Juszkowka JPana Kamieńskiego, na zachód letni $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.

Kamien karczma JPana Kamieńskiego na trakcie krajским nad Wilią rzeką, zostawiając w górze Wilię po z prawej ręce Cybulki. Przy tejże karczmie Kamien wieś tegoż JPana Kamieńskiego, przy której 2 chaty znajdują się JPana Wołłowicza na południe 1 mila średnia.

Kamien okolica JPanów Rusieckich nad Wilią, zostawiając po lewej ręce Kamien wioskę JPana Kamieńskiego, na południe 1 $\frac{1}{2}$ mili małej.

Kamien, czyli Opsa (nad Wilią), zostawiając po lewej ręce Jakubik i Krupowiesy, gdzie są 2 karczmy, pierwsza JPana Kamieńskiego, druga JPani Ogińskiej na trakcie krajским idącym do Mińska, na południe 1 $\frac{1}{2}$ mili sporej.

[nr 498, k. 76v]

Karolin⁶⁴ dwór JPana Kamieńskiego, na południe 1 mila mała.

Karpieje JPani Ogińskiej, na wschód zimowy $\frac{3}{4}$ mili małe.

Kolady JPana Kamieńskiego, między zachodem i północą $\frac{1}{2}$ mili małej.

Kołodki JPana Kamieńskiego, między południem i zachodem 1 $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.

Kosciewicz JPana Oskierki na zachód letni 1 $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.

Krupniki JPana Kamieńskiego na północ 1 $\frac{1}{2}$ mili średniej.

⁶² Założenie kościoła jest niewiadome, zbudowany drewniany p. w. św. Stanisława w 1704 r. staraniem Karola i Ewy Druckich-Sokolińskich Brzostowskich, dziedziców dołhinowskich. Wymurowany staraniem parafian w 1853r. Filie w Karolinie i Żarach. J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie*, Wilno 1912, s. 215.

⁶³ Miasteczko posiada cerkiew parafialną i kościół parafialny. W 1661 r. doszło tutaj do potyczki między wojskami litewskimi a rosyjskimi, ciągnął tedy Stefan Batory ciągnący na Połock. Wysłał on na akcję osłonową oficera o nazwisku Chmielewski za co otrzymał on od króla w dziedziczenie dobra Witunicze, niebyszyn i inne. *Sł. geogr.*, II, s. 106.

⁶⁴ Filia kościoła parafialnego. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 215.

Krzywoznaki JPana Kamieńskiego nad Wilią, zostawiając po prawej ręce Milcz, na wschód zimowy 1 mila mała.
 Kurczyn JPana Sliznia na północ mil 2 wielkie.
 Łuciszcze JPana Kamieńskiego na północ 1 ½ mili średniej.
 Miakczyły JPana Wazgirda na zachód zimowy ½ mili małe.
 Milcz⁶⁵ dwór i miasteczko JPani Ogińskiej nad Wilią rzeką na wschód zimowy 1 ½ mili wielkie.
 Mikulin JPana Kamieńskiego, między zachodem letnim i północą 1 mila średnia.
 Mleczy JPana Wazgirda na zachód letni 1 mila średnia.
 Motyki JPana Sliznia na północ mile 2 wielkie.
 Nowiniany JPana Kamieńskiego na zachód letni ½ mili średniej.
 Onoszki JPana Kamieńskiego na południe ¾ mili.
 Opieńki JPana Kamieńskiego na zachód letni ½ mili średniej.
 Pankraty JPana Oskierki na zachód letni 1 mila mała.
 Plebańce folwark i wioszczka X[iędz]a plebana dołhinowskiego na północ ½ mili małe.
 Ponia XX. Dominikanów na wschód letni mil 2 wielkich.
 Pohost⁶⁶ JPana Kamieńskiego, wschód zimowy nad Wilią rzeką, rzeką zostawiając po lewej ręce Krzywoznaki, 1 mila mała.
 Polany JPana Kamieńskiego i JPani Ogińskiej na zachód zimowy mila 1 średnia.
 Rumiańskie JPana Kamieńskiego na wschód letni mila 1 średnia.
 Scieszce JPani Ogińskiej, między południem i zachodem 1 ½ mili wielkiej.
 Siwce JPana Oskierki na zachód letni mili 1 ½ średniej.
 Siwce JPani Ogińskiej na wschód letni mile 2 wielkie.
 Sołonie JPani Ogińskiej na wschód zimowy mile 2 małe.
 Słachi JPana Kamieńskiego między wschodem i południem nad Wilią rzeką, zostawiając po lewej ręce Pohost, 1 mila mała.
 Stanki JPana Oskierki na wschód letni 1 mila średnia i ¼ mili.
 [nr 498, k. 77]
 Słobodka JPani Ogińskiej na wschód letni mil 2 średnie.
 Suchibor JPana Wazgirda na zachód zimowy ¾ mili średnie.
 Tomkowicze JPana Chodźki na zachód zimowy mila 1 średnia.
 Uzlany JPana Kamieńskiego na zachód zimowy ½ mile średnie.
 Wardomicze XX. Dominikanów, na zachód zimowy mile 2 wielkie.
 Wasilinki JPana Kamieńskiego na wschód letni mila 1 i ¼ mili.
 Witowce JPana Kamieńskiego, między północą i wschodem 1 ½ mili małe.
 Wołkołatka JPana Kamieńskiego na północ 1 ½ mili wielkie.
 Załozowie JPana Kamieńskiego na wschód zimowy ½ mili małe.
 Zamosze JPana Wazgirda na zachód zimowy mila wielka 1.
 Żary⁶⁷ JPana Wazgirda, na zachód zimowy mila średnia 1.
 Żyżniewo JPana Kamieńskiego na południe obok z Hryszkiewiczami ½ mili małe.
2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące.
 Dokszyce kościół parafialny [w] powiecie oszmiańskim w dekanacie połockim w dobrach Kapituły żmudzkiej, na wschód letni mil 5 średnich.

⁶⁵ Dwie wsie, posiadały dwie cerkwie pounickie, które fundowała Agtonina Ogińska starościna dorsuńska. Miejscowość dość leśna. Dawniej królewszczyna, którą Stefan Batory podarował śmiałemu szlachcicowi. *Sl. geogr.*, VI, s. 420.

⁶⁶ Był tu kościół p. w. Trójcy Przenajświętszej, zbudowany z drewna w 1593 r. przez Lwa Sapięgę. Spalony podczas najazdu moskiewskiego w 1656 r., odbudowany w 1859 r. staraniem ks. Jana Szyryna. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 221, K. Tyszkiewicz, *op. cit.*, s. 29.

⁶⁷ Znajdowała się tu filia kościoła parafialnego. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 215.

Ila kościół parafialny w województwie mińskim w dekanacie radoszkowskim w dobrach JPana Sołłohuba na południe, mil 4 średnie.

Kościeniewicz kościół parafialny w powiecie oszmiańskim i dekanacie oszmiańskim w dobrach pojezuickich, na zachód zimowy mil 3 średnich.

Olkowicze kościół parafialny w województwie mińskim, dekanacie radoszkowskim, w dobrach JPanów Horajnow, na południe mil 2 ½ średnich.

Parafianów kościół parafialny [w] powiecie oszmiańskim w dekanacie połockim, w dobrach do Archidiakonii wileńskiej należących, między północą i wschodem letnim, mil 5 małych.

Wołkołata kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, w dekanacie połockim, w dobrach JPana Zienkowicza, między zachodem letnim i północą mil 5 średnich.

[nr 498, k. 77v]

3 tio Miasta znaczniejsze około tego kościoła dołhinowskiego są.

Wilno miasto stołeczne litewskie na zachód zimowy, mil 24 średnich.

Mińsk miasto sądowe, na południe mil średnich 14.

Połock miasto sądowe kordonem moskiewskim zajęte, między północą i wschodem letnim 5 mil średnich.

4 to Droga z Dołhinowa do Wilna równa, pod Wilnem górzysta, miejscami piaszczysta.

Droga do Mińska miejscami korzenista, pod Mińskiem górzysta.

Droga do Połocka w początkach pod jesień i wiosnę, błotnista lasem zarosła, dalej polista [?].

5 to Jezior w tej parafii żadnych nie ma, ani bagnów i błot[?] znacznych.

Stawek JPana Kamieńskiego na rzece bardzo małej i szczupłej Sciernicza zwanej z błotka pod Witowcami wychodzącej, jeden w samym Dołhinowie, drugi na tejże rzece na południu, między Żyżniewem i Hryszkiewiczami tegoż JPana Kamieńskiego o ½ mili małe, trzeci tegoż JPana Kamieńskiego na tejże rzece w samym Karolinie przy wpadku w Wilię rzekę na wschód o 1 milę małą.

Czwarty stawek JPani Ogińskiej na rzece od wschodu niedaleko płynąc, zaczynającej się w samym Milczu na wschód zimowy o 1 ½ mili średniej.

Piąty stawek JPana Wazgirda przy wiosce Zamoszu na ruczaju Żamza z błotka wypływającym na zachód zimowy, mila średnia 1.

6 to Lasu jest więcej w parafii dołhinowskiej, aniżeli otwartego pola. Koło Mikulina, koło Habitacji, koło Borowikowa, koło Rumiańskich znajduje się więcej lasu do budowli zdatnego, po różnych miejscach jodła, osina, brzezina, miejsca[mi] olcha, dębina, łoża i inne chrusty.

7 mo Młynów przy wyżej wyrażonych stawikach 5 i 3 JPana Kamieńskiego, czwarty JPani Ogińskiej, piąty JPana Wazgirda.

Innych machin tak wodnych, jako i powietrznych, ani miejsc starożytność oznaczających, ani też co by się ścierało do historii naturalnej, nie masz.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne, podług miary mil tak się opisują.

1 mo Droga do Milcza nad Wilią leżącego, gdzie jest cerkiew unicka, dwór, karczma i miasteczko, oraz nieopodal wioska JPani Ogińskiej, począwszy od kościoła parafialnego dołhinowskiego na wschód zimowy, mało co polem, przez 3 brodki latem osychające mili 1 ½ sporej, Itak się kończy granica parafii dołhinowskiej.

2 do Droga do Pohosta, gdzie jest karczma i wieś JPana Kamieńskiego nad Wilią rzeką, polem otwartym niedawno wyrobionym, na wschód zimowy, mila mała¹, i tu się kończy granica parafii dołhinowskiej, a zaczyna się parafia korzeńska.

3 tio Droga do Kamienia karczmy JPana Kamieńskiego, między wschodem, a południem na[d] Wilią rzeką stojący, polem otwartym i suchym, mila 1 średnia, i tu się

kończy granica parafii dołhinowskiej, a zaczyna się parafia olkowicka. Stamtąd idzie gościniec na Krajsk do Boryszowa, co, parafie: korzeńska i boryszowska. Z Krajska zaś zwróciwszy się w prawo na południe jest kościół parafialny w Olkowiczach wioseczce JPanów Horajnow o mil 2 ½ sporych i do Dołhinowa.

4 to Droga do Kamienia czyli z Spasa, gdzie 2 karczmy, pierwsza JPana Kamińskiego, druga JPani Ogińskiej na[d] Wilią rzeką stojące na południe 1 ½ mili średnie od kościoła dołhinowskiego. I tu się kończy granica parafii dołhinowskiej skąd idzie gościniec na Ilę, Radoszkowice do Mińska, na południe leżącego.

5 to Droga do Żar, gdzie jest dwór, karczma i wieś JPana Wazgirda, więcej polem niżli i lasem, przez brodek 1, na zachód zimowy, mila średnia 1. Stamtąd otworzystym polem suchym do Serwecza, gdzie jest cerkiew (dawniej kościół parafialny rzymskiego obrządku) dwór, karczma z wioseczką JPana Rodziewicza, nad rzeką Serweczą nazwaną, do parafii kościeniewickiej należące, od kościoła dołhinowskiego mile 2 średnie. I tu się (exclusive) kończy [nr 498, k. 78v] granica parafii dołhinowskiej, a zaczyna się parafia kościeniewicka. Z Serwecza na Kościeniewicze, Kurzeniec, Smorgonie, Soły i inne miasteczka idzie droga do Wilna.

6 to Droga do Krzywicz miasteczka JPana Chodźki (gdzie jest kościół i klasztor jegomość księży XX. Trynitarzów) za rzeką Serwecz nazwaną leżącego, już w parafii wołkołackiej będącego. Na zachód letni, od Dołhinowa do karczmy i wioski JPana Chodźki Jaźnie nazwanej 1 ½ mili średniej, więcej lasem niżli polem, stamtąd do Krzywicz więcej polem niżli lasem ½ mili wielkie do Krzywicz, i tu się puścić rzeką Serwecz nazwaną kończy granica parafii dołhinowskiej, a zaczyna się parafia wołkołacka.

7 mo Droga do kościołów parafialnych: Wołkołackiego, Parafianowskiego i Dokszyckiego tym sposobem idzie: ujechawszy milę 1 średnią na północ, więcej lasem niżli polem, jest krzyż w polku stojący, od którego prosto w lewą ręką przez wieś Krupniki, Wołkołatkę oraz mimo zaścianek Łuciszcz idzie droga do Budy miasteczka JPana Oskierki (gdzie jest kościół i klasztor XX. Bernardynów). Także na północ od krzyża mili 1 ½ malej, więcej lasami niżeli polem i drogą po brzydkich mostach i błotach, bardzo złą. Nie dojeżdżając do Budy jest ruczaj Zuja nazywający się wychodzący z błot i mchów, między Dziemidkami i Słobodką JPani Ogińskiej [z]najdujących się, i na tym ruczaju kończy się granica parafii dołhinowskiej, a zaczyna się parafia parafianowska. Z Budy zaś w lewo poszła druga do Wołkołaty o mil 3 od Budy będącej. Prosto zaś poszła droga do Parafianowa o mil 2 wielkie [...] ⁶⁸. W prawo zaś od pomienionego krzyża idzie droga do Bubnów wioski JPana Oskierki, 1 mila wielka od wypomnianego krzyża. Przed Bubnami [nr 498, k. 79] jest błotko ciągnące się spod Słobodki JPani Ogińskiej, które czyni ruczaj Zuja nazwany i graniczy [z] parafią dołhinowską i z parafią dokszycką. Z Bubnów mil 3 do Dokszyce stamtąd idzie droga do Połocka.

Parafia Dołhinowska Wilią rzeką, graniczy z województwem mińskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam.

X[iqdz] Józef Gierdziejewski pleban dołhinowski.

⁶⁸ Wyraz nieczytelny

Parafia duniłowska

1 mo Kościół parafialny⁶⁹ w mieście Duniłowiczach⁷⁰, położony w powiecie oszmiańskim w dekanacie połockim. Dwory, wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą.

1. Ankudy Łozowe JP. Janiszewskiego na północ odległe od kościoła parafialnego $\frac{1}{4}$ mili wielkie.
2. Ankudy Dalnie JP. Mirskiego także na północ $1 \frac{1}{2}$ mili od kościoła.
3. Adamowce JP. Horodelskiego mil 3 od kościoła także na północ.
4. Antenapol dwór JWJP. Tyzyna pod samy[m] zachodem letnim 6 mil od kościoła.
 1. Bałaje tegoż Pana pod samym zachodem letnim mil 4 od kościoła, niedostępno i trudne do przejazdu dla bagna.
 2. Białe folwark tegoż Pana na zachód letni mil $1 \frac{1}{2}$ wielkie.
 3. Borowki tegoż Pana na zachód letni $1 \frac{1}{2}$ mili od kościoła.
 4. Borejki JWJP. Żaby na północ mil 3 dalekie.
 5. Bujarszczyzna zaścianek JX. plebana, między zachodem zimowym i letnim mil $1 \frac{1}{2}$.
 1. Chroły JP. Mirskiego wojskiego brasł[awskiego] na zachód zimowy mila mała.
 2. Czarne wieś JP. Mirskiego jener[ala] na północ mila od kościoła.
 3. Chrystow folwark JJXX. Dominikanów, między północą i wschodem letnim 2 mile od kościoła.
 4. Chwastow folwark JP. Brzostowskiego pułkow[nika] na północ mil 6 od kościoła.
 1. Drozdowo JJXX. Dominikanów na północ $\frac{1}{2}$ mili od kościoła.
 2. Drozdy JP. Sulistrowskiego pułkow[nika] na wschód letni mila od kościoła.
 3. Dziadzionki Górne tegoż Pana na północ mila.
 4. Dziadzionki Dolne tegoż Pana na północ mila.
 5. Dzierkowszczyzna⁷¹ dwór JWJP. Brzostowskiego [...] ⁷² na wschodzie letnim 3 mile od kościoła.
 6. Dorewe⁷³ JP. Szyszki na wschód letni $1 \frac{1}{2}$ mili.
 1. Ginki Zareskie JP. Mackiewicza na wschód zimowy $1 \frac{1}{2}$ mili od kościoła.
 2. Ginki Łyżyno JP. Abramowicza na półno[c] mil 2.
 3. Giżeczki JP. Sulistrowskiego na wschód letni [nr 496, k. 69v] $1 \frac{1}{2}$ mili od kościoła.
 4. Giersztudy JP. Brzostowskiego pułkow[nika] na północ 3 mile od kościoła.
 1. Hołbiej dwór JWJP. Tydynuza na zachód letni mil 2 od kościoła.

⁶⁹ Kościół p. w. św. Michała Archaniola i N. M. P. Szkaplerznej, założony w 1500 r. był drewniany uposażony przez Jana Dołmat-Isaykowskiego w 1624 r. po nabyciu D. od Albrechta Radziwiłła. W 1683 r. Zostali sprowadzeni Dominikanie przez Elżbietę z Isajkowskich Białozorową, która funduje im klasztor murowany z kościołem w 1864 przerobionym na parafialną cerkiew prawosławną. Kaplice Darewo i Jasieniewiczze. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 218, *Sł. geogr.*, II, s. 226.

⁷⁰ Miasteczko z okolicznymi ziemiami leżało przy trakcie z Wilna do Płocka nad jez. Świdno. W 1551 r. dziedzic Paweł Holszański testamentem zapisuje te włości królowi Zygmuntowi Augustowi. Przez kolejne lata Duniłowicze przechodziły od Białozorów do Brzostowskich, Janiszewskich i innych rodzin. Ostatnią rodziną, która miała dziedzictwo byli Tyszkiewiczowie do roku 1939. W drugiej połowie XIX w. ówczesny właściciel wybudował tam murowany dwór parterowy o cechach klasycystycznych. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 4, s. 85, *Sł. geogr.*, II, s. 226.

⁷¹ Znajdowała się tutaj filia kościoła duniłowskiego, p. w. Wniebowstąpienia Pańskiego., murowana, założona w 1817 r. przez Leona Domejkę. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 218, *Sł. geogr.*, II, s. 276.

⁷² Wyraz nieczytelny

⁷³ Darewo, najprawdopodobniej była tu kaplica parafialna.

2. Hulidow folwark JP. Sulistrowskiego pułk[ownika] na północ 2 ½ mili od kościoła.
 3. Hołubowo zaścianek tegoż Pana na wschód letni 2 ½ mili od kościoła.
 4. Hubin dwór JP. Busza, na północ nil 2 od kościoła.
 1. Jasiniewicz⁷⁴ folwark i wieś JP. Janiszewskiego na północ ¼ mili od kościoła.
 2. Jacyny JP. Mackiewicza na zachód zimowy 1 ½ mili od kościoła.
 3. Jaryzyno JP. Horodeńskiego, między północą i wschodem letnim mil 2 od kościoła.
 4. Jałowiki JWJP. Tyzynaufa na północ 2 ½ mili.
 5. Jakimowce tegoż Pana na północ 2 ½ mili.
 1. Krykały⁷⁵ dwór JP. Abramowicza na zachód zimowy kilka staj od kościoła.
 2. Konstantynow dwór JP. Kiszkowej na północ 3 mile od kościoła.
 3. Kozłów dwór JWJP. Żaby kasz[telana] połoc[kiego], na północ mil 2 od kościoła.
 4. Kiziki JWJP. Tyzynaufa na zachód letni 1 ½ mili od kościoła.
 5. Kunickie tegoż Pana na zachód letni 2 ½ mili.
 6. Kukisze JP. Abramowicza na południe ½ mili.
 7. Kality JP. Sulistrowskiego na wschód zimowy mila.
 8. Kołowce tegoż Pana na wschód letni mila.
 9. Korzemiaki JWJP. Brzostowskiego na północ 2 ½ mili.
 10. Kazimierszczyzna JWJP. Żaby na północ 2 ½ mili.
 11. Krzywe wieś JP. Sulistrowskiego na północ 1 ½ mili.
 1. Lachowszczyzna folwark JP. Siemaszki na północ 1 ½ mili.
 2. Lembowka JP. Abramowicza na południe 3 staje od kościoła.
 3. Lipniki JP. Janiszewskiego na zachód letni ¼ mili.
 4. Lasunowo zaścianek JP. Abramowicza 1 ½ mili na północ.
 1. Łastowki JWJX. sufragana wileńskiego na zachód zimowy ¼ mili.
 2. Łuhi JX. plebana na zachód zimowy mila wielka.
 3. Łasica Dalsza JWJP. Tyzynaufa na północ mile 2 wielkie zimą, a latem 2 ½.
 4. Łubjanowce zaścianek JWJP. Brzostowskiego na północ 2 ½ mili.
 5. Łaszkie JWJP. Tyzynaufa na północ 1 ½ mili.
- [nr 496, k. 70]
6. Łozowiki tegoż Pana na północ mil 2 wielkie.
 7. Łoszuki tegoż Pana na północ 2 ½ mili.
 8. Łapiszki JP. Sulistrowskiego na północ mil 2 wielkie.
 1. Mosarz⁷⁶ dwór i miasteczko JWJP. Brzostowskiego pułk[ownika] na północ mil 3 ½.
 2. Michnawszczyzna tegoż Pana na północ 2 ½ mili.
 3. Merki tegoż Pana na północ 3 ½ mili.
 4. Mazuryn folwark JP. Horodeńskiego na północ 2 ½ mili.
 5. Murzy tegoż Pana na północ 2 ½ mili.
 6. Myszki okolica na zachód letni ½ mili.
 7. Mastarki JP. Rokickiego na północ 1 ½ mili.

⁷⁴ Znajdowała się tu kaplica parafialna.

⁷⁵ Niewielka rezydencja o wiorstę od Duniłowicz. Pierwsi właściciele trudni do ustalenia, ale wiadome jest, że na przełomie XVIII i XIX wieku należały do Abramowiczów h. Jastrzębiec. W dobrach Krykały gleba była słabej jakości oraz istniał tam park umiejscowiony na pagórkach. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 4, s. 176, *Sł. geogr.*, IV, s. 746.

⁷⁶ Pierwszymi dziedzicami Mosarza była rodzina Despot-Zenowiczów. Córka Zofii Isajkowskiej i Wiktora Konstantego Mleczki (będących w posiadaniu M.) Konstancja, poślubiła Jana Władysława Brzostowskiego h. Strzemię. W ten sposób dobra te jako wiano znalazły się w posiadaniu rodziny Brzostowskich. Na uwagę zasługuje pałac wzniesiony w l. 1775-1790 przez Roberta i Annę Brzostowskich. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 1, s. 250-254. Znajdował się tu kościół p. w. św. Anny, założony przez Roberta i Annę z Platerów hr. Brzostowskich w 1792 r., a konsekrowany w 1851 r. przez biskupa Żylińskiego. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 221.

8. Markiewicze JP. Janiszewskiego na północ mila.
1. Nowosiołki JX. plebana na zachód zimowy ½ mili.
2. Najnin zaścianek JP. Mackiewicza na zachód letni mila.
3. Norzyca⁷⁷ dwór JP. Sulistrowskiego pułkown[ika] na północ mila niewielka.
1. Połow dwór JWJP. Tyzynaucha na zachód letni mil 4 wielkie.
2. Pachowszczyzna folwark JX. plebana na południe ½ mili.
3. Peryszleja folwark JJXX. Dominikanów na wschód letni ½ mili.
4. Paryż folwark JWJP. Tyzynaucha na północ mil 2.
5. Piotrewicze bliższe JP. Janiszewskiego na południu ¼ mili.
6. Piotrewicze dalsze JP. Mirskiego jen[erała] na wschodzie letnim mil 2.
7. Podkrajewszczyzna JWJX. sufragana wileńskiego na północ mil 2 letkie.
1. Oleszyn dwór JP. Mirskiego woj[skiego] na zachód zimowy ½ mili.
2. Ozuny tegoż Pana na zachód zimowy ¼ mili.
1. Soroki dwór JP. Abramowicza na północ 1 ½ mili.
2. Skozodna zaścianek tegoż Pa[na] na zachód zimowy ¼ mili.
3. Sieliszczce zaścianek JP. Janiszewskiego na zachód letni ½ mili.
4. Swirkowszczyzna JP. Mackiewicz[a], na południe ½ mili.
5. Sasinaki zaścianek JX. plebana na zachód zimowy ½ mili.
6. Szturowszczyzna JWJP. Brzostowskiego na północ 3 mile.
7. Szatybotki JWJP. Brzostowskiego pułk[ownika] na północ mil 4.
8. Szczutki JWJPana Żaby na północ mil 2 ½ mili.
9. Szabanów folwark JP. Koziełła na zachód letni 1 ½ mili.
1. Toki zaścianek JP. Janiszewskiego na zachód zimowy 2 ½ mili.
2. Turczyńny JWJP. Brzostowskiego na północ mil 2.
1. Rudka dwór JP. Mirskiego jener[ala] na północ mila.
- [nr496, k. 70v]
2. Ruda wieś JP. Mirskiego na północ 1 ½ mili.
3. Rymki JWJP. Tyzynaucha na zachód letni mil 4.
4. Ramsowo JP. Abramowicza na zachód zimowy ½ mili.
5. Rzeczyczkowszczyzna okolica na północ mila wielka.
6. Rakowce JP. Horodeńskiego na północ mil 3 wielkie.
7. Rożkowo JWJP. Brzostowskiego na północ mil 2 ½.
1. Woropajow dwór JWJP. Tyzynaucha na zachód letni mila od kościoła.
2. Wiereniejki JP. Kuleszy na północ mil 2.
3. Wierzchnie dwór i miasteczko JP. Horodeńskiego st[aros]ty czern. na północ mil 3 wielkie.
4. Wojciechi JWJP. Tyzynaucha na zachód letni mil 1 ½.
5. Wiercinskie JWJP. Żaby na północ mil 2 wielkie.
6. Wołki JP. Sulistrowskiego na północ mil 2.
1. Zareże dwór JP. Mackiewicza na zachód zimowy mila.
2. Żelczewszczyzna folwar[k] JP. Kiełbszynej na południe mil 2.
3. Zakomsk folwark JP. Rokickiego na północ mil 2.
4. Zielonałęki JP. Brzostowskiego na północ mil 5.
5. Zuhetmeczyzna tegoż Pana na północ mil 3 ½.
6. Żdany JP. Sulistrowskiego na wschód letni mila.

⁷⁷ Wieś i dobra nad rzeką tej nazwy, pow. wilejski. Pałac w N. zbudowany na miejscu dawnego zamku, za pałacem 9 stawów zarybionych, a w parku 2 młyny wodne. W dobrach lasy przeważnie sosnowe. Do dóbr nornickich należą folwarki : Hulidów, Łasica, Nowiki oraz wsie: Krzywe, Stanisławicze, Dziadzionki, Drodzy. Były własnością Sulistrowskich, Karol i Rozalia z Paców. Później własność Łopacińskiego po nim Okuszeki. *Sł. geogr.*, VII, s. 182.

7. Żuporki JP. Mirskiego jen[erała] na północ mila.

W obrembach i granicach parafii duniłowskiej, znajduje się cerkiew greckich parafialnych ze swoimi pasterzami 9 i tam JX. pleban wolności nie ma.

2 do Od tego kościoła parafialnego, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące.

Łuczaj kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, w dekanacie połockim, w dobrach JWJPana Ogińskiego w[ojewo]dy trockiego, na zachód zimowy mila 1 wielka.

Postawy kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, w deka[na]cie świrskim, w dobrach JWJPana Tyzynausa podsk[arbiego] nadw[ornego], na zachód letni mil [...].

Głębokie kościół parafialny w województwie i dekanacie połockim, w dobrach Jmci Radziwiłły wo[jewo]dy wileń[skiego], na północ mil 5.

Wołkołata kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim, w dekanacie połockim, w dobrach WJP. Zienkowicza st[aros]ty dudz[kiego], między południem i zachodem zimowym mil 3 wielkie.

3 tio Miasta znaczniejsze około tego kościoła duniłowskiego, jest Miadzioł, Postawy i Głębokie.

4 to Droga z Duniłowicze do Miadzioła, lasami błotnista, bagnista a mila otwartym polem kamienista.

Droga z Duniłowicze do Postaw jest dobra, równa, po części plantowana. Droga z Duniłowicze do Głębokiego gościniec bity i niewygodny, trochę górzysty samym niemal polem.

[nr 496, k. 71]

5 to Jezioro Kołowo w puszczy, bagniste i niedostępne, nie bardzo wielkie, 1 ½ mili od kościoła na zachodzie zimowym, przez które przechodzi rzeka Smyczycza wzięwszy swój początek z lasów smyckich.

Jezioro Błado przy samym dworze duniłowskim, kilkadziesiąt kroków od plebanii na wschodzie zimowym. Drugie jezioro Swidno za miastem o kilkaset kroków na północ. Obydwa nie są wielkie. Przez Widno przechodzi rzeczka Swidnica z błota i koresponduje z Bładą gdzie się schodzi z dwoma rzekami, z Reszką i z[e] Smyczycą. Jeziora 3 niewielkie nazywające się Myszkociskie abo Krykelskie na zachód letni ½ mili.

Jezioro Hołbiejskie, w samym Hołbieju długie ½ mili. Na zachód letni mil 2 od kościoła [jest] jezioro Połowskie ¼ mili na zachód letni mil 4 dalekie.

Jezioro Białe nie bardzo wielkie na północ mil 2.

Jeziora 4 niewielkie, Rudkowskie nie daleko siebie, na północ mila od kościoła.

Jezioro Czarne dość wielkie na północ mila od kościoła.

Jezioro Żelazowskie niewielkie na północ mil 2.

Jezioro Kozłowskie długie ½ mili pod samym Kozłowskiem, na północ mil 2, przez które przechodzi rzeka Piotrowska, zaczynająca się za wsią Piotrowiczami, z błotka wpada w rzekę Hołbiejcę, a Hołbiejca wpada za Borejkami do Dżisny.

Jezioro Mosarskie dość wielkie, na północ mil 3/2.

Jezioro Dzierkowskie, wielkie ½ mili, na wschód letni 3 mile od kościoła. Jezioro Chołoscino nie małe na wschód letni mil 2. Jezioro Krzywe, nie bardzo wielkie, na północ 1 ½ mili. Jezioro Łasickie niewielkie, na północ 1 ½. Jezioro Kołowce więcej ¼ mili na zachód letni, 1 ½ mili od kościoła jezioro Borowe ½ mili nakoło, na wschodzie letni ½ mili od kościoła.

Bagna znaczniejsze, Hać na północ ¼ mili niedostępne, ½ mili od kościoła. Drugie Mech Dzierkowski, na wschód letni na ½ mili i więcej, wszere i wzdłuż 2 ½ mili od kościoła.

Staw JP. Janiszewskiego, gdzie wpadają dwie rzeki Żareże i Smyczycza. Smyczycza początek swój bierze, jak wyżej, z błot i lasów smyckich, króra z Woropajewa idzie

przez jezioro Hołbiejskie i tam się nazwawszy Hołbieją, wpada do Dzisny. Dwa stawki JJXX. Dominikanów z krynic ciągnące się.

[nr 496, k. 71v]

6 to Lasu jest więcej w parafii duniłowskiej, aniżeli otwartego pola. Szczególniej jednak począwszy od wschodu letniego, aż na zachód letni [i] zimowy, między północą same lasy czarne osobliwie w Postawszczynie. Sosny małe i to nikczemne, niezgodne na towar, tylko jodła, osina, brzoza, olcha, klon, dębina i lipa. Wszystkiego lasu w parafii duniłowskiej może być na mil 7- 8, abo więcej.

7 mo Młyn JP. Mackiewicza na rzece Zareży, młyn na rzece Smyczycy JX. plebana, dopiero nie masz, bogo porąbani, o co jest proceder. Młyn JP. Janiszewskiego na rzece Smyczycy i Zareży w samych Duniłowiczach. Most na nich wcale nikczemny i nie do rzeczy, ze wszystkim niebezpieczny. Drugi most na rzece Świdnicy w samym mieście na trakcie połockim, na północ ten dobry. Młynki 2 JP. Abramowicza stoln[ika] na samych źródłach bez wodocieczy. Młyn Woropajewski z tartakiem na rzece Smyczycy i Zareży. Młyn Hołbiejski przy jeziorze, na tychże samych rzekach. Młyn Kozłowski z Wabiszem przy jeziorze, na rzece Piotrowskiej, która idzie przez wioskę Łoszuki i Wiercińskie, na północ, wpada do rzeki Hołbiejcy, w Kozłowsku tę rzekę wbród przejeżdżają. Młynków 2 JJXX. Dominikanów na samych krynicach. Młynków 2 w Norzycy na kanałach. Potoczyna wody do tych kanałów wzięła się niedaleko od dworu, z błota niewielkiego. Za wioską Zdanemi od wschodu słońca idzie na północ przez puszcę i bagna, wpada do rzeki Hołbiejcy. Młyn Wierzchniński na północ, na rzekę Wierzchnienkę, która wpada do jeziora Mosarskiego. Młyn Mosarski na tejże rzece. Inszych machin nie masz.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują.

1 mo Droga przez Chrystow do Dzierkowszczyzny mil 3 na wschód letni, gdzie się łączy parafia duniłowska, a zaczyna się parafia głębocka, samym niemal polem otwartym, a lasem wcale mało. Droga wąska, kamienista i niewygodna. Pod Chrystowem mostek na rzece Piotrowskiej i to nikczemny i niebezpieczny. Pod samym dworem Dzierzkowskim, most na rzece niewielkiej, nie bardzo dobry, która wychodzi z jeziora. Na niej, przy dworze stawek i młynek nie zawsze mielący.

2 do Droga do Turczynów przez Darewo, borem, mało co otwartego pola, na wschód letni, dobra, góra 1 przykra i brodów kilka bagnistych. [nr 496, k. 72] Tu się kończy granica parafii duniłowskiej, a zaczyna się parafia wołkołacka.

3 tio Droga na wschód zimowy do Kalit wioski mila, samym borem dobra, 2 brody ma topkie i bagniste.

4 to Droga na zachód zimowy do Jacyn przez Zarezę, borem i polami 1 ½ mili dobra, choć górzysta. W Zareziu most na rzece Zareży dobry. Trochę przejechawszy drugi most na tejże rzece nowy. W Jacynach kończy się parafia duniłowska, a zaczyna się parafia wołkołacka.

5 to Gościniec wileński na zachód zimowy, przez Lębowkę do Mościszczu ½ mili, gdzie kopienica sypana i bagno na około wielkie, droga plantowana, w Lębowce góra przykra i bagno między górami, most na ziemi. W samym Mościszczu kończy się parafia duniłowska, a zaczyna się parafia łuczajska.

6 to Z Duniłowicze na zachód zimowy letni idzie droga przez Myszkę, przez Woropajew, przez Hołbiej i przez potok do Antonopola mil 6. Od kościoła nad samą Dzisną, jak wyżej trakt zimowy do Rygi dobry, ¼ mili tylko otwartym polem, a to wszystko puszcza. W Woropajewie most dobry. Do Hołbieja droga przez błota plantowana. W Hołbieju, most pod dworem nikczemny. Reszta drogi mil 4 do Antonopola, samymi lasami, puszciami, bagnami, rzeczkami, ruczajami, także nie tylko na wiosnę i po jesieni, ale nawet latem trudno się przeprawić i do Choraju dojechać. Z

Antonopola na północ samą Dżisną, przez Szarkowszczyznę ciągnie się parafia duniłowska, aż do Chwastowa. Z Połowa na północ idzie droga do Rymek mila nad Dżisną, także lasami i bagnami.

7 mo Droga na północ, koło Rudki, na Kozłów przez Mosarz do Chwostowa mil 6 od kościoła. W lewo o 1 ½ mili do Żelazowszczyzny, droga nikczemna, w prawo, przez Horodek do Wierzchni także droga zła [i] błotnista. Pod Horodkiem most na rzece Piotrowskiej bardzo niebezpieczny. Za Kozłowskiem, w lewo do Borajek nad rzeką Hołbieją, droga dobra. Droga do Chwostowa miejscami górzysta i błotnista, niemal nad samym otwartym polem. Po lewej widać puszcę Hołbiejską, Połowską, Kozłowską i Mosarską.

8 vo Gościniec Połocki na północ, koło Norzycy, przez Hulidow do Konstantynowa mil 3 jak wyżej. Droga dobra, miejscami górzysta, kamienista, samym polem, tylko ¼ mili lasem. Most w Norzycy na rzece Piotrowskiej, nowy i dobry. W Konst[ant]ynowie kończy się parafia duniłowska [nr 496, k. 72v], a zaczyna się parafia głębocka.

Parafia duniłowska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi dworami, wioskami i miejscami, jest położona w powiecie oszmiańskim, jak się wyżej pisało.

Takowe opisanie parafii mojej, własną moją ręką podpisuję.

X[iądz] J. Hładowicki

Pleb[an] dunił[owski] mp.

Parafia dziśnieńska

1 mo Kościół parafialny⁷⁸ w mieście JKmci Dziśnie⁷⁹ położony w województwie i dekanacie połockim, między dwoma rzekami Dźwiną i Dżisienką, na wschód słońca letni. Wioski [i] miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Baszurowo wieś JP. Ostrowickiego, na zachód letni od kościoła ½ mili letkie.

Bujanowszczyzna okolica szlachty kołbow: Jakonickich nad Dżisienką rzeką, na południe od kościoła ½ mili.

Chochowo JP. Kiełpszy wieś na zachód letni od kościoła 2 mile.

Czekielowo wieś JP. Jeśmana, nazachód letni od kościoła 1 mila.

Chrołowo wieś JP. Kostrowickiego na zachód letni od kościoła ½ mili.

Ćwiecin folwark JP. Dowmanta na południe, lecz przy nim cerkiew i karczma nad ruczajem Ćwieciną. Za nim wioseczki 2 tegoż Jmci od kościoła 1 mila dobra.

Okolice szlachty Jakonickich i Kamionkow w tymże położeniu miejsca i odległości od kościoła.

Ćwiecin wójtostwo do starostwa dzisieńskiego należące, między wschodem i południem od kościoła 1 ½ mili.

Doroszkwicze dwór JP. Kostrowickiego na trakcie ryskim nad samą Dżisną na zachód letni od kościoła ¼ mili.

Dryhucze JP. Spirzka na zachód letni od kościoła 3 dobre mile.

Dryhucze slobodka JP. Obrapalskiego w tym samym położeniu i odległości od kościoła cerkiew, karczma i młynek na stawie, a na rzece Dryhuczance most.

[nr 485, k. 16v]

Dryhucze dwór JP. Korzeniewskiego, w tej samej pozycji i odległości miejsca za dworem karczma nad ruczajem Perasławka nazwanym.

Hołomysl JP. Wazgirda nad rzeką Dżisną, między południem i zimowym zachodem od kościoła 1 mila. Za dworem cerkiew i karczma.

Horki dwór JP. Wazgirda nad tąż rzeczka między południem i zachodem od kościoła ¼ mili.

Horki folwark Kostrowickiego na zachód zimowy od kościoła ½ mili dobrej.

⁷⁸ Kościół oraz parafia powstała dzięki królowi Stefanowi Batoremu w 1583 r., która została uposażona na prośby katolików dziśnieńskich z myta. Parafia powierzona przez wspomnianego króla jezuitom połockim, którzy otrzymali w 1605r. od Zygmunta III, przywilej na pomnażanie funduszy. W roku 1630 ziemianin połocki Krzysztof Malchiewicz-Chelchowski osadza tu franciszkanów, którzy wzniesli kościół murowany w miejsce drewnianego, Według Słownika Geograficznego miało to miejsce w roku 1773, natomiast Jan Kurczewski podaje datę o rok późniejszą. Kościół zostaje oddany duchowieństwu świeckiemu w 1839 r., konsekrowany 1851 r. przez biskupa Żylińskiego. Spalił się w 1882 r., a odbudowany przez ks. Piotra Walickiego. Kaplice Prosiółkowicze, Czerepy, Zaucie, Uźmiony, Kotowicze i Rużmonty. Filie to Dryhucze i Ponizów. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 219-220, *Sł. Geogr.*, II, s. 296.

⁷⁹ Dżisna staje się miastem po utracie Połocka w 1563r. dzięki Zygmuntowi Augustowi, a parę lat później zostaje ufortyfikowanym miastem. Była ważnym obiektem strategicznym, którą dwa razy odwiedził Stefan Batory w czasie wyprawy na Moskwę, wreszcie tutaj 4 sierpnia 1579 r. nadaje w lenno Kurlandię ks. Gotardowi Kettlerowi, który złożył uroczystą przysięgę królowi polskiemu. Według danych z XIX w. grunty tu są urodzajne, rozpowszechniona uprawa lnu i zboża oraz funkcjonują gorzelnie i rozwinięte rękodzielnictwo. Komunikację zapewnia rz. Dźwina. Powiat dziśnieński powstał w 1795 r. z podziału ziem powiatu brasławskiego i połockiego, które nie było podzielone na powiaty. Najwięcej było prawosławnych, katolików, potem staroobrzędowców, Żydów, muzułmanów i luteran. *Sł. geogr.*, II, s. 296-297.

Hrehoronicze dwór JP. Kiełpszy.
Hrehoronicze dwór JP. Jeśmana.
Hrehoronicze dwór JP. Buczyńskiego.
Hrehoronicze dwór JP. Kosowowej, nad Dźwiną rzeką na trakcie ryskim, położone na zachód letni od kościoła 2 małe mile.
Jazno⁸⁰ dwór JP. Kocięła, między wschodem i południem zimowym 3 mile od kościoła.
Klimowszczyzna dwór Wazgirda na zachód zimowy od kościoła 3 mil dobrych, za dworem karczma i młyn na stawie.
Krasna Góra dwór JP. Wazgirda na Zach[ód] zimowy od kościoła mil 4 cerkiew i karczma.
Kuryłowicze JP. Koziełła sta[rosty] dzisieńskiego, na południe od kościoła mil 2 nad rzeką Istowniczą na której most pod dworem.
Mikołajowo dwór JP. Wazgirda nad rzeką Dżisną na południe, od kościoła 1 mila cerkiew i karczma.
Oleszczewica wieś 8 domów na trakcie ryskim nad Dźwiną rzeką, na zachód słońca od kościoła 4 mile.
Osciewicz JP. Żaby, na południe od kościoła jest 1 milę. Za dworem karczma i młyn nad rzeką Jaznicą.
Osinówka wieś JP. Ostrowskiego, na zachód nad Dżwiną od kościoła ½ milowe woli [?] karczma nad ruczajem Omutnia, na którym most.
[nr 485, k. 18]
Ostrowszczyzna okolica szlachty nad jeziorem Puciacin nazwanym, na południe od kościoła mil 2.
Pawłowicze folwark JX. plebana dzisieńskiego, nad rzeką Auta na południu od kościoła mil 4 przy dworze kaplica drewniana.
Pawłowicze wójtostwo JP. starosty dzisieńskiego w tejże pozycji i odległości miejsca w którym wójtostwie karczma Krolczyska nazwana na trakcie głębockim.
Poddzisienie dwór JP. Ossockiego, na południe od kościoła ½ mili dobre.
Pomizow⁸¹ dwór JP. Obrapalskiego na trakcie ryskim nad Dźwiną rzeką na zachód letni, od kościoła mil 3.
Puciacin dwór JP. Korsaka nad jeziorem tegoż imienia na południe od kościoła mil 3 za dworem cerkiew i karczma.
Rundpol dwór JP. Wazgirda między południem i zachodem zimowym, od kościoła 1 ½ mil.
Stefanpol dwór JP. Wazgirda nad Dżisną rzeką, na zachód zimowy od kościoła mil 3.
Uholniki wójtostwo JP. sta[rosty] dzisieńskiego, między południem i zachodem zimowym od kościoła mil 4.
Uście wieś JP. Ossocki, między 2 rzekami Dżisienką i Jaznicą na południe od kościoła ½ mili.
Wianuża dwór JP. Oskierki marszałka oszm[iańskiego], na zachód zimowy od kościołami sporych 2 za dworem karczma i cerkiew i młynek na stawie.
Wianużka karczma JP. Ostrowskiego na zachód letni od kościoła 1 mila przy karczmie młyn z mostkiem nad rzeką Wianużą.
Wianużka dwór JP. Rypińskich pod zastawą JP. Jakubowicza między zachodem letnim [i] zimowym od kościoła 1 ½ mili.
Tegoż Jmci karczma nad rzeką Wianużką przy ujściu jej do Dżwiny [nr 485, k. 18v]
Zaucie⁸² dwór JP. Jasińskiego, nad rzeką Jaznicą na południe od kościoła 2 mile.

⁸⁰ Była tu kaplica parafialna. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 220.

⁸¹ Ponizów, Była tu filia kościoła parafialnego. *Tamże*.

⁸² Znajdowała się tu kaplica parafialna. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 220.

2 do Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące. Poludowicze kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie pojezuicki tenuty ad prasens JP. Kublickiego, na wschód zimowy mil 2 dużych.

Zadoroże kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie funduszu królewskiego względem kościoła parafialnego dzisieńskiego, między południem i zachodem zimowym 2 mierne mile.

Druja kościół parafialny JJ. XX. Dominikanów na zachód letni od kościoła dzisieńskiego 12 mil.

3 tio Miasta znaczniejsze około tego kościoła dzisieńskiego są.

Połock na wschód zimowy mil 6.

Uszcz JP. Żaby miasto sądowe województwa połockiego na południe mil 8.

Głębokie JO. Xcia Radziwiłły po większej części, a przez część Karmelitów bosych na zachód zimowy, mil 10.

Druja JO. Xcia Sapiehy na zachód letni od kościoła dzisieńskiego mil 12.

4 to Droga z Dzisny do Połocka sucha i równa prócz 2 przewozów na Dzisience i Uszacz rzekach.

Do Uszacza takż dobra i sucha.

Do Głębokiego kamienista i górzysta miejscami.

Do Druji błotnista, górzysta koło Dźwiny po lewej ręce są lasy, po prawej góry i wądoły.

[nr 485, k. 17]

5 to Jeziora Puciacińskie $\frac{1}{4}$ mili długie do 10 sznurów szerokie, względem kościoła parafialnego na południe mil 3.

Jamieńskie, co do długości mniejsze, szerokości równej, względem kościoła, między wschodem [a] południem mil 3.

Jeziora, Święte, Czarne, Iłowo, Żado, Jejłno w jednej niemal pozycji miejscem wszystkie dla mchów i bagnow ktoremi zastąpione są, latem niedostępne w dobrach JJ. Pa[na] Wazgirda i starostwa dzisieńskiego spólnych, od kościoła na mil 5 miejscami mniej.

Jezior 3 w dobrach JP. Oskierki: Wianuża nazwany dla mchow i bagn niedostępnych od kościoła mil 5mniej użyte.

Bagna znaczniejsze w Stołmyśliczyźnie i Wianuży na mil kilka.

Stawow znacznych kopanych nie ma oprócz tych które są już wyrazim.

6 to Lasu w parafii dzisieńskiej mniej jak otwartego pola, bo oprócz Stołmyśla, Wianuży i części staro[stwa] dzisień[skiego], szcyrne pola wszędzie.

7 mo Młyny prócz wyżej specyfikowanych znaczniejsze 2, jeden na ruczaju Jaznicy JPa[na] Wazgirda, 2 gi JPa[na] Korsaka na tejże rzece kół 3.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług mil tak się opisują.

[nr 485, k. 17v]

1 mo Do Połocka przez Dzisienkę rzekę w lewo, rzekę polem otwartym, aż do Poludowickiej karczmy nad rzeką Naczą. Stamtąd jakimże polem otwartym, aż do Bononii karczmy JPa[na] Kublickiego nad rzeką Naczą, a od niej częścią polem, a po większej części borem, aż do dawnego Połocka mil 6.

2 do Do Uszacza trakt publiczny, na Biedrzycy, Orzechowna, do kościoła parafialnego Zahacia stamtąd do Bobynicz miasteczka JPa[na] Nornickiego, skąd do Hotyna JPa[na] Kaweckich, gdzie przez rzekę most i do Uszacza mil 8.

3tio Do Głębokiego przez Dzisienkę rzekę trakt publiczny wileński do królewskiej karczmy, stamtąd do Ulina JPa[na] Żaby, a po tym przez okolicę szlachty Ulinskiej, drogą kamienistą do Dorzecza JW. Pocieja, skąd otwartym polem przez niewielą grobel

przy Hatowszczyźnie przez Zaborze JPa[na] Zienowicza także otwarty polem do Głębokiego mil 10.

4to Tymże traktem do zaporoskiej plebanii lubo 4 milami od Głębokiego bliżej.

5to Do Druji na Hrehoronicze traktem ryskim po na Dźwinie otwartym polem kilka miejscami rowami, górami na Uzmiony JJPPa[nów] Świrskich, Leonopol⁸³ JPa[na] Łopacińskiego, skąd do Butry tegoż Jmci, nad rzeką Dryssą, gdzie przewóz do Stajek folwarku JP. Xcia Sapiehy, a stamtąd do Druj, latem mil 12. Zimową zaś porą na Wianuzę JP. Oskierki przez mchy i jeziora Czereckie JP. Hylzena mil 9.

Parafia dzisieńska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie poło[ckim] jako się o tym wyżej namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem własnej ręki stwierdzam X[siądz] Maciej Ant[oni] Ostrowski Mel. Par[afii] dzisiejskiej mp.

⁸³ Leonpol nad rzeką Dźwiną, pierwszymi właścicielami byli ks. Massalscy, a w XVIII w. dobra te nabył Mikołaj Tadeusz Łopaciński h. Lubisz (1715-1778), wojewoda Brzesko-litewski nazwał je Leonpołem na cześć swego ojca Leona-uczestnika odsieczy wiedeńskiej. W interesującym nas okresie znajdował się tu pałac późnobarokowy z cennym księgozbiorem. Mieszkańcy tych dóbr odznaczali się oporem wobec władz carskich. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 4, s. 183-183, *Sł. geogr.*, V, s. 147

Parafia ekimańska

1 mo Kościół parafialny w miasteczku Ekimaniu⁸⁴ położonym w województwie i dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone, jak to tu po sobie idą.

Amieltaniki wieś JX opata mil wielkich 3 od kościoła ekimańskiego, między wschodem zimowym i południem.

Atroszki wieś JP. Bohomolca, mil wielkich 2 od kościoła na południe.

Badzinowo wieś JP. Bujnickiego, mil wielkich 4 na zachód zimowy.

Bezdzedowicze dwór JP. Obrąpalskiego, mil 3 małych na zachód zimowy.

Bezdzedowicka karczma, mil 3 miernych tamże.

Bieck wieś JP. Przysieckiego, mil 2 małe na wschód zimowy.

Bieleniec karczma JWJX. arcybiskupa, mil 3 wielkich na południe.

Bielczyca sloboda JX. opata, ¼ mili na wschód zimowy.

Biotczyca rzeczka tamże.

Bliźnica dwór JP. Miennickiego, mil 5 średnich od kościoła, między południem a zachodem zimowym.

Bononia dwór JP. Kublickiego, mil miernych 2, na zachód zimowy.

Bononia wieś i karczma tegoż Jmci tamże.

Borowa karczma JP. Przysieckiego, ½ mili miernej, na południe.

Borowo wieś JP. Obrąpalskiego, mil 3 miernych, na zachód zimowy.

Budowo wieś JP. Kuleszy, mile 3 wielkie, na wschód słońca zimowy.

Carowo wieś JP. Korsaka, 3 ½ mili, na południe.

Czarny Ruczaj karczma JP. Przysieckiego ½ mili małej, między wschodem zimowym a południem.

Chociewiczze wieś JP. Kublickiego mile 4 wielkie od kościoła na południe.

Chochło wieś JP. Kublickiego o ½ mili, o mil 2 i 2 ½ na północ.

Chwatynia slobodka JP. Żaby ⅛ mili na wschód zimowy.

Chrzsty karczma i wieś JP. Kublickiego o ¼ mili na południe.

Druszany dwór JP. Kublickiego o 3 małe mile na zachód letni.

Druszany zaścianek szlachecki tamże.

Dwie karczmy JP. Bohomolca i JP. Bujnickiego 2 ½ mili na zachód zimowy.

Dziechciarowo wieś JP. Kublickiego mil małych 3 na zachód zimowy.

Ekimania miasteczko, w którym kościół parafialny jest punktem względem którego czyni się opisanie całej parafii. Należy do JP. Kublickiego, gdzie przy kościele tylko domek i ogródek plebański.

Ekimania dwór JP. Kublickiego o kilkaset kroków od kościoła na zachód letni.

Farynowo wieś JP. Bujnickiego mil wielkich 3 na południe.

Hanczarowo wieś JP. Obrąpalskiego 3 małe mile na zachód zimowy.

Horodyszczcze wieś JP. Bielikowicza 4 małe mile na wschód zimowy.

HlebaBorys cerkiew i klasztor JX. opata ¼ mili na wschód zimowy nad rzeczką Bielczycą.

⁸⁴ Miasteczko tuż pod Połockiem nad samą rz. Dźwiną, które było w dziedziczeniu przez Marcina Kublickiego. Gdy córka jego Franciszka żeni się z radcą stanu Bielikowiczem, automatycznie Ekimania staje się posagiem, który dziedziczy jej syn Jan Bielikowicz podkomorzy połocki. Ostatecznie dobra Ekimania stają się własnością L. Małczewskiego. Według danych z XIX w. zaludnione przeważnie przez Żydów, jest tu cerkiew prawosławna i kaplica katolicka p. w. św. Jana Chrzciciela, drewniana zbudowana w 1819 r. *Sł. geogr.*, II, s. 324.

Hłyboczka wieś JP. Szaumana 2 małe mile między wschodem zimowym a południem.
 Hliniszczce wieś tegoż Jmci 2 mile wielkie tamże.
 Hlinowki wieś JP. Kuleszy 3 małe mile na wschód zimowy.
 [nr 484, k. 12v]
 Homel dwór JP. Lenkiewicza 4 mile wielkie między wschodem, a południem zimowym.
 Homel dwór JP. Hercyka tamże.
 Homel sloboda tychże JJPanów tamże.
 Jurkowszczyzna zaścianek 2 małe mile na zachód zimowy.
 Kabak alias Polski Połock $\frac{1}{8}$ mili na wschód zimowy.
 Kozienki dwór JP. Szaumana 1 mila mała na wschód letni.
 Kozienki wieś tegoż Jmci tamże.
 Kazimierzowo dwór JP. Szaumana 1 $\frac{1}{2}$ mili małej na wschód letni.
 Kazimierzowska karczma tamże.
 Konosza wieś JP. Lenkiewicza 4 mile wielkie na południe.
 Kołpinka wieś JP. Przysieckiego 2 mile wielkie na wschód letni.
 Kosarzewo wieś JP. Bohomolca 2 małe mile na zachód zimowy.
 Kosarowo wieś JP. Korsaka 3 mile wielkie na południe.
 Kopcy wieś JP. Kuleszy 4 mile małe na wschód letni.
 Kozłowszczyzna wieś JP. Korsaka 3 mile wielkie na zachód zimowy.
 Krzyże wieś JP. Szaumana 2 małe mile na wschód zimowy.
 Kuliszówka karczma JP. Kuleszy 4 mile mierne na wschód zimowy.
 Kułaki wieś JX. opata 1 $\frac{1}{2}$ mili małej na wschód letni.
 Kurowicze dwór JP. Bujnickiego 4 mile średnie między południem a zachodem zimowym.
 Kurowicze wieś tegoż Jmci tamże.
 Lesinki dwór i karczma JP. Przysieckiego 2 wielkie mile na południe.
 Leszczynowo wieś JP. Hercyka 5 mil wielkich między wschodem letnim, a południem.
 Łotyszy wieś JP. Przysieckiego 3 małe mile na południe.
 Łuczno wieś JP. Szaumana 2 małe mile na wschód letni.
 Maniakowo wieś JP. Kublickiego 2 małe mile na zachód letni.
 Maszelowo wieś JP. Bohomolca 2 mile wielkie na południe.
 Morozowo wieś tegoż Jmci 2 małe mile na zachód zimowy.
 Makarowo wieś JP. Lenkiewicza 4 wielkie mile na wschód zimowy.
 Murowioniec wieś JP. Szaumana 2 małe mile na wschód letni.
 Mierugotowo wieś JP. Kublickiego 2 mile wielkie na zachód letni.
 Nowikowo wieś tegoż Jmci tamże.
 Paszki wieś JP. Lenkiewicza 4 mile wielkie na południe.
 Paszucin dwór JP. Przysieckiego 4 małe mile na zachód zimowy.
 Piasoczna karczma JP. Hercyka 4 mierne mile na wschód zimowy.
 Piatnicko wieś JP. Kublickiego 2 mierne mile między południem a zachodem zimowym.
 Ponizowo wieś JP. Suszyńskiego 3 mile wielkie na zachód zimowy.
 Pomietnikowo wieś JP. Obrąpalskiego 3 mile małe na południe.
 Pukanowka dwór JP. Szaumana 4 mile małe między wschodem zimowym a południem.
 Pukanowka wieś i karczma tegoż Jmci tamże.
 Puszna wieś JP. Szaumana 2 $\frac{1}{2}$ mil małych na wschód zimowy.
 Radaszkowo wieś JP. Kublickiego 3 małe mile na zachód letni.
 Róg dwór JP. Hercyka 4 wielkie mile między wschodem zimowym a południem.
 Rybaki wieś JP. Bujnickiego 4 mile wielkie na południe.

[nr 484, k. 13]

Rulówka karczma JP. Kublickiego 1 ½ mili na zachód zimowy.
Rulówka karczma JP. Bohomolca tamże.
Rżaniec JP. Lenkiewicza 4 mile średnie na wschód zimowy.
Sałatki wieś JP. Kublickiego 2 ½ mili małej na zachód zimowy.
Sawiniec wieś tegoż Jmci ⅛ mili na południe.
Sielaki wieś JP. Bohomolca 2 ½ mili wielkiej na południe.
Siemieniec wieś JP. Szaumana 2 wielkie mile na południe.
Siomienie karczma tegoż Jmci tamże.
Sienkowo wieś JP. Obrąpalskiego 3 mile małe na zachód zimowy.
Sienkowska karczma tamże.
Sotonicze wieś JP. Hercyka 4 mile wielkie na południe.
Szelałówka wieś JP. Szaumana 3 małe mile na wschód zimowy.
Szostowo wieś tegoż Jmci tamże.
Szostowo dwór JP. Kuleszy 3 mile miernych między wschodem a południem zimowym.
Szulżyno wieś JP. Suszyńskiego 2 ½ mili małej na zachód letni.
Suja karczma JX opata 3 mile wielkie na południe.
Szurmanowo dwór JP. Przysieckiego 3 małe mile na południe.
Tkaczowo wieś JP. Kuleszy 3 mile małe na wschód słońca zimowy.
Trojeck wieś JX. arcybiskupa 2 mile wielkie na zachód letni.
Turowlańska cerkiew i karczma JP. Bielikowicza 4 mile mierne między wschodem zimowym a południem.
Ukty wieś JP. Korsaka 3 mile wielkie na południe.
Uście wieś JX. arcybiskupa 4 mile małe na południe.
Uście karczma JP. Suszyńskiego 3 mile mierne na zachód letni.
Usamno wieś JP. Korsaka 4 mile wielkie na południe.
Uszacz dwór alias Rudnia JP. Bohomolca 2 mile wielkie między południem a zachodem zimowym.
Uszacz dwór JP. Suszyńskiego 3 mile małe na zachód letni.
Uszacz wieś JP. Obrąpalskiego tamże.
Wołówki wieś JP. Kublickiego 3 małe mile między południem a zachodem zimowym.
Wolkowszczyzna zaścianek 4 mile wielkie na południe.
Wielatówka dwór JP. Żuka 3 mile mierne między wschodem zimowym a południem.
Wielatówka karczma tegoż Jmci tamże.
Wołotówki wieś JP. Przysieckiego 3 małe mile na południe.
Witoroże wieś JP. Kublickiego 3 mile mierne na północ.
Wororzecz dwór JX. arcybiskupa 4 mile wielkie na południe.
Wororzecz miasteczko tegoż Jmci tamże.
Wiszniewszczyzna wieś JP. Przysieckiego 3 małe mile między południem a zachodem zimowym.
Zabołocie wieś JP. Obrąpalskiego 3 mile małe na zachód zimowy.
Zahacy wieś JP. Korsaka 3 mile wielkie na wschód zimowy.
Zalesie wieś JP. Bohomolca 3 mile wielkie na zachód zimowy.
Zalesie zaścianek PP. Iwiszewskich tamże.
Zaskorki nowe miasteczko JP. Korsaka 3 małe mile na południe.
Zaskorki dwór tegoż Jmci 3 wielkie mile tamże.

[nr 484, k. 13v]

Zaziorze wieś JP. Lenkiewicza 4 mile wielkie na wschód zimowy.
Żabino wieś JP. Kublickiego ¼ mili małej na południe.
Żyżnopol dwór JP. Przysieckiego ⅛ mili na południe.

2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły sąsiedzkie są następujące.

Kublicki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie w dobrach JP. Tyszkiewicza 8 mil miernych na południe.

Połudowicki kościół parafialny w dobrach JP. Kublickiego 4 mile wielkie na zachód zimowy.

Rukszenicki kościół parafialny w dobrach JP. Bielikowicza 6 mil miernych na wschód zimowy.

Zahacki kościół parafialny w dobrach JP. Kaweckiego 7 mil wielkich między południem a zachodem zimowym.

3tio Miasta znaczniejsze koło tego kościoła ekimańskiego są te.

Bieszenkowicze w którym jarmarki główne, mil miernych 12 na wschód zimowy.

Dzisna miasto Horodzińskie 6 mil wielkich na zachód letni.

Kabak alias Polski Połock o 1000 kroków na wschód letni.

Połock stary od Moskwy zabrany tuż nad Dźwiną na północ.

Uszacz miasto sądowe nad rzeką Uszaczą mil miernych 7 na południe.

4 to Droga z Ekimanii do Bieszenkowicz, miejscami piaszczysta i kamienista, miejscami górzysta i twarda mająca mosty po rowach nad Dźwińskich, most na rzece Turowlance i przewóz na rzece Ule.

Droga z Ekimanii do Dżisny i Rygi miejscami piaszczysta i korzenista, miejscami bagnista mająca przewóz na rzece Uszaczy, most na rzece Naczy i przewóz na rzece Dżisnie.

Droga z Ekimanii do Uszacza i Mińska miejscami piaszczysta i korzenista miejscami bagnista i górzysta, kręta, mająca most na rzece Homelce wpadającej w jezioro Homelskie.

Z Ekimanii do Dżisny letnią porą z popasem 8 godzin jazdy, zimową za godzin 5 można stanąć.

Z Ekimanii do Bieszenkowicz letnią porą z popasem 1 ½ dnia jazdy, zimową porą na 1 dzień.

Z Ekimanii do Uszacza letnią porą z popasem za godzin 10, zimową za godzin 7 i prędzej stanąć można.

5 to Jezioro Luchowo długie na 30 sznurów szerokie na sznurów 10 przy nim małe jeziorko drugie skąd rzeczka wynika Luchowka wpadająca do Dżwiny. Względem kościoła parafialnego, leży na zachód słońca letni.

Jezioro Ułomno ½ mili malej długości ¼ mili szerokości leży za 3 mile wielkie na południe.

Jezioro Homelskie długie na ¾ mili, szerokie na ¼ jedną mili, leży między wschodem zimowym a południem o 4 mile od kościoła.

Jezioro Bieckie długie na 1 wiorstę, a szerokie na ½ wiorsty, leży na wschód słońca zimowy o 2 mile mierne od kościoła.

Jezioro Siemienieckie ¼ mili długości i szerokości, leży na południe od kościoła 2 mile wielkie.

[nr 484, k. 14]

Jezioro Hłyboczka długie na ¼ mili szerokie na ⅛ mili leży za 3 ½ mili od kościoła na południe.

Jezioro Chociewickie i Pawlickie na ½ mili długie, na ¼ mili szerokie, leży na południe od kościoła o 4 mile wielkie.

Jezioro Kurowickie na kilka sznurów długie i szerokie, leży między południem i zachodem zimowym o 4 mile mierne od kościoła.

Jezioro Niedzwiedz długie na 1 wiorstę, szerokie na ½ wiorsty, leży na zachód letni o 3 małe mile od kościoła.

Jezioro Rybaki na $\frac{1}{4}$ mili długie, na $\frac{1}{8}$ szerokie, leży na wschód słońca zimowy o 4 mile mierne od kościoła.

Bagno zowiące się Brzozowa, na 1 milę długie na $\frac{1}{2}$ mili szerokie, leży od kościoła o 1 milę małą, między wschodem, a południem zimowym.

Bagno z jeziora Niedzwiedź poczynające się a do Waływki rzeczki ciągnące na 1 milę długie niemal $\frac{1}{2}$ mili szerokie, leży o 3 mile na zachód letni.

Błot osobliwszych prócz zwyczajnych koło jezior nie ma żadnych.

Stawek i młynek na rzece Kazimierzówce w dobrach JP. Szaumana, gdzie mostek niewielki, 1 mila mała od kościoła na wschód letni.

Stawek w Paszucinie JP. Przysieckiego z młynkiem i mostkiem gdzie jesienią i wiosną przez rowy kopane woda się zbiera, a latem wysycha, leży o 4 mile małe na zachód zimowy od kościoła.

6 to Lasu więcej w parafii ekimańskiej niżeli pola, począwszy bowiem od Kabaku na wschód słońca letni mil 4, na południe mil 3 na zachód zimowy 2 mile wielkie, na zachód letni 3 mierne mile, a w okrąg całego będzie na 9 mil.

Drzewa do budowli zdatnego zadość, towarowego bardzo mało, ponieważ do Rygi wyprowadzone. Wiele jest jodły, niemało osiny olchy i brzozy, pomierne dębiny. Na wielu zaś miejscach zarośli sosnowych, olchowych i brzozowych niemało widzieć się daje.

7 mo Młynów 6, JX. opata na rzeczce Bielczycy, JP. Hercyka na rzeczce wychodzącej z jeziora Turzeckiego a wpadającej w jezioro Homelskie. JP. Korsaka na rzece Uszaczy w Zaskorkach, przy którym i folwark JP. Kublickiego w Piatnicku na rzece Uszaczy tamże i folwark tegoż Jmci niżej na tejże rzece w Bononi szósty.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil takż się opisują:

Droga do Rukszenic razem do Bieszenkowicz począwszy od kościoła parafialnego na wschód letni, przez 2 mosty wielkie na głębokich rowach, przy samej Dźwinie polem otwartym o 1000 kroków do Kabaku alias Polskiego Połocka, w którym kościół i klasztor murowany XX. Bernardynów po lewej ręce nad samą Dźwiną. Po prawej na górze cerkiew Świętego Jana. Przejechawszy Kabak i rzeczkę Bielczycę, widać o kilkaset kroków po prawej ręce cerkiew i klasztor Hlebaborysa JX. opata. Pominąwszy klasztor, mając po lewej ręce Dźwinę i pole otwarte, po prawej las wielki, przez 2 rowy wielkie za 1 milę małą Kozianki [nr 484, k. 14v] dwór i wieś JP. Szaumana wraz przy drodze po lewej ręce. Dalej o kilkaset kroków mając las po prawej pole, po lewej stronie, karczma JWJX. arcybiskupa nad samą Dźwiną. Skąd o $\frac{1}{2}$ wiorsty polem otwartym wieś Kułaki JX. opata. Dalej droga piaszczysta o kilkaset kroków karczma i słoboda Kazimierzowska JPana Szaumana, do którego dworu i kościoła tego Kazimierza w lewo krętą dróżką przez mostek na stawku przy młynku na rzeczce Kazimierzówce wpadającej do Dźwiny pod samym dworem. Pominąwszy karczmę drogą piaszczystą w prawo do karczmy i wsi JP. Szaumana Siemieńca 1 mila wielka, w lewo ponad Dźwiną do Szostowa JP. Kuleszy drogą równą 1 mila. Prosto drogą piaszczystą i kamienistą, lasem zarosłym od sośniny, jodły, osiny i brzozy o 2 $\frac{1}{2}$ mili miernej karczma Kuleszowka na piaskach po lewej stronie przy samej drodze. Od której kręto w lewo o kilkaset kroków widać dwór JP. Kuleszy Krasnopol. Prosto jadąc od karczmy wraz mostek na ruczaju z błot ciągnącym. Skąd polem otwartym drogą piaszczystą pod górę kilkaset kroków, na której górze cerkiew turowlańska i karczma JP. Bielikowicza. Od cerkwi w prawo 1 wiorsta mała polem otwartym do dworu Turowli tegoż Jmci, w lewo o 1 wiorstę most wysoki na rzece Turowlance. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna rukszenicka.

2 do Droga do Zahacia kościoła parafialnego o 6 mil wielkich od kościoła tutejszego i do Wilna trakt, z którego 1 wiorsta w lewo do kościoła tamtejszego, poczawszy od kościoła tutejszego na południe o $\frac{1}{4}$ mili. Chrzstys wioska i karczma JP. Kublickiego, dokąd jadąc polem otwartym po prawej ręce widać dwór Ekimania tegoż Jmci, a po lewej cegielnia. O $\frac{1}{2}$ mili wielkiej drogą piaszczystą i kamienistą przez połowę polem przez połowę lasem, Borowa karczma JP. Przysieckiego na samym trakcie. Od której lasem sosnowym, drogą piaszczystą i kamienistą, $\frac{1}{2}$ mili wielkiej do krzyża z figurą P. JEZUSA dachem pokrytego. Od tego krzyża 1 mila wielka w lewo lasem od sosny, brzozy i olchy zarostym, drogą piaszczystą, korzenistą miejscami bagnistą do dwóch karczem JP. Bohomolca i JP. Bujnickiego nad rzeką Uszacz (na której przewóz) będących. Prosto od krzyża 1 mila wielka drogą piaszczystą, kamienistą, miejscami bagnistą, lasem wielkim od sosny, jodły i brzozy i osiny do Uszacza alias Rudni JP. Bohomolca, przed którą o $\frac{1}{4}$ mili po prawej ręce widać wioskę Morozowo tegoż Jmci. Gdzie przejechawszy most i slobodę, czyli miasteczko [Uszacz], o $\frac{1}{4}$ mili po prawej stronie widać wieś Sałatki JP. Kublickiego. Dalej o $\frac{1}{2}$ wiorsty drogą piaszczystą przy zarośli olchowej i brzozowej mostek nad rzeczką Hizłówką. Skąd o $\frac{1}{2}$ mili małej drogą piaszczystą polem otwartym przejechawszy, ruczaj karczma i wieś Wołnoki JP. Kublickiego. Dalej przejechawszy 1 milę wielką polem i groblę na błocie usypaną, karczma i wieś Żarnosieki JP. Bohomolca, od której w prawo krętą dróżką małą polem otwartym o $\frac{1}{4}$ mili [nr 484, k. 15] małej Zalesie zaścianek PP. Świrzewskich z gajem brzozowym, olchowym i sosnowym. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna się połudowicka. Od 2 karczem wyżej wyrażonych drogą piaszczystą miejscami bagnistą do dworu Paszucina w polu leżącego JP. Przysieckiego 2 mile wielkie. Od Paszucina w lewo do Kurowicz dworu i wsi Jmci P. Bujnickiego polem otwartym równiną, $\frac{1}{2}$ mili małej i tu się kończy parafia ekimańska a zaczyna zahacka.

Prosto z Paszucina do Wietrzyna wsi JP. Bohomolca i dworu takż $\frac{1}{2}$ mili polem drogą równą na trakt wileński. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna się zahacka i połudowicka .

3 tio Droga do Uszacza i Mińska poczawszy od kościoła, między wschodem zimowym, a południem, koło dworu Żyżnopola JP. Przysieckiego po lewej stronie przed Kabakiem alias Polskim Połockiem, będącego do czarnego ruczaju tegoż Jmci karczmy drogą bagnistą mało co piaszczystą, polem więcej niżeli lasem $\frac{1}{2}$ mili małej. Od której karczmy w prawo 2 wielkie mile drogą bagnistą i korzenistą do Zaskorek JP. Korsaka w lewo prosto mil 2 $\frac{1}{2}$ miernych drogą miejscami bagnistą i korzenistą, miejscami piaszczystą do Wielatówki karczmy JP. Żuka, przed którą o 1 $\frac{1}{2}$ mili po lewej ręce widać Bieck wieś i jezioro JP. Przysieckiego, gdzie wszędzie las sośnina, jodła, osina i dębina widzieć się daje. Od karczmy Wielatówki do karczmy Piasecznej JP. Hercyka nad jeziorem Homelskim będącej 1 milę małą, przez połowę lasem zarostym od brzozy i osiny, przez połowę otwartym polem, droga równa trochę piaszczysta i bagnista. Od tej karczmy w prawo koło jeziora polem otwartym dróżką małą i górzystą do wsi Zazierza JP. Lenkiewicza kilkaset kroków. Z Zazierza $\frac{1}{2}$ mili wielkiej koło tegoż Homelskiego jeziora drogą górzystą, bagnistą i kamienistą przy okazujących się zaroślach gdzie niegdzie więcej polem do Rogu dworu JP. Hercyka. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna kublicka. W lewo od Piasecznej karczmy koło jeziora drogą równą ale piaszczystą, polem otwartym o $\frac{1}{2}$ wiorsty po prawej ręce widać dwór JP. Lenkiewicza Homel. Dalej o kilkaset kroków równina. Równiną przejechawszy mostek na ujściu stykającego się jeziora turzeckiego z Homelskim, wraz po prawej ręce na górze dwór Homel JP. Hercyka. Skąd zjechawszy na dolinę polem kilkaset kroków. Po lewej ręce cerkiew homelska na wysokiej górze, prosto most, młyn i miasteczko Homel. Z miasteczka kręto w lewo polem otwartym dróżką małą do dworu Turca JX.

opata o wiorstę. Przejechawszy polem prosto trakt do Uszacza. W prawo koło jeziora $\frac{1}{2}$ mili wielkiej dróżką małą strasznie górzystą do wsi Leszczynowo JP. Hercyka przy zaroślach małych, więcej polem otwartym. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna rukszenicka.

4 to Droga do Dżisny i Rygi począwszy od kościoła tutejszego [nr 484, k. 15v] ze wschodu słońca na zachód letni o kilkaset kroków dwór Ekimania JP. Kublickiego po prawej ręce na polu otwartym, po lewej wieś Żabino tegoż Jmci. O $\frac{1}{4}$ mili wraz w prawo kręto, dróżka ponad Dźwiną korzenista, piaszczysta i kamienista i ruczajów wiele mająca do wsi Chochła tegoż Jmci i do Druszan dworu na mil $2 \frac{1}{2}$ miernych. Dokąd jadąc po prawej stronie pole i Dźwina rzeka portowa, po lewej las i chaty chłopskie na górach piaszczystych widzieć się dają. Prosto dalej jadąc drogą piaszczystą i kamienistą przez las sosnowy i jodłowy o $1 \frac{1}{2}$ mili Rułówka karczmy 2 JP. Bohomolca i JP. Kublickiego. Gdzie ruczaj z błot ciągnący przejechawszy, dalej polem otwartym, o $\frac{1}{2}$ wiorsty po lewej ręce widać wieś Piatnicko JP. Kublickiego i wieś Kosarzewo JP. Bohomolca. O drugie $\frac{1}{2}$ wiorsty tymże polem droga równa do karczmy Piatnickiej JP. Kublickiego nad rzeką Uszaczą będącej. Gdzie przebywszy przewóz cerkiew, dwór i karczmę Bononia tegoż Jmci wraz po prawej ręce. Skąd $\frac{1}{2}$ mili wielkiej polem więcej niż zaroślami do wsi Sienkowa i karczmy JP. Obrąpalskiego. Dokąd jadąc po lewej ręce o kilkaset kroków widać zaścianek Jurkowszczyzna. Od karczmy do dworu Bezdzedowicze tegoż Jmci polem otwartym przy końcu mała w przez zarośle $\frac{1}{4}$ mili małej. Gdzie mający dwór po lewej ręce, prosto do karczmy bezdzedowickiej polem otwartym $\frac{1}{4}$ mili małej. Przy której karczmie mostek dobry na ruczaju z błot ciągnącym. I tu się kończy parafia ekimańska, a zaczyna połudowicka.

Takowe opisanie ręką własną stwierdzam

X[siądz] Tymoteusz Łebkowski P[roboszcz] ekimański

Parafia głębocka

Kościół parafialny⁸⁵ w mieście Głębokim⁸⁶, położony w województwie i dekanacie połockim, dwory, wioski i miejsca do tej parafii należące, są w województwie połockim i powiecie oszmiańskim, według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Ahele wieś JP. Korsaka send[dziego] g[rodzkiego] poł[ockego], mil 2 od kościoła parafialnego, leży między zachodem i północą.

Andrzejowszczyzna zaścianek JXX. Bazylianów wileńskich względem kościoła parafialnego, mil 3 leży na północ.

Ambrosewicz wieś JXX. Karmelitów, 1 ½ mili między wschodem i północą.

Alihimowszczyzna wieś JP. Suszyńskiego rotmistrza, leży na południe mil 3.

Baryły dwór JP. Okuszkowej, względem kościoła, mil 2, leży na zachód zimowy w oszmiańskim.

Baryły karczma w tejże pozycji i odległości tegoż uroczyszcza i tamże jest i młyn.

Berezwecz⁸⁷ klasztor, cerkiew i miasteczko JXX. Bazylianów, względem kościoła parafialnego ¼ mili na północ.

Błyszki zaścianek do dworu głębockiego należący, ½ mili leży na wschód zimowy w oszmiańskim.

Bobrowszczyzna zaścianek do tego dworu należący, pod południe mile 2.

Butwiłowszczyzna wieś do tegoż dworu, 1 ½ mili pod południem w oszmiań[skim].

Borhowszczyzna zaścianek JXX. Karmelitów, względem kościoła parafialnego, ½ mili leży na południe.

Brukiecie zaścianek tychże, między wschodem i południem położony mile 4.

⁸⁵ Kościół p. w. Trójcy Przenajświętszej, założony w 1642 r. przez Józefa Korsaka i uposażony nadaniem ogrodów pod plebanie. Niestety zostaje zniszczony podczas najazdu moskiewskiego w 1654 r.. W 1735 r. po odbudowie, do Głębokiego przybył sufragan wileński Jerzy Ancuta, by konsekrować kościół. Do 1764 r. stała drewniana budowla, gdy staraniem ks. Antoniego Jaszczolta zaczęto kościół murować, to został ukończony przez następnego proboszcza ks. Michała Fiedorowicza w 1782 roku (J. Kurczewski podaje rok 1781). Ukończony kościół konsekrował sufragan Toczyłowski. W 1908 r. po raz wtóry konsekrowano, a uczynił to prałat kapituły wileńskiej ksiądz Jan Kurczewski- znany historyk. M i J. Żarynowie, *Głębokie. Historia i zabytki*, Warszawa 1992, s. 13-16, J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 220.

⁸⁶ Małe miasteczko targowe, położone nad jeziorem tej nazwy, swa historię zawdzięcza rodowi magnackim Radziłów, Korsaków i Zenowiczów. Już we wzmiankach z XVI w. było to miasteczko dwupańskie i należało wtedy do województwa połockiego. Część północna była własnością Zenowiczów, a południowa Korsaków. Atrakcją były targi, a przez miasto przechodził znany trakt łączący Wilno z Połockiem. Fundator Józef Korsak-wojewoda mściśławski, zapisał w testamencie Głębokie karmelitom bosym (1643 r.). Nowi właściciele prowadzili szkołę oraz szpital dla ubogich. Mieszkańcy części radziwiłowskiej i karmelickiej miasta, przeżyli w 1654 r. najazd moskiewski. Po tym kataklizmie ludność obu części mogła zająć się handlem, który w XVIII w. znajdował się w rękach Żydów. Najlepiej rozwijały się karczmy i handel kierowany na zachód w stronę Królewca, a nie do Wilna czy Połocka. W 1775 r. dyrektorem szkoły parafialnej w mieście był Józef Augustynowicz, dzięki niemu dotarły do Głębokiego reformy Komisji Edukacji Narodowej. W szkole uczyli się razem chłopcy ze szlachty, mieszczan i wieśniaków. Ostatnim właścicielem południowej części miasta z rodu Radziwiłłów był książę Dominik, ordynat nieświeski. Po obu powstaniach narodowych 1830 i 1863 roku Głębokie zostało własnością rosyjskiego oficera, prawosławnego-Botyńskiego. Wtedy na początku XX w. 2/3 ludności stanowili Żydzi. Po zawierusze obu wojen światowych Głębokie pozostało stolicą dekanatu kościoła katolickiego, który ma pod swoją opieką dziewięć pobliskich parafii. M i J. Żarynowie, *op. cit.*, s. 4-12, *Śl. geogr.*, II, s. 600.

⁸⁷ Miasteczko to należało również do wspomnianego Józefa Korsaka, który osadził bazylianów fundując im klasztor, a w końcu przekazał samo miasteczko. Miasteczko to również odczuło pwaźnie najazd moskiewski, a tragedią było wymordowanie tu Żydów głębockich przez hitlerowców podczas II wojny światowej. M i J. Żarynowie, *op. cit.*, s. 6-12.

Bojarsko wieś tychże i teje pozycji.
 Bielaki wieś JP. Ciechanowskiego, leży między zachodem i południem mile 3.
 Bogramy wieś XX. Karmelit[ów], 1 ½ mili na południe.
 Bierzowki wieś JXX. Bazylianów wileń[skich], mile 3 na południe.
 Borsuki tychże XX. I teje pozycji.
 Barany wieś JP. Korsaka udziałskiego, 2 ½ mili na północ.
 Babicze wieś tegoż i teje pozycji.
 Byczkowo teje odległości, między zachodem i północą.
 Borychowszczyzna wieś do Dziarkowszczyzny należąca, mile 2 leży, między południem i zachodem w oszmiańskim.
 Buryski wieś JP. Zenowicza, mile 2, leży ku południowi.
 Choroski wieś należąca do dworu głębockiego, względem kościoła parafialnego, ½ mili leży ku południowi.
 [nr 494, k. 61v]
 Czeczule wieś do tego dworu należąca, teje odległości i pozycji.
 Chodzki JP. Okuszkowej, mile 2, na zachód zimowy w oszmiańskim.
 Chociowcy wieś JP. Ciechanowskiego, 1 ½ mili, leży między północą i wschodem.
 Ciszonki JXX. Bazylianów wileńskich, wieś, mile 3, na północ.
 Chramyże wieś JPP. Korsaków udziałskich, 2 ½ mili, leży między zachodem i północą.
 Czeronka wieś JP. Korsaka chor[ążego] poł[ockiego], mile 3 na zachód.
 Dziarkowszczyzna dwór JP. Soroki, mile 2, na zachód zimowy w oszmiań[skim].
 Dziechciary wieś JXX. Karmelitów, mile 2, na południe.
 Dziadziuszki wieś JPana Suszyńskiego, mile 3, na południe.
 Dawidki wieś tegoż Jmci, mile 4, na południe. Ku wschodowi.
 Dawidki wieś JP. Bujnickiego, 3 ½ mili, na południe. Ku wschodowi.
 Dziechciary wieś Korsaka stolnikowicza, mila 1, na północ.
 Dmitrowszczyzna folwark i wieś JX. plebana głębockiego, mile 2, na północ i karczma.
 Dobrzezinów wieś JXX. Karmelitów, 3 ½ mili, na południe.
 Dziemiennie wieś JP. Ciechanowieckiego, 1 ½ mili, na wschód letni.
 Dziechciewczyki zaścianek JXX. Bazylianów wileń[skich], mil 3, na północ.
 Dzierkowcy wieś JXX. Franciszkanów udziałskich, mile 2, między zachodem i północą.
 Filipowszczyzna folwark JP. Suszyńskiego rotmistrza, względem kościoła parafialnego, mile 4, leży między wschodem i południem.
 Głębokie miasto, w którym kościół parafialny jest punktem, względem którego czyni się opisanie całej parafii. Od kościoła parafialnego o kroków 240, kościół i klasztor⁸⁸ JXX. Karmelitów bosych, na południe do których i całe miasto położone w połockim należy.
 Głębokie miasto za rzeką Berezwicą, która dzieli województwo połockie od powiatu oszmiańskiego, o kilkaset kroków od kościoła parafialnego, leży na zachód zimowy, w pośrodku którego cerkiew parafialna ruska, za miastem dwór JOXiążąt Radziwiłłów in posesione JP. Chreptowicza.
 Ginki wieś JPana Ciechanowieckiego, 1 ½ mili, na północ, tamże i karczma.
 Gropamoszczyzna wieś JXX. Bazylianów wileńskich, mil 3, na północ.

⁸⁸ Klasztor karmelitów bosych pochodzi z połowy XVII w. i był podobnie jak kościół fundowany przez magnata Józefa Korsaka. W latach czterdziestych XIX stulecia, kiedy karmelici stracili swoje dobra, kompleks klasztoru chylił się ku upadkowi. Po kasacie klasztoru karmelickiego (1862-64), kościół i inne budynki przejęli duchowni prawosławni. Budynki klasztorne mieściły refektarz, hospitorium, kuchnię ze spiżarnią i piekarnią oraz aptekę. Podziemia kryły w sobie krypty grobowe fundatorów Korsaków, po przejściu przez kler prawosławny ciała ich usunięto. M i J. Żarynowie, *op. cit.*, s. 14-15, *Sł. geogr.*, II, s. 600.

Giendy JP. Korsaka send[ziego] gr[odzkiego] poł[ockiego], mile 2, między zachodem i północą.
 Gozgirdy JXX. Karmelitów zaścianek, mila 1, na południe.
 Hołubcze dwór JP. Bujnickiego send[ziego] ziem[skiego] połockiego, mil 3, między wschodem i południem.
 Hołubieże tamże miasteczko i cerkiew parafialna.
 [nr 494, k. 62]
 Horanie zaścianek JP. Suszyńskiego, mil 3, na południe.
 Hałaznie JXX. Bazylianów wileńskich, mil 3, na północ.
 Hulidowka tychże XX. Bazylianów i tamże karczma, cerkiew parafialna, mili 2 ½, na północ.
 Horodyszcze JXX. Karmelitów, mil 4, między wschodem i południem.
 Homolany wieś JP. Korsaka send[ziego], mil 2 wielkie, na północ.
 Hołubczyki zaścianek tegoż, mil 2, między zachodem i północą.
 Hwozdowo wieś JP. Ciechanowskiego, mila 1, na wschód zimowy.
 Iwanowszczyzna dwór JPP. Korsakow, mil 3, leży na południe.
 Iwanowszczyzna folwark JP. Zenowicza, przez pole, tejże odległości, pod tymże horyzontem.
 Iwanowszczyzna wieś tychże, tamże i cerkiewka.
 Jakubowszczyzna wieś JXX. Karmelitów, mil 3 wielkie, między wschodem i południem.
 Jałowiki wieś tychże, mil 4, między wschodem i południem.
 Jasunicze wieś tychże, 2 ½ mili, leży na południe.
 Jałkowszczyzna okolica, 1 ½ mili, leży na zachód zimowy w powiecie oszmiańskim.
 Kosoby dwór JP. Brzostowskiego, mil 2, na zachód zimowy w powiecie oszmiańskim.
 Kosoby wieś tegoż Jmci tamże.
 Kwaczy wieś JP. Okuszkowej, mil 2, na zachód zimowy w oszmiań[skim].
 Kienowo zaścianek tamże.
 Kowale miasteczko, karczma, cerkiew parafialna ruska JXX. Karmelitów, 1 ½ mili, między wschodem zimowym i południem.
 Korolewicz folwark JXX. Karmelitów, mil 2, między wschodem i południem.
 Korolewicz wieś i karczma, tychże tamże.
 Kukhin dwór JPana Suszyńskiego podsto[olica], mil 3 wielkie, na południe.
 Kudin wieś tegoż tamże i zaścianek tegoż nazwiska.
 Krzysienie wieś JP. Bujnickiego, mil 3 małe, na południe.
 Kusztelannoszczyzna dwór JP. Korsaka chorążycza, 1 ½ mili, na północ.
 Koleśniki wieś Ciechanowieckiego, mil 2 i ¼, na wschód letni.
 Kupaczowo zaścianek tegoż i pod tymże horyzontem, 2 ½ mili.
 [nr 494, k. 62v]
 Kosaniewszczyzna wieś JP. Hutorowicza, mil 2 wielkie, na wschód letni.
 Kołontajowo wieś tegoż, mile 2 mniejsze, na wschód letni.
 Kaminszczyzna zaścianek, tegoż tamże.
 Koszyszczyzna wieś JXX. Bazylianów wileńskich, mili 3 ½, na półno[c].
 Kryczanuzy zaścianek JP. Korsaka sędziego, między zachodem i północą.
 Kuchorowo wieś tegoż tamże.
 Kurjanowo JP. Korsakowej, 2 ½ mili, między zachodem i północą.
 Kawinki zaścianek tychże tamże.
 Kiszele zaścianek JP. Korsaka stolnikowicza, mila na północ.
 Kładnickie zaścianek tegoż tamże.
 Litowszczyzna dwór JP. Korsaka stolnikowicza, mila wielka, leży na północ.

Leplanie wieś JP. Bujnickiego send[ziego] ziem[skiego] poł[ockiego], mil 4, leży między wschodem i południem.
 Ledniki JXX. Karmelitów, 1 ½ mili, między wschodem i południem.
 Letniki zaścianek JXX. Bazylianów wileńskich, mil 3 na południe.
 Lichobołotniki zaścianek do głębockiego dworu należący, ½ mili wielkie, na zachód zimowy w oszamiańskim.
 Łastowica folwark JXX. Karmelitów, mila lekka, leży na południe.
 Ławrynówka karczma tychże, 1 ½ mili na południe.
 Łantuchowo wieś JPana Suszyńskiego rot[mistrza], mil 3, leży na południe.
 Łakowszczyzna zaścianek JXX. Bazylianów wileń[skich], mil 3 wielkich, leży na północ.
 Łaskie zaścianek tychże i tamże.
 Łatuszki wieś JXX. Bazylianów berezweckich, mila wielka, na wschód zimowy.
 Łosie wieś JXX. Franciszkanów udziałskich, mil 3, leży między zachodem i północą.
 Łaszteno wieś należąca do dworu głębockiego, mil 2 wielkie, leży między południem i wschodem w oszamiańskim.
 Łowce wieś także mila, leży na zachód zimowy.
 Łozowiki zaścianek, także ¼ mili, leżą na zachód zimowy.
 Łozicze wieś JP. Brzostowskiego, mila, leży na zachód letni.
 Łotyhowo wieś należy do Dziarkowszczyzny, mil 2 duże, leży na zachód zimowy.
 [nr 494, k. 63]
 Michalce dwór JP. Brzostowskiego, mila wielka, leży na zachód letni w oszmian[skim].
 Miechowicze wieś, karczma [i] cerkiew parafialna ruska, mil 2, na zachód zimowy.
 Martule do tegoż dworu 2 ½ mili, na zachód zimowy, to jest do Dzierkowszczyzny.
 Michnowszczyzna folwark JP. Turczyńskiego, mil 2, między południem i zachodem.
 Malinowskie okolica, mieszkają PP. Kleczkowscy, 1 ½ mili, między południem, bliżej zachodu w oszamiańskim.
 Mikulicze folwark JXX. Bazylianów berezweckich, mila lekka, na wschód zimowy.
 Moysinin folwark JP. Korsakowej łowczej, mil 3, między zachodem i północą, tamże wieś tegoż nazwiska, pod tymże horyzontem.
 Małyszki zaścianek JP. Korsaka sendz[iego], mil 3, na północ.
 Michale wieś JXX. Karmelitów, 3 ½ mili, między wschodem i południem.
 Moskale wieś tychże, mil 3, pod tymże horyzontem.
 Morgi zaścianek tychże tamże.
 Morozony wieś tychże, mil 4 wielkie, między wschodem i południem.
 Maciasy wieś tychże, mila lekka, na południe.
 Mamaje wieś JP. Ciechanowieckiego, mila wielka, na wschód zimowy.
 Małazaje zaścianek JP. Suszyńskiego, mil 4, między wschodem i południem.
 Mazuki wieś JP. Korsaka chorążycy, mil 2, na północ.
 Mereckie wieś JP. Korsaka stolnikiewicza, mila, na północ.
 Nazyry JP. Ciechanowieckiego wieś, 2 ½ mili, leży między północą i wschodem.
 Niwie zaścianek JP. Korsaka porucznika, 2 ½ mili, między wschodem i południem.
 Niescierowicze JXX. Karmelitów, 1 ½ mili, między wschodem i południem.
 Nowosiółki wieś do dworu głębockiego należąca, mil 2, między południem i zachodem.
 Niedziudki zaścianek do tegoż dworu [należący], ½ mili, na zachód zimowy.
 Ozierce⁸⁹ dwór JP. Ciechanowieckiego, mila, na wschód letni.
 Okuniowo dwór JP. Hutorowicza, mil 2, na sam wschód zimowy.
 Obrub wieś JXX. Karmelitów, mila, między wschodem i południem.
 Obrub wieś JXX. Bazylianów berezweckich, ½ mili, na wschód letni.

⁸⁹ Znajdowała się tu filia kościoła parafialnego. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 220.

Owsiarniki wieś JXX. Franciszkanów udziałskich, 1 ½ mili, na zachód letni.
Piotrowszczyzna dwór JP. Korsakowej łowczynej parnawskiej, 2 ½ mili, między zachodem i północą.
Popki wieś JP. Korsaka send[ziego], między zachodem i północą.
[nr 494, k. 63v]
Połonica wieś i karczma JXX. Bazylianów wileńskich, mil 3, na północ.
Pyszki zaścianek tychże tamże, przez pole.
Prytyki zaścianek tychże tamże.
Piotowszczyzna wieś JP. Hutorowicza, mil 2 wielkie, na wschód letni.
Prudawoje wieś tegoż tamże.
Plewki wieś JP. Korsaka stolnikowicza, mila wielka, między zachodem południem.
Piotrowskie tegoż, 1 ½ mili, na północ.
Perodoty dwór JXX. Karmelitów, mil 4, między wschodem i południem, tamże i wieś tegoż nazwiska, karczma i cerkiew.
Prypierno wieś i karczma do dworu głębockiego należąca, mila od Głębokiego, między południem i zachodem.
Paluchy zaścianek do tegoż, więcej ½ mili wraz strone w oszmiańskim.
Podhaje wieś JP. Turczyńskiego, mila od Głębokiego, na południe.
Paczkowskie wieś JP. Brzostowskiego, mila, na zachód letni.
Popszyce wieś tegoż, pod tymże horyzontem i dalekością.
Romancyki wieś JXX. Franciszkanów udziałskich, mil 2, między zachodem i północą.
Rusaki wieś tychże tamże.
Rusanowo wieś JP. Bujnickiego send[ziego], 3 ½ mili, między wschodem i południem.
Rusadczki wieś, 2 ½ mili, XX. Karmelitów do Warenowa, między wschodem i południem.
Rałowce wieś JP. Brzostowskiego, należy do Routno, mil 2, na zachód zimowy w oszmiań[skim].
Roszkowo zaścianek, należący do Dziarkowszczyzny, 2 ½ mili, na zachód zimowy.
Rozanica karczma do dworu głębockiego, za rzeką, mila na zachód zimowy.
Sujło dwór JP. Zenowicza, mil 2 wielkie, leży na zachód zimowy.
Snorki wieś tegoż i tamże.
Strynadki wieś tegoż i pod tymże horyzontem.
Sujło folwark JPana Falkowskiego mało co dalej.
Sujło dwór JP. Korsaka chosznickiego, 2 ½ mili, na wschód zimowy.
Sujło folwark JP. Bujnickiego, za jeziorem tamże.
Sujło folwark JXX Karmelitów, bliżej ku wschodowi, tamten ku południowi, leżą jednak na wschodzie, mil 3.
Sujło miasteczko, karczma i cerkiew parafialna JXX. Karmelitów, tamże dalej za dwór, mil 3 większe.
[nr 494, k. 64]
Sosza zaścianek i karczma, w tą stronę, nad rzeką tegoż nazwiska, mil 4.
Szajkowszczyzna zaścianek, 1 ½ mili w tejże stronie.
Szypy wieś tychże, w tą stronę, mil 2.
Słobocia wieś tychże, w tą stronę, mil 2.
Szabany wieś tychże, w tą stronę, mil 2 i ¼.
Szaraki wieś tychże, w tą stronę, 2 ½ mili.
Słoboda wieś JP. Bujnickiego, mil 3 małe, między wschodem i zachodem.
Szałahorycie wieś JP. Suszyńskiego, mile 3 na południe.
Szubniki wieś JP. Ciechanowieckiego, mila wielka, między północą i wschodem.
Suły wieś tegoż, mil 2 na północ.

Skurały wieś tegoż, mil 3, między zachodem i północą.
 Stukany wieś [w] tejże odległości i pozycji.
 Soroki wieś JXX. Bazylianów wileńskich, 3 ½ mili, na północ.
 Szyłowo zaścianek tychże i tamże.
 Sosnowka wieś i karczma tychże, mil 3 ku wschodowi.
 Sapielino wieś nad jeziorem JP. Korsaka send[ziego], 1 ½ mili między zachodem i północą z drugiej strony jeziora.
 Sapielino wieś JXX. Franciszkanów udziałskich, tejże odległości i pozycji.
 Szoci wieś tejże i tamże.
 Sudniki wieś JP. Korsaka stolnikowicza, mila na północ.
 Soryki wieś tegoż, 1 ½ mili w tejże stronie.
 Skrockie wieś należąca do dworu głębockiego, o ½ mili pod samo południe.
 Szuniowce, tamże przez pole.
 Sajkowszczyzna, mil 2 między południem i zachodem.
 Szarabaje folwark głębocki, mila na zachód zimowy.
 Szarabaje wieś tegoż nazwiska i tejże pozycji i karczma.
 Szuniewiczze wieś do tegoż folwarku, ½ mili na zachód letni.
 Szonowszczyzna wieś, mila w tąż stronę.
 Soroki dwór JP. Turczyńskiego, 1 ½ mili mierne, między południem i zachodem.
 Soroki wieś, karczma i cerkiew parafialna, w tąż stronę, mil 2.
 Skurnoszczyzna wieś należy do Dzierkowszczyzny, mil 2 na zachód zimowy.
 Subotowo folwark JP. Zenowicza, mil 2 niewielkie, między zachodem i północą.
 Tamże i wieś tegoż nazwiska.
 Sołomka karczma JP. Brzostowskiego, 1 ½ mili na zachód zimowy.
 Udział⁹⁰ dwór⁹¹ JP. Korsaka send[ziego], mil 2 niewielkie, między zachodem i północą.
 Tamże i drugi od tegoż, niedawno nabyty, tegoż nazwiska i pozycji.
 Udział dwór JPani Korsakowej send[zinowej], mil 2 wielkie w tąż stronę.
 [nr 494, k. 64v]
 Urzeczce wieś tejże tamże.
 Udzielny⁹² Franciszkanie kościół, klasztor i karczma, 1 ½ mili ku zachodowi letniemu.
 Uhłany zaścianek, teraz budowany JX. plebana, mil 2 na północ.
 Wołyn folwark JP. Brzostowskiego, mila lekka na zachód letni.
 Wilki wieś tegoż, mila mała tamże w oszmiańskim.
 Wierecieje wieś JP. Kielbszyny, mil 2, leży bliżej południa, niż zachodu zimowego.
 Wojciechowicze zaścianek, należy do Dziarkowszczyzny, 2 ½ mili na zachód zimowy.
 Wołkowszczyzna dwór JP. Szółkowskiego, 1 ½ mili na zachód zimowy.
 Wolszczyzna dwór JP. Bujnickiego podstolego, mil 3 między wschodem zimowym ku południowemu.
 Wojcionki wieś JP. Ciechanowieckiego, 2 ½ mili na północ.
 Wierobie wieś JP. Korsaka, mil 2 między zachodem i południem.
 Zalesie dwór JP. Ciechanowieckiego, mil 2 na północ.
 Zahorie wieś tegoż tamże.
 Zaprudzie wieś JP. Korsaka stolnikowicza, 1 ½ mili na północ.
 Żalacino JP. Korsaka sendzi[ego], mil 2 z ¼ na północ.

⁹⁰ Był tutaj kościół katolicki, p. w. Niepokalanego Poczęcia N. M. P., zbudowany z drewna w 1642 r. przez Józefa Korsaka, a wymurowany w 1790 roku przez franciszkanów. Filia w Konstantynowie p. w. św. Trójcy (filia udziałska) założona w 1775 r. przez Joannę Okuszkową. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 222, *Sl. geogr.*, XII, s. 746.

⁹¹ Dziedzictwo Korsaków, stąd Korsakowie udziałscy. Józef Korsak-wojewoda mścisławski sprowadził tu w 1639 franciszkanów. *Sl. geogr.*, XII, s. 746.

⁹² Chodzi tu prawdopodobnie o Udział.

Zapolskie wieś JXX. Bazylianów wileńskich, mil 3 na północ.
 Zaborcy wieś tychże, 3 ½ mili na północ.
 Żółtkowo zaścianek tychże, mil 3 wielkie tamże.
 Zyski zaścianek tychże tamże.
 Zapole zaścianek JX. plebana głębockiego, mil 2 na północ.
 Zaborze miasteczko, karczma, cerkiew parafialna, mili 1 ½ na wschód zimowy.
 Zabięło wieś JXX. Bazylianów berezweckich, na północ mila wielka.
 Zapolje wieś JXX. Karmelitów, między zachodem i południem, mil 2.
 Zamosze wieś tychże tamże.
 Zachariasze zaścianek tychże, w tąż stronę, mil 4.
 Zasiemoszczyna dwór JP. Suszyńskiego rotmistrza, mil 3 na południe.
 Zulu dwór aktorski JP. Roszkówny, minorenes, mila między południem i zachodem.
 Tamże tegoż nazwiska wieś i karczma w oszmiańskim, minąwszy południe, aż do zachodu letniego, wszystkie w oszmiańskim.
 Zieleński wieś JP. Brzostowskiego, mila z ¼, na zachód letni.
 Zaziele wieś należąca do Dziarkowszczyzny, ⅛ mili na zachód zimowy.
 Zaswickie wieś, mil 2 i ¼ tamże.
 Zurnoniowo wieś do dworu głębockiego, ½ mili na zachód zimowy.
 Zawalisze zaścianek, wraz przez pole, w tąż stronę.
 Zaszczesle wieś JP. Suszyńskiego, mil 3 na południe.
 Żabianka karczma JX. Bazylianów berezw[*eckich*], ½ mili na wschód zimowy.
2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:
 Dokszycki kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, dekanacie połockim w dobrach Kapituły Żmudzkiej na południe, mil 5.
 Duniłowicki kościół parafialny w pow[*iecie*] oszmiańskim w dekanacie połockim w dobrach JP. Janiszewskiego, na zachód letni mil 5.
 Dziśnieński kościół parafialny w województwie i dekanacie połockim, leży na wschód letni, mil 9.
 Kublicki kościół parafialny w powiecie oszmiańskim [*i*] dekanacie połockim, leży między wschodem zimowym i południem, mil 8.
 Parafianowski kościół parafialny w powiecie oszmiańskim, dekanacie połockim w dobrach Kapituły Wileńskiej, między południem i zachodem.
 Pohostki kościół parafialny w powiecie oszmiańskim [*i*] dekanacie brasławskim, leży na północ mil 8.
 Wołkołacki parafialny w powiecie oszmiańskim, dekanacie połockim w dobrach JP Zienkowicza, na zachód zimowy mil 5.
 Zadoroski kościół parafialny w województwie i dekanacie połockim w dobrach królewskich nadanych na plebanie i tamże kościół, na wschód zimowy mile 3 wielkie.
3 to Miasta znaczniejsze około tego kościoła głębockiego, Brasław miasto sądowe, leży na północ mil 12.
 Postawy miasto sądowe w powiecie oszmiańskim, leży na zachód letni mil 9.
 Uszacz miasto sądowe w województwie poł[*ockim*], leży na wschód zimowy mil 12.
4 to Droga z Głębockiego do Wilna, górzysta, aż do Duniłowicze poprawiona gołbami miejscami błotnista, mil 30 na zachód zimowy.
 Droga z Głębockiego do Połocka aż do Plisa, mil 3 równa, dobra, dalej piaszczysta, kamienista, błotnista, mosty niewygodne mil 14 na wschód zimowy.
 Droga do Uszacza błotnista, kamienista, mosty niewygodne, mil 12 między południem i wschodem.
 Droga do Brasławia na Berezwecz, Udział, kamienista, błotnista, mosty niewygodne, mil 12 na północ.

Droga do Dokszyc od Głębokiego górzysta, błotnista, wyboista, kamienista, mosty niewygodne, mil 5 na południe.

Jezioro małe nazywające się Głębokie, okrągłe między miastem, a dworem względem kościoła parafialnego głębockiego leży kroków kilkaset na zachód zimowy.

Jezioro Berezwech wielkie na $\frac{1}{4}$ mili rozciągle wzdłuż, wszecz na sznurów plus minus 10, odległe od parafialnego kościoła na kroków 1000, leży na zachód letni ku północy.

[nr 494, k. 65v]

Jezioro Podłężnia w samym Berezwechu okrągłe, niewielkie, odległe od na kroków kilkaset względem kościoła parafialnego $\frac{1}{4}$ mili, leży na północ.

Jezioro Zabielskie, o kilkaset kroków od przeszłego odległe na $\frac{1}{4}$ mili względem kościoła, $\frac{1}{2}$ mili leży jednym końcem na południe a drugim ku zachodowi.

Jezioro Poddworne większe od Podłężni, w polu berezweckim, względem kościoła więcej $\frac{1}{4}$ mili, leży na północ.

Jezioro Okuniowo nie bardzo wielkie, okrągłe względem kościoła, $\frac{3}{4}$ mili, leży na północ.

Jezioro Dziechciarowo, małe, podługowate, od kościoła mila, leży na północ, tamże i drugie mniejsze Szubniki nazwane o kilkaset kroków przez błoto ku wschodowi.

Jezioro Horodno, wzdłuż na $\frac{1}{4}$ mili, wszecz na mil 2, leży jednym końcem na północ, a drugim ku zachodowi.

Jezioro Muroczyno małe, okrągłe od Horodni kilkaset kroków.

Jezioro Białe, okrągłe, niemałe, w Zalesiu JP Ciechanowieckiego, mile 2 wielkie, leży na północ.

Jezioro Ostrów między Zalesiem JP Ciechanowieckiego, a Zalesiem folwarkiem JXX. Bazylianów wileńskich, między górami długie, $\frac{1}{8}$ mili, $2\frac{1}{2}$ mili od kościoła na północ.

Jezioro Sapielino, niewielkie, podługowate $1\frac{1}{2}$ mili, leży między zachodem i północą.

Jezioro Kołunijewo, od kościoła mil 5, $\frac{1}{4}$ mili na sam zachód letni.

Jezioro Stamile niewielkie, odległe od kościoła blisko milę, leży między wschodem letnim, a zimowym.

Jezioro Okuniowo niemałe, okrągłe, mil 2, leży na wschód zimowy.

Jezioro Białe, o $\frac{1}{2}$ mili, leży na południe pod dworem tegoż.

Jezioro Rożen o kilkaset kroków od Białego większe takż $\frac{1}{2}$ mili leży na południe.

Jezioro Biaklic, małe za dworem o kilkadziesiąt sznurów na południe.

Jezioro Krzywe w polu głębockim, leży na południe.

Jezioro Dzierkowszczyzna w powiecie oszmiańskim na zachód zimowy.

Jezioro Piotrowszczyzna, niemałe, okrągłe $2\frac{1}{2}$ mili między zachodem a północą.

[nr 494, k.,66]

Błoto wielkie Subotowo zwane, na mil blisko 2 rozległe, względem kościoła mil 2, leży na południe. Z niego wychodzi rzeka Rorzanica, płynie około wiosek głębockich o milę, w Szarabajach staw i młyn, o $\frac{1}{2}$ mili w Michalcach drugi młyn [na] rzece.

Błoto Jagniewo wielka mila od Głębokiego, między wschodem i południem, leży rozciągle na mil 2 wkoło. Z niego wychodzi rzeka nazywająca się Berezowka, idzie na południe w polu głębockim, idzie przez Jezioro Krzywe, po tym płynie przez Głębokie i dzieli województwo połockie z powiatem oszmiańskim. Minąwszy miasto, idzie przez jezioro wielkie Berezwech, o mile 2 pod Udziałem łączy się znów z rzeczoną Rorzanicą, płynie na północ o mil 5, w Jermaczowiczach wpada do Dżisny rzeki.

Z błota Okuniowa mile 2 od Głębokiego wychodzi ruczaj Dobryłówka, płynie na północ około wsi Prudowego, Mazukow, Zaprudziu, Wieriebow do Udziału, gdzie i młyn JPani Korsakowej łowczynej o $\frac{1}{2}$ mili wpada do Berezwicy.

Mech Wielki i błoto Hrybło, od kościoła mil 3, ciągnie się pod Szarkowszczyznę, o mil 4 od Głębockiego.

Inne zaś pomniejsze bez nazwisk opuszczają się błota. W parafii głębockiej więcej otworzystego pola, aniżeli lasów, jednak o $\frac{1}{4}$ mili na północ w Berezweću JXX Bazylianów mają gaj sosnowy zabudowany na kilka włók. O $\frac{1}{2}$ mili na wschód zimowy XX Bazylianie taką mają, na kilkanaście włók lesie w folwarku nazwanym Nikulicze, gdzie różne drzewo sosna, jodła, brzoza, osina. JXX Karmelici, o milę na południe w Letnicy leżącym folwarku, mają gaj brzozowy niedawno zachodowany na kilka włók. Ciż, w Peredotach o mil 4 mają lasu kawał na kilkanaście włók sosnowego. 2 do w Dmitrowszczyźnie folwarku większego lasu do budowli zgodnego włók 5, w którym znajduje się jodła do budowli zgodna osina olcha i brzoza, dalej podobnie gatunku lasu włók 10 JXX Bazylianów berezweckich względem kościoła parafialnego, mil 2 wielkie na południe, i tam las podobnie gatunku JXX Bazylianów wileńskich, aż pod Ihumenowo mil 4 na północ. 4 to Puszcza znaczna przedtym była, na mil kilka rozległa, różnego rodzaju drzewa w sobie mająca JPanów Bujnickich i Suszyńskich [nr 494, k. 66v] dopiero wybudowana [?], względem kościoła mil 4, leży na południe.

7 mo Kanał i młyn JXX Karmelici mają pod klasztorem sprowadzony od rzeczki Berezwicy. Drugi o $\frac{1}{2}$ mili w Ławrynowce pod Łastowicą z krynicy wynikający szczupły, bo na wiosnę tylko się miele, pod miastem mają młyn wietrzny.

Młynów 2 na Rżanicy w Szarabajach i Michalcach, trzeci w Udziale na Dobryłówce. Czwarty w Zalesiu JP Ciechanowieckiego z przekopanego kanału z jeziora Horodni i Moroczyna. Piąty JXX Bazylianów wileńskich w Połonicy z jeziora Ostrowna na wychodzącym ruczaju. Szósty w Suile JPana Korsaka na ruczaju wychodzącym z jeziora Suila.

8 vo Drogi znaczniejsze i publiczniejsze sub numero 4 to partykularniejsze opisują się, gdyż z ty[*ch*] samych wynikają, do dworu i wsi okolicznie położonych.

Parafia głębocka rozciąga się wzdłuż od północy: to jest Udziała i Zalesia do kublickiej na południe, mil 8, wszecz od wschodu to jest zadoroskiej, na wschodz[*ie*] duniłowskiej parafii na zachód mil 4.

Takowe opisanie parafii mojej głębockiej, podpisem ręki mej własnej stwierdzam.

X[*iądz*] Michał Kazimierz z Szczonowa Fiedorowicz

P[*leban*] i Altaris głębocki

Parafia kublicka

1 mo Kościół parafialny⁹³ w miasteczku kublickim⁹⁴ plebańskim w województwie i dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Andrzejczyki JP. Tyszkiewicza na zimowym zachodzie od kościoła ¼ mile.

Anikowszczyzna XX. Bazylianów poł[ockich], między wschodem letnim i zimowym względem kościoła parafialnego 1 ½ mili dobrej.

Astapowszczyzna JP. Tyszkiewicza na zachód zimowy o ¼ mile 1.

Auchwierowszczyzna imię XX. Pijarów łuzycznych, między wschodem zimowym, a południem od kościoła 1 mila dobra.

Babiagora XX. Bazylianów poł[ockich], między wschodem zimowym, a letnim o mil 3 dobrych.

Babryca JWJX. metropolity poł[ockiego], między wschodem zimowym i południem o mil 2 dużych.

Baczkarowszczyzna XX. Bazylianów poł[ockich], na wschodzie letnim o mil 3.

Bahajowszczyzna P. Piotucha na wschodzie letnim mila 1 i ¼.

Bondarczyki JP. Korsaka i Obrapalskiego na zachodzie letni[m] na mil 2.

Bazyłonki X. prezbitera kublic[kiego] na zachodzie letnim kroków 300.

Biała P. Tyszkiewicza na zachodzie zimowym ½ mili.

Białowszczyzna P. Korsaka, między zachodem i wschodem mil 2.

Bobrowszczyzna P. Rahozy na zachód zimowy mil 3.

Browczyna XX. Bazylianów poł[ockich] na wschodzie letnim mil 3.

Borowce XX. Bazylianów poł[ockich] na wschodzie letnim mil 3.

Bor P. Nowickiego, między wschodem, a południem zimowym mila 1.

Bielikowszczyzna P. Teplera na wschodzie letnim o ¼ mili.

Buchnio XX. Bazylianów poł[ockich], na wschodzie letnim od kościoła o mil 3 ½.

Bobrujno JWJX. metropolity poł[ockiego], między wschodem zimowym i południem od kościoła mil 2 dobrych.

[nr 487, k. 24v]

Budzkowszczyzna P. Korsaka na zachodzie letnim o mil 2.

Byczkowszczyzna P. Nowickiego na wschodzie zimowym od kościoła ½ mili.

Borowlany P. Tyszkiewicza, na zachodzie zimowym od kościoła ¼ mili.

Borszczyzna JW. Sielickiego na północ o 1 milę.

Bory P. Pylińskiego na wschodzie letnim od kościoła mil 3 i ½.

Budniki P. Huszczy na wschodzie letnim od kościoła mila 1.

Ciuchały XX. Bazylianów poł[ockich] na wschodzie letnim mil 3 dużych.

Czarny ruczaj XX. Bazylianów na wschodzie zimowym o 2 mile.

⁹³ Kościół parafialny istniał tu do 1867 r., kiedy przejął go kler prawosławny. Ufundowany przez Józefa Klonowskiego, stolnika połockiego w 1642 p. w. Zwiastowania Maryi Panny. Początkowo drewniany w 1783 r. został wymurowany. Majątek kościołowi nadał sam Klonowski, była to część miasteczka i dobra Kublicze. *Sł. geogr.*, IV, s. 833.

⁹⁴ Miasteczko leży nad rzeką Karaśnicą, o 40w. od Lepła, o 50 od Płocka i Głębokiego, 20 od Uszacza, a 60 od Dokszyc. W 1812 r. przez miasteczko przechodziły wojska Napoleona, idące z Głębokiego na Witebsk. Inwentarz z 1778 r. podaje, że cztery jeziora leżały wśród gruntów biskupa Towiańskiego, Sielickiego i Szczyta. Kublicze należały do dworu o tej nazwie, grunty są piaszczyste i małourodzajne. Jest mało łąk z nielicznie porastającą je trawą, a las jest przeważnie sosnowy. *Tamże*.

Carkowicze tam i karczma JWJX. metropolity poł[ockiego] na wschodzie zimowym o mil 2.
 Cyduczyna W[ielmożnej] Żabinej, na północ letnią mile 2 i ½.
 Czobołowo tejże Jmci na północ letnią o mile 1 i ½.
 Czemieszyczyno JW. Sielickiego na północ letnią ¼ mili dobrej.
 Cerkowno X[iędz]a opata poł[ockiego] na zachodzie letnim o mil 2.
 Czernica P. Korsaka na zachodzie zimowym o mil 5.
 Chwiedorki P. Borowskiego na południu letnim mil 6.
 Czerepowszczyzna P. Hołubickiego na wschodzie zimowym o mile 1.
 Domiatowszczyzna P. Nowickiego na wschodzie letnim ¾ mili.
 Dworzycza XX. Bazylianów poł[ockich] na wschodzie letnim o mil 3.
 Dzierbina tychże na wschodzie letnim o mil 3.
 Dolce karczma JWJXX. metropolity poł[ockiego] między wschodem a południem o 2 mile.
 Dolce dwór i wioska P. Korsaka na południu zimowym o mil 3.
 Dołhi P. Korsaka, między zachodem letnim, a północą o mil 2.
 Daroszkowicze JW. Sieleckiego, między wschodem letnim, a zimowym o ½ mili.
 Dziwniki P. Korsaka na zachód letni mil 2 dużych.
 Droczyño P. Korsaka, między zachodem letnim, a północą nad jeziorem Dołhim o mil 2.
 Domrzeżyca P. Borowskiego na wschodzie letnim o mil 7.
 Dziednelady tegoż Jmci na wschodzie letnim o mil 4 i ½.
 Hłyboczka P. Sielawy i Jankowskiego na wschód letni o mil 3 i ½.
 Horodek P. Hrebnickiego i P. Żabinej na wschodzie zimowym o mil 3 i ½.
 Hwozdy XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód zimowy o mil 3.
 Huciszko tychże ichmości XX. Na wschód zimowy o mil 3.
 Hutow tychże na wschodzie zimowym o mil 3.
 Horodzyce tychże na wschodzie letnim o mil 2.
 Hory tychże na wschodzie letnim o mil 2.
 Haładusza tychże na wschodzie zimowym o mil 2 i ½.
 Hmyłowszczyzna tychże na wschodzie zimowym o mil 2 i ½.
 Horosiolo JW. Sielickiego, między wschodem zim[owym], a połud[niem] mil 2.
 Hryckowa P. Korsaka, między wschodem zimowym, a połud[niem] mil 2.
 [nr 487, k. 25]
 Horanie P. Kuleszy na północ zimową mil 2 i ½.
 Hwozdowo P. Samujły między zachodem letnim a północą mil 2 i ½.
 Iwaszkowo XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 Janow JW. Sielickiego na północ ½ mile.
 Jazno XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód zimowy o mil 2.
 Janowiki tychże imię XX. Na wschód letni mil 2.
 Jałowka wieś P. Prozora i P. Linkiewicza, między zachodem letnim.
 Jałowka dwór P. Linkiewicza na zachód letni mil 2.
 Kozino P. Miennickiego na północ i wschód letni mil 3 i ½.
 Knurowszczyzna P. Pylińskiego na wschód zimowy mil 3.
 Kulikow ruczaj P. Hrebnickiego na wschód letni mil 3 i ½.
 Kaczany XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 Karabany tychże ichmości XX. Na wschód letni mil 3.
 Kasary JW. metropolity poł[ockiego] na wschód zim[owy] i połud[nie] mil 3.
 Kłopy XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód zimowy mil 2.
 Korsukowszczyzna P. Oskierki na północ mila 1 i ½.

Komarowszczyzna P. Piotucha na wschód i połud[nie] ½ mili.
 Kopyrowszczyzna P. Tyszkiewicza, między południem i zachodem zimowym ½ mili.
 Kaszelewszczyzna P. Syszkiewicza, na zachód zim[owy] ¼ mili.
 Kamionki P. Korsaka na wschód letni mil 2.
 Kunice P. Borowskiego na południe zimowe mil 5.
 Kadłubiszcz dwór P. Czarneckiego, na południe letnie mil 6.
 Lipowiec P. Żabinej na wschód zimowy mil 3 i ½.
 Lipowice Koszkow szlachty w tejże pozycji o mil 3.
 Leźnie XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 2 i ½.
 Lipniki P. Korsaka, na południe zimowe mil 3 i ½.
 Lipowo P. Korsaka, na zachód zimowy mil 3.
 Leonowicze P. Rahozy na zachód zimowy mil 3.
 Lisiczyno JX. plebana kublickiego, między zachodem a północą, kroków 400.
 Łabanowszczyzna P. Pylińskiego na wschód zim[owy] mil 3.
 Łozowo P. Siellawy na wschód letni mil 3 i ½.
 Łulow P. Hrebnickiego i P. Żabinej, na wschód letni mil 3 i ½.
 Łuzuński Koniec XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mila 1 i ½.
 Łasiny JWX. metropolity poł[ockiego] na wschód zim[owy] i połud[nie] mil 2.
 Łukaszonki JW. Siellickiego na północ mila 1 i ½.
 Łożanice JW. Siellickiego na północ mil 2.
 Możujki P. Siellawy na północ 1 mila.
 Miesznica P. Siellawy na wschód letni 3 mile.
 Miennica P. Miennickiego na wschód letni mil 3.
 Możule JWX. metropolity poł[ockiego] na wschód letni mil 2 i ½.
 Moskalowszczyzna P. Pylińskiego, na wschód letni mil 3.
 Moteryn⁹⁵ dwór i wioska P. Kaweckiego, między północą a wschodem mil 2.
 Manuchowo XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 [nr 487, k. 25v]
 Mamony JW. Siellickiego na północ mila 1 i ½.
 Możujki tegoż JW. Na północ mil 2.
 Nawłoki XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 Nosiki P. Nowickiego na wschód zimowy mila 1.
 Nadjeziro P. Korsaka na wschód zimowy mil 2.
 Nowiki P. Linkiewicza na zachód letni mil 2.
 Ostrow P. Siellawy na wschód letni mila 1 i ½.
 Ostrow P. Bujnickiego na zachód zimowy mil 3.
 Ostrowieniec P. Siellawy na wschód letni mil 3 i ½.
 Orzechowno⁹⁶ P. Hrebnickiego na wschód letni mil 4.
 Osnowa JWX. metropolity poł[ockiego] na wschód zim[owy] mil 2.
 Onuprejowo P. Tyszkiewicza na południe zimowe ¼ mili.
 Ozierniki P. Żaby na zachód letni mila 1 i ½.
 Oskierczyzna P. Szpyrki na wschodzie letnim mila 1 i ½.
 Obrup P. Rahozy na zachód letni a północ mil 2.
 Osieciszcz P. Borowskiego na południe zimowe mil 5.
 Osieciszcz wioska w tejże sytuacji mil 5.
 Powoszczyzna P. Pylińskiego i Hrebnickiego na wschodzie letnim mil 3 i ½.
 Prasniki XX. Bazylianów poł[ockich] na wschodzie letnim mil 3.

⁹⁵ Motyryn, dobra pow. łepelski, 1798 własność Onufrego Czarniowskiego. *Sł. geogr.*, VI, s. 751.

⁹⁶ Dobra, pow. łepelski, przy trakcie handlowym z Łepła do Połocka. Własność Adama Hrebnickiego odznaczały się murowanymi budynkami i wzorowymi gospodarstwami. *Sł. geogr.*, VII, s. 610.

Plechyszcze tychże na wschód zimowy mil 3 i ½.
 Porniałkowo tychże na wschód zimowy mil 3.
 Porowna JWX. metropolity poł[ockiego] na wschód letni mil 3.
 Popowka tegoż na wschód zimowy i południowy mil 2.
 Plisio P. Żabinej na wschód zimowy mil 2.
 Puszcza tejże na wschód zimowy mil 2 i ½.
 Podsadzie P. Tyszkiewicza na wschód letni kroków 100.
 Prudowlany tegoż na zachód zimowy ¼ mili.
 Piotrowszczyzna P. Butwiły na wschód zimowy ¼ mili.
 Piotrowszczyzna X. plebana kublic[kiego] w tejże sytuacji.
 Piotrowszczyzna JW. Siellickiego na zachód zimowy o ¼ mili.
 Papiernia tegoż JW. na wschodzie zimowym mila 1 i ½.
 Psuja P. Korsaka na zachód letni mil 2.
 Psuja P. Rahozy w tejże sytuacji mil 2 i ½.
 Puciłkowicze P. Korsaka na południe letnie mil 3 i ½.
 Plecha JWX. metropolity na wschód letni mila 1 i ½.
 Ragulka XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód zimowy mil 3.
 Rahożino XX. Pijarów na wschód letni mila 1 i ½.
 Rowby P. Żabinej na wschód zimowy mil 2 i ½.
 Równepole P. Korsaka na południu zimowym mil 2.
 Rżawiec P. Borycki na wschód zimowy mil 3.
 Raśno P. Miennickiego na wschód zimowy mil 3 i ½.
 Stajki P. Hrebnickiego na wschód zimowy mil 4.
 Szarżany XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 Starzyno tychże ichmo[ści] XX. na wschód letni mil 3.
 Sośniak tychże na wschód letni mil 3.
 Stajki tychże, między wschodem letnim, a zim[owym] mil 2.
 Sudziłowicze P. Kossowa na wschód letni 1 mila mała.
 Sudziłowicze XX. Bazylianów 1 mila duża.
 Sudziłowicze P. Mackiewicza na wschód letni 1 mila letka.
 Sudziłowicze szlacheckie tejże sytuacji 1 mila dobra.
 Szraka koniec XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 2.
 Sierotki tychże, między wschodem letnim, a zim[owym] mil 2.
 Sadki JWX. metropolity poł[ockiego] między wschodem letnim, a zimowym mil 2.
 Sochanowszczyzna P. Jankowskiego na wschód zim[owy] mil 4.
 Starzyna tegoż na wschód letni mil 2.
 Słobotka Nowickiego na wschodzie letnim mila 1.
 Słobotka X. plebana kublickiego na północ kroków 800.
 Sorzow X. plebana kublic[kiego] między wschodem letnim a północą ½ mili.
 Sorzow P. Ślepcia w tejże sytuacji i odległości.
 Skaczychy P. Nowickiego na wschód letni ½ mili.
 Skuminowszczyzna P. Huszczy na wschód letni ½ mili.
 Strukty P. Żabinej między północą, a wschodem mil 3.
 Szo dwory i wsie P. Żaby i Chrapowickiego na zachód letni 1 mila.
 Szaluchy P. Siellickiego między północą, a wschodem ½ mili.
 Stara tegoż, między północą, a wschodem zimowym mila 1 i ½.
 Słobodka P. Korsaka na zachód zimowy mil 2.
 Strychowo tegoż między połud[niem], a zachodem mil 3.
 Słobodka P. Rahozy między połud[niem], a zachodem mil 2 i ½.
 Skrabatuny P. Żaba na północy zimowej ½ mili.

Sukiecino XX. Pijarów na wschodzie letnim mila 1.
 Tartak karczma P. Korsaka na połud[niu] zimowym mil 3.
 Tucianka P. Borowskiego na połud[nie] zimowe mil 4 i ½.
 Uzrecze P. Żabinej na wschodzie zimowym mil 3 i ½.
 Uhlakowo XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni i zim[owy] mil 3 i ½.
 Uchty tychże w tejże pozycji mil 3.
 Urzynki P. Żabinej na wschodzie zimowym mil 3.
 Uszcz miasto sądowe poł[ockie] na wschód zimowy mil 3.
 Uklejno Tuskiewiczow na południe zimowe ½ mili.
 Wołcze P. Żabinej na wschód zimowy mil 3 i ½.
 Wołcze okolice szlachty w tejże pozycji mil 3.
 Wiesnick dwór XX. Pijarów na wschód letni mil 1 i ½.
 Wiesnick X. metropolity na wschód letni mil 2.
 Witowo P. Piotucha na wschód zim[owy] ½ mili.
 [nr 487, k. 26v]
 Wiory folwark i wioska XX. Bazylianów uszackich.
 Wockowicze P. Sielickiego, między zachodem, a północą 1 mila.
 Wiechnia tegoż na wschodzie zimowym mila 1 duża.
 Waskowicze tegoż na wschód zimowy mil 2.
 Waskowszczyzna P. Limańskiego na północ zim[ową] mila 1 i ½.
 Wiedza P. Korsaka na południu letnim mil 3.
 Żerczenicze P. Żaby i Kaczanowskiego na północ mila 1.
 Żerczenicze P. Kaczanowskiego dwór na północ mila 1.
 Zapolle P. Siellawy na wschód letni mil 3 i ½.
 Zajki XX. Bazylianów poł[ockich] na wschód letni mil 3.
 Zwosinie tychże na wschód letni mil 3.
 Żarki tychże w tejże sytuacji mil 3.
 Zarubowszczyzna tychże na wschód letni mil 2.
 Zabałodzie tychże na wschód letni mila 1 i ½.
 Zaścianek tychże na wschód letni mil 2.
 Zamosze dwór i wioska XX. Dominikanów uszackich na wschodzie zimowym mil 2 i ½.
 Zaulek P. Żabinej na północ zim[ową] mila 1.
 Zaulek P. Chrapowickiego na północ zim[ową] mila 1.
 Zamosze P. Sielickiego na północ mila 1 i ½.
 Zahuż tegoż na północ mila 1.
 Znarkowszczyzna P. Pylińskiego na wschód zim[owy] mila 1 i ½.
 Zapruże P. Sielickiego na północ mila 1.
2 do Od tego parafialnego kościoła w okolicy sąsiedzkie następujące są te:
 Dokszycki w powiecie oszmiaoskim, między południem, a zachodem mil 10.
 Głębocki kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie w miasteczku XX.
 Karmelitów bosych na zachód zimowy mil 8 dobrych.
 Zaporoski kościół parafialny w tymże województwie na zachodzie letnim mil 5 dużych.
 Zahacki kościół parafialny w dobrach pojezuickich w tymże województwie, między zachodem letnim, a północą mil 4 duże.
 Rukszenicki kościół parafialny, na wschodzie zimowym w tymże województwie o mil 8.
 Lepelski w dobrach Panien Bernardynek wileń[skich] w tymże województwie na wschodzie letnim o mil 7 wielkich.
 Korzeński w województwie mińskim na południu o mil 20.

3 to Miasta znaczniejsze około tego kościoła kublickiego te są:

Dzisna, między zachodem letnim, a północą mil 7 wielkich.

Połock miasto na wschodzie zimowym mil 8.

Głębokie na zachodzie zimowym mil 8 dużych.

Dokszyc, między południem, a zachodem zimowym mil 10.

Lepel na wschodzie letnim mil 7 wielkich.

Uszacz miasto sądowe na wschód zimowy mil 3 wielkich.

4 to Droga z Kublicz do Lepla, Uszacza, Dokszyc, kamienista górzysta, miejscami piaszczysta błotnista i kręta.

Droga z Kublicz do Głębokiego jest także górzysta i kamienista. Z Kublicz do Głębokiego letnią drogą jazdy wspólnie z popasem godzin 10. Zimową porą ze jeziorami i błotami przejeżdża się wspólnie z popasem godzin 8.

Do Dokszyc letnią i zimową porą jazdy z popasem godzin 12.

Do Lepla jazdy tak zimą jak latem godzin 7.

Do Uszacza jazdy zimą i latem godzin 3.

Do Dzisny jazdy zimą i latem godzin 7.

Do Połocka jazdy zimą i latem godzin 9.

5 to Jezioro Szańskie wzdłuż 1 mila cała, wszcz ½ mili na zachodzie letnim, odległe od kościoła o 1 milę wielką.

Jezioro Psujskie na ½ mile dobre długości a szerokości ¼ mile w tejże sytuacji o mil 2.

Jezioro Osieciskie na południu zimowym długości mil 2 szerokości ¼ mile odległe od kościoła o mil 5.

Jezioro Domhruczyckie na wschodzie zimowym długości mila 1 szerokości ½ mili o mil 7.

Jezioro Uszackie na wschodzie letnim długości ½ mili szerokości ¼ mili.

Jezioro Moteryńskie, między północą, a wschodem zimowym długości ½ mili szerokości ¼ mili o 2 mile dobre.

Jezioro Kublickie długości ½ mili na wschodzie letnim w szerokości wąskie odległe o ½ mili.

Jezioro Białe ½ mili długości i prętów 4 na zachodzie letnim odległe o 1 mile.

Jezioro Suponiec długości ½ mili szerokości prętów 8 na wschodzie zimowym o 1 mile.

Bagna znaczniejsze Ciotczoskie zwane, ciągnące się od zachodu letniego na mil 8 aż do Berezyny miasteczka, gdzie rzeczka wypada Berezyna. Szerokość tego bagna nierówna wszędzie najwięcej o 1 mile.

Bagno Osieciskie zwane ciągnie się od południa zimowego do zachodu letniego szerokości nierówno wszędzie najwięcej jednak o 1 mile.

[nr 487, k. 27v]

Błot znaczniejszych nie ma.

Staw JP. Korsaka sędziego ziem[skiego] poł[ockiego] na rzece w Naczy.

Stawek Witowo JP. Piotucha przy folwarku Witowo zwanym z rzeki Witowa komunikację mający szczupły i mały przez środek którego jest mosteczek niewygodny, względem kościoła kublickiego na północ o ½ mili.

Stawek JW. Sielickiego w dobrach Sieliszczu na rzece Karasznica zwanej na wschód zimowy o 2 mile.

6 to Lasu jest więcej w parafii kublickiej aniżeli otwartego pola szczególnie jednak począwszy od Wiesnicka XX. Pijarów na wschód letni o 2 mile wciąż koło Berezyny rzeki ciągnie się nakoło kościoła, aż na zachód letni na mil 12. W tym lesie różne się drzewa znajdują a większa liczba towaru nad Berezyną rzeką.

7 mo Młynów 2 JW. Sielickiego na rzece Karasno. Drugi na rzece Psuja. Jeden PP. Korsaków drugi WJP. Tyszkiewiczza na Uklejni. Jeden wielki na rzece Uszaczy JW. Żabinej starościnej bialskiej i XX. Bazylianów połockich.

Innych machin tak wodnych jako wietrznych ani miejsc starożytność oznaczających, ani też co by się ściągało do historii naturalnej nie masz.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują:

1 mo Droga do Głębokiego razem trakt publiczny do Rygi i Wilna począwszy od kościoła parafialnego kublickiego na zachód letni. Polem otwartym niedaleko na trakcie wioska Lisiczyno X[iędz]a plebana kublickiego po prawej stronie widne o kroków 300. Po lewej zaś stronie ½ mili przejechawszy wieś P. Tyszkiewiczza Kupreje o kroków 200 od gościńca. O 1 mile dwory szańskie P. Żaby i P. Chrapowickiego przed którymi rozdzielają się gościńce. W prawo mimo dworu P. Chrapowickiego do Łózek na ryskim trakcie stojących, a w lewo koło jeziora Białego mimo dworu P. Żaby do karczmy i wsi szańskiej, po tym gościńcem bitym samym borem, przez który przeżyna się rzeczka Soszka do Jeziora Szańkiego wpadająca na której jest most wcale ładacy, ten przejechawszy borem aż do wioski Ostrow P. Bujnickiego przez którą trakt idzie, aż do przewozu karczmy XX. Karmelitów bosych, gdzie idzie rzeka Sosza z błot wielkich na południe leżących, do jeziora Mniuto zwanego, na zachód letni wchodząca na której [nr 487, k. 28] most jest wielki dobry i tu się kończy jak dopiero granica parafii kublickiej.

2 do Droga do Dokszyc począwszy od kościoła przez miasteczko kublickie JP. Tyszkiewiczza mimo dworu tyszkiewiczzowskiego po lewej stronie zostającego o kroków 200 na młynek Uklejno zwane tegoż Jmci mimo dworu Jarzow P. Ślepcia po prawej do gościńca o kroków 200. Do karczmy tegoż Jmci od której jeden otwartym do karczmy Bor zwanej P. Nowickiego, od tej jadąc gościńcem tuż po lewej stronie o kroków 80 zostaje się dwór Bor zwany P. Nowickiego, dalej jadąc do borku w którym w lewą gościniec ciągnie się aż do karczmy i wioski Rohozino zwanej, od tej wioski lasem i karczmy Dolce zwanej X. metropolity po[lockiego] mijając którą prosto trakt do Berezyna, a kręto w prawo koło karczmy lasem borowym aż do Czernicy karczmy i wsi P. Korsaka, gdzie płynie rzeka Berezyna na której most niebardzo dobry. I tu się kończy granica parafii kublickiej.

3tio Droga do Połocka począwszy do kościoła przez miasteczko plebańskie w lewą na północ zaraz po lewie o kroków 200. Wioska plebańska widna od gościńca a po prawej stronie na równi wioska Słobodka także X. plebana kublic[kiego] które minąwszy polem otwartym na karczemke janowską przez rzeczkę Suponiec na której mostek ładacy po prawej stronie o kroków 150 zostaje się dwór Janow JW. Sielickiego, polem także otwartym aż do wioski i karczem 2 Żerczenicze zwanych przez które przejechawszy laskiem ¼ mile dobre po lewej stronie o kroków 1000 zostaje się dwór P. Kaczanowskiego, a po prawej stronie także o ¼ mile dobre Korsakowszczyzna P. Oskierki tę minąwszy prosto aż do wioski i karczemki Ostrowskiej P. Siellawy za którą tuż i granica parafii kończy się.

4to Droga do Lepla górzysta kamienista i wcale niewygodna począwszy od kościoła na wschód letni przez miasteczko tyszkiewiczzowskie Kublicze za którym tuż w prawie o kilkaset kroków widać dwór P. Tyszkiewiczza, a w lewie wioska Podsadzie tegoż Jmci o kroków kilkadziesiąt, aż do rzeki Kublino zwanej prosto, która z jednego jeziora w drugie wpadająca, na której grobelka mała i mostek ładacy, któren przebywszy wraz na górze przy gościńcu dwór JP. Piotucha o kroków kilkanaście po lewej stronie zostaje się, ten minąwszy polem otwartym i górami przykreimi przez rzeczkę Sorzówkę małym strumieniem płynącą pominąwszy zaraz dwór P. Huszczy Skuminowszczyzna zwany na górę do karczemki tegoż od której polem otwartym mimo cerkiewki po lewej.⁹⁷

⁹⁷ W tym miejscu urywa się opis parafii w Kubliczach i brakuje dalszych opisów.

Parafia łuczajska

Kościół parafialny⁹⁸ łuczajski przy dworze⁹⁹ łuczajskim WJP. Ogińskiego wojewody trockiego położony [w] powiecie oszmiańskim i dekanacie połockim wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie jak tu wyrażone idą.

Daszki folwark JP. Mirskiego na wschodzie letnim względem kościoła łuczajskiego 1000 kroków z górą być może.

2 Lisica wieś JP. Abramowicza na wschodzie letnim ½ mili.

Ramazowa wieś JP. Abramowicza, między wschodem i południem zimowym ¾ mili.

Słoboda JP. Koszczyca na południu letnim 2 ½ mili.

Kukiszy JP. Ogińskiego, między wschodem i południem letnim mila mała.

Żucin folwark JP. Koszczyca na południu letnim 2 ½ mili miernej.

5 Nahawki wieś JP. Koszczyca na południu letnim 2 mile mierne.

5 Nahawszczyzna wieś JP. Koszczyca letnim 2 mile wielkie.

5 Ożarczy wieś JP. Koszczyca na południu letnim 2 mile małe.

6 Pożarczy wieś JP. Koszczyca na południu letnim 2 mile wielkie.

Hruzdowa¹⁰⁰ miasteczko JP. Koszczyca, między południem i zachodem zimowym 2 mile mierne.

Smycz folwark JP. Koszczyca między południem i zachodem zimowym, 2 mile mierne.

1 Kowale wieś JP. Koszczyca na zachodzie zimowym 1 ½ mili małej.

Sariapony folwark JP. Koszczyca na zachodzie zimowym mila mierna.

Wiesztorty wieś JP. Koszyca na zachodzie zimowym 1 ½ mili miernej.

2 Lasunow szlachecka okolica, na zachodzie zimowym 1 ½ mili małej.

Zabłocie wieś JP. Szmigielskiego, na zachodzie zimowym 1 ½ mili miernej.

Czeszyłow folwark JP. Lenkowskiego na zachodzie zimowym mila mała.

3 Laskowki wieś JP. Lenkowskiego na zachodzie zimowym mila mała.

Sinica wieś JP. Ogińskiego na zachodzie zimowym ½ mili małej.

[nr 495, k. 67v]

Sinica wieś druga JP. Ogińskiego na zachodzie zimowym ¼ mili małej.

Alchowka wieś JP. Ogińskiego na zachodzie zimowym ¼ mili dobrej.

Żylnoskie wieś JP. Ogińskiego na zachodzie zimowym ½ mili.

4 Mazury wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mała mila.

1 Kowzany wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila mierna.

1 Kiebniowa wieś zaścianek JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila wielka.

Górcziwa wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim wielka mila.

⁹⁸ Kościół, p. w. św. Tomasza, ufundowany w 1766 r. przez Elżbietę z Ogińskich Puzyninę dla jezuitów, którzy urządzili tu misję, ale wybudowany dopiero w 1776 r. przez Tadeusza Ogińskiego. Konsekrowany w 1777 r. przez sufragana białoruskiego Towiańskiego. Budowla w stylach od baroku do klasycyzmu, był prawdopodobnie dziełem architekta włoskiego Carlo Spampaniego. W kościele przechowywane są portrety fundatorów-Elżbiety z Ogińskich i Antoniego Puzyny. Zachował się do czasów obecnych. Kaplice to Łuczaj i Hrozdowo. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 4, s. 194, J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 219.

⁹⁹ Dobra Ruczaj, niejednokrotnie zmieniały właścicieli, a pierwszymi byli Zabrzezińscy. W 1550 r. Ruczaj stał się własnością Szemiotów. W 1617 r. własność Rudominów, przez sto lat do roku 1731, kiedy to sprzedany został Elżbiecie z Ogińskich Puzyninie, małżonce Antoniego Puzyny, chorążego nadw. litewskiego. W końcu 1786 r. Łuczaj jest w posiadaniu rodziny Wańkowiczów h. Lis. Po Mostowskich w XIX w. stał się własnością rosjanina Juliana Zendra. Tak częste przechodzenie z rąk do rąk dowodzi, że dobra te były traktowane jako dochodowe, a nie jako siedziba rodu. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 4, s. 192-193, *Sl. geogr.*, V, s. 793.

¹⁰⁰ Hrozdowo, tu była kaplica parafialna.

Górcziwa wieś druga JP. Ogińskiego na zachodzie letnim wielka mila.
 Skwarcina folwark JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila wielka.
 1 Kroliki wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila mała.
 Grejciowa wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila wielka.
 5 Nowosiółki wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila z $\frac{1}{4}$.
 2 Lamizyna wieś JP. Ogińskiego na zachodzie letnim mila z $\frac{1}{4}$.
 2 Lisawka wieś zaścianek JP. Ogińskiego na zachodzie letnim 1 $\frac{1}{2}$ mili miernej.
 1 Krutki wieś JP. Ogińskiego na północ zimową $\frac{1}{2}$ mili mier[nej].
 4 Mazurowa wieś JP. Ogińskiego na zimową północ $\frac{1}{2}$ mili do 3.
 Czaszkowszczyzna wieś JP. Ogińskiego na północ mila mierna.
 Ludzienicze wieś JP. Ogińskiego na północ zimową 1 $\frac{1}{2}$ mili miernej.
 1 Karpowicze wieś JP. Ogińskiego, między północą i zachodem letnim 1000 kroków z górą.
 Słoboda wieś JP. Ogińskiego na letnią północ 1 $\frac{1}{2}$ mili.
 Romaszow folwark JP. Ogińskiego na północ letnią $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.
 Dziemieszy wieś JP. Ogińskiego na północ letnią $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.
 Stary Folwark JP. Ogińskiego na północ zimową mierna mila.
 6 Puchowa wieś JP. Ogińskiego na północ zimową wielka mila.
 6 Prudnik wieś JP. Ogińskiego na północ mila wielka.
 Wasionicze wieś JP. Ogińskiego na wschodzie letnim 1000 kroków.
 1 K[...]rdziejowa¹⁰¹ wieś JP. Ogińskiego na wschodzie letnim $\frac{1}{2}$ mili małej.
 Firki wieś Ogińskiego na wschodzie letnim $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.
 [nr 495, k. 68]
 Ciunowicze wieś JP. Ogińskiego między północą i wschodem letnim $\frac{1}{2}$ mili małej.
 Sinica wieś JP. Ogińskiego, 1 mila mała.
 Od tego parafialnego kościoła łuczajskiego, kościoły sąsiedzkie około są następujące.
 Miasteczko Duniłowicze, do którego mila 1 mała.
 Miasteczko Miadzioł, do którego 4 mile mierne.
 Miasto Postawy sądowe, do którego 3 mile małe na wschodzie letnim.
 Droga z Łuczaja do Duniłowicz cała niewygodna, która w gościniec wpada połocki przy karczmie JP. Ogińskiego, a za karczmą we wsi w Lisicy JP. Abramowicza parafia kończy się łuczajska, jazdy godzina 1 na zachód zimowy.
 Droga z Łuczaja do Miadzioła bardzo piaszczysta, brody są wielkie, trzęska dla gęstych korzeni drzew i pniów koło drogi stojących wpada w gościniec wileński, która się ciągnie, aż do miasteczka Bruzdowa, gdzie w lewo, na Miadzioł, w prawo gościniec. Zostaje i za tymże miasteczkiem parafia kończy się łuczajska za $\frac{1}{4}$ mili jazdy godzin 5 letnią porą, zimową 4 godzin[y].
 Droga do Postaw prosta dobra miszczona [?] i sypana, na zachodzie letnim. Po prawej stronie we wsi w Górczinie kończy się parafia jazdy 2 godzin letnią i zimową porą.
 Jezioro Lisica odległe od kościoła na 1000 kroków, wielkość onego wszerz 300 kroków, wzdłuż 400 z górą leży na wschodzie zimowym.
 Jezioro Łuczaj¹⁰² od kościoła odległe 400 kroków, wielkość onego wszerz 1000 kroków, wzdłuż $\frac{1}{4}$ mili dobrej leży na południu letnim i zimowym.
 Jezioro Starodworska od kościoła mila mała, błotnista, a wielkości ma wszerz 300 kroków, wzdłuż 1000 leży na północ.
 Błot znacznych, bagien, stawów nie masz.
 Młyn wietrzny JP. Ogińskiego od kościoła 200 kroków na wschodzie letnim.

¹⁰¹ Wyraz nieczytelny.

¹⁰² Zob. *Sł. geogr.*, V, s. 793.

Młyn Smyczski JP. Koszczyca od kościoła łuczajskiego 1 ½ mili, na południu zimowym.

Młyn Starodworski JP. Ogińskiego od kościoła mila mała na północ zimową.

W łuczajskiej parafii pola otwartego więcej jak lasu [nr 495, k. 68v] począwszy od zachodu zimowego, aż do wschodu letniego, jak tylko krzewy różne na opał ledwo zdatne być mogą.

Puszcza Smycz JP. Koszczyca od kościoła łuczajskiego mila mała na południu letnim, wielkość onej na 1 ½ mili wszerz [a] wzdłuż na 2 mile, zdatna do wszelkiego towaru, gdzie najwięcej sosny, a mało jodły.

Puszcza Czarna JP. Ogińskiego od kościoła na 1 ½ mili wielkiej, na północ, wielkość onej wszerz i wzdłuż na 2 mile, gdzie się tylko znajdują jedne sosny.

Gościńców w łuczajskiej parafii nie masz publicznych, drogi, które były prywatne wyżej wyraziłem opisując razem z miasteczkami.

Parafia łuczajska nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich, powiatowych, lecz cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim jako wyżej o tym [się] namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej, podpisem ręki własnej stwierdzam.

X[*iądz*] Nikołaj Będzkowski

pleban łuczajski

Parafia parafianowska

1 mo Kościół parafialny¹⁰³ przy dworze Parafianow¹⁰⁴ zowiący się, do Archidiecezji Prelatury Katedralnej wileńskiej należący, w powiecie oszm[iańskim], a w dekanacie połockim położony, dwory, wioski, zaścianki według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą, ma takowe.

Ankudowszczyzna alias Kolahi JW. archidiecezji wileń[skiego], między wschodem i południem względem kościoła mil 1 ½ wilkich.

Azarce wioska tegoż JW. archidiecezji, na samym wschodzie mila 1 mierna.

Bojary wieś tegoż JW. archidiecezji wileń[skiego], na południe ½ mili wielkiej.

Baltuszczyzna wieś JW. archidiecezji wileń[skiego], na południu mila 1 mierna.

Bałtromiejowce wioska do plebanii parafianowskiej należąca, między wschodem i południem mila 1 spora.

Bryczniki wioska do folwarku Chodrowki należąca, dziedzictwa JW. Brzostowskiego podskar[biego] WKsLit[ewskiego], między wschodem i północą mila wielka.

Buda majątek JW. Oskierki marszałka oszm[iańskiego], między zachodem i południem mil 2 wielkie.

Butwiłowszczyzna zaścianek JW. archidiecezji wileń[skiego], między wschodem i południem mila 1.

Cielesze wieś tegoż JW. archidiecezji, między wschodem i południem [nr 509, k. 121v] ¾ mil dużych.

Czyrkasy zaścianek ad fundum Sittca JW. Brzostowskiego podskar[biego] WXLit[ewskiego], ma północ mili 1 ½ wielkich.

Chilowszczyzna zaścianek JW. archidiecezji wileń[skiego], na południu ½ mili wielkie.

Chodorowka folwark attynencjalny ad Sittica [.....]¹⁰⁵ JW. podskarbiego Wielkiego XLit[ewskiego], między wschodem i północą mila mała.

Dziatki zaścianek do tegoż folwarku Chodorowki [należący], między wschodem o północą mila mała 1.

Dubowe zaścianek JW. archidiecezji, między wschodem i południem mila 1 wielka.

Haleniszczce folwark do plebanii parafian[owskiej] należący, między wschodem i południem mila mierna.

Hliny wioska do folwarku Chodorowski [należąca], między zachodem i północą mil 1 ½ wielkich.

Hryniewszczyzna wieś JW. archidiecezji wileń[skiego], między zachodem i południem ½ mili małe.

Janowicze zaścianek JW. archidiecezji, na wschód ¾ mili mierne.

Jasiewszczyzna folwark attynencjalny od Parafinowa JW. archidiecezji wileń[skiego], na wschód ½ mili małe.

¹⁰³ Kościół, p. w. N. M. P. zbudowany drewniany w 1630 r. przez archidiecezji wileńskiego Melchiora Heljaszewicza, odnowiony 1675 r. (Jak podaje Słownik Geograficzny, data ta jest powstaniem kościoła, dzięki biskupowi Słupskiemu), i konsekrowany przez sufragana Słupskiego i uposażony za zgodą Kapituły Wileńskiej, nadaniem ziemi okolicznych. Wymurowany w 1904 r. dzięki ks. Bolesławowi Korniovi. Kaplica w Hnieżdżilowie. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 219, *Sł. geogr.*, VII, s. 858.

¹⁰⁴ Jak podaje Słownik Geograficzny, Parafianów jest miasteczkiem, które zapewne wyłoniło się z dworu i dóbr w okresie późniejszym. Własność Przeździeckich, hr. Tyszkiewicza, potem Bohusza-Szyski. *Sł. geogr.*, VII, s. 858.

¹⁰⁵ Nieczytelny wyraz.

Kobiełe wioska do Chodorowski folwarku należąca, między wschodem i północą mila wielka 1.

Kukory zaścianek od Sittica, między zachodem i północą [nr 509, k. 122] mili 1 ½ wielkiej.

Kaziuczyn zaścianek JW. archidiakona, na wschód mila wielka.

Liborowszczyzna wioska JW. archidiakona, między wschodem i południem ½ mili mierne.

Lisowicze wioska do Sittica JW. Ze[...] ¹⁰⁶ podskarbiego WXLit[ewskiego], między zachodem i północą mil 1 ½ miernej.

Muraszczyzna zaścianek JW. archidiakona, na zachód mila wielka.

Muraszczyzna alias Wojciechowszczyzna zaścianek JW. archidiakona, między zachodem i południem mila wielka 1.

Niescierowka tegoż JW. archidiakona zaścianek, między wschodem i południem ½ mili mierne.

Nowa wieś od folwarku Chodorowki, między wschodem, a północą ½ mili wielkie.

Polaminy wioska JW. archidiakona wileń[skiego], między wschodem i południem mila wielka.

Parafianow dwór JW. Połbinskiego archidiakona wileń[skiego] sekretarza WXLit[ewskiego], gdzie razem obok zabudowanie plebańskie.

Porzecze wieś do Sittca, między zachodem i północą 1 ½ mili wielkiej.

[nr 509, k. 122v]

Rakowszczyzna zaścianek JW. archidiakona, na południe mila 1 wielka.

Repiehi wioska Sittcka, między zachodem i północą ¼ mili letkie.

Stamkowszczyzna zaścianek Sittcki, między zachodem i północą 1 ½ mili wielkie.

Starkowszczyzna zaścianek JW. archidiakona wileń[skiego], między wschodem i południem ¼ mili.

Szomterowszczyzna folwark attynencjalny od Sittca, na północ zimą mil 2, przez jezioro latem w koło mil 3.

Sittco Wielkie, dwór do aktorstwa JW. Zeszłego i Brzostowskiego podskarbiego WXLit[ewskiego] sukcesorów, należący po ex diwizji na różne schedy kredytorów zabrany i u wielu, po części w posesyi zostający, między północą i zachodem ½ mili.

Sittco miasteczko przy tymże [...] ¹⁰⁷ ze o kroków 500 z górą.

Stara wieś do Sittca należąca, między zachodem i północą mili 1 ½.

[nr 509, k. 123]

Swirki wioska JW. archidiakona, na wschód ¾ mili mierne.

Struki wieś tegoż JW. archidiakona, między wschodem i południem, mila mierna.

Wierenki wioska JW. archidiakona, na południe, mila wielka.

Wojciechowicze wioska do Szanterowszczyzny należąca, na północ, mile 2 wielkie.

Woznowszczyzna wioseczka plebańska, między wschodem i południem, mila 1 mierna.

Zabiehi zaścianek JW. archidiakona, między południem i zachodem, mila wielka 1.

Załatuchi zaścianek tegoż JW. archidiakona, na południe mil 1 ½ wielkiej.

Zaborce wieś do Sittca należąca, na północ, kroków 800 z górą.

Żywolowo zaścianek JW. archidiakona, na wschód ¼ mili małe.

2 do Kościoły od tego parafialnego kościoła w okolicy sąsiedzkie, są następujące.

Dokszyce kościół kościół parafialny, w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach prześwietnej Kapituły Żmudzkiej, na wschód, mil 2 mierne.

[nr 509, k. 123v]

¹⁰⁶ Nieczytelny wyraz.

¹⁰⁷ Nieczytelny wyraz.

Dołhinów kościół parafialny, w tymże powiecie i dekanacie, w dobrach WJPa[na] Kamieńskiego, pisarza ziem[skiego] liudyńskiego, między wschodem i południem, mil 4 mierne.

Głębokie kościół parafialny, w województwie i dekanacie połockim, na północ mil 5 miernych.

Wołkołata kościół parafialny, w powiecie oszmiań[skim] [i] dekanacie połockim, w dobrach JW. Zienkowicza generała majora WXLit[ewskiego] st[aros]ty dudzkiego, na zachód mil 2 spore.

W parafii zaś parafianowskiej znajduje się kościół JJXX. Bernardynów, w Budzie i cerkiew parafialna ritus graeci w miasteczku Sittcu.

3 tio Znaczniejsze miasta In circuita parafia Nowa te są.

Postawy dobra JW. Tyzenhauza podskarbiego nadwor[nego] WXLit[ewskiego], gdzie repartyce sądów ziem[skich] i grodzkich pow[iatu] oszm[iańskiego], między zachodem i północą, mil wielkich 8.

Głębokie i Dołhinów, sławne targami i jarmarkami.

Buda wslawiona obrazem Najświętszej Panny.

Dokszyce i Sittco, gdzie pomniejsze targi.

4 to Droga z Parafianowa do Postaw, miejscami kamienista, piaszczysta i górzysta, groble i mosty niewygodne.

Droga z Parafianowa do Głębockiego polami, miejscami brody.

Droga z Parafianowa do Dokszyce, lasami, błotnista i korzenista.

Droga z Parafianowa do Dołhinowa, równa, w miejscach niektórych brody.

Droga z Parafianowa do Budy, przez las, puszcza, kręto błotami i mostami, niewygodna.

Z Parafianowa do Postaw, jazdy latem, z popasem ad minimum godzin 14, zimą 11.

Do Głębockiego zimą i latem, jazdy godzin 6.

Do Dokszyce godzin 2 ½ latem, zimą 2.

Do Dołhinowa latem godzin 6, zimą 4.

Do Budy latem godzin 4, zimą 2.

5 to Jezioro jedno tylko pod Szanterowszczyzną folwarkiem, do Sittca należącym Wiesnie nazywające się [nr 509, k. 124v] długie ½ mili wielkie, szerokości ¼ mili.

Stawy na rzece Serweczy, jeden w Starkowszczyźnie zaścianku do Sittca należącym.

Drugi w Budzie na tejże rzece JW. Oskierki marszałka oszmiań[skiego]. Trzeci w Ankudowszczyźnie alias Kolahah JW. archidiakona wileń[skiego].

Sadzawki 3 przy dworze Sittcu, a 2 przy Parafianowskim.

Groble 2 znaczniejsze, jedna z Sittca do Wołkołaty, kędy gościniec idzie do Postaw na sznurów geometrycznych być może 23. Druga z tegoż sittca do Budy długości sznurów około 45. Pierwsza od północy ku zachodowi. Druga od zachodu ku południu.

Mostów, prócz 2 przy tychże 2 groblach znaczniejszych niema i te wcale niewygodne, pomniejszych zaś choć liczba znaczna dla swej małości, nie wyraża się, wziawszy jadąc do Budy z Parafianowa na błocie i rzece małej Blaci, gdzie być może na sznurów ad minimum 8 leży, między zachodem i południem.

Rzeki 3 Zuja, Blac, pomniejsza trzecia Serwecz [nr 509, k. 125], na której, w Budzie płyty spuszczać zaczynają, zaczyna się od jeziora pod Szanterowszczyzną, od północy płynie na zachód, jest graniczną między Sittcem i Wołkołatą, tudzież rozdziela parafię wołkołacką od parafii nowskiej. Błota nad rzeką Serweczą i Zuja, tudzież Blacią, obszerne są, a te nomenklatur nie mają.

6 to Je[zio]r znacznych niema i lasu w całym hrabstwie sittckim, prócz borku wzdłuż ciągnącego się na 1 ½ mili, a wszecz na ¼ mil, i małych łożowych, brzozowych zarośli. Dobra zaś Parafianow więcej ma daleko lasów niżeli pola otwartego, bo zacząwszy od

Parafianowa puszcza ciągnie się, na mil 2 aż pod samą Budę, między południem i zachodem, na południe także do granicy JW. marszałka os[z]m[iańskiego] i do Hniezdziłowa, ku wschodowi JJXX. Karmelitów bosych głębockich, na mil 2, a w miejscach niektórych, na 1 ½ obszerności zamierza. W takowej puszczy drzewo znajduje się sosnowe zdadne do wszelkiej budowli, brzozy, osiny, olchy, a najwięcej jodły, dembiny omal bardzo.

7 mo Młynów 3, 2 na rzece Serweczy, trzeci na rzece Zui. Pierwszy w Stamkowszczyźnie do Sittca, drugi w Budzie z tartakiem JW. Oskierki mar[szałka] oszm[iańskiego]. Trzeci w Ankudowszczyźnie JW. archidiakona, jak wyżej o stawach opisano, a prócz tych wietrzny młyn, wraz z miasteczkiem Sittcem.

[nr 509, k. 125v]

Innych machin, tak wodnych, jak wietrznych nie ma, ani miejsc takowych które by starożytność oznaczyły, lub też co by się sciągały do historii naturalnej.

8 vo Drogi znaczniejsze wyżej jak są opisane, partykularne zaś do wsi wymiar swój mają opisany sub numero primo, to tylko dodaje się, iż w całym hrabstwie sittckim, które jest poliste, są jeszcze i równiejsze, w dobrach, zaś [w] Parafianowie dla rozległych lasów i błot, bardzo są wąskie, korzeniste, błotniste słowem niewygodne.

9 no Parafia parafianowska, nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich, ani też powiatowych, ale całkowicie w powiecie oszmiańskim ze wszystkimi dworami, wioskami [i] zaściankami jak wyżej opisano, jest położona.

Takowe opisanie parafii podpisem ręki własnej stwierdzam.

X[iądz] Marcin Wincenty Mordas

Prothonotarius Apostolis, pisarz Prześwietnej Kapitu[ły]

Wileń[skie] i Archid[iakonatu] P.P.mp

Parafia połudowicka

1mo Kościół parafialny we wsi Połudowicze¹⁰⁸, położony nad rzeką Naczą w województwie i dekanacie połockim, wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone.

Andrzejowo sioło JPa[na] Kublickiego za rzeką Naczą na południe $\frac{1}{4}$ mili średniej
Bezdziedowicze JPa[na] Jana Obrąpalskiego między wschodem zimowym i południem 1 mila wielka.

Biedrzyca JPa[na] Korsaka na południu letnim $1\frac{1}{2}$ mili wielkiej. I tam Biedrzyca JPa[na] Rypińskiego, Hrebnickiego i Korsaka, z cerkwią parafialną grecką, unicką nad rzeczką Biedrzycą od lewej strony na prawo krążącą.

Borowe JmPana Obrąpalskiego na wschodzie letnim nad rzeką Wołynką $\frac{1}{2}$ mili lekkiej.
Budzkowszczyzna JPanów Wojtków i Strzędziwskiego nad rzeką Dźwiną, a po prawej stronie Wołynką na wschodzie letnim $\frac{3}{4}$ mili. Tu granica parafii [.....].¹⁰⁹

Borsukowo JPa[na] Rypińskiego między południem zachodem letnim $1\frac{1}{2}$ mili.

Budzwitowszczyzna JPa[na] Hrebnickiego na wschodzie zimowym 1 mila średnia nad rzeczką Naczą po lewej stronie.

Bykowszczyzna dwór JPa[na] Szpinka na południu zimowym 1 mila wielka nad rzeczką Horodzienką po prawej stronie.

Bałkulowo JPa[na] Korsaka na północ $\frac{1}{4}$ mili średniej.

Borowo dwór JPa[na] Miłaszewicza na wschód letni nad jeziorem Biało nazwanym.

Barabaszy JPa[na] Szpakowskiego między wschodem zimowym [nr 486, k. 20v] i południem 1 mila dobra, droga koło tej wsi do Połocka.

Czerechowo JPa[na] Korsaka na północ $\frac{1}{4}$ mili średniej.

Czarny ruczaj Tudoszowo JPa[na] Obrąpalskiego, między południem letnim i zachodem $\frac{1}{2}$ mili średniej.

Czarny ruczaj Harasimow JPP. Łowejkow tamże.

Czarny ruczaj Zahacie JPa[na] Ciapińskiego tamże.

Czarkosy JPa[na] Adama Miłaszewicza nad Istowką rzeczką między zachodem letnim i zimowym 2 mile letkie.

Cidaszy JPa[na] Missuny, między wschodem i południem zimowym $\frac{5}{8}$ mili.

Dohaciewo JPa[na] Symona Obrąpalskiego, między wschodem zimowym i południem 1 mila wielka.

Dubrowki JPa[na] Missuny dwór, tamże o kroków 1000 wieś z karczmą i cerkwią grecką, unicką, między wschodem zimowym i południem $1\frac{1}{2}$ mili nad rzeczką Szczipirką.

Fiedorcy JPa[na] Rypińskiego, między wschodem zimowym i południem $\frac{1}{4}$ mili dobrej.

Halkowszczyzna JPa[na] Rypińskiego nad jeziorem Luniczynem na południu letni[m] $1\frac{1}{2}$ mili letkiej tamże wieś Hryckowszczyzna nad rzeczką Naczą.

Hercykowa wioski 3 JPa[na] Hercyka nad Dźwiną ciągnąc od wschodu letniego, ku wschodowi zimowemu do ujścia rzeki Uszaczy, do Dźwiny 1 mila wielka.

Hleski WJPanów Bujnickich za południem letnim 2 mile wielkie

Hopanowo JPa[na] Pawinskiego za południem letnim ku wschodowi 2 wielkie mile.

Hlinskie JPa[na] Szpinki na południu zimowym $1\frac{1}{2}$ mili.

Hirczyno WJPa[na] Obrąpalskiego na wschodzie zimowym 1 mila wielka.

¹⁰⁸ Wieś nad rzeką Naczą, w guberni witebskiej. *Sł. geogr.*, VIII, s. 703.

¹⁰⁹ Wyraz nieczytelny

Jist dwór Miłaszewicza Dawida, między zachodem zimowym i letnim mile 2 średnie.
 Kakowszczyzna JPana Obrąpalskiego pod wschodem letnim za Naczą tu wpada rzeczka
 Wołynka do Naczy $\frac{1}{4}$ mili dobrej.
 Kanarszczyzna JPa[na] Rypińskiego na zachodzie letnim 1 mila duża z $\frac{1}{4}$.
 Kau[...]na dwór nad rzeczką Horodzienką JPa[na] Korsaka na półdzień zimowy 1 mila
 wielka z $\frac{1}{4}$.
 Kazaniaczyno JPanów Bujnickich na południu letnim 1 $\frac{1}{2}$ mili średniej.
 Kozłowszczyzna JPa[na] Obrąpalskiego na południu letnim 2 mile wielkie.
 [nr 486, k. 21]
 Krupodziesy JPa[na] Rypińskiego, ku zachodowi letniemu $\frac{1}{2}$ mili dobrej.
 Kuniewszczyzna JPa[na] Iwanowskiego nad rzeczką Naczą z lewej strony na południu
 letnim 1 mila średnia.
 Kotowicze JPa[na] Bujnickiego, na południu letnim 2 mile wielkie Kniażyno także i
 tamże.
 Litwinowo JPa[na] Obrąpalskiego na wschodzie zimowym 1 mila.
 Lewkowo JPa[na] Miłaszewicza na południu letni[m] 1 $\frac{1}{2}$ mili.
 Lesowo JPa[na] Kublickiego na południu zimowym $\frac{1}{2}$ mili dobrej.
 Marozy JPa[na] Kublickiego na południu zimowym $\frac{1}{2}$ mili dobrej.
 Masiejowa Góra JPPa[nów] Małachowskich, między wschodem zimowym i południem
 1 mila spora.
 Muszyno JPa[na] Obrąpalskiego na wschodzie zimowym 1 mila dobra.
 Myszczyno JPa[na] Obrąpalskiego od wschodu zimowego ku południowi zimowemu 1
 mila wielka nad ruczajem Szczypirką.
 Molin JPa[na] Samujły i Świrzewskiego, na południu zimowym nad jeziorkiem tego $\frac{1}{2}$
 mili średniej.
 Miedzwiedziowo JPa[na] Rypińskiego, między zachodem zimowym i letnim 1 $\frac{1}{2}$ mili
 wielkiej.
 Nacza Ostrowszczyzna JPa[ństwa] Obrąpalskiego i Mackiewiczowej, za rzeką Naczą na
 wschodzie zimowym 500 kroków.
 Nacza dwór Połudowicze JPa[na] Hłycki, między wschodem zimowym i południem
 kroków 600 za rzeką Naczą tu staw i młyn.
 Nacza Wszytkowszczyzna JPa[na] Szpakowskiego za rzeką Naczą tu młyn i staw na
 południu letnim 1 mila.
 Nacza Szpakowszczyzna JPa[na] Hrebnickiego za rzeką Naczą tu cerkiew unicka z
 plebanią i plebanem na południu letnim $\frac{3}{4}$ mili lasem i w prawo o 2000 kroków dwór
 JPa[na] Hrebnickiego nad rzeczką Biedrzyką tu staw i młyn wiosenny.
 Nacza Złodkowszczyzna JPa[na] Obrąpalskiego na wschodzie letnim nad Naczą rzeką
 $\frac{1}{4}$ mili wielkiej.
 Nacza Złodkowszczyzna JPa[na] Korsaka w tej pozycji nad Naczą rzeką kroków 1000.
 Obuchowicze JPanów Bujnickich na południu letnim 2 mile wielkie.
 Olchowce JPa[na] Świrzewskiego między wschodem samym i południem 1 mila
 wielka.
 Oleszkowo JPa[na] Ciapińskiego na zachodzie letnim $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.
 Panasowicze nad rzeką Naczą z prawej strony JPana Dowmonta i Juraka za południem
 letnim $\frac{1}{2}$ mili.
 Panasowicze Szypilino JPa[na] Widmonta na zachodzie letnim $\frac{3}{4}$ mili.
 Puniszcze JPanów Kozarynów, na południu zimowym $\frac{3}{4}$ mili.
 Plihowski JPana Miłaszewicza na zachodzie letnim nad rzeczką Istówką mile 2 wielkie.
 Plihowski nad rzeką Naczą JPa[na] Szpakowskiego na południu letnim 1 mila średnia.
 Puhaczy JPa[na] Szpakowskiego nad Staczą rzeczką, na południu letnim 1 mila wielka.

Piekolino JPa[na] Świrzewskiego, na południu zimowym 1 mila wielka i $\frac{1}{4}$.
 Prosiółkowicze JPa[na] Rypińskiego, na zachodzie letnim 1 $\frac{1}{2}$ mili.
 Podieziory JPanów Bujnickich, na południu letnim 2 mile.
 Radkowszczyzna JPa[na] Korsaka między południem zimowym i letnim 1 mila wielka.
 Szaryszy JPa[na] Obrąpalskiego za południem letnim ku zachodowi $\frac{3}{4}$ mili.
 Soroki JPa[na] Rypińskiego tamże 1 mila średnia.
 Skrzypciany JPa[na] Rypińskiego na południu letnim 900 kroków.
 Siedanowo JPa[na] Obrąpalskiego na wschodzie zimowym 1 mila wielka.
 Tołcikowszczyzna JPanów Stołyków z kaplicą na południu zimowym 1 mila wielka.
 Wołykowo JPanów Samujłów, między wschodem zimowym i południem 1 mila letka.
 Wołczkowo JPa[na] Missuny w tymże położeniu.
 Wietrzyn dwór z miasteczkiem i cerkwią parafialną ruską, na południu zimowym JPa[na] Przesnieckiego mile dwie.
 Woronowszczyzna dwór JPa[na] Szystowskiego komisarza, na południu zimowym 1 $\frac{1}{2}$ mili.
 Uscie Nacza JPa[na] Korsaka na wschodzie letnim $\frac{1}{4}$ mili wielkiej tu Nacza wpada w Dźwinę.
 Złodkowszczyzna JPa[na] Korsaka na północy letniej kroków 500 od kościoła.
 Zołnowo JPa[na] Obrąpalskiego, między wschodem zimowym i południem $\frac{1}{2}$ mili dobrej.
2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące.
 Dzisna kościół parafialny w mieście Dziśnie w dobrach wielmożnego starosty, dziśnieńskiego na północ 2 mile średnie. W tejże linii kościół zadorowski parafialny 6 mil wielkich. Kościół zahacki parafialny mile 4 wielkie na południu w dobrach JPa[na] Kaweckiego.
 Kościół ekimański parafialny na zachodzie zimowym w dobrach JPa[na] Kublickiego 4 mile wielkie.
3 tio Miasta znaczniejsze około kościoła połudowickiego.
 Uszacz miasto sądowe w dobrach JPaní Żabinej, mil 8 na południu letnim.
 Połock nad Dźwiną i kordonem rosyjskim na wschodzie zimowym 4 mile wielkie.
 Dzisna miasto królewskie, między zachodem letnimi północą 2 mile nad rzeką Dźwiną i Dzisną.
4 to Droga z Poludowicz do Połocka kamienista górzysta i błotnista z przewozami mostami jazdy latem 1 godzina a zimą 4.
 Droga z Poludowicz do Dzisny piaszczysta górzysta, jazdy latem 3 godziny zimą 2 godziny.
 Droga z Poludowicz do Uszacza błotnista górzysta, twarda, kamienista, niewygodna jazdy latem 15 godzin, zimą 8 godzin.
 Droga z Poludowicz do Wietrzyna górzysta piaszczysta kręta kamienista niewygodna jazdy latem 8 zimą 4.
 Droga z Poludowicz do Zadoroża górzysta z mostkami, mostami kamienista, górzysta błotnista, jazda nierówna.
5 to Jeziorko Molin prętów wszerz 4 a wzdłuż 5.
 Jeziorko Białe prętów wzdłuż 20 wszerz 15 pod zachodem.
 Błoto Masłakowskie posesorów kilku między rzeką Dźwiną i ruczajem Czorczenicą tu koniec parafii połudowskiej, a poczyna się dziśnieńska.
 Stawy z młynami na rzece Naczy.
 Staw JPa[na] Szpakowskiego w Biedrzycy nad rzeką Naczą i młyn na koło jedno.
 Młyn w Bartkowie JPa[na] Hrebnickiego i staw nad rzeką Naczą.
 Młyn w Poludowiczach JPa[na] Hłaski na rzece Naczy. [nr 486, k. 22v]

Młyn JPa[na] Obrąpalskiego na rzece Naczy.

6to Lasów do budowli żadnych nie ma tylko mniejszoma chroźniaki wszędy pole otwarte.

7mo Samych machin tak wodnych jako i wietrznych ani miejsc starożytnych, ani też co by się ściągało do historii naturalnej nie ma.

1mo Droga z Poludowicz do Dżisny trakt razem publiczny zimowy ryski począwszy od kościoła połudowskiego, na zachód letni, polem otwartym do dwóch krzyżów stamtąd w prawo bitym gościńcem połockim do Rygi koło Myślikowa dworu JPa[na] Rypińskiego na prawej stronie leżącego polem otwartym, gdzie znacznie w prawo kręto, przez ruczaj Czernicę zwanej. Tu się kończy parafia połudowicka, a zaczyna dzisienska. Przejechawszy nieco będą widać wioski 2 nazwane. Po prawej stronie będzie Uzda wioska jedna nazwanami Łakami JWJPa[na] metropolity. Dalej pojechawszy będzie widać po lewej stronie wiosieczka nazwana Łaką tegoż JW. metropolity stamtąd piaskami do Dżisny. Zimową porą jazdy 2 godziny, a wiosną godzin 5 dla i przewozow.,

2do Droga publiczna z Poludowicz do Połocka w lewo kręto rzekę Naczę o kilkaset kroków latem w bród a wiosną na most przejechawszy, będzie widać także o kilkaset kroków trakt połocki, który w lewą stronę kręto poszedł po tym. $\frac{1}{4}$ mili ujechawszy polem otwartym przez ruczaj wiosną bardzo głęboki Czypiorą nazwany, będzie widać karczmę JPa[na] Obrąpalskiego na górze skąd ujechawszy kilkaset kroków za Chrośniaki będzie widać wioska po prawej stronie JPa[na] Obrąpalskiego. Dalej $\frac{1}{4}$ mili ujechawszy będzie karczma Hlinowska tegoż Pana. Na lewej stronie z której w prawo wzięwszy będzie widać wioskę, na lewej stronie z której w prawo wzięwszy kręto o kroków 500 piaskami przez błoto będzie widać po lewej stronie dwór nazwane Bezdzedowicze JPa[na] Obrąpalskiego. Tu konie[c] granicy parafii połudowickiej.

3tio Droga z Poludowicz do Wilna o kilkaset kroków na gościniec ryski przez który przejeżdżając w prawo nadal się spuszczać trzeba po tym [nr 486, k. 23] na górę wjeżdżając w prawo. Ujechawszy $\frac{1}{4}$ ćwierć mili będzie widać karczemka pusta Jezówką nazwaną JPa[na] Ciapińskiego skąd przejechawszy przez wyboje, błoty będzie widać o $\frac{1}{2}$ mili dobrej w prawie karczma Łozowka nazwana należąca do starostwa dzisienskigo dalej ujechawszy $\frac{1}{4}$ mili będzie rzeczka Osmiorka z mostkiem tu o kroków kilkaset widać dwór Prosiółkowicze JPana Rypińskiego, gdzie się rozdwaia droga i kończy się parafia połudowicka. Potym wziąć w prawo kręto przez góry i zarosilny i polem otwartym gdzie widać będzie na dawnej drodze karczma królewska. Parafia połudowicka żadnych nie ma w sobie granic wojewódzkich i powiatowych lecz cała ze wszystkimi wioskami jest położona w województwie połockim jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam

X[siądz] Bonifacy Dąbrowski

Pleban połudowicki

mp.

Parafia rukszenicka

1 mo Kościół parafialny¹¹⁰ we wsi Rukszenicach¹¹¹ należący do dóbr po Jezuitach turowlijskich położony w województwie i dekanacie połockim, graniczy od wschodu letniego do wschodu zimowego z parafią bieszenkowicką od wschodu zimowego do południa z parafią lepelską od południa do zachodu zimowego z parafią kublicką, od zachodu zimowego do zachodu letniego z parafią ekimańską od zachodu letniego do wschodu letniego, Dźwiną zakordonowym krajem od Moskwy. Dwory i wioski oraz miejsca do tej parafii należące w tymże województwie według porządku alfabety ułożone.

Adamow folwark nowo ufundowany WJP. Hrebnickiego horodniczego województwa połockiego od kościoła rukszenickiego, na wschodzie zimowym, mil 2 średnie.

Antonow folwark także nowo nazwany, dawniej wioska Horelica po Jezuitach w posesji WJP. Bielikowicza szambelana, od kościoła między zachodem letnim, a północą ½ mili średnie.

Balbinów folwark nowo ufundowany WJP. Hołyńskiego wojskiego między wschodem letnim a zimowym 1 mila duża.

Biała JWJP. Szczyta pisarza WWXLit. Na same południe leży, mil 3 od kościoła wielkie.

Bartniki niegdyś Dominikanów ulskich za prawem kadukowym WJP. Przysieckiego rotmistrza, między wschodem letnim, a zimowym od kościoła 2 ½ mili wielkie.

Byczkowo WJP. Reutta sędziego ziem[skiego] witeb[skiego], na wschód zimowy mil 3 wielkie.

Bikukiwice WJP. Sielawy stolnika poł[ockiego], między południem, a zachodem zimowym mil 3 średnie.

Chrołkowice WJP. Przysieckiego rotmistrza poł[ockiego], między wschodem letnim, a zimowym, mil 4 wielkie.

Ciotcze do arcybiskupstwa połockiego należą, leży na samo południe mila 1 mała.

Ciotcze WJP. Pawłowskiego czeszn[ika] tamże przyległe od kościoła ¾ mili.

Czerstwiaty JXX. Bazylianów połockich na południe mil 2.

Czykowszczyzna WJP. Hercyka czesz[nika] mozyr [skiego] między południem a zachodem zimowym mil 2 małe.

Hlinniki folwarków 3 JPP. Ulskich w jednej odległości między wschodem letnim a zimowym 1 mila mała.

[nr 483, k. 5v]

Hlinniki folwark arcybiskupstwa połockiego na wschodzie letnim 1 mila.

Hłyboczka JP. Szarniszczy skąd i JP. Misiewiczza regent[a] poł[ockiego], na północ ¼ mili małe.

Hereberk folwark nowo uformowany JP. Hercyka czesz[nika] mozyr [skiego], między południem, a zachodem zimowym 2 ½ mili małe.

Janow WJP. Żabinej star[ościny] biał [skiej], na zachód zimowy mila spora 1.

Janopol folwark nowo uformowany w dobrach po Jezuitach w attynencji turowlańskich WJP. Bielikowicza JKM szambelana na północ mil 2 średnie.

¹¹⁰ Według danych z XIX w. była to drewniana budowla p. w. Opieki N. M. P., wzniesiona w 1804 r. [?] przez ks. A. Jakubowskiego, przy parafii dekanatu połockiego z 643 wiernymi. *Sł. geogr.*, X, s. 5.

¹¹¹ Wieś w powiecie połockim, gmina Turowa, w 1863 r. 54 dusze. Początkowo stanowiła własność Reuttów, później była w zastawie u księży jezuitów, kolejnym posiadaczem był Roman Szyszko. *Tamże*.

Kosowszczyzna folwarków 3 JPP. Bułowiczów między wschodem zimowym a południem 2 ½ mili średniej.

Kowalewsczyzna JP. Szyszki stoln[ika] brasław[skiego] na wschodzie zimowym ½ mili średniej.

Krasno WJP. Podwińskiego sędziego ziem[skiego] woj[ewództwa] poł[ockiego], między wschodem zimowym, a południem mila 1 mała.

Kuhoń po Jezuitach WJP. Bielikowicza chorążego na wschodzie zimowym mil 3.

Lachowo JP. Siemkowskiego między wschodem letnim a zimowym 1 mila spora.

Lučki JP. Hercyka między południem, a zachodem zimowym mil 3 wielkiej.

Marcinów WJP. Reutta budown[icznego] poł[ockiego], na wschód zimowy mil 4 średniej.

Michałkowo WJP. Sipajły, na wschód zimowy mila1 wielka.

Mosarz po Jezuitach WJP. Tomaszewicza sędzi grodz[kiego] brasł[awskiego] na południu mil 3 spore.

Nizkołów¹¹² WJP. Hrebnickiego horodn[icznego] połoc[kiego] na wschód zimowy mil 4 sporej.

Osinówki WJP. Szyszki stol[nika] brasł[awskiego], między wschodem letnim, a zimowym ½ mili małe.

Parszyna alias Isakowszczyzna WJP. Chodkiewicza łowczy smo[leński], na wschód letni mila 1 wielka.

Prudziny WJP. Reutta miecz[nika] oszm[iańskiego] między wschodem zimowym, a letnim mil 3 ½ średniej.

Pułjezierze WJP. Reutta sędzie[go] ziem[skiego] witeb[skiego] na wschód zimowy mil 3 średniej.

Połowiennik folwark niedawno ufundowany WJP. Hercyka cześnika mozyr [skiego] między południem, a zachodem zimowym mil 2 małe.

[nr 483, k. 6]

Paule¹¹³ WJP. Szyszki stolnika brasław[skiego] na zachodzie zimowym mila 1 mała.

Rachowo WJP. Podwińskiego sędzi[ego] ziem[skiego] poł[ockiego], między wschodem zimowym, a letnim mila 1 średnia.

Równepole WJP. Podwińskiego sędzi ziem[skiego] poł[ockiego], na wschód zimowy mila wielka 1.

Rukszenice folwarków 4 JPP. Reuttow, na wschodzie letnim ¼ mili małe.

Rukszenice WJP. Podwińskiego sędzi[ego] ziem[skiego] poł[ockiego], między wschodem letnim, a zimowym ¼ mili.

Rukszenice wieś w której kościół parafialny jest punktem względem którego częścią opisanie całej parafii i sama wieś należy do dóbr po Jezuitach do Turowlii.

Sokorow WJP. Korsaka sędzi[ego] ziem[skiego] poł[ockiego], na wschód zimowy 3 ½ mili małe.

Soroczyn WJP. Hercyka cześnika mozyrskiego, między południem, a zachodem zimowym mil 3 średnie.

Starosiele JPP. Ulskich na wschód letni mil 3 wielkiej.

Szusza WJP. Przeciszewskiego wojskiego x[ęstwa] żmudz [kiego], pod wschodem zimowym mil 3 spore.

¹¹² Wieś i dobra nad rz. Ułanką, pow. Iepelski. Byłe dziedzictwo stabrowskich, potem Hrebnickich, przez wiano przeszło na Szaumanów. W 1820 Hrebnicki funduje cerkiew parafialną N. M. P., znajduje się tam kaplica parafii katolickiej Uła. *Sł. geogr.*, VII, s. 166.

¹¹³ Dobra nad jeziorem o tej samej nazwie, niedaleko Orzechowna i Lepla. Znajdowała się tam cerkiew p.w. Wniebowzięcia N. M. P., którą ufundował Antoni Szyszko. *Sł. geogr.*, VII, s. 898.

Szapczyn WJP. Reutta sędz[ego] ziem[skiego] wit[ebskiego], pod wschodem takż zimowym 4 mile.

Stanisławow nowy folwark po Jezuitach WJP. Bielikowicza chorążego pod wschodem zimowym mil 3 średnie.

Turossa WJPana Samiszczy skarb[nika] ziem[skiego], między wschodem zimowym, a południem mil 2 małe.

Turossa WJPa Hłaski podstoli[ego] parn [awskiego] w tejże odległości tamże 2 mile małe.

Turowla po Jezuitach WJPana Bielikowicza JKM. szambelana, między zachodem letnim, a północą mil 2 małe.

Turzec opactwo Hleboboryskie, na zachód zimowy mil 2 małe.

Uła miasto w ujściu rzeki Uły do Dźwiny wpadającej WJP. Reuttow chor[ązych] witeb[skich] na wschód letni mil 3 średnie.

Uścia wieś WJP. Hrebnickiego hor[odniczego] poł[ockiego] na wschodzie zimowym mil 2 spore.

Uświej WJP. Chodkiewicza łowczego smo[leńskiego] między wschodem letnim a zimowym mila 1 spora.

Uświcy alias Sołotkie WJP. Siemkowskiego strażn[ika] smoleń[skiego] mila 1 mniejsza tamże.

[nr 483, k. 6v]

Urada WJP. Szczytta pisarz[a] wielki[ego] W[wielkiego] X[ięstwa] Lit[ewskiego] między wschodem zimowym a południem mil 3 wielkie.

Woropajowszczyzna WJPana Korsak[a] koni[uszego] poł[ockiego] przy wschodzie zimowym od południa mile 1 małe.

Zapole WJPana Szyszki stoln[ika] brasł[awskiego] między wschodem letnim a zimowym ½ mile jedne małe.

Zahawalino wieś WJP. Podwińskiego sędzi[ego] ziem[skiego], między wschodem letnim a zimowym mila 1 mierna.

2 do Od tego parafialnego kościoła w okolicy sąsiedzkiej następujące te są.

Ekimania kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie w dobrach po Jezuitach od praesens WJPana Kublickiego sędziego inflantskiego nad samą rzeką Dźwiną za Połockiem samym leżący przy zachodzie letnim od północy mil 6 wielkiej.

Bieszenkowicze kościół parafialny w województwie połockim w dekanacie witebskim pod wschodem zimowym nad rzeką Dźwiną graniczącą z Rosją o mil 7 wielkie WJPana Ogińskiego.

Lepel kościół parafialny WWPanien Bernardynek wileńskich na samym południu w województwie i dekanacie połockim mil 7 wielkich.

Kublicze WJPana Tyszkiewicza na zachodzie zimowym w województwie i dekanacie połockim odległy kościół parafialny mil 8 wielkich

3 tio Miasta znaczniejsze około tego kościoła rukszenickiego są te.

Połock miasto stołeczne, którego, tylko część na polskiej stronie zostanie, a całe zabrane od Moskwy, leży na zachodzie letnim mil 6 małe.

Uszacz miasto dopiero sądowe województwa połockiego, gdzie i wszelkie obrady tegoż województwa od prawują się, przy zachodzie zimowym od południa mil 4 wielkie.

4 to Droga z Rukszenic do Połocka nader kręta miejscami błotnista piaszczysta rowy i wyboje wielkie mająca.

Droga z Uszacza do Rukszenic takż kręta ile latem dla objazdu jezior nader miejscami górzysta i przykra.

Z Rukszenic do Połocka letnią drogą godzin 6 jazdy zimową 5.

Z Rukszenic do Uszacza letnią drogą jazdy godzin najmniej 5 zimową porą 4.

5 to Jeziora w Rukszenickiej parafii nader liczne znajdujące się jak jezioro Rukszenickie obok plebanii, ku wschodowi zimowemu włók 3 mierniczych mające. Jezioro Palczańskie od południa ku zachodowi szerokości i 9 długości na 1 milę leży od kościoła na 1 milę małą.

Jezioro Berezowo o 200 kroków od jeziora Ciotczańskiego, między południem a wschodem zimowym wielkości blisko na milę odległe od kościoła o milę.

[nr 483, k. 7]

Jezioro Czerstwiaty długości i szerokości na $\frac{1}{2}$ mili, na samo południe odległe $1\frac{1}{2}$ mili.

Jezioro Kuhońskie całe wielkie dla swojej długości różnemi nazwiskami tytułujące, od wschodu zimowego do południa dłużym więcej na mil 2 szerokości miejscem, na milę miejscem na mniej od kościoła odległe mili 3 wielkie.

Jezioro Kraśniańskie, między wschodem zimowym, a południem wielkości na włók 2 odległe mila 1 mierna.

Jezioro Korasin zaraz za jeziorem Kraśnianskim wielkości włók cirater 2.

Jezioro Łutenia między wschodem letnim a zimowym długości $\frac{1}{2}$ mili szerokości $\frac{1}{4}$ mili odległe mil 2 małe.

Jezioro Uświcy między wschodem letnim a zimowym długości $\frac{1}{2}$ mili szerokości $\frac{1}{4}$ mili odległe mil 2 średnie.

Jezioro Krzywe alias Wiecza, na wschodzie letnim długie na milę szerokie, na wiorstę miejscem mniej odległe mil 2.

Jezioro Usaja przy wsi Usaji wraz przy Krzywym, czyli, Wieczu nazwanym, wielkości włók 2.

Jezioro Żenne wielkości włók $2\frac{1}{2}$ tamże, od południa jezioro Poło, na wschodzie zimowym wielkie śliza, mili długości i tyleż szerokości odległe mil 3.

Jezioro Susza, między wschodem zimowym, a południem, miasteczko Susza w okrąg opasające wielkości cirater włók 15 mające odległe mil 3.

Jezioro Nizkołow, na wschod zimowy wielkości węższy 2 włók odległe mil 4.

Jezioro Turzec na zachód zimowy długości na milę szerokości na wiorsty 3.

Jezioro Biza, na same południe wielkości na włók 2 odległe o mil 3.

Jezioro Rybaki przy wiosce Rybaki nazwanej do Turowli należącej, przez którą płynie rzeka Turossa alias Turowlanka na zachodzie letnim długości na $\frac{1}{4}$ mile wielkie szerokości przez połowę, odległe od kościoła $1\frac{1}{2}$ mili wielkie.

Jeziorko małe Hłyboczka przy folwarku nazwanym Hłyboczka na północ od kościoła $\frac{1}{4}$ mili.

Jeziorko Kupowiszczce wielkości $1\frac{1}{2}$ włoki w sobie mające o 200 kroków od jeziorka Hłybockiego.

[nr 483, k. 7v]

Jeziorko Hlince zaraz za jeziorkiem Kupowiszczce wielkości na włók 2 od kościoła $\frac{1}{8}$ mili.

Rzeka spławna Usanka płynąca przez Lepel na wschodzie zimowym wpłynęła do parafii rukszenickiej około Nizkołowa i Marcinowa i płynąc na mil 2 oddziela parafię rukszenicką od Bieszenkowickiej na milę tylko 1 przerzyna się przez parafię rukszenicką zostawiając za sobą dwór Chrołkowicze i miasto Ulę w mieście zaś samym wpada do Dźwiny ma przewozy 3 pierwszy przy ujściu w wiosce na trakcie z Rukszenic do Bieszenkowicz, drugi przewóz mały naprzeciw dworu szlacheckiego Czernickiego nazwane w parafii Bieszenkowskiej, trzeci w mieście samym Ule.

Druga rzeka alias Turossa z Turowlanką z parafii lepelskiej wypływająca wpada do parafii rukszenickiej, na wschodzie zimowym przy Woropajowszczyźnie, płynie przodkiem parafii i wpada do Dźwiny, między zachodem letnim, a północą. Ciek swój ma w ten sposób od Woropajowszczyzny płynie koło wiosieczki i karczmy Zalesia

nazwanej, do tej Woropajowszczyzny należącej, gdzie młyn jest postanowiony na tejże rzece na 2 koła, od młyna ciąg niemały płynąc, przed jeziorem Suszo młyn WJP. Preciszewskiego wojskiego żmudz[kiego] na 2 koła od młyna niewiele płynąc wpada w jezioro Susze i płynie jeziorem mimo miasteczka i dwór Susze gdzie i przewóz z tego jeziora na wiorstę płynąc błotami wpada do jeziora Kuhoni mimo wsi Kuhoń. Z kuhonskiego jeziora płynie przez niecki i błota turoskie więcej na 1 ½ mili między dwór Turoskich (gdzie i most). Z błot wpada w jezioro Berezowo. Z Berezowa kroków 200 błotem płynąc, wpada w jezioro ciotczańskie, gdzie młyn na 2 koła. Z tego jeziora przez wiorstę dobrą płynąc błotem przez Paule (gdzie i przewóz), z tamtąd na Janów (gdzie i most) wpada w jezioro Turzeckie, także gdzie i młyn na 2 koła, z Turca Guba część parafii ekimańskiej płynąc około Homla gdzie młyn na 2 kołach. Z tamtąd zwraca się znowu w parafię rukszenicką płynąc pomimo karczmy Sui na trakcie z Uszacza do Połocka (gdzie i przewóz), z tamtąd nie wypłynąwszy wpada w jezioro Rybaki z jeziora częścią błotem i suchodołem pod samo Turowle (gdzie i młyn na 3 koła). Oprócz młyna ma most dobry z Turowli o wiorst 3 wpada do Dźwiny.

[nr 483, k. 8]

Trzecia rzeka Ludzkowska z błot czerstwiackich i Ludzkowskich wynika graniczącą jest, i ona oddziela parafię kublicką od rukszenickiej i dalej ciek swój prowadzi parafią rukszenicką, na której na trakcie uszackim most jest ufundowany. Ruczaj Olszanica nazwany początek biorący z błot turowlańskich ciek swój ma na 1 ½ mili miejscem błotnistym przez trakt z Rukszenic do Turowli gdzie i most całe jest dobre zbudowane. Bagna i błot pomniejszych rzecz jest niepodobna opisać, znaczniejsze zaś leżą między Suszą a Kuhoniami oraz ciągiem Białym i Mosarzem na ciut 2 rozciągające się.

Błoto od Turossy do Czerstwiat ciągle na milę małą.

Błoto także od Turossy koło jeziora Karasina ciągiem koło jeziora Karaśnego dalej koło jeziora Berezowo na mil 2 wielkie.

Błoto od jeziora Połowgurę pomimo Sokorow na milę wielką.

Błoto od jeziora Uswiejskiego przy dworze Uswieju alias Sołotkie przy wsi Lachowej ciągle na wiorst 2.

Błoto gęste ani wielkie ruczajkami tylko łączące się przy Turowli.

6 to Góry po jednej tylko stronie nader gęste od kościoła parafialnego minąwszy ½ mile na południe, a rzuciwszy okiem od wschodu zimowego aż do zachodu zimowego pełno niezliczonych gór.

Długość w poprzek biorąc parafię do mil 4 szerokość na 2 ½ mili w takowym okręgu na ¼ mili kilka gór znajdować się może, a to pomiędzy jeziorami.

Puszcze i lasy po jednej stronie tylko do kościoła parafialnego począwszy od zachodu letniego, aż do Bieszenkowicz bory i lasy nieprzerwane rozciągają się na mil 7, szerokie na 3. Drzewo różne na budowlę zdatnego mało znajdowaliśmy, od południa zaś zgoła lasów nie mają oprócz małych zarośli, które przez żaden sposób opisać nie można i nazwisk nie mają.

7 mo Młyny na jednej tylko rzece Turości alias Turowlance 5 w parafii znajdują się.

Pierwszy WJP. Korsaka przy Woropajowszczyźnie drugi przy Suszy WJP. Preciszewskiego wojskiego żmu[dzkiego], trzeci arcybiskupstwa połockiego przy Ciotczu, czwarty opactwa hleboborskiego przy Turcu, piąty WJP. Bielikowicza JKM. szambelana przy Turowli. Przy młynie turowlańskim i [nr 483, k. 8v] Turcu są ufundowane folusze. Miejsc żadnych starożytności okazujących nie widać, oprócz, iż powiadają, że był zamek w Suszy, które jezioro oblewa na koło, ale teraz wsią prosto nazwać można. Z powieści także ludzkiej głoszą, iż, był zamek w Turowli jakoż w puszczy turowlańskiej wielkimi drzewami zarosłej okazują się okopy i wały.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty podług miary miary mil tak się opisują.

1 mo Od kościoła parafialnego ekimańskiego, wraz przez groblę most dobrą drogą na północ o wiorstę przez wieś Hłyboczkę, przy której zostawiwszy na przód jedno jeziorko małe po prawej stronie jadąc gościńcem, mało co, piaskami więcej suchodołem ile lasem, a wiosną i jeszcze ma błotnistym w drodze do $\frac{1}{2}$ mile zastano 2 jeziorka małe. Nieco opodal od drogi w lewo przez jeziorko ostatnie, widać będzie folwark Antonow w lesie od tego jeziorka jednym, że, gościńcem jada[c] piaskami i borem o $\frac{1}{4}$ mili widać z drogi będzie w prawej stronie o kroków 300 wieś Kisły dalej gościńcem prostym piaskami i borem o $\frac{3}{4}$ mili ruczaj a przez który most dobry ufundowany. Most przejechawszy piaskami i borem do Turowli karczmy w lewie zostawiając dwór z karczmy wraz przez most przejechawszy ufundowany na rzece Turosie, czyli Turowlance, trzeba trochę wziąć kręto w lewo i minąwszy wiorstę dobrą drogą cerkiew turowlańska. Przy cerkwi karczma w lewym boku o pół torasta kroków plebania ruska. Dalej prosto pomiędzy cerkwi[q] i karczmi[q] minąwszy kroków 300 wpada wodociecz przez gościniec rowem wykopanym z błot dla osuszenia sianożęci i tu się kończy granica turowlańska oraz i granica parafii rukszenickiej, a poczyna się parafia ekimańska. Przed rowem tym ufundowany mostek, za mostkiem już w ekimańskiej parafii postąpiwszy na kroków 150 karczma Kuleszowska JPa[na] Kuleszy, od której kręto w prawo dróżką małą do nowego folwarku JPa[na] Kuleszy Przemysły nazwanego o $\frac{1}{2}$ wiorsty widzialnego w lewo zaś walny gościniec do Połocka.

2 do Droga do Uszacza od kościoła parafialnego, kręto w lewo droga prosta równa i dobra $\frac{1}{2}$

[nr 483, k. 9] mili gdzie i wieś Wasilewiczne JP. Szyszki tam zostawiwszy tą wieś w prawo będąca o 100 kroków ujechawszy w lewo, widać będzie widać wieś WJPana Szyszki Kabaczek. Pominąwszy tą wieś jedną prostą drogą do krzyża naprzeciw dworu Paula. Na gościńcu ufundowanego od krzyża kręto w lewo udać się ku dworowi paulskiemu tam zostawiwszy w lewie circumferentio dworu, kręto mimo wziąć się na górę pod cerkiew paulską, od której o kilkadziesiąt kroków do karczmy. Od karczmy są dwie drogi, którymi dążyć można do Uszacza jedna od karczmy prosto na przewóz przez miasteczko Paule JP. Szyszki lecz dla gęstych przykrych gór rzadko kto jeździ. Droga do karczmy paulskiej kręto w prawo groblą usypaną wyrównowawszy się, prosto folwarku Janowo JWJP. Żabinej w lewej stronie będącego kręto w lewo groblę usypano po tym mostem na rzece Turosie ufundowanym. Z mostu przez sam folwark Janowski przejechać potrzeba do folwarku na $\frac{1}{4}$ wiorsty trochę w lewo w górę pod kościół i karczmę, janowską stamtąd trochę w prawo li tym gościńcem przez wieś Wołoki nazywającą się stamtąd gościńcem przez wieś Luniewszczyznę pomimo cerkwi na górze będącej parafialnej, dalej gościńcem dobrym podążając pod wieś Bikuliniczne JP. Sielawy ruczaj duży z błot do błot ciągnący na wiosnę trudny do przejazdu. Przejechawszy ten ruczaj będzie w lewo jeziorko małe gościniec zaś przez wioskę Bikuliniczne, z której wioski wyjechawszy o wiorstę na trakcie góra 1 nader wielka i przykra tak do wjechania i z niej spuszczenia się. Z góry zjechawszy, częścią piaskami, częścią górkami, walny gościniec pomiędzy dworów. Po prawej stronie dwór Bikuliniczne WJP. Sielawy o $\frac{1}{2}$ wiorsty. Po lewej stronie od drogi pominąwszy te dwory gościńcem walnym lubo piaszczystym o $\frac{1}{4}$ mile pod sam dwór Ludzki JP. Hercyka. Stamtąd prościuteńko do karczmy ludziańskiej ufundowanej nad rzeką Ludzkową. I tu przy tej rzece Ludzkowie koniec parafii rukszenickiej, która rozdział czyni z parafią kublicką. Przez tę rzekę mostem i groblą przejechawszy trakt pomiędzy dwór i cerkiew Orzechowno JP. Hrebnickiego, za którymi grobla wysypana. Dalej górami, piaskami o $\frac{1}{2}$ mile most i rzeka Wołcza, przez którą przejechawszy wraz widać z kolei Wołcza nad tą [nr 483, k. 9v] rzeką i osady szlachty różnej, które zostaną w lewo i w prawo dalej jadąc gościńcem z $\frac{1}{2}$ mile Uszacz miasto sądowe.

3 to Droga do Lepla od kościoła parafialnego wyjechawszy na południe o wiorstę mimo wioseczkę Koszczyłłę JP. Reutta mimo Bociarszczyznę o tyleż droga prosta do Podhaju, do którego nie dojeżdżając, ruczaj czarnomazowy przykry, ale wiosną i w jesieni ten ruczaj pominawszy gościńcem walnym mimo karczmy Podhajskie o kroków 300 ujechawszy 2 drogi w lewo. Gościniec do Krasnego w prawo ujechawszy z $\frac{1}{2}$ wiorsty dobrą prostą drogą ujechawszy, ruczaj duży i przykry. Za tym ruczajem o $\frac{1}{2}$ wiorsty Ciotcze folwark i wioseczka JP. Pawłowskiego. Stamtąd pomimo folwarku przez tą wioseczkę przejechawszy wiorstę dobrą drogą do młynu i karczmy pomiędzy jeziora Ciotcza do arcybiskupstwa połoc[kiego] należące. Od karczmy górą wielką do dworu o kroków 200 w prawo porzuciwszy drogę w lewo do wioski Beretowa, którą wieś z drogi dobrze widać. Średnią drogą mimo cerkwi ciotczańskiej i parafialnej prosto o wiorst 2 w końcu wsi Warkuda tegoż arcybiskupstwa. Stamtąd w lewo drogę ostawiwszy za $\frac{1}{2}$ wiorsty do Zahryja wziąć się trzeba w prawo na Hać bardzo przykro do przejazdu z tej Haci górą bardzo wielką i przykrą hleistą. Dalej pomniejszych górą do karczmy Czerstwiat, do której przykre i niebezpieczne z góry spuszczenie się. Od karczmy porzuciwszy krętą w prawo do Uszacza dworu kręto w lewo, zaś do wsi Czerstwiackich średnio prosto drogą ustawicznie górą do wsi Kozian bazylikańskich. Z Kozian o $\frac{1}{2}$ wiorsty do wsi Piłatówek, gdzie nieco równiejszą drogą do Piłatowszczyzny. W prawo porzucić drogę do Mosarza JP. Tomaszewicza, który o $\frac{1}{2}$ mili zostaje. W lewo zaś brać się na przykrą górę i górą przykrymi $\frac{1}{2}$ mili do Białego Dworu WJP. Szczytta. Od Białego Dworu porzuciwszy drogi do innych wsi, w prawo wypadające. Kręto koło dworu wziąć się w lewo. O 1 wiorstę cerkiew i karczma bielska i gdy się kończy attencja bielska z parafia rukszenicką, a poczyna się Lepelska. Od karczmy bielskiej prosto po części górzysto i kamienisto o 1 milę do miasta Kamienia JP. Pakoszków. Przez miasto Kamień prosto jadąc, a z miasta wyjeżdżając w lewo drogę przejechawszy do Zosnicy wsi lepelskiej wziąć się [nr 483, k. 10] w prawo drogą borową do Ladna. Mila z Ladna polem drogą hleistą 1 mila do Lepla.

4 to Droga do Hubinia JP. Pakoszy, gdzie kościół i klasztor Franciszkanów. Od kościoła parafialnego do karczmy Podhaja tak jak wyżej w opisywanej drodze do Lepla. Od karczmy o kroków 300 porzucić w prawo do Ciotcza. W lewo $\frac{1}{2}$ mili część równiną, część większą, górą do Krasnego pomiędzy jezior[a]. Pominawszy dwór Krasno, pomiędzy jeziorami górą, przy końcu równo. O $\frac{1}{4}$ mili ruczaj mały i latem suchy, przy którym kopce graniczne i stare dęby. Przejechawszy ten ruczaj tam przykro brać się, 1 wiorstę o kilkadziesiąt kroków ujechawszy zostawić prosty gościniec, a wziąć się w prawo z 1 wiorstę prosto drogą do wioski pod Lepel JP. Hrebnickiego, przez którą przejechawszy o 200 kroków karczma pod Lipki, którą pominawszy o 200 kroków obok gościńca po prawej stronie wioseczka WJP. Hłaski. Stamtąd wiorst 2 dwory turoskie po prawej stronie od Turosy folwark JP. Hłaski trochę w lewo górą na 1 wiorstę do rzeki Turossy. Pomiędzy jeziorami tą rzeką niewygodnie i niebezpiecznie łodem przebywać kręto w lewo brać się trzeba na przykrą i niebezpieczną górę. Tą górą kilkaset kroków przejechawszy i puszczając się wieś Hory JP. Hłaski z karczemką, którą pominawszy drogą wąską i przykrą miejscami bardzo górzysto i kamienisto o $\frac{1}{2}$ mili porzucić drogę w lewo do Stanisławowa WJP. Bielikowicza chor[ążego], które odległe od drogi o $\frac{1}{4}$ mili. Dalej przejechawszy mostkiem niewygodnym od Kuhon, gdzie kończy się parafia rukszenicka. Od Kuhon poczyna się lepelska. Od Kuhon przejechawszy rzekę Turossę droga równa i 1 mila mała do Hubina.

5 to Droga ku Bieszenkowiczom na podhaj Krasno, tak jak jest w opisanej drodze do Hubina. Przejechawszy ruczaj, gdzie kopce graniczne i dęby przejechawszy w górę walnym gościńcem wcale uregulowanym niebłędny 1 mila duża po lewi[e] ma do w gór mające do Uści wioski JP. Hrebnickiego, do której przyjeżdżając o $\frac{1}{4}$ wiorsty na

blocie jest grobla przez wieś Usaja przeminąwszy per rectam limes uformowany jest gościniec polem o $\frac{1}{2}$ mili do młyna wioską tylko mielącego JP. Reutta. Od młyna tego zostawiając po prawej stronie jezioro Poło i drogę do dworu Pułjezińskiego JP. Reutta. Trochę w lewo na wieś Chocin o $\frac{1}{2}$ mili otwartym polem równym, gdzie cerkiew parafialna [nr 483, k. 10v] i karczma od Pułjezierza 1 $\frac{1}{2}$ wiorsty odległe od Chocina. Z Chocina także równym polem na wieś Curaki WJP. Reuttowej $\frac{1}{4}$ mili dobre. Z Curakow 1 mila wielka piaszczysta, górzysta, kamienista do rzeki Uły, gdzie i przewóz do Bieszenkowicz. I tu się kończy parafia rukszenicka, a poczyną się bieszenkowska. Przepłynąwszy Ułę wraz wieś Uście i dwie karczmy JP. Reuttow, należące do parafii bieszenkowskiej. Te wsie od kościoła rukszenickiego pod wschodem zimowym o mil 4 z Uścia zaś do Bieszenkowicz nie więcej borami mil 3 pod tym samym wschodem.

6 to Droga do Chrołkowicz także na podhaj Krasno jako wyżej w opisanych drogach do Hubina i ku Bieszenkowiczom. Z Krasnego górami ujechawszy 1 wiorstę kręto w lewo do Parszyna alias Isakowszczyzny JP. Chodkiewicza, przez którą przejechawszy przykrą drogą dla wielkich wadołów o wiorst 1 $\frac{1}{2}$ ruczaj z błot wynikający ten przejechawszy o wiorst 1 $\frac{1}{2}$ w końcu wsi. Założenia polem otworzystym pominąwszy, które wraz ruczajem gdzie i młyn wiosenny z ruczaja na górę ostrą i przykrą wraz wjechawszy, rozdziela się droga w lewo do Uświj JPana Chodkiewicza w prawo do Balbinowa, nowego folwarku, ufundowanego JP. Hołyńskiego. Do którego dążąc zostanie Uświj na lewej stronie o 1 wiorstę. Do tego folwarku droga dobra i równa pominąwszy Balbinów wiorstę 1 dobrą drogą borami o 2 wiorsty do wioski Dobrzycki, gdzie młyn wiosenny karczma. Stamtąd borami samymi tylko i wielkimi piaskami więcej 1 $\frac{1}{2}$ mili aż do Uły. Miasto, w którym mieliście przewóz, przejechawszy w mieście samym kręto w prawo koło rzeki Ulanki drogą dobrą równo polem otworzystym prościuteńko droga przez wioskę Chrołkowicze do dworu Chrołkowicz JPa[na] Przysieckiego. Tu się kończy parafia rukszenicka, a poczyną się bieszenkowska. Z Chrołkowicz prosto drogą piaskiem, częścią borami do dworu Szlechczenie JPa[ni] Reuttowej o 1 milę dobrą, które Szlechczewicze ex oposito kościoła rukszenickiego, przy samym wschodzie letnim od zimowego leży.

Drogi zimowe żadne się nie wymieniały i wymieniać się nie mogą, ponieważ każdej zimy w kraju tutaj zagęszczonym jeziorami. Przez jeziora formujące się drogi i gościńce i te nieregularnie niemal każdej zimy insza droga różnymi miejscami i jeziorami formują się.

7 mo Parafia cała rukszenicka i stykające się parafie są w województwie połockim, oprócz iż na północ to jest od zachodu letniego do wschodu letniego graniczy Dźwiną z Rosją krajem zakordonowym.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam pisarz: 1784. 15. 09

X[siądz] Józef Stefan Leonowicz

P[roboszcz]R[ukszenicki] mp

Parafia wołkołacka

1 mo Kościół parafialny¹¹⁴ w miasteczku Wołkołacie¹¹⁵ położony w powiecie oszmiańskim, dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące są w tymże powiecie według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą.

Ancypery JWP. Zienkowicza st[arosty] dudzkiego, między północą, a wschodem letnim względem kościoła wołkołackiego ¼ mili letkiej.

Budzicze tegoż JP. Na wschód słońca letni, 1 mila mierna od kościoła.

Bojary JPP. Hutorowiczow, na południe, 1 mila letka.

Bakacze JP. Ciwińskiej, na południe 2 mile wielkie.

Bykow zaścianek JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego] mil2 wielkich między południem, a zachodem letnim.

Dziaścile JP. Hutorowicza strażnika oszmian[skiego], na południe 3 mile mierne.

Dobryanow JP. Bajkowskiej, na wschód słońca letni 2 ½ mili.

Działdow JWP. Oskirki marszałka oszmiańskiego, między wschodem zimowym i południem, mil2.

Glińskie JWP. Zienkowicza st[arosty], na północ 1 mila duża.

Grzybki JP. Luborcza na południe mil 2.

Gigajły JWP. Zienkowicza st[arosty], na wschód letni 1 mila duża.

Horodyszcze tegoż JP. Na północ 1 mila duża.

Hajduki tegoż JP, . między północą, a wschodem letnim 1 ½ mili.

Hasanowszczyzna zaścianek tegoż na północ 1 ½ mili.

Haby JP. Oskirki szambelana, między południem, a zachodem zimowym 1 mila duża.

Januszew dwór JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego], między południem, a zachodem zimowym, mil3.

Januki JWP. Lienkowicza st[arosty], między północą, a wschodem 1 mila mała.

Jabłońcy tegoż JP. Na północ 1 mila duża.

[nr 497, k. 73v]

Janczuki tegoż, na północ 1 ½ mili małe.

Jackiewicz JP. Rewkowskiego na południe 2 mile duże.

Iwanowszczyzna zaścianek JWP. Zienkowicza st[arosty], na południe mil 2.

Kowale zaścianek tegoż, między wschodem zimowym, a południem 1 mila mała.

Kisiewo zaścianek tegoż, na północ 1 ½ mili.

Kuryłowicze tegoż, między północą, a wschodem letnim 1 ½ mili.

Kuziomszczyzna zaścianek tegoż na północ 1 ½ mili.

Konstantynow JP. Hutorowicza strażnika oszmian[skiego] na zachód letni mil 2.

Kuzmicze tegoż na zachód słońca letni 1 ½ mili.

Kapuscicze JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego], między południem, a zachodem zimowym mil 3.

Komarowo JP. Rodziewiczowej na południe 3 mile.

¹¹⁴ Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela, drewniany, założony 1524 r. przez Elżbietę Bogdanównę Radziwiłłową i jej męża Mikołaja Radziwiłła wojewody wileńskiego, uposażony przez nią, po śmierci jej męża 1527 r. nadaniem ziemi z majątku Wierchnie. Odbudowany w 1624 r. przez podkomorzego Jana Dołmat-Isaykowskiego. Wymurowany 1884 r. przez dziekana ks. Nikodema Cycena i parafian. Kaplice Teresdwór, Stara Żośnia, a na cmentarzu nie istnieje. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 218.

¹¹⁵ Miasteczko skarbowe, w którym prócz kościoła jest szkoła i 2 wiatraki. Należało do wygasłej rodziny Dołmat Pajkowskich, 1794 r. Ksawerego Zienkowicza, następnie Brzostowskich, Oskierków, Szyszków. *Sł. geogr.*, XIII, s. 870-871.

Kozarczy zaścianek JWP. Oskirki marszałka oszmian[skiego], między południem, a zachodem zimowym 2 ½ mili.

Kukor zaścianek tegoż na południe 2 mile duże.

Lejce i dwór przy tejże wiosce JP. Aramowicza na zachód słońca letni 1 mila.

Łaszkowszczyzna JP. Bajkowskiej na wschód słońca letni mil 2.

Marcinielewicze JWP. Zienkowicza st[arosty], między północą, a wschodem letnim 1½ mili.

Maciejki zaścianek tegoż na wschód słońca zimowy 1½ mili.

Malakowo zaścianek tegoż na wschód słońca letni 1½ mili.

Nowosiołki JP. Hutorowicza, między południem, a zachodem zimowym 1 mila wielka.

Niewiery zaścianek JWP. Oskirki marszałka oszmian[skiego], między południem, a zachodem letnim 3 mile.

Owsianiki JWP. Zienkowicza st[arosty], na wschód słońca letni 1 mila duża.

Oleszki JWP. Oskirki marszałka oszmian[skiego] zaścianek między wschodem, a południem 3 mile.

Olchowka zaścianek tegoż, między wschodem letnim, a południem 3 mile.

[nr 497, k. 74]

Polesie tegoż na południe 3 mile.

Przechody JP. Bajkowskiej na wschód słońca letni 2 mile wielkie.

Rozanowszczyzna JP. Bajkowskiej tejże na wschód słońca letni 1½ mili.

Rozcisna zaścianek JWP. Zienkowicza st[arosty], między zachodem letnim, a północą ¼ mili.

Struki tegoż między północą, a wschodem letnim 1 mila.

Sosnowszczyzna zaścianek tegoż na północ 1½ mili.

Siemińłowo zaścianek tegoż, między zachodem letnim, a północą ½ mili.

Słobotka JWP. Oskirki marszałka oszmian[skiego] na zachód zimowy mil 4.

Słobotka druga JP. Hutorowicza strażnika oszmian[skiego] między zachodem letnim 2 mile.

Szyłki JWP. Zienkowicza st[arosty], na wschód zimowy letka ¼ mili.

Stanisławce tegoż na wschód słońca zimowy ½ mili.

Sienkowszczyzna tegoż na zachód słońca letni 1½ mili.

Terazdwor¹¹⁶ dwór WJP. Oskirki szambellana, między południem, a zachodem zimowym 1 mila letka.

Trypiszczaki zaścianek JP. Szymkowicza na południe 1½ mili.

Wineski plebana wołkołackiego, między południem, a zachodem zimowym ¼ mili.

Werebje JWP. Oskirki marszałka oszmian[skiego] folwark na południe, mil 2 dużych.

Wołkołata dwór JWP. Zienkowicza st[arosty] dudzkiego

na 2 sznury od kościoła, odległy na wschód słońca położony letni.

Zawrotki w tejże wiosce i dwór JP. Rahożonej, między południem, a zachodem zimowym 1 mila.

Zawrotki drugie, JP. Bajkowskiej na wschód słońca letni 2 mile.

Zahacie folwark JWP. Zienkowicza st[arosty], na zachód letni 1 mila.

Zawlecze folwark tegoż na wschód słońca letni 1½ mili.

2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkiej są następujące:

Duniłowicze kościół parafialny w tymże powiecie oszmiańskim i dekanacie połockim w dobrach [nr 497, k.74v] WJP. Janisławskiego podstarosty w[ojewó]dziwa mińskiego, między zachodem letnim, a północą mil 3, zaszczycone targami i traktem publicznym ruskim do Wilna.

¹¹⁶ Terazdwór, była tu kaplica parafialna. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 218.

Dołhinów, kościół parafialny w tymże powiecie dekanacie w dobrach WJP. Kamienickiego podstarosty p[owia]tu olickiego, na południe mil 5 względem kościoła wołkołackiego.

Parafianów kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie w dobrach JWP. archidiacona kapituły wileńskiej, między wschodem zimowym, a południem mil 2.

Budslaw kościół JJXX. Bernardynów w tymże powiecie i dekanacie w dobrach JWP. Oskirki marszałka oszmiańskiego, wstawiony obrazem cudownym Najświętszej Maryi Panny, gdzie na Nawiedzenie i Wniebowzięcie NPP. Maryi Panny, na kilka tysięcy ludzi zbiera, tudzież zaszczycony targami, gdzie nie tylko z pobliskich miasteczek, ale też i z dalszych miast zbierają się kupcy z towarami różnymi, leży na płudnie mil 3.

Głębockie miasteczko JOXcia Radziwiłła, między wschodem letkim, a północą mil 5.

Miadzioł miasteczko st[arosty] WJP. Przecieskiego, ma kościół parafialny w tymże powiecie i dekanacie miadziołskim, między południem, a zachodem zimowym mil 5.

Miasto Postawy ma kościół parafialny, cerkiew JJXX. Bazylianów, tudzież zaszczycone sądami jest, tak ziemstwem jako i grodem p[owia]tu oszmiańskiego. Dobra są JWP. Tyzenhauza podskarbiego nadwornego WXLitt., między zachodem letnim a północą mil 7.

3 tio Miast znaczniejszych około tego kościoła wołkołackiego, które się w liczbie drugiej oznaczyły, nie ma.

4 to Dróg i traktów publicznych, Wołkołata nie ma, lecz partykularne dróżki do tychże wyż[ej] wyrażonych miasteczek oznacza.

Droga z Wołkołaty do Postaw górzysta, kamienista, miejscami groblami, letnią drogą godzin 7 jazdy, zimową godzin 4 ½.

Z Wołkołaty do Głębokiego, górzysta, kamienista [nr 497, k. 75] miejscem błotnista letnią drogą godzin 6 jazdy zimową 4.

Z Wołkołaty do Dołhinowa, groblami i mostami, brodami, końcem puszczy dołhinowskiej, letnią drogą jazdy będzie godzin 6 zimowa 4.

Z Wołkołaty do Duniłowicze górzysta, kamienista miejscami rzeczkami partykularnemi z błot wynikłemi letnią drogą jazdy godziny 4 ½ zimową 3.

Z Wołkołaty do Budslawia groblami, miastami, borami letnią drogą godzin 3 jazdy zimową 8.

Z Wołkołaty do Miadzioła górzysta, kamienista, błotnista, miejscami brody letnią drogą jazdy godzin 7 zimową 4.

Z Wołkołaty do Parafianowa miejscami równa, miejscami mostami, na rzece Serweczu tak złemi, że ledwo z pomocą ludzką można się przeprawić. Letnią drogą jazdy jak to się może przeprawiać godzin 3, zimową 2.

5 to Jeziora wielkie z tej się parafii nie znajdują, ale tylko pomierne.

Jezioro Stanisławskie ¼ mili od Wołkołaty do tegoż JWP. Zienkowicza p[owia]tu należy, leży na południe względem Wołkołaty.

Jezioro Nawry mil 4 od Wołkołaty należące do JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego], między południem, a zachodem letnim.

Jezioro Haby między błotami ¼ mili od Wołkołaty należące do tegoż X[iędza] plebana na południe leżące. Bagnow nie masz błoto jedno znajduje się wielkie. Początek ma swój od s[starościc]a dóbr JWP. Brzostowskiego podskarbiego WXLitt[ewskie]go. Ciągnie się aż do Wołkołaty 1½ mili. Z Wołkołaty, aż do Januszewa. Dóbr JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego] jedną stronicą na południe 3 mile.

Stawek JWP. Zienkowicza st[arosty] dudzkiego w tejże Wołkołacie małej, przy dworze z błot uformowany na wschód słońca letni leżący.

6 to Lasow w tej całej parafii nie masz, najwięcej zarośli koło błot i na polach, tylko o 3 mile w dobrach Januszew nazywanych JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego] na 2

mile znajduje się zgodnego do budowli, gdzie lubo różne drzewa znajdują się, najwięcej jednak sośniny.

[nr 497, k. 75v]

7 mo Młynów 4 JWP. Zienkowicza st[arosty], jeden przy dworze na stawku z błot uformowanym, odległy na 1 sznur mierniczy.

Drugi także mały na rzece Płotecznej nazwanej, z błot wynikającej o ½ mili.

Trzeci także na rzece z błot wynikającej nie mający właściwego nazwiska, ale od wioski Renkowszczyzny ma uformowane, 1 mila.

Czwarty JWP. Oskirki marszałka oszmiań[skiego], wietrzny w dobrach Januszew nazwany, na górze, odległy od dworu na 8 sznurów mierniczych.

8vo Drogi partykularne w tej parafii jak się opisały n[ume]ro 4 to do krążących miasteczek, a traktów publicznych nie masz, ponieważ sama Wołkołata w stronie jest sytuowana.

Parafia Wołkołacka nie ma w sobie żadnych granic w[ojewó]dzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w powiecie oszmiańskim.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam. X[siądz] Michał Halicki pleban wołkołacki.

Parafia zadorowska

1 mo Kościół parafialny¹¹⁷ w polu położony w województwie i dekanacie połockim. Dwory, wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie według porządku alfabety ułożone, jak tu po sobie idą.

Ananicze wieś JP. Siellickiego, na północ mil 2 ½ od kościoła.
Antonowo wieś JP. Pocięja, mila mała 1, między południem i zachodem.
Arciomowo wieś JP. Rusieckiego, między zachodem i północą, mila mała 1.
Balnów¹¹⁸ folwark JP. Bakwicza, na zachód letni, mil 3 od kościoła.
Bartylówka zaścianek JP. Pocięja, na zachód zimowy mila mała 1.
Błoński dwór JP. Kocięła, na północ, mil 3 od kościoła.
Bohuszewicze dwór JP. Nornickiego, na wschód letni, mila 1 duża od kościoła.
Boryskowicze¹¹⁹ dwór JP. Doboszyńskiego, między wschodem i południem, mila od kościoła.
Borowe folwark tegoż Jmci, bliżej południa, mil 1 ½ od kościoła.
Bortniki wieś JP. Siellickiego, na północ, 1 mila i ¼ od kościoła.
Borsuki wieś tegoż Jmci, na północ, mil 2 od kościoła.
Brachuny wieś XX. Franciszkanów prozorockich, na wschód zimowy mil 2 ½ od kościoła.
Bród wieś JP. Żaby, na zachód nad rzeką Mniucią, ½ mil od kościoła.
Borowiki wieś tegoż Jmci, na zachód zimowy, mil 1 ½ od kościoła.
Citki wieś JPP. Podbipiętów, na południe mila mała od kościoła.
Chwaszczowo dwór JP. Korsaka, na wschód zimowy, mil 1 ½ od kościoła.
Chwaszczowo wieś tegoż Jmci tamże.
Czeranki wieś JP. Nornickiego, na wschód zimowy, ½ mili od kościoła.
[nr 488, k. 29v]
Chrołowo wieś JP. Żaby, pod zachód letni, mil 1 ½.
Chałuje wieś tegoż, w takimże położeniu. Mile 2.
Czerniewicze dwór JP. Siellickiego, na północ mile 2.
Czerniewicze miasteczko i cerkiew ruska parafialna, tamże tegoż Jmci.
Drabowszczyzna wieś JP. Potrykowskiego, ku północy ¼ mili małej.
Dylewicze zaścianek JP. Pocięja, na zachód zimowy, mila od kościoła.
Dubowszczyzna wieś i karczma Jmci P. Żaby, między zachodem i północą, mila duża.
Dworzyszcze tegoż Jmci, na zachód zimowy ½ mili.
Duszki folwark JP. Doboszyńskiego, między wschodem i południem, mil 2 ½ od kościoła.
Dziemiańczyki wieś JP. Kocięła, na północ mile 3 wielkie.
Falkowszczyzna zaścianek JP. Pocięja, ku zachodowi, mila mała.
Hapony wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 1 ½.

¹¹⁷ Kościół położony w polu p. w. N. M. P. Łaskawej. Była to budowla z drewna, uposażona została w 1601 r. przez Piotra Orzechowskiego, nadaniem wsi Zadoroża i folwarku Kurnoszczyzna z obowiązkiem utrzymania wikarego oraz innych sług kościelnych, odbudowany w 1733 r., Po spaleniu w 1903 r. wumurowany staraniem ks. Antoniego Walentynowicza z pomocą parafian w 1910 r., Filie to Boryskowicze v. Proszkowo, kościół drewniany, zbudowany w XVIII w., Kaplice na cmentarzu. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 221.

¹¹⁸ W Balnowie znajdowała się kaplica kościoła w Hermanowiczach. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 222.

¹¹⁹ Znajdowała się tutaj filia parafialna. *Tamże*.

Hermanowicze¹²⁰ dwór i miasteczko¹²¹ nad rzeką Dżysną JP. Hylzena, na zachód zimowy mil 4 od kościoła.

Horszkale wieś JP. Siellickiego, między zachodem i północą, mil 1 ½.

Harawyje wieś JP. Nornickiego, na wschód letni, mila mała od kościoła.

Harnostaje wieś tegoż tamże.

Hatowszczyzna dwór JP. Hutorowicza, między południem i zachodem mila duża 1.

Hołownie wieś XX. Franciszkanów prozorockich, na wschód letni mil 3.

Horowe wieś JP. Podbipięty, na południe ½ mili od kościoła.

Henilaki wieś tegoż, w równym położeniu.

Horki dwór JP. Żaby, na wschód letni mil 2.

Horki wieś tegoż tamże.

Hermanowo zaścianek JP. Pocięja, między południem i zachodem, mila.

Hrydziuszki wieś JP. Żaby, ku północy, mil 2.

Hryszkowo zaścianek JP. Rusieckiego, na zachód letni, mila 1. [nr 488, k. 30]

Jakubionki folwark JP. Żaby, pod zachód letni, ¼ mili dużej.

Jankowo zaścianek plebanii zadorowskiej, ku południowi, ⅛ mili od kościoła.

Jamniki wieś JP. Siellickiego, na północ mil 1 ½.

Jamniczonki wieś JP. Rusieckiego, tamże.

Ihumanów dwór pojezuicki JP. Tyzenhauza, pod zachód zimowy, mile 4 od kościoła.

Jurdyszki zaścianek JP. Pocięja, pod zachód zimowy mila od kościoła.

Kaakoły wieś pojezuicka JP. Tyzenhauza, na zachód zimowy mil 4.

Kamionszczyzna wieś JP. Żaby, ku północy mil 1 ½.

Karnackie wieś JP. Kocięła, na północ mil 3.

Kisarzewczyzna dwór JP. Hutorowicza, nad jeziorem tegoż nazwiska, między południem i zachodem, mil 1 ½ duże.

Klanowie wieś JP. Żaby, na zachód letni mil 1 ½.

Konoplanszczyzna zaścianek JP. Pocięja, ku południowi, mila od kościoła.

Kmity wieś JP. Żaby, na wschód zimowy mil 1 ½.

Kuszlowo wieś tegoż Jmci, tamże.

Konoplanszczyzna wieś JP. Żaby, na zachód mil 1 ½.

Kotowicze wieś JP. Tyzenhauza, na zachód mil 4.

Kocowo wieś JP. Siellickiego, na północ, mil 2 ½.

Korolowo wieś JP. Hylzena, na zachód zimowy mil 3 ½.

Kosarzowo wieś JP. Bujnickiego, na wschód letni, mil 2 ½ od kościoła.

Kolano wieś JP. Doboszyńskiego, na południe 1 mila i ¼.

[nr488, k. 30v]

Kozaczki wieś JP. Żaby, na zachód mil 1 ½.

Kolesnikowo wieś JP. Nornickiego, na wschód letni, mila duża 1.

Kowalowo wieś JP. Pocięja, pod zachód zimowy ½ mili duże od kościoła.

Krywki wieś JP. Żaby, nad rzeką Mniucicą pod zachód zimowy, ½ mili małej.

Krywki wieś tegoż Jmci, na zachód letni, mil 2 ½ od kościoła.

¹²⁰ Kościół katolicki p. w. Przemienienia Pańskiego, wybudowany w 1787 r. przez Ignacego Szyryna z dwupiętrowym klasztorem. Budynek ten został obrany przez fundatora na mauzoleum rodzinne, gdzie został pochowany wraz z żoną. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 1, s. 230, J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 222, *Sł. geogr.*, III, s. 62.

¹²¹ Rozległe dobra oraz miasteczko, położone po obu stronach rzeki Dżisny, były pierwsiem dziedzictwem Sapiechów, po nich były Hylzenów. W 1782 r. hr. Józef Hylzen sprzedał je Ignacemu Zrani-Szyrynowi (ród ten był pochodzenia chorwackiego), która to rodzina utrzymała się w Hermanowiczach bez zmian do II wojny światowej. Grunty tu były urodzajne, na których uprawiany był len, lasy bardzo ładne. Miejscowość i okolica zamieszkała wyłącznie przez katolików i nie ma żadnej cerkwi. R. Aftanazy, *op.cit.*, t. 1, s. 230-233, *Sł. geogr.*, III, s. 63.

Kurkowszczyzna folwark plebański, ku północy, mil 1 ½ od kościoła.
 Krzywicze wieś JP. Podbipięty, na południe ½ mili duże.
 Kukry wieś JP. Żaby, między zachodem i północą, mil 2 od kościoła.
 Lewkowo wieś JP. Podbipięty, na południe, ½ mili od kościoła.
 Lisicy wieś JP. Nornickiego, na wschód letni mila od kościoła.
 Lomaczyno wieś JP. Żaby, na zachód letni, 3 mile od kościoła.
 Lapiezino wieś JP. Bujnickiego, na wschód letni, mil 3 od kościoła.
 Lapunowo wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 2 ½ od kościoła.
 Lozino wieś JP. Potrykowskiego, pod zachód letni ⅛ mili.
 Lastowki wieś JP. Hylzena, na zachód zimowy, mil 4 od kościoła.
 Losiowo wieś JP. Siellickiego, na północ, mil 2 ½.
 Lozowiki wieś JP. Podbipięty, na południe, mila mała 1.
 Łuski¹²² dwór i miasto¹²³ nad rzeką Mniuto, gdzie kościół¹²⁴ i klasztor murowany¹²⁵
 XX. Pijarów, oraz i szkoły, na zachód zimowy, mil 1 ½ od kościoła.
 [nr 488, k. 31]
 Luczajka wieś JP. Pocięja, mniejsza i większa, między południem i zachodem zimowym, mil 2 wielkie od kościoła.
 Luczajka wieś JP. Żaby, tamże.
 Luty wieś JP. Żaby nad rzeką Mniuto, pod zachód zimowy, mil 2 ½.
 Maciasy wieś JP. Podbipięty, na południe mila mała od kościoła.
 Markowo wieś plebanii zadorowskiej, na północ ¼ mili.
 Misciszyno zaścianek JP. Pocięja, między południem i zachodem mila mała.
 Miszniki zaścianek tegoż Jmci, tamże.
 Myliczyno wieś i młyn JP. Doboszyńskiego, na południe mil 1 ½ od kościoła.
 Mniuto¹²⁶ dwór JP. Potrykowskiego nad jeziorem tegoż nazwiska, na południe, 1000 kroków od kościoła.
 Mniuto dwór Jmci Pana Podbipięty, za rzeką Mniuto, także, na południe ⅛ mili od kościoła.
 Mniucin dwór JP. Juskiewiczza, na zachód zim[owy], mil 2 ½.
 Mirorczyki, Myszkowo i Myszukowo 3 wsie JP. Kocięła, na północ, mil 3 od kościoła.
 Nowa Wieś JP. Hylzena, na zachód zimowy, mile 4 od kościoła.
 Osowo wieś JP. Hutorowicza, na zachód letni, mil 2 wielkie od kościoła.
 Owsieńkowo zaścianek Plebanii Zadoroskiej, na południe ¼ mili duże.
 Padorka zaścianek JP. Pocięja, między południem i zachodem, mila 1.
 Parchucie JP. Korsaka, między wschodem i południem, mil 2 duże.
 Paszuki wieś JP. Podbipięty, na południe mila od kościoła.
 Pieszczanka zaścianek JP. Pocięja, między południem i zachodem mila 1.
 Podbubce wieś JP. Podbipięty, na południe ½ mile duże.
 [nr 488, k. 31v]

¹²² Łuski.

¹²³ Pierwszymi właścicielami Łuzek byli Sapiehowie. Aleksander Sapieha w 1734 r. sprzedaje je Walerianowi Antoniemu Żabie h. Kościesza, kasztelanowi połockiemu, który wznosi obok kolegium i kościół dla pijarów. Po rodzie Żabów, Łuski stały się własnością Platerów w XIX wieku. W dobrach Łuski znajdował się pałac który przetrwał II wojnę światową oraz kościół katolicki. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 1, s. 246, J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 222, *Sł. geogr.*, V, s. 837.

¹²⁴ Kościół p. w. św. Michała Archanioła. Wybudował go w 1741r. Walerian Żaba, kasztelan połocki. *Tamże.*

¹²⁵ Wraz z kościołem w Łuzkach powstał klasztor z przeznaczeniem dla księży pijarów, którzy wmurowują ten obiekt w 1756 r., a konsekrowany przez biskupa Żylińskiego w 1851 r., *Tamże.*

¹²⁶ Dobra nad rz. Mniucicą, były dziedzictwo Orzechowieńskich, później do Potrykowskich. *Sł. geogr.*, VI, s. 557.

Pliso dwór i miasto, w którym cerkiew ruska parafialna nad jeziorem tegoż nazwiska, z którego i rzeka Mniuta wypływa na same południe, ½ mile duże od kościoła.
Proszkowo wieś JP. Doboszyńskiego, między wschodem zimowym i południem, mila duża 1.

Prytyczyn wieś JP. Kocięła, na północ, mil 3 duże.

Prywałniowa zaścianek JP. Pocięja, między południem i zachodem, mila 1.

Porzecze¹²⁷ dwór JP. Pocięja pod zachód zimowy, ½ mili od kościoła.

Porzecze wieś tegoż Jmci w tejże pozycji.

Porzecze dwór JP. Rusieckiego, na zachód letni mila 1.

Potażnia wieś JP. Żaby, na północ, mil 1 ½.

Protaszy wsie 2 JP. Żaby, na zachód zimowy, mil 2 od kościoła.

Prozoroki dwór i miasteczko,¹²⁸ gdzie kościół¹²⁹ i klasztor drewniany XX.

Franciszkanów JP. Chrapowickiego, na wschód zimowy, mil 3 od kościoła.

Puszczowiki wsie 2 JP. Żaby, na zachód letni, mil 2.

Prudyszcz wieś JP. Doboszyńskiego, na południe, ¾ mili.

Puszczowiki zaścianek JP. Rusieckiego, pod północ, mil 1 ½.

Putranicza wieś JP. Żaby, mil 2 ½ od kościoła.

Rabia wieś pojezuicka JP. Tyzenhauza, na zachód zimowy, mil 4 od kościoła.

Rabowo zaścianek JP. Pocięja, na zachód zimowy mila duża.

Rabszczyzna zaścianek tegoż w tej samej pozycji i odległości.

Sanniki folwark XX. Franciszkanów prozorockich, między północą i wschodem, mil 2 ½.

[nr 488, k. 32]

Sanniki dwór i wioska JP. Bujnickiego, na wschód zimowy, mil 3 od kościoła.

Sawionki wieś JP. Podbipięty, na południe ½ mili.

Sawickie wieś JP. Rusieckiego, na zachód letni ½ mili.

Sawino zaścianek JP. Pocięja, na zachód zimowy mila 1.

Sielec dwór JP. Pana Podbipięty, między południem i zachodem, mil 1 ½.

Sieniawszczyzna wieś JPana Potrykowskiego, ½ mili.

Skrazin wieś JP. Siellickiego, na północ, mil 2 ½.

Słobotka tegoż nad rzeką Huto. Karczma i wioska, na północ, mile 2 duże.

Szczerby wieś i karczma JP. Podbipięty, na południe, mila mała.

Starzyniki wieś tegoż pod zachód, ¾ mili.

Suchlino wieś tegoż, na południe ¼ mili.

Sielezniowo wieś JP. Nornickiego, na wschód letni, mila mała od kościoła.

Stodoliszcz wieś tegoż w tej samej pozycji.

Szerszniewie wieś tegoż tamże.

Staniulowo wieś tegoż tamże.

Szabony wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 2 ½.

¹²⁷ Znajdowała się tu kaplica kościoła w Łużkach. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 222.

¹²⁸ Według źródeł, Prozoroki były pierwotnie dziedzictwem Józefata Kuncewicza, arcybiskupa połockiego, a w 1609 r. już Jana Rahozy z żoną, następnymi właścicielami byli Tukowicze. W 1664 r. Stefan Tukowicz zastawił, a po dwóch latach sprzedał je Justynianowi Szczyttowi-wojskiemu połockiemu, który w 1698 r. sprowadził do Prozorok franciszkanów. Do 1750 r. władanie Szczytów kończy się, a nowymi właścicielami stają się Chrapowiccy do roku 1848, kiedy ostani z rodu Arkadiusz drogą sukcesji przejmuje własność. *Sł. geogr.*, IX, s. 68-69.

¹²⁹ Kościół p. w. N. M. P., założony przez Justyniana Szczytę-podkomorzego połockiego w roku 1698 razem z klasztorem dla franciszkanów. Odbudowany w 1721 r. przez Józefa Pawła Korsaka-chorążego smoleńskiego. W 1832 r. franciszkanie zostali skasowani. Kościół spalił się w 1892 r., odbudowany i wymurowany w 1904 r. przez ks. Dominika Drukietę i parafian. Kaplice to Ostrowie i na cmentarzu. J. Kurczewski, *op. cit.*, s. 221, *Sł. geogr.*, *Tamże*.

Skwirec wieś JP. Siellickiego, na północ, mil 2 ½.
 Starzynki wieś JP. Potrykowskiego i karczma, na północ ½ mili od kościoła.
 Skonczyki wieś i cerkiew ruska parafialna, na zachód zimowy, mil 3 ½ od kościoła.
 Stolica wieś JP. Hylzena w takiej pozycji.
 Sumowszczyzna wieś JP. Hutorowicza, ku południowi, mil 1 ½.
 Siemionczyki wieś JP. Kocięła, na północ mil 3.
 Suiado wieś JP. Żaby nad jeziorem tegoż imienia, na wschód letni, mil 2 od kościoła.
 Taboły wieś pojezuicka JP. Tyzenhauza, na zachód zimowy, mil 3 ½ od kościoła.
 Tarasowo wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 4 od kościoła.
 Tarłopy tegoż Jmci w takiejże pozycji. [nr 488, k. 32v]
 Towsciki wieś tegoż nad rzeką Mniuto, na zachód mila 1.
 Tupiczyn dwór JP. Siellickiego nad rzeką Huto, na północ, mil 2 od kościoła.
 Tupiczyn wieś tegoż tamże nieopodal dworu.
 Tuszyno wieś Plebanii Zadorowskiej, między wschodem i południem, ¼ mili od kościoła.
 Usowo wieś Plebanii Zadorowskiej, ku północy 150 kroków od kościoła.
 Ulin¹³⁰ okolica szlachty, na zachód letni, mil 2.
 Ulin folwark i wieś JP. Żaby w tejże pozycji, mil 3 od kościoła.
 Wasilowo wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 3.
 Wierciecie wieś tegoż Jmci, na zachód zimowy mila 1.
 Wierch wieś JP. Pocięja nad jeziorkiem, między południem i zachodem zimowym, ½ mili od kościoła.
 Wołochowo wieś JP. Hutorowicza, na południe, mil 1 ½.
 Wielec mały i wielki, 2 wsie JP. Podbięty, na południe, ¼ mili od kościoła.
 Zadoroże plebania od kościoła 1000 kroków, ku wschodowi, który jest punktem, według którego czyni się opisanie całej parafii.
 Zabołocie wieś JP. Żaby, ku północy, ½ mili dużej.
 Zapolskie wieś JP. Tyzenhauza, na zachód zimowy, mil 4 od kościoła.
 Zalesinki wieś JP. Żaby, na zachód letni, mil 2 ½ od kościoła.
 Zakrewszczyzna wieś tegoż, między zachodem i północą, mil 2.
 Żuki wieś JP. Tyzenhauza, na zachód zimowy, mil 4.
 Żuki Horne wieś JP. Juskiewiczza, na zachód zimowy, mil 2 ½.
2 do Od tego parafialnego kościoła, kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące:
 [nr 488, k. 33]
 Dzisna kościół parafialny w starostwie dziśnieńskim w tymże w[ojewódz]twie i dekanacie, na północ mil 7.
 Głębokie kościół w tymże w[ojewódz]twie i dekanacie w mieście JXX. Karmelitów bosych, między południem i zachodem, mile 3 duże.
 Kublicze kościół parafialny w tymże w[ojewódz]twie i dekanacie w mieście plebańskim, na południe, mil 5.
 Pohost kościół parafialny w powiecie i dekanacie brasławskim, względem kościoła parafialnego zadorowskiego mil 7, [na] zachód zimowy.
3 to Miasta znaczniejsze około kościoła zadorowskiego są:
 Uszcz miasto sądowe, między wschodem i południem, mil 8 od kościoła.
 Dzisna miasto królewskie, na północ mil 7 od kośc[ioła].
 Głębokie miasto w którym znaczne targi JO.X[ięcia] Radziwiłły w[ojewo]dy wileń[skiego], 3 mile od kościoła.
 Brasław miasto sądowe powiatu brasławskiego, na zachód mil 12 od kościoła.

¹³⁰ Znajdował się tu kaplica kościoła w Łużkach. J. Kurezewski, *op. cit.*, s. 222.

4 to Droga z Zadoroża do Uszacza, miejscami błotnista i niewygodna, kręta i w kilku miejscach górzysta.

Droga z Zadoroża do Dżisny błotnista i niewygodna.

Droga z Zadoroża do Głębokiego także przykra i wąska i niewygodna.

Droga z Zadoroża do Razem trakt zimowy ryski, do mil 4, przykra, ciasna i błotnista, za rzeką Dżisną przewiózłszy się groblami, w czas suchy wygodna.

5 to W dobrach JW. Pocięja błoto porzeczu, mech szeroki być może na ½ mili, długości na milę, leżący pod zachód zimowy ½ mili duże.

Jezioro Pliskie nad którym i miasteczko Pliso, leży ½ mili długości, a wszęsz miejscem sznurów kilka, a miejscem ¼ mili, z którego rzeka [nr 488, k. 33v] Mniucica¹³¹ wypływa, względem kościoła zadorowskiego, na południe leżące ½ mili duże.

Jezioro Mniutysie, okrągłe o do 20 sznurów geometrycznych wszęsz i wzdłuż mieć mogą, między południem i zachodem zimowym, kroków 1200 od kościoła.

Jezioro Choniahowskie także okrągłe do 10 sznurów wielkości, leżące ku zachodowi, ⅛ mili od kościoła, przez te obydwie rzeka Mniuczycza przechodzi i płynąc na zachód do rzeki Dżisny wpada.

Jezioro Ginkowo dłużyny sznurów 20, a szerzyny 10, leży na wschód letni, mil 2 ½ od kościoła.

Jezioro Szydłowo około sznurów 10, a 3 szerokości, tamże.

Jezioro Sujado wielkości wzdłuż na ½ mili, szerokości do kilku sznurów, na wschód letni, mil 2.

Jezioro Auta, którego rzeczeki tegoż nazwiska wypływa, niewielkie około 10 sznurów, leży ku południowi, mile 2 od kościoła.

Jezioro Chwaszczowo takiejże wielkości, tam nieopodal leżące.

Jezioro Mykizyno niewielkie od kilku sznurów, na południe, mil 1 ½.

Dwa jeziora małe, Kraśnik i Lebedziniec nieopodal od siebie leżące w puszczy JP. Doboszyńskiego, na południe mila.

Jezioro małe za wsią, Krzywiczę okrągłe, sznurów 5, na południe ½ mili.

Jezioro Wierzch do kilkunastu sznurów, leży ku zachodowi, ½ mili od kościoła.

Jezioro Sołomianka długości do 4 sznurów, a szerokości na 1 sznur miejscem, a miejscem na kilka prętów, ku północy ½ mili więcej od kościoła.

Jezioro Słokie, na zachód zimowy, mile 4 małe.

[nr 488, k. 34]

Staw Jmci Pana Doboszyńskiego, na gościńcu połockim, przy karczmie Ziabki zwanej, między górami z jeziora Dołhego blisko leżącego wodę sobie udzielającego, na południe, mil 2 dużych od kościoła.

Stawek tegoż Jmci w puszczy Mykizyno zwany, na ruczaju Hłyboczka, z błot ciągnącym do jeziora Plisy, także na południe, mila od kościoła.

Staw Jmci Pana Siellickiego, przy dworze Czerniewiczach, na rzece Auta, z jeziora tegoż nazwiska wypływającej, od wschodu na północ ciągnącej do rzeki Dżisny.

Staw w górze, na tejże rzece, o ½ mili Jmci Pana Nornickiego.

6 to Las Jmci Pana Pocięja w dobrach Porzeczu na mile małe wszęsz i wzdłuż jodłą, osiną, brzozą, dembem z rzadka zarosły, do budowli zdalny, ½ mili od kościoła, na zachód zimowy.

Las JP. Żaby w dobrach Luszki, podobnej wielkości i gatunku drzewa, na zachód zimowy mil 2 od kościoła.

Las borowy JP. Doboszyńskiego w dobrach Boryskowicze, na 1 ½ mili więcej drobnej zarośli, niż drzewa na budowlę zdany mający sosnowy, na południe względem kościoła mila duża.

¹³¹Rzeka pow. dzisieński przepływająca koło miasteczka Łużki. *Sł. geogr.*, VI, s. 557.

Las JP. Zienowicza, dóbr Suła, parafii głębockiej, sytuowanych przy trakcie z Plisa do Głębokiego, leżący na milę, także borowy w granicach parafii zadorowskiej, ku zachodowi zimowemu, w sosnowej zarośli.

Las JP. Siellickiego przy folwarku Tupiczyńskie na milę wzdłuż, a wszech ½ mili, jodłą, brzozą, osiną zarosły, na budowlę zdalny, względem kościoła, ku północy, mil 1 ½.

Las JPP. Podbipiętów, Krzywicki przy wsi tegoż imienia leżący, dobrze zarosły sosną, jodłą i osiną do zabudowania zdalny w swojej cyrkum ferencji, ¼ mili mający, ku wschodowi zimowemu, względem kościoła, mila mała.

[nr 488, k. 34v]

Zarośli brzozowych na opał zdalnych włók kilka być może w dobrach JP. Nornickiego, Bohuszewiczach, o ½ mili dużej, na wschód letni względem kościoła. Takichże zarośli brzozowych włók ze 2 być może, w granicach Plebanii Zadorowskiej, ⅓ od kościoła, także ku wschodowi.

Po wielu zaś miejscach chrusty i zarośla po morgu lub po kilka morgów w sobie mające, że nie mają własnych nazwisk, tu się nie kładą.

7 mo Prócz 4 młynów przy stawach w numero 5 to wyrażonych znajdujących się, są jeszcze 3 na rzece Mniucicy idque:

Młyn w Plesie JPP. Podbipiętów.

Młyn, folusz i tartak przy samym dworze w Luszkach JP. Żaby.

Młyn za miastem Luszkami, tegoż Jmci, na tejże rzece.

8 vo Drogi partykularne i trakty publiczne w tej parafii tak się opisują.

1 mo Droga do Uszacza począwszy od kościoła parafialnego partykularna, na południe polem otwartym, wąska i nierówna, do mostu na rzece Mniucicy wygodnie zabudowanego, za którym blisko dwór Mniuto JP. Podbipięty widać w lewie, który pominąwszy, także polem otwartym przez ruczajek Kowięta zwany, do miasta Plisy, gdzie trakt publiczny z Wilna do Połocka przechodzi. Z Plisa takowym traktem w lewo dosyć sucha i dobra. Polem także otwartym, na milę, aż do Boryskowicz JP. Doboszczyńskiego karczmy. Z tamtąd lasem borowym tegoż Jmci, znowu mila, aż do Chwaszczowa dworu JP. Korsaka, w lewej stronie widzieć się dającego, za którym od krzyża porzuciwszy trakt, prosto do Prozorok połocki, w prawo kręta tymże borem do Rohozińskiej o ½ mili leżący, już do parafii kublickiej należący. Z tamtąd do drugiej Psuji JP. Korsaka etc.

Dalszy trakt do Połocka, od krzyża wyżej wymienionego, prosto lasem borowym, blisko ½ mili do karczmy Ziabek JP. Doboszczyńskiego przez groblę w końcu jeziora Dołłego do

[nr 488, k. 35] Duszek karczmy i dworu JP. Doboszczyńskiego i o ¼ mili do Prozorok, gdzie się kończy parafia zadorowska.

2 do Droga do Głębokiego też sama jak wyżej, co do miasteczka Plisy w którym od karczmy przez most wygodny, w prawo kręto pod zachód zimowy, polem otwartym do rzeczki Lucicy, za którą lasem borowym wciąga na milę ścieka i wygodna dalej polem i kończy się parafia zadorowska.

3 to Droga Brasławska, razem trakt zimowy, na zachód letni ryski, do Luszek polem otwartym, ciasna i kamienista. Za Luszkami, lasem starzynnym niewygodnie, aż do Hermanowicz JP. Hylzena, gdzie rzeka Dżisna graniczy z parafią zadorowską, z parafią pohostką. Razem odgranicza województwo połockie, od p[owia]tu brasławskiego, tamże przewóz na linii.

4 to Droga do Dżisny od kościoła, na północ przez wioskę plebańską Usowo, równa i prosta do wsi drugiej plebańskiej Markowa. Z tamtąd do wsi Sieniawszczyzny JP. Potrykowskiego i drugiej tegoż Jmci, wsi i karczmy Starzynek. Z tamtąd także miasto, otwartym polem i kawałkiem chróśniaku do folwarku plebańskiego Kurkowszczyzna.

Obok tego przejechawszy poletko, kręto w prawo z góry przez rzekę i most na niej wygodny, za którym w lewo, o ½ mili zaczynają się wsie starostwa dziśniejskiego i kończy się parafia zadorowska.

Parafia zadorowska cała leży ze wszystkimi dworami, wioskami i miejscami w w[ojewódz]twie połockim, przytykającą do granicy p[owia]tu brasławskiego od zachodu.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki własnej stwierdzam.

X[*i q d z*] Bazyli z Szczonowa Fiedorowicz

Kan[*onik*] smoleń[*ski*] dziekan połocki

Pleban zadoroski.

Parafia zahacka

1 mo Kościół parafialny¹³² we wsi zahackiej,¹³³ położony jest w województwie i dekanacie połockim. Wioski i miejsca do tej parafii należące, są w tymże województwie i według porządku alfabety ułożone jak tu po sobie idą.

Antonowo. JP. Koziella między wschodem i północą względem kościoła zachackiego mil małych 2.

Bobynicze dwór i miasteczko JP. Nornickiego pod samym wschodem letnim, ½ mili sporej od kościoła.

Bobynicze dwór. JP. Koziella w tymże położeniu odległości.

Bobynicze dwór. JP. Bajkowskiego w tymże położeniu.

Bobynicze dwór JP. Korsaka w tymże położeniu odległości.

Biereżenica JP. Pylińskiej między wschodem, a południem względem kościoła zahackiego mil 2 sporych.

Bardukowo tejże JKMci w tymże położeniu odległości.

Budzkowszczyzna JP. Nornickiego pod samym zachodem letnim mil 2 sporych.

Bołotnica dwór JP. Korsaka pod samą północą mil 2 sporych od kościoła.

Bołotnica dwór JP. Korsaka w tymże położeniu 1 ½ mile od kościoła.

Bartoszyn JP. Nowickiego między zachodem a północą mil 2 małych od kościoła.

Borowszczyzna JP. Rypińskiego w tymże położeniu.

Babiczowo JP. Zawiejkow między zachodem, a północą 1 ½ mili sporej od kościoła.

Bliźnica JWP. Miennickich pod samą północą mile 2 spore od kościoła.

Bielewszczyzna JP. Nornickiego pod samym południem, mila mała od kościoła.

Bartoszyn. Nacza JP. Świrczewskiego pod sama północą mil 2 małych od kościoła.

Bobryki JP. Kaweckiego między zachodem, a północą ½ mili małej od kościoła.

Cielesze JP. Korczaka między zachodem, a południem ½ mili sporej od kościoła.

Cielesze JP. Małachowskiego w tymże położeniu odległości.

Cielesze JX. prezbitera bobynieckiego w tymże położeniu.

Drozdowo JP. Koziella między zachodem a północą 1 ½ mile od kościoła.

Daniewo JP. Korsaka między wschodem, a północą mil 2 sporych od kościoła.

Daniewo dwór drugi JP. Korsaka w tymże położeniu.

Drozdy, okolica między zachodem, a północą mila mała od kościoła.

[nr 482, k. 1v]

Folwark Nowy JP. Korsaka między południem, a zachodem ½ mile od kościoła.

Grzyby szlachta na samą północ ½ mile.

Girzy JP. Nornickiego na południe ½ mili.

Hora JP. Bajkowskiego w tymże położeniu.

Harasiminki JP. Kumińskiego między zachodem, a północą 1 ½ mili sporej.

Hatowszczyzna JP. Zabiełłowej w tymże położeniu.

Horowy JP. Galicza na północ ½ mili od kościoła.

Horodeki JP. Sielickiego na wschód ¼ mili.

Hasaki JP. Nornickiego w tymże położeniu odległości ½ mili od kościoła.

Hołody JP. Nornickiego w tymże położeniu od kościoła.

¹³² Kościół drewniany p. w. św. Trójcy, a został ufundowany w 1773 r. przez jezuitów. Kaplice to Nacza, Bezdzedowicze, Swaraszczyzna i Stołyżnik. *Sl. geogr.*, XIV, s. 277.

¹³³ Dobra, pow. łepelski, 1691 należały do Ewy z Korsaków 1-mo voto Czartoryskiej, 2-do Sołomereckiej, następnie do księży jezuitów, potem Arkadyana Lubińskiego, Adeli Sielawiny i Mikulskich. *Tamże*.

Hłody JP. Korsaka w tymże położeniu odległości.
 Hołyczowo JP. Miennickiego między wschodem, a północą mil 2 sporych od kościoła.
 Jałowka JP. Korsaka między południem, a zachodem ½ mili sporej od kościoła.
 Kulhaje JP. Koszki między południem, a zachodem 1 mila spora od kościoła.
 Krupnica, szlachta między wschodem, a północą mil 2 sporych od kościoła.
 Kruszyn JP. Bohomolca na samą północ mil 2 małych od kościoła.
 Kłosowszczyzna JP. Łukawskiej w tymże położeniu.
 Kaczanowo JP. Nornickiego między południem, a zachodem ½ mili od kościoła.
 Lewo JP. Zabiellowej na samą północ ½ mili od kościoła.
 Linniki JP. Nornickiego na samo południe ½ mili.
 Lesowo JP. Kaweckiego na samą północ ½ mili.
 Łuka JP. Kublickiego na sam wschód słońca 1 ½ mili od kościoła.
 Łowcyk JP. Boufała między północą, a zachodem 1 mila mała od kościoła.
 Łomajsze tegoż Jmci w tymże położeniu odległości.
 Matusowszczyzna JP. Zabiellowej na samą północ 1 mila lekka od kościoła.
 Mogiłki JP. Hłaski między północą, a zachodem 1 mila spora od kościoła.
 Mogiłki, drugie JP. Hłaski w tymże położeniu odległości.
 Moteryn JP. Kaweckiego, między wschodem, a południem mil 3 małych od kościoła.
 Mokre Pożnie JP. Makarskiego, między południem, a zachodem ½ mili od kościoła.
 [nr 482, k. 2]
 Nawlice JP. Kaweckiego, między wschodem, a północą mil 2 sporych od kościoła.
 Nacza¹³⁴ JP. Koziella na samą północ 1 mila spora.
 Nacza¹³⁵ drugi dwór JP. Koziella w tymże położeniu.
 Nacza,¹³⁶ wieś tegoż Jmci w tymże położeniu odległości.
 Nawlice, panien bazylianek połockich między wschodem, a północą, mil 2 sporych od kościoła.
 Orzechowno¹³⁷ dwór za miasteczkiem JP. Zabiellowej na samą północ 1 mila mała.
 Orzechowno JP. Galicza w tymże położeniu ½ mili.
 Ostrow JP. Nowickiego w tymże położeniu 1 ½ mili.
 Ostrowek JP. Sielickiego na samym wschodzie ¼ mili.
 Pomietniki JP. Kublickiego między wschodem, a południem 1 mila spora od kościoła.
 Przemyśle JP. Delewallego na samą północ, 1 ½ mili od kościoła.
 Plikowski JP. Kaweckiego między południem, a zachodem o kilkaset kroków od kościoła.
 Popowszczyzna JP. Koziella w tymże położeniu, ½ mili od kościoła.
 Podniesiecie, szlachta na samo południe 1 mila spora.
 Popowszczyzna JX. prezbitera bobynickiego, między południem, a zachodem ½ mile od kościoła.
 Rudniki JP. Samujłowej w tymże położeniu 1 mila.
 Starzynka JP. Boufała na zachód ½ mili.
 Starzynka JP. Nornickiego, między południem, a zachodem ¼ mili sporej od kościoła.
 Stelmachowo JP. Nornickiego w tymże położeniu ½ mili od kościoła.
 Słobodka, JPana Galicza na sam zachód ½ mili sporej.

¹³⁴ Pojezuickie dobra Nacza w pocz. XIX w. należały do starościны Koziellowej, wdowy po Ignacym. W 1842 r. zarządzał nimi Stanisław Ksawery Kaweckī, a później przeszły w ręce Mikulskich. Po traktacie ryskim dobra te znalazły się po stronie rosyjskiej. R. Aftanazy, *op. cit.*, t. 1, s. 257.

¹³⁵ Po Koziellach został dwór drewniany, wybudowany na przełomie XVIII i XIX w., zachował się do II wojny światowej. Był to budynek prostokątny, parterowy z ogrodem niezbyt rozległym, a wjazd tworzyła aleja wysadzana topolami włoskimi. *tamże*, s. 258.

¹³⁶ Znajdowała się tu kaplica parafialna. *Sł. geogr.*, XIV, s. 277.

¹³⁷ Dobra Stanisława hr. Zabielly, dawne dziedzictwo Korsaków. *Sł. geogr.*, VII, s. 611.

Soroki JP. Hłaski między zachodem, a północą 1 mila spora od kościoła.
 Szadziwuszczyna, szlachta między zachodem, a północą 1 mila spora od kościoła.
 Sieło JP. Suszyńskiej na samym wschodzie mile 2 spore od kościoła.
 Sołoniewicz JP. Sielickiego na samym wschodzie ½ mili lekkiej od kościoła.
 Suszyn JP. Nornickiego między wschodem, a północą 1 ½ mili od kościoła.
 [nr 482, k. 2v]
 Suszyn JP. Suszyńskiego w tymże położeniu odległości.
 Suszyn JP. Szadurskiego bardziej ku wschodowi mil 2 odległości od kościoła.
 Suszyn JP. Kublickiego w tymże położeniu odległości.
 Sielikory JP. Miennickiego w tymże położeniu odległości.
 Uchwiszcze JP. Kublickiego między wschodem, a południem 2 mile spore od kościoła.
 Uszowszczyna JP. Sałkowskiego na samym wschodzie ½ mili sporej od kościoła.
 Wity JP. Korsaka na samo południe 1 ½ mili sporej od kościoła:
 Wieś Duża JP. Kaweckiego między południem, a zachodem ½ mili od kościoła.
 Wołyniec, szlachta między wschodem, a północą mil 2 sporych od kościoła.
 Wolszczyna JP. Reutta na samą północ 1 mila spora od kościoła.
 Wołyniec JP. Nowickiego w tymże położeniu odleg[łości].
 Zamosze JP. Korsaka na samo południe 1 mila spora od kościoła.
 Zarębkowo JP. Samujły między południem a zachodem 1 mila mała.
 Żurawno JP. Miennickiego między wschodem a południem 1 mila spora od kościoła.
 Zahacie JP. Kaweckiego między zachodem a północą ¼ mili sporej od kościoła.
 Zahuzie JP. Kaweckiego między południem a zachodem ¼ mili od kościoła.
2 do Od tego parafialnego kościoła kościoły w okolicy sąsiedzkie są następujące.
 Kublicze, kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie między wschodem a południem względem kościoła zahackiego mil 3 wielkich.
 Zadoroże, kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie między zachodem a północą względem kościoła zahackiego mil 4 wielkich.
 Poludowicze, kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie w dobrach pojezuickich między północą a wschodem względem kościoła zahackiego mil 4 wielkich.
 Ekimania, kościół parafialny w tymże województwie i dekanacie w dobrach pojezuickich między wschodem a północą względem kościoła zahackiego mil 6 małych.
 [nr 482, k. 3]
3 tio Miasta znaczniejsze około tego kościoła zahackiego są:
 Uszacz miasto sądowe połockiego województwa leży na wschód odległe mil 4 małych.
 Dzisna miasto na samą północ mil 5 wielkich.
 Połock miasto między wschodem a północą względem kościoła zahackiego odległe mil 6 wielkich.
4 to Droga z Zahacia do Uszacza górzysta miejscami zwirowata i kręta miejscami kamienista.
 Droga z Zahacia do Dzisny górzysta miejscami błotnista i kręta.
 Droga do Połocka i Zahacia górzysta miejscami piaszczysta i kręta.
 Z Zahacia do Uszacza letnią drogą godzin 4 jazdy zimową godzin 3.
 Z Zahacia do Dzisny letnią drogą godzin 6 jazdy zimowej 5 godzin.
 Z Zahacia do Połocka letnią drogą godzin 7 jazdy, zimową 6 godzin.
5 to Jezioro Nawlice ½ mili szerokie wzdłuż do 1 mili małej względem kościoła parafialnego zahackiego li i między wschodem a północą mil 2 sporych.
 Jezioro Mołczyn podobnej może być szerokości względem kościoła zahackiego, leży między wschodem a południem mil 3 sporych.

Jezioro Bobynicze $\frac{1}{4}$ mili szerokie wzdłuż do 10 sznurów geometrycznych względem kościoła zahackiego parafialnego, leży między wschodem a południem $\frac{1}{2}$ mili niewielkiej.

Jezioro drugie Bobynicze do 10 sznurów wszerz, a wzdłuż do 15, względem kościoła parafialnego zahackiego, leży między wschodem a południem $\frac{1}{2}$ mili wielkiej.

Jezioro Bielonek do 8 prętów wszerz, a wzdłuż do 10 sznurów, względem kościoła parafialnego zahackiego, leży na sam wschód $\frac{1}{4}$ mili małej.

Jezioro Niewida do 20 sznurów wzdłuż, a wszerz do 10, względem kościoła parafialnego zahackiego, leży na samym wschodzie o kilkaset kroków.

Jezioro Lisowo do 30 prętów wzdłuż, a wszerz do 8 sznurów, względem kościoła parafialnego zahackiego, leży na samą północ $\frac{1}{4}$ mili.

Jezioro Orzechowno do 30 sznurów długości, a wszerz do 15, względem kościoła parafialnego zahackiego na samą północ, 1 mila wielka.

Jezioro Bobryki do 10 prętów wzdłuż, a wszerz do 8 względem kościoła zahackiego, między północą a wschodem $\frac{1}{4}$ mili.

[nr 482, k. 3v]

Bagno znaczniejsze Nawlice zwane, ciągnie się do parafii kublickiej przez całą zahacką zewsząd, aż do połudowickiej mil 2 wielkich, szerokości nierówno wszędzie ciągnącej jednak $\frac{1}{2}$ mili i $\frac{3}{4}$ mili.

Stawek JP. Sielickiego w dobrach Sołoniewiczze nazwanych na rzeczce Bobyno zwanej, poczynającej się z jeziora JW. Bajkowskiego, między wschodem, a południem $\frac{1}{4}$ mili od kościoła gdzie mostek niewygodny.

Stawek JP. Zabiellowej w dobrach Orzechowno zwanych na rzeczce tegoż przezwiska poczynającej się z jeziora między wschodem a północą 1 mila wielka od kościoła.

Stawek JP. Koziełła w dobrach Naczy zwanych z krynicy i błot tamże wynikający formujący się względem kościoła zahackiego na samą północ $1\frac{1}{2}$ mili w odległości.

6 to W tej parafii zahackiej więcej jest pola otwartego jak lasu, przez poniekórych miejscach gajów brzozowych i małych tegoż gatunku drzewa zarośli, które że nie mają własnych swoich nazwisk, tu się nie kładą.

7 mo Młynów wodnych 3 JP. Sielickiego na rzece zwanej Bobyno, JP. Zabiellowej na rzeczce zwanej Orzechowno, JP. Koziełła na rzeczce zwanej Nacza jako wyżej jest opisano numero 5 to o stawach.

Młyn wiatrowy JP. Kaweckiego we dworze Zahaciu ut numero 1 mo jest opisano.

Młyn wiatrowy tegoż Jmci we dworze Zahaciu.

Młyn wiatrowy JP. Nornickiego we dworze bobynickim ut numero 1 mo jest opisano.

Młyn wiatrowy w Iwańsku poddanego zahackiego między północą a wschodem mil 2 wielkich odległości.

8 vo Drogi partykularne w tej parafii i trakty publiczne podług miary mil tak się opisują.

1 mo Droga do Zadoroża razem trakt publiczny letni i zimowy ryski, poczynwszy od kościoła parafialnego zahackiego między zachód a północ, kopienicą i otwartym polem koło dworu zahackiego, mimo drozdów w prawie okolicy szlacheckiej, aż do karczmy JPana Boufała, skąd miejscem chróstami, takż otwartym polem do Błosznik karczmy JP. Kociella i tu się kończy granica parafii zahackiej.

2 do Droga do Kublicz gdzie jest kościół parafialny, poczynwszy od kościoła parafialnego zahackiego, między wschód, a południe przez miasteczko Bobynicze, około dworu po prawej JP. Nornickiego, a w lewej JP. Koziełła stronie dworu aż do Błudowik rzeczki i wioski tegoż przezwiska i tu się kończy parafia zahacka. [nr 482, k 4a]

3 tio Droga do Poludowicz, gdzie jest kościół parafialny, poczynwszy od kościoła parafialnego zahackiego otwartym polem, na samą północ przez miasteczko

Orzechowno¹³⁸ JP. Zabiellowej, skąd kręto mimo dworu JP. Koziella zwanego Nacza po prawej, a JP. Rypińskiego tymże przezwiskiem dworu po lewej ręce, aż do karczmy Biedrojskiej i tu się kończy parafia zahacka. Takim gościńcem razem i do Dżisny miasta królewskiego.

4 to Droga do Ekimanii, gdzie jest kościół parafialny. Począwszy od kościoła parafialnego zahackiego otwartym polem, między północ, a wschód przez miasteczko Orzechowno, skąd krótko w prawo mimo dworu JP. Zabiellowej w prawej a JP. Delewallego, zwanego dworu Przemyśle w lewie, dalej wioski Harasiminek JP. Kumińskiego, a w lewie wioski Szlubowszczyzny, aż do Wietrzyna JP. Bohomolca i tu się kończy parafia zahacka.

Takim gościńcem razem i do Połocka.

Parafia zahacka nie ma w sobie żadnych granic wojewódzkich i powiatowych, ale cała ze wszystkimi wioskami i miejscami jest położona w województwie połockim, jako się wyżej o tym namieniło.

Takowe opisanie parafii mojej podpisem ręki stwierdzam.
X[*i q d z*] Montowt Pleban zahacki.

¹³⁸ Miasteczko, pow. Iepelski przy trakcie z Lepla do Dżisny. Znajduje się tam cerkiew p. w. św. Praksedy zbudowaną w 1834 przez Józefa hr. Zabiellę oraz oratorium katolickie. *Sł. geogr.*, VII, s. 610.

Indeks geograficzny i osobowy

Abramowicz	38, 39, 40, 71, 72
stolnik.....	18, 42
Adamow	
folwark Hrebnickiego.....	82
Adamowce	
wieś Horodelskiego.....	38
Ahele	
wieś Korsaka.....	55
Alchowka	
wieś Ogińskiego.....	71
Alihimowszczyzna	
wieś Suszyńskiego.....	55
Ambrosewicz	
wieś Karmelitów.....	55
Amieltaniki	
wieś opata.....	48
Ananicze	
wieś Sielickiego.....	94
Ancypery	
wieś Zienkowicza.....	90
Andrzejczyki	
wieś Tyszkiewicza.....	64
Andrzejewskie	
zaścianek Radziwiłła.....	21, 32
Andrzejowo	
sioło Kublickiego.....	78
Andrzejowszczyzna	
zaścianek Bazylianów wileńskich.....	55
Anikowszczyzna	
wieś Bazylianów połockich.....	64
Ankudowszczyzna alias Kolahi	
wieś.....	74
Ankudy Dalnie	
wieś Mirskiego.....	38
Ankudy Łozowe	
wieś Janiszewskiego.....	38
Antenapol	
dwór Tyzenhauza.....	38
Antonow	
folwark.....	86
Antonow dawniej wioska Horelica	
folwark pojezuicki Bielikowicza.....	82
Antonowo	
wieś Koziełła.....	101
wieś Pocięja.....	94
zaścianek.....	21
Antoszewo	
zaścianek.....	30
Arciomowo	
wieś Rusieckiego.....	94
Astapowszczyzna	
wieś Tyszkiewicza.....	64
Atroszki	
wieś Bohomolca.....	48
Auchwierowszczyzna	
wieś Pijarów.....	64
Auta	
jezioro.....	99
rzeka.....	45, 99
Azarce	
wieś.....	74
Babiagora	
wieś Bazylianów połockich.....	64
Babicze	
wieś Korsaka.....	56
wieś Zenowicza.....	21, 32
Babiczewo	
wieś Zawiejkow.....	101
Babryca	
wieś metropolity połockiego.....	64
Baczkarowszczyzna	
wieś Bazylianów połockich.....	64
Badzinowo	
wieś Bujnickiego.....	48
Bahajowszczyzna	
wieś Piotucha.....	64
Bajkowska	90, 91
Bajkowski	101, 104
Bakacze	
wieś Ciwińskiej.....	90
Bakunki	
wieś Kamieńskiego.....	34
Bakwicz	94
Balbinów	
folwark Hołyńskiego.....	82, 89
Balnów	
folwark Bakwicza.....	94
Bałaje	
wieś Tyzenhauza.....	38
Bałkulowo	
wieś Korsaka.....	78
Bałtromiejowce	
wieś.....	74
Bałtuszczyzna	
wieś.....	74
Barabaszy	
wieś Szpakowskiego.....	78
Baranicha	
bagnó.....	27
Barany	
wieś Korsaka.....	56
Bardukowo	
wieś Pylińskiej.....	101
Barszczewscy	23
Bartków	
młyn Hrebnickiego.....	80
staw Hrebnickiego.....	80
Bartniki	
wieś Przysieckiego.....	82
Bartoszyn	
wieś Nowickiego.....	101
Bartoszyn. Nacza	
wieś Świrczewskiego.....	101
Bartylówka	

zaścianek Pocięja.....	94
Baryły	
dwór Okuszkowej.....	55
karczma	55
Baszurowo	
wieś Ostrowickiego	44
Bazyłonki	
wieś prezbitera kublickiego.....	64
Beretowo	
wieś	87
Berezowka	
rzeka	62
Berezowo	
jezioro.....	85, 86
Berezponia	
dwór.....	27, 28, 31, 33
dwór Zenowicza	21
Berezweż	
Bazylianie.....	58, 60, 61, 63
cerkiew	55
jezioro.....	61
klasztór	55
miasteczko Bazylianów	55
Berezowica	
rzeka	56, 62, 63
Berezyna.....	29
błoto.....	27
kościół Bernardynów.....	26
miasteczko	69
most	31
rzeka	21, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 69, 70
staw i młyn	28
Bezdzedowicze	
dwór Obrąpalskiego	48, 53, 81
karczma	48, 54
wieś Obrąpalskiego	78
Będkowski Nikołaj	
pleban łuczajski	73
Bętkowski.....	23
Biaklic	
jezioro.....	62
Biała	
attynencja	88
cerkiew	88
karczma	88
wieś Szczyta	82
wieś Tyszkiewicza.....	64
Biale	
folwark Tyzenhauza	38
jezioro.....	41, 62, 70, 78, 80
Biało	
jezioro.....	69
Białowszczyzna	
wieś Korsaka	64
Biały Dwór	
dwór Szczyta	88
Bieck	
jezioro Przysieckiego	51, 53
wieś Przysieckiego	48, 53
Biedrojska	

karczma	104
Biedrzyca	
cerkiew parafialna grecka.....	78
cerkiew unicka	78
rzeczka.....	46, 78, 79
staw Szpakowskiego	80
wieś Korsaka	78
wieś Rypińskiego, Hrebnickiego, Korsaka	78
Bielaki	
wieś Ciechanowskiego	56
Bielczyca	
rzeczka.....	48, 52
słoboda opata.....	48
Bieleniec	
karczma arcybiskupa	48
Bielewszczyzna	
wieś Normickiego.....	101
Bielikowicz	48, 50, 51, 52
chorąży	83, 88
szambelan	82, 84, 86
Bielikowszczyzna	
wies Teplera	64
Bielonek	
jezioro.....	104
Biereżenica	
wieś Pylińskiej	101
Bierozinka	
wieś i dwór Chmielewskiego	21
Bierozki	
dwór Fiedorowicza	21
wieś i karczma Fiedorowicza	21
Bierozowki	
wieś Bazylianów wileńskich	56
Bieszenkowicze	
droga z Ekimanii	51
kościół parafialny	84
miasto	51
parafia.....	82, 85, 88, 89
przewóz	88
trakt do Rukszenic	85
wieś	86, 88
Bikukiwicz	
wieś Sielawy.....	82
Bikulinicze	
dwór Sielawy	87
wieś	87
wieś Sielawy.....	87
Biotczyca	
rzeczka.....	48
Biza	
jezioro.....	85
Błać	
błoto	76
rzeka	76
Błado	
jezioro.....	41
Bliźnica	
dwór Miennickiego	48
wieś Miennickich	101
BłoŹniki	

dwór Kocięła	94
Błudowik	
rzeczka, wioska	104
Błyszki	
zaścianek	55
Bobrowszczyzna	
wieś Rahozy	64
zaścianek	55
Bobrujno	
wieś metropolity połockiego	64
Bobryki	
jezioro.....	104
wieś Kaweckiego.....	101
Bobynicze	
cerkiew unicka.....	101, 102
dwór.....	104
dwór Bajkowskiego.....	101
dwór Korsaka	101
dwór Kocięła	101
dwór Nornickiego.....	101
miasteczko Nornickiego	46, 101, 104
Bobyno	
rzeka	104
Bocianowska	25
Bociarszczyzna	
wieś	87
Bogramy	
wieś Karmelitów	56
Bohomolec	48, 49, 50, 52, 53, 102, 105
Bohuszewicze	
dwór Nornickiego.....	94, 99
Bojarsko	
wieś Karmelitów	55
Bojary	
wieś	74
wieś Hutorowiczów.....	90
Bołotnica	
dwór Korsaka	101
Bondarczyki	
wieś Korsaka i Obrapalskiego	64
Bononia	
dwór Kublickiego	48, 53
karczma Kublickiego.....	46, 48, 53
wieś	52
wieś Kublickiego.....	48
Bor	
karczma Nowickiego	70
wieś Nowickiego	64
Borejki	
wieś Żaby	41
wieś Żaby Żaby	38
Borhowszczyzna	
zaścianek Karmelitów	55
Borniczanka	
rzeczka.....	27
Borniczańskie	
bloto.....	27
Borowa	
karczma Przysieckiego	48, 52
Borowce	

wieś Bazylianów połockich.....	64
Borowe	
folwark Doboszyńskiego	94
jezioro.....	41
wieś Kamińskiego	34
wieś Obrapalskiego	78
Borowik	
wieś Żaby	94
Borowiki	
wieś Sliznia	34, 36
Borowki	
wieś Tyzenhauza	38
Borowlany	
wieś Tyszkiewicza.....	64
Borowo	
dwór Miłaszewicza.....	78
wieś Obrapalskiego	48
Borowski	65, 66, 67
Borowszczyzna	
wieś Rypińskiego	101
Borowyje	
zaścianek Korkozewicza	21
Borsuczanka	
grobla i mostek	32
rzeczka.....	32
Borsuki	
bloto	32
karczma Hutorowiczowej.....	21
wieś Bazylianów wileńskich	56
wieś Hutorowiczowej	21, 27, 32
wieś Sielickiego	94
Borsukowo	
wieś Rypińskiego	78
Borszczyzna	
wieś Sielickiego	64
Bortniki	
wieś Sielickiego	94
Bory	
wieś Pylińskiego.....	64
Borychowszczyzna	
wieś	56
Borycko	67
Boryskowicze	
dwór Doboszyńskiego	94
karczma Doboszyńskiego.....	100
las Doboszyńskiego.....	99
Boryszów	
miasto	36
parafia.....	36
Boudzia	
zaścianek Zenowicza.....	21
Boufal	102, 104
Brachuny	
wieś Franciszkanów	94
Brasław	
dekanat	61, 98
miasto sądowe	61, 98
powiat.....	98, 100
sędzia grodzki.....	83
stolnik.....	83, 84

wojski	38
Browczyna	
wieś Bazylianów połockich.....	64
Bród	
wieś Żaby	94
Brukiecie	
zaścianek Karmelitów	55
Bryczniki	
wieś	74
Brzostowski.....	38, 39, 40, 57, 58, 59, 60, 74, 75
podskarbi WKL	74, 92
pułkownik.....	38, 39, 40
Brzozowa	
bagno	51
Bubny	
karczma Oskierki.....	21
wieś Oskierki.....	21, 30, 37
Buchnio	
wieś Bazylianów połockich.....	64
Buczyński	44
Buda	
cerkiew	76
majątek Oskierki	74
miasteczko Oskierki	37
miasto	76
młyn.....	77
tartak.....	77
Budniki	
wieś Huszczy	64
Budowo	
wieś Kuleszy	48
Budslaw	
kościół Bernardynów.....	26, 92
Budzicze	
wieś Zienkowicza	90
Budzkowszczyzna	
wieś Normickiego.....	101
wieś Wojtków i Strzędziewskiego.....	78
Budzwitowszczyzna	
wieś Hrebnickiego	78
Budzkowszczyzna	
wieś Korsaka	64
Bujanowszczyzna	
okolica szlachty	44
Bujarszczyzna	
zaścianek plebana	38
Bujek	
zaścianek Antoniego Hutorowicza	21
Bujnicy	63, 78, 79
Bujnicki...48, 49, 52, 53, 57, 59, 60, 66, 70, 79, 95,	
96, 97	
sędzia ziemski połocki.....	57, 59
Bułowicze	82
Buryski	
wieś Zenowicza	56
Busz	39
Butra	
wieś Łopacińskiego	47
Butwila	67
Butwilowski	22

Butwilowszczyzna	
wieś	55
zaścianek	74
Byczkowo	
wieś	56
wieś Reutta	82
Byczkowszczyzna	
wieś Nowickiego	64
Bykow	
zaścianek Oskierki.....	90
Bykowszczyzna	
dwór Szpinka.....	78
Carkowicze	
karczma metropolity połockiego	64
Carowo	
wieś Korsaka	48
Cerkowno	
wieś opata połockiego	65
Chałuje	
wieś Żaby	94
Charoszaja	
zaścianek Radziwiłła	21
Chilowszczyzna	
zaścianek	74
Chmielewski.....	21, 22, 23, 25, 26, 28, 29, 33
Chmielewszczyzna	
wieś Karmelitów głębockich	21
Chochło	
wieś Kublickiego.....	48, 53
Chochowo	
wieś Kiełpszy	44
Chociewicz	
jezioro.....	51
wieś Kublickiego.....	48
Chocin	
wieś	88
Chociowcy	
wieś Ciechanowskiego	56
Chodkiewicz.....	88
łowczy smoleński	84
łowczy smoleński	83
Chodorowka	
folwark	74
Chodźki	
wieś Okuszkowej.....	56
Chodźko	34, 35, 37
Cholościno	
jezioro.....	41
Chomutne	
wieś Chodźki	34
Choniahowskie	
jezioro.....	99
Choroszki	
wieś	56
Chramyże	
wieś Korsaków	56
Chrapowicki	67, 68, 70, 97
Chreptowicz.....	56
Chrołkowicze	
dwór	85

dwór Przysieckiego	89	Ciwińska	90
wieś	89	Curaki	
wieś Przysieckiego	82	wieś Reuttowej	88
Chrołowo		Cybulki	
wieś Kostrowickiego	44	wieś Kamińskiego	34
wieś Żaby	94	Cyduczyna	
Chroły		wieś Żabinek	65
wieś Mirskiego	38	Czarkosy	
Chrosniaki		wieś Adama Miłaszewicza	78
wieś	81	Czarne	
Chrulewszczyzna		jezioro.....	41, 46
zaścianków 8 Radziwiłła	27, 32	wieś Mirskiego	38
Chrystow		Czarnecki	26, 66
folwark Dominikanów	38	Czarny	
mostek	42	ruczaj Bazylianów	64
Chrzasty		Czarny Ruczaj	
karczma Kublickiego.....	48, 52	karczma Przysieckiego	48
wieś Kublickiego.....	48, 52	Czarny ruczaj Harasimow	
Chwaszczow		wieś Łowejków	78
dwór Korsaka	100	Czarny ruczaj Tudoszowo	
Chwaszczowo		wieś Obrąpalskiego	78
dwór Korsaka	94	Czarny ruczaj Zahacie	
jezioro.....	99	wieś Ciapińskiego	78
wieś Korsaka	94	Czaszkowszczyzna	
Chwatynia		wieś Ogińskiego	72
słobodka Żaby	48	Czechowicze	23
Chwiedorki		Czeczele	
wieś Borowskiego	65	wieś	56
Chwostow	<i>Patrz Chwastow</i>	Czczuki	
Chwostow, Patrz Chwastow		karczma Radziwiłła	21
folwark Brzostowskiego.....	38, 42	wieś Radziwiłła	21, 32
Ciapiński	78, 79, 81	Czekielowo	
Cidaszy		wieś Jeśmana	44
wieś Missuny	78	Czemierzyczyno	
Ciechanowiecki	56, 57, 58, 59, 60, 62, 63	wieś Sielickiego	65
Ciechanowski	56, 57	Czeranki	
Ciecierewincy		wieś Nornickiego.....	94
zaścianek Radziwiłła	21	Czerechowo	
Cielesze		wieś Korsaka	78
wieś	74	Czereckie	
wieś Korczaka	101	jeziora Hilzena	47
wieś Małachowskiego	101	Czerepowszczyzna	
wieś prezbitera bobynieckiego	101	wieś Hołubickiego.....	65
Ciotcze		Czernica	
bagno	69	karczma Korsaka	70
cerkiew	87	rzeka	28, 29, 31, 33, 81
folwark Pawłowskiego	87	staw i młyn Kapituły Żmudzkiej	28
jezioro.....	85, 86, 87	wieś Korsaka	65, 70
wieś	88	Czernica Bliższa	
wieś arcybiskupa połockiego.....	86	karczma Kapituły Żmudzkiej	21
wieś arcybiskupstwa połockiego	82	zaścianek Kapituły Żmudzkiej	21
wieś Pawłowskiego	82, 87	Czernica Dalsza	
Ciszonki		wieś i karczma Kapituły Żmudzkiej.....	21
wieś Bazylianów wileńskich	56	Czernicka	
Citki		puszcza Kapituły Żmudzkiej	29
wieś Podbipiętów	94	Czernicki	
Ciuchaly		dwór	85
wieś Bazylianów połockich.....	64	Czerniewiczze	
Ciunowicze		cerkiew ruska parafialna.....	94
wieś Ogińskiego	72	dwór	99

dwór Sielickiego.....	94	Doboszyński	94, 95, 96, 97, 99
miasteczko	94	Dobrunie	
Czeronka		cerkiew filialna.....	22
wieś Korsaka	56	karczma Korkozewicza	22
Czerstwiaty		staw i młyn Korkozewicza	29
bloto.....	86	wieś Korkozewicza	22, 31
jezioro.....	85, 86	Dobryanow	
karczma	88	wieś Bajkowskiej.....	90
wieś	88	Dobryłówka	
wieś Bazylanów połockich.....	82	rzeka	63
Czeszyłow		Dobrzezinów	
folwark Lenkowskiego	71	wieś Karmelitów	56
Czobadany		Dobrzycki	
wieś Hutorowiczowej	21	wieś	89
Czobolowo		Dohaciewo	
wieś Żabinej	65	wieś Szymona Obrąpalskiego	78
Czorczenica		Dokszyce	
ruczaj	80	cerkiew	21
Czykowszczyzna		droga do Dołhinowa	30
wieś Hercyka	82	droga do Głębokiego	32
Czypiorka		droga do Mińska.....	26
ruczaj	81	droga do Połocka.....	37
Czyrkasy		droga do Postaw	26
zaścianek Brzostowskiego.....	74	droga do Uszacza	26
Czyście		dwór	21
cerkiew	21	kościół parafialny	21, 26, 31, 35, 61, 68, 75
dwór Dominikanów wileńskich.....	21	miasto Kapituły Żmudzkiej.....	27, 68, 69, 76
dwór Ogińskiej	21, 29	parafia.....	28, 29, 30, 31, 32, 33, 37
karczma Dominikanów wileńskich	21	trakt borysowski	31
karczma Ogińskiej.....	21	trakt do Połocka.....	31
wieś Dominikanów wileńskich	21	trakt do Uszacza	31
wieś Ogińskiej	21	trakt wileński	30
Ćwiecin		Dokszycka Słoboda	
folwark Dowmanta	44	cerkiew filialna.....	22
wójtostwo	44	Dolce	
Ćwiecinka		dwór Korsaka	65
ruczaj	44	karczma metropolity połockiego	65, 70
Dalekie		wieś Korsaka	65
wieś Karmelitów	22, 28	Dolhie	
Daniewo		jezioro.....	65, 99
drugi dwór Korsaka	101	wieś Korsaka	65
wieś Korsaka	101	Dołhinów	
Daniłowka		droga do Kamienia	36
dwór Podbipięty	22	droga do Kamienia karczmy.....	36
wieś Podbipięty	22	droga do kościoła dokszyckiego.....	37
Daroszkowicze		droga do kościoła parafianowskiego	37
wieś Sielickiego.....	65	droga do kościoła wołkołackiego	37
Daszki		droga do Krzywicz miasteczka Chodźki	37
folwark Mirskiego	71	droga do Milcza.....	36
Dawidki		droga do Mińska.....	36
wieś Bujnickiego	56	droga do Parafianowa.....	37
wieś Suszyńskiego.....	56	droga do Pohosta	36
Dąbrowski Bonifacy		droga do Połocka.....	36
pleban połudowicki	81	droga do Wilna.....	36, 37
Dąbrówka		droga do Żar	37
wieś Koziella	22, 30	gościniec do Mińska.....	36
Delewalla	102, 105	kościół parafialny	26, 34, 36, 75, 91
Dmitrowszczyzna		miasto Kamieńskiego	34, 36, 37, 76
folwark	56, 62	parafia.....	28, 30, 31, 33, 36, 37
wieś plebana głębockiego.....	56	puszcza	92

trakt do Mińska.....	34
Domasze	
wieś Kapituły Żmudzkiej	22, 31
Domhruczyckie	
jezioro.....	69
Domiatowszczyzna	
wieś Nowickiego	65
Domrzeżyc	
wieś Borowskiego	65
Dorewe	
wieś Szyszki	38
Doroszkowicze	
dwór Kostrowickiego	44
Dorzecze	
wieś Pocieja.....	46
Douha Płosa	
<i>bloto</i>	18, 27
Dowmant	44
Dowmont	79
Drabinki	
zaścianek Radziwiłła	22
Drabowszczyzna	
wieś Potrykowskiego.....	94
Droczyńo	
wieś Korsaka	65
Drozdowo	
wieś Dominikanów.....	38
wieś Koziella	101
Drozdzy	
okolica	101
wieś Sulistrowskiego	38
Druja	
droga z Dżisny.....	46
kościół parafialny Dominikanów	46
miasto Sapiehy	47
trakt ryski na Hrehoronicze	46
Druszany	
dwór Kublickiego	48, 53
zaścianek szlachecki.....	48
Dryhuczanka	
rzeka	44
Dryhucze	
dwór Korzeniewskiego.....	44
słobodka Obrąpalskiego	44
wieś Spirzka	44
Dryssa	
rzeka	47
Dubowe	
zaścianek	74
Dubowskie	
zaścianek Zenowicza	22, 32
Dubowszczyzna	
karczma Żaby	94
wieś	94
Dubrowki	
dwór Missuny.....	78
Dudy	
starostwo	41, 90, 91, 92
Duniłowicze	
cerkiew grecka.....	41

droga do Antonopola.....	42
droga do Dzierkowszczyzny	42
droga do Głębokiego	41
droga do Jacyn.....	42
droga do Kalit.....	42
droga do Miadziola.....	41
droga do Postaw	41
droga do Turczynów.....	42
dwór	41
kościół parafialny	38, 61, 91
miasto	18, 42, 72
parafia.....	41, 42, 43
trakt do Rygi.....	42
trakt publiczny do Wilna	91
Duszyki	
dwór Doboszyńskiego	100
folwark Doboszyńskiego.....	94
karczma Doboszyńskiego.....	100
Dworzyca	
wieś Bazylianów połockich.....	65
Dworzyszcze	
wieś Żaby	94
Dylewicze	
zaścianek Pocieja.....	94
Dziadzionki Dolne	
wieś Sulistrowskiego	38
Dziadzionki Górne	
wieś Sulistrowskiego	38
Dziadziuszki	
wieś Suszyńskiego.....	56
Działdow	
wieś Oskirki	90
Dziarkowszczyzna	
dwór Soroki	56
Dziaścile	
wieś Hutorowicza	90
Dziatki	
zaścianek	74
Dziechciarowo	
jezioro.....	62
wieś Kublickiego.....	48
Dziechciary	
dwór Łuniewicza	22
wieś i karczma Łuniewicza	22
wieś Karmelitów	56
wieś Korsaka	56
Dziechciewczyki	
zaścianek Bazylianów wileńskich	56
Dziednelady	
wieś Borowskiego	65
Dziedzino	
cerkiew filialna.....	22
dwór Hrebnickiego	22
karczma Hrebnickiego.....	22
wieś Hrebnickiego.....	22
Dziemiańczyki	
wieś Kociella	94
Dziemidki	
wieś Ogińskiej	37
Dziemidoki	

wieś Kamińskiego	34
Dziemidzionki	
wieś Radziwiłła	22
zaścianek Radziwiłła	22, 27, 32
Dziemienno	
wieś Ciechanowieckiego	56
Dziemieszy	
wieś Ogińskiego	72
Dzierbina	
wieś Bazylianów połockich	65
Dzierkowcy	
wieś Franciszkanów udziałskich	56
Dzierkowskie	
jezioro	41
Dzierkowszczyzna	
dwór Brzostowskiego	38
jezioro	62
Dzierużki	
wieś Hornowskiego	22, 31
Dzisna	103
droga	80
droga do Dokszyc	70
droga do Głębockiego	69
droga do Lepla	70
droga do miasta	80
droga do Połocka	46
droga z Ekimanii	51
kościół parafialny	44, 45, 46, 61, 80, 98
miasto królewskie	51, 68, 69, 80, 81, 98, 103, 104
parafia	46, 47, 80, 81
rzeka ...	41, 42, 44, 45, 46, 51, 62, 80, 98, 99, 100
starostwo	44, 45, 46, 80, 98
trakt publiczny do Rygi	69
trakt publiczny do Uszacza	46
trakt publiczny do Wilna	69
trakt ryski	44, 45, 46
Dziwniki	
wieś Korsaka	65
Dźwina	
rzeka ...	44, 45, 46, 51, 52, 53, 78, 80, 82, 84, 85, 86, 89
Ekimania	
droga do Bieszenkowicz	51
droga do Dzisny	51, 53
droga do Mińska	51
droga do Rygi	51
droga do Uszacza	51, 53
droga do Zahacia	52
dwór Kublickiego	48, 52, 53
kościół parafialny	48, 51, 84, 86, 103
miasteczko Kublickiego	48, 51
parafia	52, 53, 54, 82, 86, 87
proboszcz	54
trakt do Uszacza	53
trakt do Wilna	52
Falkowski	59
Falkowszczyzna	
zaścianek Pocięja	94
Farynowo	

wieś Bujnickiego	48
Fiedorcy	
wieś Rypińskiego	78
Fiedorowicz	21, 26, 28
Fiedorowicz Bazyli z Szczonowa	
pleban zadoroski	100
Fiedorowicz Michał Kazimierz	
pleban głębocki	63
Fiedorowicze	29
Filipowszczyzna	
folwark Suszyńskiego	56
Firki	
wieś Ogińskiego	72
Folwark Nowy	
wieś Korsaka	101
Galicz	101, 102
Giechańce	
dwór Stabrowskiego i Butwiłowskiego	22
wieś Stabrowskiego i Butwiłowskiego	22
Giendy	
wieś Korsaka	56
Gierdziejewski Józef	
pleban dołhinowski	37
Giersztudy	
wieś Brzostowskiego	38
Gigajły	
wieś Zienkowicza	90
Ginki	
wieś Ciechanowieckiego	56
Ginki Łyżyno	
wieś Abramowicza	38
Ginki Zareskie	
wieś Mackiewicza	38
Ginkowo	
jezioro	99
Girzy	
wieś Nornickiego	101
Giżeczki	
wieś Sulistrowskiego	38
Glińskie	
wieś Zienkowicza	90
Głębokie	
cerkiew ruska	56
droga do Braśławia	61
droga do Dokszyc	61
droga do Połocka	61
droga do Uszacza	61
droga do Wilna	61
droga przez Dżisienkę	46
droga z Dżisny	46
jezioro	61
Karmelici bosy	21, 24, 25, 26, 68, 76
klasztor Karmelitów bosych	56
kościół parafialny	26, 41, 55, 68, 76, 98
miasto targowe Radziwiłła i Karmelitów .	41, 46, 68, 76, 92, 98
parafia	32, 33, 42, 63
trakt	45
Gnile Ławy	
błoto	30

błoto i mchy.....	28	Hermanowicze	
Gozgirdy		dwór Hilzena	94
zaścianek Karmelitów	56	miasteczko Hilzena	94, 100
Górcziwa		Hermanowo	
wieś Ogińskiego	71	zaścianek Pocięja.....	95
Grejciowa		Hilzen	47, 94, 95, 96, 97, 100
wieś Ogińskiego	72	Hirczyno	
Gropamoszczyzna		wieś Obrąpalskiego	78
wieś Bazylianów wileńskich	56	Hizłówka	
Grzybki		rzeczka.....	53
wieś Luborcza.....	90	Hładowicki	
Grzyby		pleban duniłowski	43
szlachta	101	Hleski	
Habitacja		wieś Bujnickich	78
wieś Kamińskiego	34, 36	Hlince	
Haby		jeziorko.....	85
jeziorko.....	92	Hliniszczce	
wieś Oskirki	90	wieś Chmielewskiego.....	22
Hać		wieś Szaumana	49
bagno	41	Hlinniki	
wieś	88	3 folwarki Ulskich.....	82
Hajduki		folwark arcybiskupstwa połockiego	82
wieś Zienkowicza.....	90	Hlinowki	
Haleniszczce		wieś Kuleszy	49
folwark	74	Hlinowska	
Halicki Michał		karczma Obrąpalskiego	81
pleban wołkołacki	93	Hliny	
Halkowszczyzna		wieś	74
wieś Rypińskiego	78	Hlińskie	
Haładusza		wieś Szpinki	78
wieś Bazylianów połockich.....	65	Hłaska	79, 88, 102
Hałaznie		podstoli parnawski.....	84
wieś Bazylianów wileńskich	57	Hłody	
Hanczarowo		wieś Korsaka	101
wieś Obrąpalskiego	48	Hlyboczka	
Hapony		folwark	85
wieś Żaby	94	jeziorko.....	51, 85
Harasiminki		ruczaj	99
wieś	105	wieś	86
wieś Kumińskiego	101	wieś Sielawy i Jankowskiego	65
Harawyje		wieś Szarniszczy i Misiewicza	82
wieś Nornickiego.....	95	wieś Szaumana	48
Harnostaje		Hmyłowszczyzna	
wieś Nornickiego.....	95	wieś Bazylianów połockich.....	65
Hasaki		Hnieździlów	
wieś Nornickiego.....	101	cerkiew parafialna	22
Hasanowszczyzna		dwór Antoniego Hutorowicza	22
zaścianek Zienkowicza.....	90	dwór Karmelitów.....	22
Hatowszczyzna		karczma Antoniego Hutorowicza	22
dwór Hutorowicza	95	karczma Karmelitów	22
wieś	46	staw i młyn Karmelitów	28
wieś Zabiełłowej	101	wieś Antoniego Hutorowicza	22, 29
Henilaki		wieś Karmelitów	22
wieś Podbipięty	95	Holbiej	
Hercyk	49, 50, 52, 53, 78, 83, 87	dwór Tyzenhauza	38, 42
czesznik mozyrski	82, 83	młyn	18, 42
Hercykowa		Holbiejca	
3 wsie Hercyka	78	rzeka	18, 41, 42
Hereberk		Holbiejskie	
folwark Hercyka	82	jeziorko.....	41

Holody	
wieś Nornickiego.....	101
Holomyśl	
wieś Wazgirda.....	44
Holownie	
wieś Franciszkanów prozorockich	95
Holubczyki	
zaścianek Korsaka.....	57
Holubicki.....	65
Holubicze	
dwór Bujnickiego	57
Holubieże	
cerkiew parafialna	57
Holubowo	
zaścianek Sulistrowskiego.....	39
Holyczowo	
wieś Miennickiego	102
Holýński	89
wojski	82
Homel	
cerkiew	53
dwór Hercyka	49, 53
dwór Lenkiewicza	49, 53
jezioro.....	51, 52, 53
miasteczko.....	53
młyn.....	86
słoboda Hercyków.....	49
Homelka	
rzeka	51
Homolany	
wieś Korsaka	57
Hopanowo	
wieś Pawińskiego	78
Hora	
wieś Bajkowskiego.....	101
Horajnowie	36
Horanie	
wieś Kuleszy	65
zaścianek Suszyńskiego	57
Horki	
dwór Wazgirda	44
dwór Żaby	95
folwark Kostrowickiego.....	44
wieś Żaby	95
Hornowski.....	22
Horodek	
wieś	42
wieś Hrebnickiego i Żabinej.....	65
Horodeki	
wieś Sielickiego.....	101
Horodelski.....	38
Horodeński.....	39, 40
Horodno	
jezioro.....	62
Horodyszcze	
wieś Karmelitów	57
wieś Zienkowicza.....	90
Horodzice	
wieś Bazylianów połockich.....	65
Horodzienka	
rzeczka.....	78, 79
Horodyszczce	
wieś Bielikowicza	48
Horosiolo	
wieś Sielickiego	65
Horowe	
wieś Podbipięty	95
Horowy	
wieś Galicza	101
Horszkale	
wieś Sielickiego	95
Hory	
wieś Bazylianów połockich.....	65
wieś Hłaski	88
Hotyn	
wieś Kaweckich.....	46
Hrebenie	
dwór Hornowskiego	22
wieś Hornowskiego	31
Hrebnicki	22, 23, 65, 66, 67, 78, 79, 80, 87, 88
horodniczy połocki.....	82, 83, 84
Hrehoronicze	
dwór	46
dwór Buczyńskiego	44
dwór Jeśmana	44
dwór Kiełpszy	44
dwór Kosowowej.....	45
Hruzdowa	
miasteczko Koszczyca.....	71
Hrybło	
błoto	62
Hryckowa	
wieś Korsaka	65
Hryckowszczyzna	
wieś	78
Hrydziuszki	
wieś Żaby	95
Hryniewszczyzna	
wieś	74
Hryszkewicze	
wieś Kamieńskiego	34, 35, 36
Hryszkowo	
zaścianek Rusieckiego.....	95
Hubin	
dwór Busza.....	39
klasztor Franciszkanów	88
kościół Franciszkanów	88
wieś Pakoszy	88
Huciszko	
wieś Bazylianów połockich.....	65
Hulidow	
folwark Sulistrowskiego.....	39
Hulidowka	
cerkiew parafialna	57
wieś Bazylianów wileńskich	57
Huszcza	64, 67, 70
Huto	
rzeka	97, 98
Hutorowicz.....	24, 26, 57, 58, 59, 91, 95, 96, 97, 98
strażnik oszmiański	90, 91

Hutorowicz Antoni	21, 22, 25, 28, 29
Hutorowicz Michał	23, 28
Hutorowicze	90
Hutorowiczowa	21, 22, 24, 28, 29
podstarościna oszmiańska	21
Hutow	
wieś Bazyliańów połockich.....	65
Hwozdowo	
wieś Ciechanowskiego	57
wieś Samujły	65
Hwozdy	
wieś Bazyliańów połockich.....	65
Ihumanów	
dwór Tyzenhauza	95
Ila	
kościół parafialny	35
Ilowo	
jezioro.....	46
Istowka	
rzeczka.....	45, 78, 79
Iwanowski	79
Iwanowszczyzna	
dwór Korsaków	57
folwark Zenowicza	57
wieś Korsaków	57
zaścianek Zienkowicza.....	90
Iwańsk	
młyn wiatrowy.....	104
Iwański	
zaścianek Radziła	22
Iwaszkowo	
wieś Bazyliańów połockich.....	65
Iwiszewscy	50
Jabłońcy	
wieś Lienkowicza	90
Jackiewiczze	
wieś Rewkowskiego	90
Jacowszczyzna	
folwark Podbipięty	22, 29
Jacyny	
wieś Mackiewicza	39, 42
Jagniewo	
błoto.....	62
Jakimowce	
wieś Tyzenhauza	39
Jakoniccy	44
Jakubionki	
folwark Żaby	95
Jakubowicz	45
Jakubowszczyzna	
wieś Karmelitów	57
Jałkowszczyzna	
okolica	57
Jałowiki	
wieś Karmelitów	57
wieś Tyzenhauza	39
Jałowka	
dwór Linkiewicza	65
wieś Korsaka	102
wieś Prozora i Linkiewicza	65
Jamieńskie	
jezioro.....	46
Jamniczonki	
wieś Rusieckiego	95
Jamniki	
wieś Sielickiego	95
Janczuki	
wieś Lienkowicza	90
Janisławski	
podstarosta woj. mińskiego	91
Janiszewski	18, 38, 39, 40, 41, 42, 61
Janki	
dwór Karmelitów.....	22
wieś Karmelitów	30
wieś Karmelitów	22
Jankowo	
zaścianek	95
Jankowski	65, 67
Janopol	
folwark Bielkowicza	82
Janow	
dwór Sielickiego.....	70
folwark	87
karczma	87
kościół	87
wieś	86
wieś Sielickiego	65
wieś Żabinej	82
Janowicze	
zaścianek	74
Janowiki	
wieś Bazyliańów połockich.....	65
Janowo	
dwór Mackiewicza	22
folwark Żabinej	87
Januki	
wieś Lienkowicza	90
Januszew	
dobra.....	92
dwór Oskirki.....	90
Januszow	
dwór Zenowicza	22, 27, 32
Jaryzyno	
wieś Horodeńskiego	39
Jarzew	
dwór Ślepcia	70
Jasiewszczyzna	
folwark	74
Jasiniewiczze	
wieś Janiszewskiego.....	39
Jasiński	45
Jaśunicze	
wieś Karmelitów	57
Jaśkowi	
wieś Kamieńskiego	34
Jaznica	
rzeka	45
rzeka Wazgirda.....	46
Jazno	
dwór Kocięła	45

wieś Bazylianów połockich.....	65	Kapuscicze	
Jaźnie		wieś Oskirki	90
karczma Chodźki.....	37	Karabany	
wieś Chodźki.....	34, 37	wieś Bazylianów połockich.....	65
Jejlno		Karasin	
jezioro.....	46	jeziorko.....	86
Jeśman	44	Karasno	
Jezowka		rzeka	69
karczma Ciapińskiego	81	Karasznica	
Jist		rzeka	69
dwór Dawida Miłaszewicza	78	Karaśne	
Judziewszczyzna		jeziorko.....	86
wieś Wazgirda	34	Karnackie	
Jurak	79	wieś Kociełła	95
Jurdyszki		Karnicha	
zaścianek Pocięja.....	95	folwark Bętkowskiego.....	23
Jurkowszczyzna		Karolin	
zaścianek	49, 53	dwór Kamińskiego.....	34, 36
Juszkiewicz	96, 98	Karolowszczyzna	
Juszkowka		zaścianek Hutorowiczowej.....	22, 29, 32
wieś Kamińskiego	34	Karpieje	
Kaakoly		wieś Ogińskiej	34
wieś Tyzenhauza	95	Karpiówka	
Kabaczek		zaścianek Hutorowiczowej.....	22, 32
wieś Szyszki	87	Karpowicze	
Kabak alias Polski Połock		wieś Ogińskiego	72
miasto sądowe	51, 52, 53	Kasary	
wieś	49	wieś metropolity połockiego	65
Kaczanowo		Kaszelewszczyzna	
wieś Nornickiego.....	102	wieś Szyszkiewicza	65
Kaczanowski	68, 70	Kawecy	46
Kaczany		Kawecki	51, 66, 80, 101, 102, 103, 104
wieś Bazylianów połockich.....	65	Kawinki	
Kadłubiszcz		zaścianek Korsakowej	57
dwór Czarneckiego.....	66	Kazaniaczyno	
Kakowszczyzna		wieś Bujnickich	79
wieś Obrapalskiego	79	Kazimierszczyzna	
Kality		wieś Żaby	39
wieś Sulistrowskiego.....	39	Kazimierzowo	
Kamienicki		dwór Szaumana	49
podstarosta powiatu olickiego	91	karczma Szaumana	49, 52
Kamień		słoboda Szaumana.....	52
karczma Kamińskiego	34	Kazimierzówka	
karczma Ogińskiej.....	34	rzeka w dobrach Szaumana	51, 52
miasto Pakoszów	88	Kaziuczyn	
okolica Rusieckich	34	zaścianek	75
wieś Kamińskiego	34	Kąty	
Kamiński	34, 35, 36	puszcza Zenowicza.....	18, 27, 30
pisarz ziemski.....	75	Kiebniowa	
właściciel Dołhinowa	34	wieś Ogińskiego	71
Kaminszczyzna		Kielbszyna	40, 60
zaścianek Hutorowicza.....	57	Kielpsza	44
Kamiński	26	Kiemieżowce	
Kamionki		cerkiew filialna.....	23
wieś Korsaka	65	dwór Siwickich.....	23
Kamionkowie	44	wieś i karczma Siwickich	23
Kamionszczyzna		Kienowo	
wieś Żaby	95	zaścianek	57
Kanarszczyzna		Kijowszczyzna	
wieś Rypińskiego	79	zaścianek Hrebnickiego.....	23, 31

Kiruno		
zaścianek Radziwiłła	23	
Kisarzewczyzna		
dwór Hutorowicza	95	
Kisiewo		
zaścianek Zienkowicza	90	
Kisły		
wieś	86	
Kiszele		
zaścianek Korsaka	57	
Kiszkowa	39	
Kiziki		
wieś Tyzenhauza	39	
Klanowie		
wieś Żaby	95	
Klepica		
wieś Zenowicza	23, 33	
Klimowszczyzna		
dwór Wazgirda	45	
Kładnickie		
zaścianek Korsaka	57	
Kłopy		
wieś Bazylianów połockich	65	
Kłosowszczyzna		
wieś Łukawskiej	102	
Kmity		
wieś Żaby	95	
Knurowszczyzna		
wieś Pylńskiego	65	
Kobiele		
wieś	75	
Kociello	45, 94, 95, 96, 97	
Kocowo		
wieś Siellickiego	95	
Kolady		
wieś Kamińskiego	34	
Kolaki		
cerkiew filialna	23	
wieś i karczma Karmelitów	23	
wieś Karmelitów	30	
Kolano		
wieś Doboszyńskiego	95	
Kolesnikowo		
wieś Nornickiego	95	
Koleśniki		
wieś Ciechanowieckiego	57	
Kołodki		
wieś Kamińskiego	34	
Kolontajowo		
wieś Hutorowicza	57	
Kolowce		
jeziro	41	
wieś Sulistrowskiego	39	
Kołowo		
jeziro	41	
Kolpinka		
wieś Przysieckiego	49	
Kołunajewo		
jeziro	62	
Komajsk		
cerkiew parafialna	23	
folwark Mackiewicza	23, 29	
karczma Mackiewicza	23	
wieś Mackiewicza	23, 31	
Komarowo		
wieś Rodziewiczowej	90	
Komarowszczyzna		
wieś Piotucha	65	
Kominki		
wieś Karmelitów	22	
Konoplanszczyzna		
wieś Żaby	95	
zaścianek Pocięja	95	
Konosza		
wieś Lenkiewicza	49	
Konstantynów		
dwór Kiszkowej	39	
wieś Hutorowicza	90	
Kopcy		
wieś Kuleszy	49	
Kopowiszcz		
<i>bloto</i>	18, 27, 30	
Kopyrowszczyzna		
wieś Tyszkiewicza	65	
Korasin		
jeziro	85	
Korczak	101	
Korkozewicz	21, 22, 23, 24, 25, 29	
Korkozewice	29	
Kornilowicz Jerzy		
pleban dokszycki	33	
Korolewicz		
folwark Karmelitów	57	
karczma	57	
wieś	57	
Korolowo		
wieś Hilzena	95	
Korsak	45, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 56, 57, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 78, 79, 80, 86, 94, 96, 100, 101, 103	
chorążyc	58	
czesznik	59	
koniuszy połocki	84	
porucznik	58	
sędzia	57, 58, 59, 60	
sędzia grodzki połocki	55	
sędzia ziemski połocki	69, 83	
stolnikowicz	57, 58, 59, 60	
Korsakowa	57, 62	
łowczyni	58	
sędzina	60	
Korsakowie	56, 57, 69	
Korsakowszczyzna		
wieś Oskierki	70	
Korsukowszczyzna		
wieś Oskierki	65	
Korzemiaki		
wieś Brzostowskiego	39	
Korzeniewski	44	
Korzeń		

kościół parafialny	26
parafia.....	26, 29, 30, 31, 33, 36
Kosaniewszczyzna	
wieś Hutorowicza	57
Kosarowo	
wieś Korsaka	49
Kosarzewo	
wieś Bohomolca	49, 53
Kosarzowo	
wieś Bujnickiego	95
Kosciewiczze	
wieś Oskierki	34
Kosoby	
dwór Brzostowskiego	57
wieś Brzostowskiego	57
Kosowowa	45
Kosowszczyzna	
3 folwarki Bułowiczów	82
Kossow	67
Kostrowicki	44
Koszczyc	71, 72
Koszczylla	
wieś Reutta	87
Koszka	102
Koszkowie	66
Koszyrszczyzna	
wieś Bazylianów wileńskich	57
Kościeniewiczze	
parafia.....	37
Kotowicze	
wieś Bujnickiego	79
wieś Tyzenhauza	95
Kowale	
cerkiew parafialna ruska.....	57
miasteczko	57
wieś Koszczyca	71
zaścianek Zienkowicza.....	90
Kowalewszczyzna	
wieś Szyszki	83
Kowalowo	
wieś Pocięja.....	95
Kowzany	
wieś Ogińskiego	71
Kozaczki	
wieś Żaby	95
Kozarczy	
zaścianek Oskirki	91
Kozarynowie	79
Kozianki	
dwór Szaumana	52
wieś Szaumana	52
Koziello	22, 40, 101, 102, 104
starosta dzisieński.....	45
Koziellowa	23, 28, 30
Koziellowie	29
Kozienki	
dwór Szaumana	49
wieś Szaumana	49
Koziki	
wieś Karmelitów	22, 31

Kozino	
wieś Miennickiego	65
Kozłow	
dwór Żaby	39
młyn	18, 42
Kozłowskie	
jeziro.....	41
Kozłowszczyzna	
wieś Korsaka	49
wieś Obrapalskiego	79
Kozły	
wieś i karczma Radziwiłła.....	23
wieś Radziwiłła	32
Krajsk	
miasto	36
Krasna Góra	
dwór Wazgirda	45
Krasno	
dwór	88
wieś Podwińskiego	83
Krasnopol	
dwór Kuleszy	52
Kraśniańskie	
jeziro.....	85
Krolczyska	
karczma	45
Kroliki	
wieś Ogińskiego	71
Kruki	
wieś Karmelitów	22, 30
Krupnica	
szlachta	102
Krupniki	
wieś Kamieńskiego	34, 37
Krupodziesy	
wieś Rypińskiego	79
Krupowiesy	
wieś Wołowicza	34
Kruszyn	
wieś Bohomolca	102
Krutki	
wieś Ogińskiego	72
Kryczanuzy	
zaścianek Korsaka	57
Krykały	
dwór Abramowicza	39
Krypule	
karczma Chmielewskiego.....	29
wieś i karczma Chmielewskiego	23
Krywki	
wieś Żaby	95
Krzysienie	
wieś Bujnickiego	57
Krzywe	
jeziro.....	41, 62
wieś Sulistrowskiego	39
Krzywe alias Wiecza	
jeziro.....	85
Krzywiczce	
jeziorko.....	99

las Podbipiętów	99	wieś Borowskiego	66
wieś Podbipięty	95	Kunickie	
Krzywoszyny		wieś Tyzenhauza	39
zaścianek Radziwiłła	23	Kuniewszczyzna	
Krzywoznaki		wieś Iwanowskiego	79
wieś Kamińskiego	34	Kupaczowo	
Krzyże		zaścianek Ciechanowieckiego	57
wieś Szaumana	49	Kupowiszczce	
Kublicki 45, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 79, 80, 102, 103		jeziorko.....	85
sędzia inflancki	84	Kupreje	
Kublicze26, 61, 64, 69, 103		wieś Tyszkiewicza.....	69
droga do Lepla.....	69	Kurczyn	
jeziorko.....	69	wieś Sliznia	34
kościół parafialny w dobrach Tyszkiewicza... 50,		Kurjanowo	
98		wieś Korsakowej	57
miasteczko plebańskie Tyszkiewicza	64	Kurkowszczyzna	
miasteczko Tyszkiewicza	70, 84	folwark	95, 100
parafia. 28, 31, 33, 53, 63, 69, 70, 82, 86, 87, 104		Kurowickie	
pleban	66, 67, 69, 70	jeziorko.....	51
prezbiter.....	64	Kurowicz	
trakt ryski	70	wieś Bujnickiego	53
Kublino		Kurowicze	
rzeka	70	dwór Bujnickiego	49, 53
Kuchorowo		wieś Bujnickiego	49
wieś Korsaka	57	Kuryłowicze	
Kudin		wieś Koziełła	45
wieś Suszyńskiego.....	57	wieś Zienkowicza	90
Kuhoń		Kurzeniec	
jeziorko.....	85, 86	miasteczko	37
wieś	85, 88	Kuszlów	
wieś Bielikowicza	83	wieś Żaby	95
Kukalki		Kusztelannoszczyzna	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	22	dwór Korsaka	57
Kukhin		Kuty	
dwór Suszyńskiego.....	57	wieś Karmelitów	23
Kukisze		Kuziomszczyzna	
wieś Abramowicza	39	zaścianek Zienkowicza.....	90
Kukiszy		Kuzmicze	
wieś Ogińskiego	71	wieś Zienkowicza	90
Kukor		Kwaczy	
zaścianek Oskirki	91	wieś Okuszkowej.....	57
Kukory		Lachowo	
zaścianek	75	wieś	86
Kukry		wieś Siemkowskiego	83
wieś Żaby	95	Lachowszczyzna	
Kulesza40, 48, 49, 50, 52, 65, 87		folwark Siemaszki	39
Kuleszówka		Ladno	
karczma	52	wieś	88
Kuleszowska		Lali	
karczma	87	zaścianek Radziwiłła	23
Kulhaje		Lamiżyna	
wieś Koszki	102	wieś Ogińskiego	72
Kulikow		Lapieżino	
ruczaj Hrebnickiego	65	wieś Bujnickiego	96
Kuliszówka		Lapunowo	
karczma Kuleszy	49	wieś Żaby	96
Kułaki		Laskowki	
wieś opata.....	49, 52	wieś Lenkowskiego	71
Kumiński..... 101, 105		Lastowki	
Kunice		wieś Hilzena	96

Lasunow	
okolica szlachecka.....	71
Lasunowo	
zaścianek Abramowicza.....	39
Ledniki	
wieś Karmelitów	57
Lejce	
dwór Aramowicza	91
wieś Aramowicza	91
Lembowka	
wieś Abramowicza	39
Lenkiewicz	49, 50, 53
Lenkowski	71
Leonopol	
wieś Łopacińskiego	46
Leonowicz Józef Stefan	
proboszcz rukszenicki	89
Leonowicze	
wieś Rahozy	66
Lepel	69
Bernardyńki wileńskie.....	68
kościół parafialny Bernardynek wileńskich.....	68, 84
miasto	68, 85, 88
parafia.....	82, 85, 88
wieś Hrebnickiego.....	88
Leplanie	
wieś Bujnickiego	57
Lesinki	
dwór Przysieckiego	49
karczma Przysieckiego	49
Lesowo	
wieś Kaweckiego.....	102
wieś Kublickiego.....	79
Leszczynowo	
wieś Hercyka	49, 53
Letniki	
zaścianek Bazylianów wileńskich.....	57
Lewkowo	
wieś Miłaszewicza.....	79
wieś Podbipięty	95
Lewo	
wieś Zabiellowej	102
Leźnie	
wieś Bazylianów połockich.....	66
Lębowka	
wieś Abramowicza	<i>Patrz</i> Lembowka
Liborowszczyzna	
wieś	75
Lichobolotniki	
zaścianek	57
Lienkowicz	
starosta.....	90
Limański	68
Linkiewicz	65, 66
Linniki	
wieś Nornickiego.....	102
Lipniki	
wieś Janiszewskiego.....	39
wieś Korsaka	66
Lipowice	
wieś Koszków	66
Lipowiec	
wieś Żabinej	66
Lipowki	
wieś Zenowicza	23, 33
Lipowo	
wieś Korsaka	66
Lisawka	
wieś Ogińskiego	72
Lisica	
jezioro.....	72
wieś Abramowicza	71, 72
Lisicy	
wieś Nornickiego.....	95
Lisiczyno	
wieś plebana kublickiego	66, 69
Lisowicze	
wieś	75
Lisowo	
jezioro.....	104
Litowce	
wieś i karczma Radziwiłła.....	23
wieś Radziwiłła	27, 32
Litowszczyzna	
dwór Korsaka	57
Litwinowo	
wieś Obrapalskiego	79
Lomaczyno	
wieś Żaby	96
Losiowo	
wieś Siellickiego	96
Lozino	
wieś Potrykowskiego.....	96
Lozowiki	
wieś Podbipięty	96
Luborczej	90
Luchowka	
rzeczka.....	51
Luchowo	
jezioro.....	51
Lucica	
rzeczka.....	100
Luczajka	
wieś Pocieja.....	96
wieś Żaby	96
Lućki	
wieś Hercyka	83
Ludzienicze	
wieś Ogińskiego	72
Ludzkowskie	
błoto	86
Ludźki	
dwór Hercyka	87
karczma	87
rzeka	86, 87
Luniczyn	
jezioro.....	78
Luniewszczyzna	
wieś	87
Luszeki	

dwór.....	96	Łoszuki	
folusz	100	<i>wieś Tyzenhauza</i>	18, 39, 42
klasztór Pijarów	96	Łotyhowo	
kościół	96	<i>wieś</i>	58
las Żaby	99	Łotyszy	
miasto	96, 100	<i>wieś Przysieckiego</i>	49
młyn.....	100	Łowce	
tartak.....	100	<i>wieś</i>	58
Luty		Łowcyk	
<i>wieś Żaby</i>	96	<i>wieś Boufała</i>	102
Łabanowszczyzna		Łowejkowie	78
<i>wieś Pylińskiego</i>	66	Łozicze	
Łakowszczyzna		<i>wieś Brzostowskiego</i>	58
<i>zaścianek Bazylianów wileńskich</i>	58	Łozowiki	
Łantuchowo		<i>wieś Tyzenhauza</i>	39
<i>wieś Suszyńskiego</i>	58	<i>zaścianek</i>	58
Łapiszki		Łozowka	
<i>wieś Sulistrowskiego</i>	39	<i>karczma starostwa dziśnieńskiego</i>	81
Łaporki		Łozowo	
<i>zaścianek Karmelitów</i>	23	<i>wieś Sielawy</i>	66
Łapully		Łożanice	
<i>dwór Michała Hutorowicza</i>	23, 31	<i>wieś Sielickiego</i>	66
<i>staw i młyn Michała Hutorowicza</i>	28	Łubjanowce	
<i>wieś i karczma Michała Hutorowicza</i>	23	<i>zaścianek Brzostowskiego</i>	39
Łasica Dalsza		Łuciszcz	
<i>wieś Tyzenhauza</i>	39	<i>zaścianek Kamieńskiego</i>	34, 37
Łasickie		Łuczaj	
<i>jezioro</i>	41	<i>droga do Dunilowicz</i>	72
Łasiny		<i>droga do Miadziola</i>	72
<i>wieś metropolity połockiego</i>	66	<i>droga do Postaw</i>	72
Łaski		<i>dwór Ogińskiego</i>	71
<i>zaścianek Chmielewskiego</i>	23	<i>jezioro</i>	72
Łaskie		<i>kościół parafialny</i>	41, 71, 72
<i>zaścianek Bazylianów wileńskich</i>	58	<i>parafia</i>	42, 72
Łastowica		Łuczno	
<i>folwark Karmelitów</i>	58	<i>wieś Szaumana</i>	49
Łastowki		Łuhi	
<i>wieś sufragana wileńskiego</i>	39	<i>wieś plebana</i>	39
Łaszkie		Łuka	
<i>wieś Tyzenhauza</i>	39	<i>wieś Kublickiego</i>	102
Łaszkowszczyzna		Łukaszonki	
<i>wieś Bajkowskiej</i>	91	<i>wieś Sielickiego</i>	66
Łaszeno		Łukawska	102
<i>wieś</i>	58	Łulow	
Łatuszki		<i>wieś Hrebnickiego i Żabinej</i>	66
<i>wieś Bazylianów berezweckich</i>	58	Łuniewicz	22, 25, 28, 29
Ławrynowka		Łutenia	
<i>karczma</i>	63	<i>jezioro</i>	85
<i>karczma Karmelitów</i>	58	Łuzuński Koniec	
Łąka		<i>wieś Bazylianów połockich</i>	66
<i>wieś metropolity</i>	81	Maciasy	
Łebkowski Tymoteusz		<i>wieś Karmelitów</i>	58
<i>proboszcz ekimanski</i>	54	<i>wieś Podbipięty</i>	96
Łocie		Maciejki	
<i>zaścianek Kapituły Żmudzkiej</i>	23	<i>zaścianek Zienkowicza</i>	91
Łomajsze		Maciejowce	
<i>wieś Boufała</i>	102	<i>folwark Siwickich</i>	23, 29
Łopaciński	47	Mackiewicz	18, 22, 23, 24, 25, 38, 39, 40, 42, 67
Łosie		Mackiewiczowa	79
<i>wieś Franciszkanów udziałskich</i>	58	Makarowo	

wieś Lenkiewicza	49
Makarski	102
Malakowo	
zaścianek Zienkowicza	91
Malinowskie	
okolica	58
Małachowscy	79
Małachowski	101
Małazaje	
zaścianek Suszyńskiego	58
Małyszki	
zaścianek Korsaka	58
Mamaje	
wieś Ciechanowieckiego	58
Mamony	
wieś Siellickiego	66
Maniakowo	
wieś Kublickiego	49
Manuchowo	
wieś Bazylianów połockich	66
Marcinielewicze	
wieś Zienkowicza	91
Marcinów	
wieś Reutta	83, 85
Markiewicze	
wieś Janiszewskiego	39
Markowo	
wieś	96, 100
Marozy	
wieś Kublickiego	79
Martule	
wieś	58
Masiejowa Góra	
wieś Małachowskich	79
Masłakowskie	
błoto	80
Masłowice	
zaścianek Radziwiłła	23
Mastarki	
wieś Rokickiego	39
Maszelowo	
wieś Bohomolca	49
Matusowszczyzna	
wieś Zabiellowej	102
Mazuki	
wieś Korsaka	58
Mazurowa	
wieś Ogińskiego	72
Mazury	
wieś Ogińskiego	71
Mazuryn	
folwark Horodeńskiego	39
Mech Dzierkowski	
bagno	41
Mereckie	
wieś Korsaka	58
Merki	
wieś Brzostowskiego	39
Miadziół	
dekanat	92

kościół parafialny	92
miasto	41, 72, 92
powiat	92
Miadziół	
jeziro	27
Miakczyły	
wieś Wazgirda	35
Michalce	
dwór Brzostowskiego	58
Michale	
młyn	63
wieś Karmelitów	58
Michalkowo	
wieś Sipajły	83
Michałowski	24, 29
Michnawszczyzna	
wieś Brzostowskiego	39
Michnowszczyzna	
dwór Zorczyńskiego	23, 27, 32
folwark Turczyńskiego	58
karczma Zorczyńskiego	23
Micki	
zaścianek Radziwiłła	23
Miechowicze	
cerkiew parafialna ruska	58
karczma	58
wieś	58
Miedzelica	
rzeczka	27, 29
Miedźwiedziowo	
wieś Rypińskiego	79
Miennica	
wieś Miennickiego	66
Mienniccy	101
Miennicki	48, 65, 66, 67, 102, 103
Mierugotowo	
wieś Kublickiego	49
Miesznicza	
wieś Sielawy	66
Miežużół	
jeziro	18, 27, 28, 29, 32, 33
Mikiciny	
zaścianek Radziwiłła	23
Mikołajewo	
dwór Okuszki	30
Mikołajewo alias Zaponie	
dwór Okuszki	23
Mikołajowo	
dwór Wazgirda	45
Mikulicze	
folwark Bazylianów berezweckich	58
Mikulin	
wieś Kamieńskiego	35, 36
Milcz	
dwór Ogińskiej	35
miasto Ogińskiej	35
Milcze	
dwór	33
Miłaszewicz	78, 79
Miłaszewicz Adam	78

Miłaszewicz Dawid	78
Mińsk	
droga.....	53
miasto sądowe	36
miasto stołeczne	26
województwo	26, 30, 33, 36, 37, 68
Mirorczyki	
wieś Kocięła	96
Mirski	38, 40, 71
generał	38, 40
wojski brasławski	38, 40
Misciszyno	
zaścianek Pocięja.....	96
Misiewicz	
regent połocki	82
Missuna	78, 80
Miszniki	
zaścianek Pocięja.....	96
Młeczki	
wieś Wazgirda	35
Mniucica	
młyn.....	100
rzeka	94, 95, 98, 100
Mniucin	
dwór Juszkiewicza.....	96
Mniuto	
dwór Podbipięty	96
dwór Podbipięty	100
dwór Potrykowskiego.....	96
rzeka	96, 98
Mniutysie	
jezioro.....	99
Mogilki	
drugie Hłaski	102
wieś Hłaski	102
Mokre Pożnie	
wieś Makarskiego	102
Mokrzyccy	29
Mokrzycki	25, 28
Molin	
jeziorko.....	80
Samujły i Świrzewskiego	79
Molczyn	
jezioro.....	103
Mołodziejowo	
dwór Nowomiejskiego	23
folwark	29
wieś i karczma Nowomiejskiego.....	23
wieś Trońskich i Czechowiczów	23
Molożanie	
wieś Zenowicza	23, 32
Mordas Marcin Wincenty	
pisarz Kapituły Wileńskiej	77
Morgi	
folwark Korkozewicza	23
zaścianek Karmelitów	58
Morozony	
wieś Karmelitów	58
Morozowo	
wieś Bohomolca	49, 52

Mosarskie	
jezioro.....	19, 41, 42
Mosarz	
dwór Brzostowskiego	39
miasteczko Brzostowskiego	39, 42
wieś Tomaszewicza.....	83, 88
Moskale	
wieś Karmelitów	58
Moskalowszczyzna	
wieś Pylińskiego.....	66
Moteryn	
dwór Kaweckiego.....	66
jezioro.....	69
wieś Kaweckiego.....	66, 102
Motyki	
wieś Sliznia	35
Moysinin	
folwark Korsakowej	58
Możejkwie	24
Możujki	
wieś Sielawy.....	66
wieś Siellickiego	66
Możule	
wieś metropolity połockiego	66
Muraszczyzna	
zaścianek	75
Muroczyno	
jezioro.....	62
Murowioniec	
wieś Szaumana	49
Murzy	
wieś Horodeńskiego	39
Muszyno	
wieś Obrapalskiego	79
Mykiezyno	
jezioro.....	99
Mykizyno	
puszcza	99
Myliczyno	
młyn Doboszyńskiego	96
wieś Doboszyńskiego	96
Myszczyń	
wieś Obrapalskiego	79
Myszki	
okolica	39, 42
Myszkociskie	
jeziorko.....	41
Myszkowo	
wieś Kocięła	96
Myszkowo	
wieś Kocięła	96
Myślików	
dwór Rypińskiego	80
Nacza	
dobra.....	104
dwór Kocięła	102, 104
rzeka	46, 51, 69, 78, 79, 80, 81, 104
wieś Kocięła.....	102
Nacza Ostrowszczyzna	
wieś Obrapalskiego i Mackiewiczowej	79

Nacza Poludowicze	
dwór Hłaski	79
Nacza Szpakowszczyzna	
cerkiew unicka.....	79
wieś Hrebnickiego	79
Nacza Wszytkowszczyzna	
wieś Szpakowskiego	79
Nacza Złodkowszczyzna	
wieś Korsaka	79
wieś Obrąpalskiego	79
Nadjezioro	
wieś Korsaka	66
Nahawki	
wieś Koszczyca	71
Nahawszczyzna	
wieś Koszczyca	71
Najnin	
zaścianek Mackiewicza	40
Nawałoki	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	23
Nawlice	
bagno	104
jezioro.....	103
wieś bazylianek połockich.....	102
wieś Kaweckiego.....	102
Nawłoki	
wieś Bazylianów połockich.....	66
Nawry	
jezioro Oskirki.....	92
Nazry	
wieś Ciechanowieckiego	58
Niebyszyn	
cerkiew parafialna	23
dwór Korkozewicza.....	23, 28
karczma Korkozewicza	23
wieś Korkozewicza	23, 28
Niedziudki	
zaścianek	58
Niedzwiedź	
jezioro.....	51
Niescierowicze	
wieś Karmelitów	58
Niescierowka	
zaścianek	75
Niewida	
jezioro.....	104
Niewiery	
zaścianek Oskirki	91
Nikulicze	
folwark	62
Niwie	
zaścianek Korsaka	58
Nizkolów	
jezioro.....	85
wieś Hrebnickiego.....	83, 85
Nornicki	46, 94, 95, 97, 99, 101, 102, 103, 104
Norzycza	
dwór Sulistrowskiego	18, 40, 42
rzeka	43
Nosiki	
wieś Nowickiego	66
Nowa Wieś	
wieś Hilzena	96
wieś Zenowicza	24
Nowicki	64, 65, 66, 67, 70, 101, 102, 103
Nowiki	
wieś Linkiewicza.....	66
Nowikowo	
wieś Kublickiego.....	49
Nowiniany	
wieś Kamieńskiego	35
Nowosiolki	
dwór Koziellowej	23, 28
wieś	58
wieś Barszczewskich i Wołodzków	23, 31
wieś Hutorowicza.....	91
wieś i karczma Koziellowej	23
wieś Ogińskiego	72
wieś plebana	40
Obrąpalski.....	44, 45, 48, 49, 50, 53, 64, 78, 79, 80, 81
Obrąpalski Jan	78
Obrąpalski Szymon	78
Obrub	
wieś Bazylianów berezweckich.....	58
wieś Karmelitów	58
Obrup	
wieś Rahozy	66
Obuchowicze	
wieś Bujnickich	79
Ogińscy	29
Ogińska	34, 35, 36, 37
Ogiński	71, 72, 73, 84
wojewoda trocki	41
wojewoda Trocki.....	71
Okuniowo	
błoto	62
dwór Hutorowicza	58
jezioro.....	62
Okuszek	23, 25
Okuszkowa.....	55, 56, 57
Okuszkowie.....	29
Olborowicze	
błota.....	27
cerkiew parafialna	24
dwór Karmelitów głębockich	24
karczma Karmelitów głębockich.....	24
staw i młyn Karmelitów głębockich.....	29
wieś Karmelitów głębockich	24, 31
Olchowce	
wieś Świrzewskiego	79
Olchowka	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	24
zaścianek Oskirki	91
zaścianek plebanii dokszyckiej	24
Oleszczewica	
wieś	45
Oleszki	
wieś Oskirki	91
Oleszkowo	
wieś Ciapińskiego	79

Oleszyn	
dwór Mirskiego	40
Olkowicze	
kościół parafialny	36
parafia.....	36
wieś Horajnow.....	36
Olszanica	
ruczaj	86
Omutnia	
ruczaj	45
Onoszek	
wieś Kamińskiego	35
Onuprejowo	
wieś Tyszkiewicza.....	66
Opieńki	
wieś Kamińskiego	35
Orzechowo	
cerkiew	87
dobra.....	104
dwór Hrebńskiego	87
dwór Zabiełłowej.....	102
jezioro.....	104
miasto	104, 105
rzeka	104
wieś Galicza	102
wieś Hrebńskiego.....	66
Osciewiczze	
wieś Żaby	45
Osieleszcze	
bagno	69
jezioro.....	69
wieś Borowskiego	66
Osinówka	
rzeka	28, 31, 33
wieś Ostrowskiego	45
zaścianek Radziwiłła	24, 32
Osinówki	
wieś Szyszki	83
Oskierczyzna	
wieś Szpyrki	66
Oskierka..21, 25, 30, 31, 34, 35, 37, 46, 47, 65, 70, 76	
marszałek oszmiański.....	45, 74, 77, 90
Oskierka..... Patrz Oskierka	
marszałek oszmiański.....	26, 90, 91, 92
szambelan	90, 91
Osmiorka	
rzeczka.....	81
Osnowa	
wieś metropolity połockiego	66
Osowo	
wieś Hutorowicza	96
Ossocki	45
Ostrow	
karczemka Siellawy.....	70
wieś Bujnickiego	66, 70
wieś Nowickiego	102
wieś Siellawy.....	66, 70
Ostrowek	
wieś Sielickiego.....	102
Ostrowicki.....	44, 45
Ostrowieniec	
wieś Siellawy	66
Ostrowski Maciej Antoni	
proboszcz dzisiejszy.....	47
Ostrowskie	
wieś Radziwiłła	24, 32
Ostrowszczyzna	
okolica szlachty	45
Ostrów	
jezioro.....	62
Oszmiana	
dekanat	35
marszałek.....	45
miecznik	83
powiat..21, 33, 34, 35, 36, 38, 41, 43, 56, 57, 61, 68, 71, 73, 74, 76, 90, 91	
Oszow	
wieś Karmelitów	24, 30
Otrubek	
las 28	
puszcza	28
wieś i karczma Hutorowicza	24
wieś Zenowicza	24, 29
Owsianiki	
wieś Zienkowicza	91
Owsiarniki	
wieś Franciszkanów udziałskich	58
Owsienkowo	
zaścianek	96
Ozierce	
dwór Ciechanowieckiego	58
zaścianek Mackiewicza	24
Ozierniki	
wieś Żaby	66
Ozuny	
wieś Mirskiego	40
Ożarcy	
wieś Koszczyca	71
Pachowszczyzna	
folwark plebana	40
Paczkowskie	
wieś Brzostowskiego.....	59
Paczynok	
wieś Radziwiłła	24
zaścianek Radziwiłła	32
Padorka	
zaścianek Pocięja.....	96
Pakosz	88
Pakoszowie.....	88
Palczańskie	
jezioro.....	84
Paluchy	
zaścianek	59
Panasowicze	
wieś Dowmonta i Juraka	79
Panasowicze Szypilino	
wieś Widmonta.....	79
Pankraty	
wieś Oskierki.....	35

Papiernia	
wieś Siellickiego	67
Parafianów	
droga do Budy	76
droga do Dokszyc	76
droga do Dołhinowa	76
droga do Głębokiego	76
droga do Postaw	76
dwór	74, 75
Kapituła Wileńska	61
kościół Bernardynów	76
kościół parafialny	26, 32, 36, 61, 74, 91
parafia	29, 30, 32, 37
puszcza	76
Parchucie	
wieś Korsaka	96
Parszyna alias Isakowszczyzna	
wieś Chodkiewicza	83, 88
Paryż	
folwark Tyzenhauza	40
Paszki	
wieś Lenkiewicza	49
Paszucin	
dwór Przysieckiego	49, 53
wieś Przysieckiego	52
Paszuki	
wieś Podbipięty	96
Paule	
cerkiew	87
dwór	87
karczma	87
miasteczko Szyszki	87
wieś Szyszki	83, 86
Pauliwno	
zaścianek Radziwiłła	24
Pawiński	78
Pawlickie	
jezioro	51
Pawłowicze	
folwark plebana dziśnieńskiego	45
wójtostwo starosty dziśnieńskiego	45
Pawłowski	
czesznik	82
Perasławka	
ruczaj	44
Perodoty	
cerkiew	59
dwór Karmelitów	59, 62
karczma	59
wieś	59
Peryszleja	
folwark Dominikanów	40
Piasieczna	
karczma Hercyka	53
Piasoczna	
karczma Hercyka	49
Piatnicko	
karczma Kublickiego	53
wieś Kublickiego	49, 52, 53
Pieklino	
wieś Świrzewskiego	79
Pieresłoje	
wieś i karczma Radziwiłła	24
Pieszczanka	
zaścianek Pocięja	96
Piewsewicz	25
Pilatowki	
wieś	88
Pilatowszczyzny	
wieś	88
Piotowszczyzna	
wieś Hutorowicza	59
Piotrewicze bliższe	
wieś Janiszewskiego	40
Piotrewicze dalsze	
wieś Mirskiego	40
Piotrowicze	
wieś	41
wieś Radziwiłła	24, 32
Piotrowska	
rzeka	18, 41, 42, 43
Piotrowskie	
wieś Korsaka	59
Piotrowszczyzna	
dwór Korsakowej	58
jezioro	62
wieś Butwiły	67
wieś plebana kublickiego	67
wieś Siellickiego	67
Piotuch	64, 65, 68, 69
Piszczalowka	
rzeczka	18, 27, 29
Pjanica	
zaścianek Radziwiłła	24
Plebańce	
folwark plebana dołhinowskiego	35
wieś plebana dołhinowskiego	35
Plecha	
wieś metropolity	67
Plecyszczce	
wieś Bazylianów połockich	66
Plewki	
wieś Korsaka	59
Plihowski	
wieś Miłaszewicza	79
wieś Szpakowskiego	79
Plikowski	
wieś Kaweckiego	102
Plisio	
wieś Żabinej	67
Pliso	
cerkiew ruska parafialna	96
dwór	96
jezioro	96, 98, 99
miasto	96, 98, 100
trakt do Głębokiego	99
trakt publiczny z Wilna do Połocka	100
Plitnica	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	24
Ploteczna	

rzeka	92
Pociej	46, 94, 95, 96, 97, 98
Pociejewicze	
<i>karczma Kapituły Żmudzkiej</i>	18, 24, 27
Podbipięta	22, 24, 29, 95, 96, 97, 98, 100
Podbubce	
wieś Podbipięty	96
Poddworne	
jezioro	62
Poddzisienie	
dwór Ossockiego	45
Podhaj	
karczma	87, 88
wieś	87
Podhaje	
wieś Turczyńskiego	59
Podieziory	
wieś Bujnickich	79
Podkrajewszczyzna	
wieś sufragana wileńskiego	40
Podlaźnia	
jezioro	62
Podniesiecie	
szlachta	102
Podomchi	
wieś Hutorowiczowej	24, 32
Podsadzie	
wieś Tyszkiewicza	67, 70
Podwiński	
sędzia ziemski połocki	83, 84
Podziemczyn	
wieś Radziwiłła	24
Pohost	
kościół parafialny	61, 98
parafia	100
wieś Kamińskiego	35
Polaminy	
wieś	75
Polaniny	
zaścianek drugi Radziwiłła	24
zaścianek Radziwiłła	24, 32
Polany	
wieś Kamińskiego i Ogińskiej	35
Polesie	
wieś Oskirki	91
Poludowicze	
droga do Dżisny	80
droga do Połocka	80, 81
droga do Uszacza	80
droga do Wietrzyna	80
droga do Wilna	81
droga do Zadoroża	80
karczma	46
kościół parafialny w dobrach Kublickiego	45, 50, 78, 80, 103
młyn Hłaski	80
parafia	53, 54, 80, 81, 104
trakt połocki	81
trakt publiczny ryski	80
wieś	78

Polbinski	
archidiakon wileński	75
Polo	
jezioro	85, 88
Polock	
arcybiskupstwo	82, 86, 87
Bazylianie	64, 65, 66, 67, 68, 69, 82
Bazylianki	102
dekanat 21, 26, 34, 35, 36, 38, 41, 44, 48, 55, 61, 64, 71, 74, 76, 78, 82, 84, 90, 91, 94, 101	
gościniec	80, 87
horodniczy	83
kasztelan	39
koniuszy	84
metropolita	64, 65, 66, 67, 70
miasto sądowe	36, 46, 51, 68, 69, 80, 81, 84, 103, 105
opat	65
regent	82
sędzia ziemski	69, 83
stolnik	82
trakt do Uszacza	86
województwo	26, 33, 44, 46, 48, 55, 56, 61, 64, 78, 82, 84, 89, 94, 100, 101, 103, 105
Polonica	
wieś i karczma Bazylianów wileńskich	58
Polow	
dwór Tyzenhauza	40, 42
Polowgura	
jezioro	86
Polowiennik	
folwark Hercyka	83
Polowskie	
jezioro	41
Pomietniki	
wieś Kublickiego	102
Pomietnikowo	
wieś Obrapalskiego	49
Pomizow	
dwór Obrapalskiego	45
Ponia	
folwark Dominikanów wileńskich Świętego Ducha	28
rzeka	27, 28, 29, 30, 31, 33
wieś Dominikanów	35
Ponizowo	
wieś Suszyńskiego	49
Popki	
wieś Korsaka	58
Poporcie	
Dominikanie	25, 29
Popowka	
wieś	31
wieś metropolity połockiego	66
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	24
Popowszczyzna	
wieś Koziełła	102
wieś prezbitera bobynieckiego	102
Popszyce	
wieś Brzostowskiego	59

Porniałkowo	
wieś Bazylianów połockich.....	66
Porowna	
wieś metropolity połockiego	66
Porpliszcz	
cerkiew parafialna	24
dwór.....	32
folwark Radziwiłła	24
karczma Radziwiłła	24
wieś Radziwiłła	24, 32
Porzecz	
dwór Pocięja.....	96
dwór Rusieckiego	97
las99	
wieś	75
wieś Dominikanów	24, 31
wieś Pocięja.....	97
Postawy	
cerkiew	92
kościół parafialny	41, 92
miasto sądowe	26, 41, 61, 72, 76
Potażnia	
wieś Żaby	97
Potrykowski	94, 96, 97, 100
Powoszczyzna	
wieś Pylińskiego i Hrebnickiego	66
Pożarczy	
wieś Koszczyca	71
Prasniki	
wieś Bazylianów połockich.....	66
Prosiolkowice	
dwór Rypińskiego	81
wieś Rypińskiego	79
Proszkowo	
wieś Doboszyńskiego	96
Protaszy	
wieś Żaby	97
Prozor	65
Prozoroki	
dwór.....	97
Franciszkanie.....	97
klasztor drewniany Franciszkanów	97
kościół	97
miasteczko Chrapowickiego.....	97
trakt połocki	100
Prudawoje	
wieś Hutorowicza	59
Prudnik	
wieś Ogińskiego	72
Prudniki	
zaścianek Korkozewicza	24
Prudowlany	
wieś Tyszkiewicza.....	67
Prudziny	
wieś Reutta	83
Prudziszcz	
wieś Doboszyńskiego	97
Prypierno	
wieś i karczma	59
Prytyczyn	
wieś Kocięłła	96
Prytyki	
zaścianek Bazylianów wileńskich	59
Prywalniowa	
zaścianek Pocięja.....	96
Przechody	
wieś Bajkowskiej.....	91
Przechodziec	
zaścianek Hutorowicza.....	24, 30
Przeczyszewski	
wojski księstwa żmudzkiego	83
wojski żmudzki	85, 86
Przemysły	
folwark Kuleszy	87
Przemysle	
dwór	105
wieś Delewallego	102
Przysiecki	48, 49, 50, 52, 53, 80, 89
rotmistrz połocki	82
Psuja	
jezioro.....	69
rzeka	69
wieś Korsaka	67
wieś Rahozy	67
Puchowa	
wieś Ogińskiego	72
Puciacin	
dwór Korsaka	45
jezioro.....	45, 46
Pucilkowice	
wieś Korsaka	67
Puhaczy	
wieś Szpakowskiego	79
Pukanowka	
dwór Szaumana	49
karczma Szaumana	49
wieś Szaumana	49
Puljezierze	
dwór	88
wieś Reutta	83
Puniszcz	
wieś Kozarynów	79
Pupki	
folwark Możejkw	24
wieś Możejkw	24
Puszczowiki	
wieś Żaby	97
zaścianek Rusieckiego.....	97
Puszna	
wieś Szaumana	49
Putranicza	
wieś Żaby	97
Puzany	
wieś Radziwiłła	24, 32
Pylińska	101
Pyliński.....	64, 65, 66, 68
Pyszki	
zaścianek Bazylianów wileńskich	58
Rabia	
wieś Tyzenhauza	97

Rabowo	
zaścianek Pocieja.....	97
Rabszczyzna	
zaścianek Pocieja.....	97
Rachowo	
wieś Podwińskiego	83
Radaszkowo	
wieś Kublickiego.....	49
Radkowszczyzna	
wieś Korsaka	80
Radoszkowice	
dekanat	26, 36
Radziwiłł	22, 24, 46
książe.....	21, 22, 23, 24, 25, 26
wojewoda wileński	41, 98
Radziwiłłowie	56
Ragulka	
wieś Bazylianów połockich.....	67
Rahoza	64, 66, 67
Rahozina	91
Rahozino	
wieś Pijarów	67, 70
Rajowka	
zaścianek Radziwiłła	24
Rakowce	
wieś Horodeńskiego	40
Rakowszczyzna	
zaścianek	75
Rałowce	
wieś Brzostowskiego.....	59
Ramazowa	
wieś Abramowicza	71
Ramsowo	
wieś Abramowicza	40
Raszkowka	
dwór Korcozewicza.....	24, 29, 31
karczma Korcozewicza	24
wieś Korcozewicza	24, 31
Raśno	
wieś Miennickiego	67
Renkowszczyzny	
wieś	92
Repiehi	
wieś	75
Reutt	87, 88, 103
budowniczy połocki	83
miecznik oszmiański	83
sędzia ziemski witebski	82, 83
Reuttowa	88, 89
Reuttowie	83, 88
chorążowie witebscy	84
Rewkowski	90
Rodziejewszczyzna	
folwark Michałowskiego	24, 29
Rodziewiczowa	90
Rokicki	39, 40
Romanczyki	
wieś Franciszkanów udziałskich	59
Romaszów	
folwark Ogińskiego	72

Rosja	
kordon	80
państwo	89
Roszkowo	
zaścianek	59
Roszkówna	61
Rowby	
wieś Żabinej	67
Rozanica	
karczma	59
Rozanowszczyzna	
wieś Bajkowskiej.....	91
Rozcisna	
zaścianek Zienkowicza.....	91
Rożkowo	
wieś Brzostowskiego.....	40
Rożen	
jeziro.....	62
Róg	
dwór Hercyka	49, 53
Równepole	
wieś Korsaka	67
wieś Podwińskiego	83
Ruda	
wieś Mirskiego	40
Rudka	
dwór Mirskiego	40
Rudkowskie	
jeziorka.....	41
Rudniki	
wieś Samujłowej	102
Rukszenice	
4 folwarki Reuttów	83
droga do Lepla.....	87
droga do Połocka.....	84
droga do Uszacza	84
jeziro.....	84
kościół parafialny w dobrach Bielikowicza....	51,
68, 82, 83, 84, 88	
parafia.....	87
parafia.....	52, 53, 84, 85, 86
proboszcz.....	89
trakt do Bieszenkowicz	85
trakt do Turowli.....	86
trakt uszacki	86
wieś Podwińskiego	82, 83
Rulaki	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	24
Rulówka	
karczma Bohomolca.....	49, 53
karczma Kublickiego.....	49, 53
Rumiańskie	
wieś Kamieńskiego	35, 36
Rundpol	
dwór Wazgirda	45
Rusadczyki	
wieś Karmelitów	59
Rusaki	
wieś Franciszkanów udziałskich	59
Rusanowo	

wieś Bujnickiego	59
Rusieccy	34
Rusiecki	94, 95, 97
Rybaki	
jeziro.....	51, 85, 86
wieś Bujnickiego	49, 85
Ryga	
droga z Ekimanii	51
gościniec.....	81
miasto	80
Rymki	
wieś Tyzenhauza	40, 42
Rypińscy	45
Rypiński	78, 79, 80, 81, 101, 104
Rzawiec	
wieś Borycki.....	67
Rzeczyczkowszczyzna	
okolica	40
Rżaniec	
wieś Lenkiewicza	49
Sabary	
zaścianek Radziwiłła	24, 32
Sadki	
wieś metropolity połockiego	67
Sadowski	25
Sajkowszczyzna	
wieś	60
Salatki	
wieś Kublickiego	50, 52
Salkowski	103
Samiszcz	
skarbnik ziemski.....	84
Samujło	65, 79, 80, 103
Samujłowa	102
Sanniki	
dwór Bujnickiego	97
folwark Franciszkanów prozorockich	97
wieś Bujnickiego	97
Sapieha	46, 47
Sapielino	
jeziro.....	62
wieś Franciszkanów udziałzkich	59
wieś Korsaka	59
Sariapony	
folwark Koszczyca	71
Sasinaki	
zaścianek plebana	40
Sawickie	
wieś Rusieckiego.....	97
Sawiniec	
wieś Kublickiego	50
Sawino	
zaścianek Pocięja.....	97
Sawionki	
wieś Podbipięty	97
Sciernicza	
rzeka	36
Scieszce	
wieś Ogińskiej	35
Szonowszczyzna	

wieś	60
Serwecz	
błoto	76
dwór	37
rzeka	37, 76, 77, 92
wieś Rodziewicza.....	37
Siabrynki	
wieś Radziwiłła	25
Siedanowo	
wieś Obrapalskiego	80
Siedradziny	
zaścianek Radziwiłła	25
Sielaki	
wieś Bohomolca	50
Sielawa	65, 66, 87
stolnik połocki	82
Sielec	
dwór Podbipięty	97
Sielezniowo	
wieś Nornickiego.....	97
Sielicki (Sielicki) 65, 66, 67, 68, 69, 70, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104	
Sielikory	
wieś Miennickiego	103
Sieliszcz	
zaścianek Antoniego Hutorowicza	25
zaścianek Janiszewskiego.....	40
Sielisze	
dobra Sielickiego.....	69
Siellawa	66, 68, 70
Sielo	
wieś Suszyńskiej	103
Siemaszko	39
Siemieniec	
karczma Szaumana	52
wieś Szaumana	50, 52
Siemienieckie	
jeziro.....	51
Sieminilowo	
zaścianek Zienkowicza.....	91
Siemionczyki	
wieś Kocięła	97
Siemkowski	83
strażnik smoleński	84
Sieniawszczyzna	
wieś Potrykowskiego.....	97, 100
Sienkowo	
karczma Obrapalskiego	50, 53
wieś Obrapalskiego	50, 53
Sienkowszczyzna	
wieś Zienkowicza	91
Sierotki	
wieś Bazylianów połockich.....	67
Sinica	
wieś Ogińskiego	71, 72
Siomienie	
karczma Szaumana	50
Sipajło	83
Sittco	
dwór	76

miasteczko	75, 76
Sittco Wielkie	
dwór Zesłego i Brzostowskiego	75
Siwce	
wieś Ogińskiej	35
wieś Oskierki	35
Siwiccy	23
Skaczychy	
wieś Nowickiego	67
Skonczyki	
cerkiew ruska parafialna	97
wieś	97
Skozodna	
zaścianek Abramowicza	40
Skrabatuny	
wieś Żaby	67
Skrazin	
wieś Siellickiego	97
Skrockie	
wieś	60
Skrzypciany	
wieś Rypińskiego	80
Skuducie	
wieś Radziwiłła	24
Skuminowszczyzna	
dwór Huszczy	70
wieś Huszczy	67
Skurały	
wieś Ciechanowieckiego	59
Skurat	
most	28, 29, 31, 33
Skuraty	
wieś i karczma Mackiewicza	25
wieś Mackiewicza	31
Skurnoszczyzna	
wieś	60
Skwarcina	
folwark Ogińskiego	71
Skwirec	
wieś Siellickiego	97
Slizeń	34, 35
Słachi	
wieś Kamińskiego	35
Słobocia	
wieś	59
Słoboda	
wieś Bujnickiego	59
wieś Koszczyca	71
wieś Ogińskiego	72
Słoboda Zamoska	
cerkiew parafialna	25
staw i młyn Zenowicza	29
wieś i karczma Zenowicza	25
wieś Zenowicza	27, 32
Słobodka	
folwark Piewsewicz	25
wieś Galicza	102
wieś Korsaka	67
wieś Ogińskiej	35, 37
wieś Piewsewicz	25

wieś plebana kublickiego	70
wieś Rahozy	67
zaścianek Oskierki	25, 30, 31
Słobotka	
wieś Hutorowicza	91
wieś i karczma	97
wieś Nowickiego	67
wieś Oskierki	91
wieś plebana kublickiego	67
Słokie	
jezioro	99
Smoleńsk	
łowczy	83, 84
strażnik	84
Smorgonie	
miasteczko	37
Smycz	
bloto	41
folwark Koszczyca	71
las	41
młyn Koszczyca	72
puszcza Koszczyca	73
Smyczyca	
rzeka	18, 41, 42
Snorki	
wieś Zenowicza	59
Sochanowszczyzna	
wieś Jankowskiego	67
Sokorow	
wieś	86
wieś Korsaka	83
Sołomianka	
jeziorko	99
Sołomka	
karczma Brzostowskiego	60
Solonie	
wieś Ogińskiej	35
Soloniewiczze	
dobra	104
wieś Siellickiego	103
Soly	
miasteczko	37
Soroczyn	
wieś Hercyka	83
Soroka	56
Soroki	
cerkiew parafialna	60
dwór Abramowicza	40
dwór Turczyńskiego	60
karczma	60
wieś	60
wieś Bazylianów wileńskich	59
wieś Hłaski	102
wieś Rypińskiego	80
Soryki	
wieś Korsaka	60
Sorzow	
wieś plebana kublickiego	67
wieś Ślepcia	67
Sosnowatka	

wieś Radziwiłła	25	wieś i karczma Potrykowskiego	97
Sosnowka		wieś Potrykowskiego.....	100
wieś i karczma Bazylianów wileńskich.....	59	Starzyno	
Sosnowszczyzna		wieś Bazylianów połockich.....	67
zaścianek Zienkowicza.....	91	Starzyny	
Sosza		wieś Dominikanów poporckich.....	31
karczma	59	Stefanpol	
zaścianek	59	dwór Wazgirda	45
Soszka		Stelmachowo	
rzeczka.....	70	wieś Nornickiego.....	102
Sośniak		Stodoliszcze	
wieś Bazylianów połockich.....	67	wieś Nornickiego.....	97
Sotonicze		Stolica	
wieś Hercyka	50	wieś Hilzena	97
Spirzek	44	Stolmyślicyzna	
Stabrowscy.....	29	bagno	46
Stabrowski	22, 26, 30	Stołykowie.....	80
Stacza		Struki	
rzeczka.....	79	wieś	75
Stajki		wieś Zienkowicza	91
folwark Sapiehy.....	47	Strukty	
wieś Bazylianów połockich.....	67	Żabinej	67
wieś Hrebnickiego.....	67	Strychowo	
Stamile		wieś Korsaka	67
jezioro.....	62	Strynadki	
Stamkowszczyzna		wieś Zenowicza	59
zaścianek	75	Strzałkowski Zaścianek	
Stanisławce		wieś Zenowicza	25
wieś Zienkowicza	91	Strzędziewski	78
Stanisławow		Stukany	
folwark Bielikowicza	83	wieś	59
wieś Bielikowicza	88	Subotowo	
Stanisławskie		błoto	62
jezioro Zienkowicza	92	folwark Zenowicza.....	60
Staniulowo		Suchanowka	
wieś Nornickiego.....	97	wieś Okuszki	25
Stanki		Suchibor	
wieś Oskierki.....	35	wieś Wazgirda	35
Stara		Suchlino	
wieś Siellickiego	67	wieś Podbipięty	97
Starkowszczyzna		Sudniki	
zaścianek	75, 76	wieś Korsaka	60
Starodworskie		Sudziłowicze	
jezioro.....	72	wieś Bazylianów połockich.....	67
Starosiek		wieś Kossowa.....	67
folwark Sadowskiego	25	wieś Mackiewicza	67
Starosiele		Suja	
wieś Dominikanów poporckich.....	25, 31	karczma	86
wieś Ulskich	83	karczma opata.....	50
Stary Folwark		Sujado	
wieś Ogińskiego	72	jezioro.....	99
Starzyna		wieś Żaby	97
wieś Dominikanów poporckich.....	25	Sujło	
wieś Jankowskiego	67	cerkiew parafialna	59
Starzyniki		dwór Korsaka	59
wieś Podbipięty	97	dwór Zenowicza	59
Starzynka		folwark Bujnickiego	59
wieś Boufała.....	102	folwark Falkowskiego	59
wieś Nornickiego.....	102	folwark Karmelitów	59
Starzynki		jezioro.....	63

karczma	59
las99	
miasteczko	59
młyn.....	63
Sukiecino	
wieś Pijarów	67
Sulistrowski	38, 39, 40
pułkownik.....	38, 39, 40
Suly	
wieś Ciechanowieckiego	59
Sumowszczyzna	
wieś Hutorowicza	97
Suponiec	
jezioro.....	69
rzeczka.....	70
Susza	
dwór.....	85
jezioro.....	85, 86
miasteczko.....	85
wieś Przeciszewskiego	86
Suszyn	
wieś Kublickiego.....	103
wieś Nornickiego.....	103
wieś Suszyńskiego.....	103
wieś Szadurskiego	103
Suszyńscy	63
Suszyńska	103
Suszyński.....	49, 50, 56, 57, 58, 59, 103
rotmistrz	55, 56, 58, 61
Swidnica	
rzeka	41
Swidno	
jezioro.....	41
Swinne	
folwark Podbięty	31
Swinniańskie	
błoto.....	27
Swinnica	
rzeczka.....	27
Swinno	
folwark Podbięty	24
karczma Podbięty	24
Swirki	
wieś	75
Swirkowszczyzna	
wieś Mackiewicza	40
Syszkiewicz	65
Szabanów	
folwark Koziella	40
Szabany	
wieś	59
Szabony	
wieś Żaby	97
Szadurski	103
Szadziewszczyzna	
szlachta	102
Szajkowszczyzna	
zaścianek	59
Szalahorycie	
wieś Suszyńskiego.....	59

Szalaszy	
wieś Dominikanów poporckich.....	25
Szałuchy	
wieś Siellickiego	67
Szantary	
wieś Radziwiłła	24
Szańskie	
jezioro.....	69, 70
Szapczyn	
wieś Reutta	83
Szarabaje	
folwark	60
karczma	60
młyn	63
staw	62
wieś	60
Szaraki	
wieś	59
Szarniszcz.....	82
Szaryszy	
wieś Obrąpalskiego	80
Szarzany	
wieś Bazylianów połockich.....	67
Szatybotki	
wieś Brzostowskiego	40
Szauman.....	48, 49, 50, 51, 52
Szczerby	
wieś i karczma Podbięty.....	97
Szczutki	
wieś Żaby	40
Szczypirka	
rzeczka.....	78, 79
Szczyt (Szczyt)	
pisarz WKL	82, 84, 88
Szelahówka	
wieś Szaumana	50
Szerszenie	
wieś Nornickiego.....	97
Szklanik	
kościół filialny.....	26
Szlehczenie	
dwór Reuttowej	89
Szłubowszczyzna	
wioska	105
Szmigielski	71
Szo	
dwór Żaby i Chrapowickiego	67
wieś Żaby i Chrapowickiego	67
Szoci	
wieś	60
Szolkowski	60
Szomterowszczyzna	
folwark	75
Szostow	
wieś Kuleszy	52
Szostowo	
dwór Kuleszy	50
wieś Szaumana	50
Szpakowski	78, 79, 80
Szpink.....	78

Szpyrka	66
Szturowszczyzna	
wieś Brzostowskiego	40
Szubniki	
wieś Ciechanowieckiego	59
Szulżyno	
wieś Suszyńskiego	50
Szuniawka	
wieś Korkozewicza	25, 31
Szuniewiczze	
wieś	60
Szuniowce	
wieś	60
Szurmanowo	
dwór Przysieckiego	50
Szusza	
wieś Przeciszewskiego	83
Szweple	
wieś Zenowicza	25
Szydłowo	
jezioro	99
Szylikie	
folwark Bocianowskiej	25
wieś Bocianowskiej	25
Szylńce	
wieś	33
Szylki	
wieś Zienkowicza	91
Szylowo	
zaścianek Bazylianów wileńskich	59
Szymkowicz	91
Szypy	
wieś	59
Szystowski	
komisarz	80
Szyszka	38, 87
stolnik brasławski	83, 84
Ślepć	67, 70
Świdnica	
rzeka	18, 42
Święte	
jezioro	46
Świr	
dekanat	41
Świrczewski	101
Świrscy	46
Świrzewski	79
Taboły	
wieś Tyzenhauza	97
Tarasowo	
wieś Żaby	97
Tarłopy	
wieś Żaby	98
Tartak	
karczma Korsaka	67
Tepler	64
Terazdwor	
dwór Oskirki	91
Tkaczowo	
wieś Kuleszy	50

Toki	
zaścianek Janiszewskiego	40
Tolcikowszczyzna	
wieś Stołyków	80
Tomaszewicz	88
sędzia grodzki brasławski	83
Tomkowicze	
wieś Chodźki	35
Torkuny	
wieś i karczma Kapituły Żmudzkiej	25
wieś Kapituły Żmudzkiej	31
Towsciki	
wieś Żaby	98
Tracewsczyzna	
wieś Okuszki	25, 29
Trojeck	
wieś arcybiskupa	50
Troki	
województwo	71
Trońnicy	23
Trusy	
wieś i karczma Kapituły Żmudzkiej	25
Trypiszczaki	
zaścianek Szymkowicza	91
Tucianka	
wieś Borowskiego	67
Tumilowicze	
cerkiew parafialna	25
dwór Dominikanów poporckich	25
wieś Dominikanów poporckich	31
wieś i karczma Dominikanów poporckich	25
Tupiczyn	
dwór Siellickiego	98
las Siellickiego	99
wieś Siellickiego	98
Turca Guba	
folusz	86
Turczański	
las 28	
Turczyny	
wieś Brzostowskiego	40
Turczyński	58, 59, 60
Turki	
folwark	25, 28, 29
wieś	30
wieś i karczma	25
Turoscy	
dwór	85
Turossa	
2 dwory	88
błoto	85
rzeka	86
wieś Hłaski	84
wieś Samiszczu	84
Turossa alias Turowlanka	
rzeka	51, 52, 85, 86, 87, 88
Turowla	
attynencja	82
błoto	86
cerkiew	50, 52, 87

dobra pojezuickie	83	rzeka	51, 84, 88
dwór Bielikowicza.....	52	Ułomno	
folusz	86	jeziro.....	51
karczma Bielikowicza	50, 86	Urada	
młyn.....	86	wieś Szczyta	84
puszcza	86	Urzecze	
szambelan	86	wieś Korsakowej	60
wieś Bielikowicza	84, 85, 86	Urzynki	
Turowszczyzna		wieś Żabinej	68
wieś Karmelitów głębockich	25	Usaja	
Turzec		jeziro.....	85
dwór opata.....	53	wieś	88
jeziro.....	52, 53, 85, 86	Usamno	
opactwo Hleboboryskie	84, 86	wieś Korsaka	50
Tuszyno		Usanka	
wieś	98	rzeka spławna	85
Tymince		Uowo	
wieś Chmielewskiego.....	33	wieś	98, 100
Tyszkiewicz	50, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 84	Uswiej	
Tyszkewicze	68	jeziro.....	86
Tyzenhauz	38, 39, 40, 76, 95, 97, 98	Uswiej alias Solotkie	
podskarbi nadworny WKL	41, 92	dwór	86
Tyzenhauza	39	Uszcz	69, 103
Uchty		Bazylianie.....	68
wieś Bazylianów połockich.....	68	Dominikanie	68
Uchwiscze		droga z Dżysny.....	46
wieś Kublickiego.....	103	droga z Ekimanii	51
Udział		dwór Suszyńskiego.....	50
dwór Korsaka	60	jeziro.....	69
dwór Korsakowej	60	miasto sądowe woj. połockiego Żabinej	80
Franciszkanie.....	56, 58, 59	miasto sądowe woj. połockiego Żaby .26, 46, 51,	
młyn.....	63	52, 61, 68, 69, 84, 87, 88, 98, 103	
Uhlakowo		trakt do Połocka.....	86
wieś Bazylianów połockich.....	68	wieś Obrapalskiego	50
Uhlany		Uszcz alias Rudnia	
zaścianek	60	Bohomolca	52
Uhly		dwór Bohomolca	50
wieś Karmelitów	25	Uszcz	
Uholniki		rzeka	46, 51, 52, 53, 69, 78
wójtostwo starosty dzisieńskiego	45	Uszmosze	
Ukaść		zaścianek Kapituły Żmudzkiej	25
rzeka	29	Uszowszczyzna	
Uklejnia		wieś Sałkowskiego	103
rzeka	69	Uścia	
Uklejno		wieś	88
młynek Tyszkewicza	70	wieś Hrebnickiego.....	84, 88
wieś Tyszkewiczów	68	Uście	
Ukty		karczma Suszyńskiego	50
wieś Korsaka	50	wieś arcybiskupa	50
Ulanka		wieś Ossockiego.....	45
rzeka	89	Uście Nacza	
Ulin		wieś Korsaka	80
okolica szlachty	46, 98	Uświcy	
wieś i folwark Żaby.....	98	jeziro.....	85
wieś Żaby	46	Uświcy alias Solotkie	
Ulsy	82, 83	wieś Siemkowskiego	84
Uła		Uświej	
Dominikanie	82	wieś Chodkewicza.....	84, 89
miasto	85, 89	Uzda	
miasto Reuttów.....	84	wieś metropolity	81

Uzlany		Wiereniejki	
wieś Kamińskiego	35	wieś Kuleszy	40
Uzmiony		Wierenki	
wieś Świrskich.....	46	wieś	75
Uzrecze		Wierzch	
wieś Żabinej	67	jezioro.....	99
Waływka		Wierzchnie	
rzeczka.....	51	dwór Horodeńskiego	40
Wardomicze		miasteczko Horodeńskiego.....	40, 42
dwór Dominikanów	31	młyn	18, 42
wieś Dominikanów	35	Wierzchnienka	
Warkuda		rzeka	19, 42
wieś	87	Wiesnick	
Wasilewicz		dwór Pijarów	68, 69
wieś Szyszki	87	wieś metropolity	68
Wasilinki		Wiesnie	
wieś Kamińskiego	35	jezioro.....	76
Wasilowo		Wieszorty	
wieś Żaby	98	wieś Koszczyca	71
Wasionicze		Wiś Duża	
wieś Ogińskiego	72	wieś Kaweckiego.....	103
Waskowicze		Wietachnio	
wieś Sielickiego.....	68	wieś Karmelitów	25
Waskowszczyzna		Wietrzyn	
wieś Limańskiego	68	cerkiew parafialna ruska.....	80
Wazgird	34, 35, 36, 37, 44, 45, 46	dwór Przysieckiego	80
Werebje		miasteczko	80
wieś Oskirki	91	wieś Bohomolca	53, 105
Wianuża		Wieżki	
bagno	46	dwór Mokrzyckiego	25
dwór Oskierki.....	45, 47	karczma Mokrzyckiego	25
rzeka	45	staw i młyn Mokrzyckiego	28
Wianużka		Wilia	
dwór Rypińskich	45	rzeka	28, 31, 33, 34, 35, 36, 37
karczma Ostrowickiego	45	Wilno	
rzeka	45	archidiakonia	26, 36, 74
Wickowszczyzna		Bazylianie.....	55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63
folwark Luniewicza	25, 30	Bernardynki.....	68, 84
Widmont	79	Dominikanie Świętego Ducha.....	21, 28, 29, 31
Wiechnia		gościniec.....	42, 72
wieś Sielickiego.....	68	kapituła	26, 91
Wieciera		miasto stołeczne	36, 81
wieś Kapituły Żmudzkiej	25	sufragan	39, 40
Wieciewka		trakt publiczny do karczmy królewskiej.....	46
rzeka	28	wojewoda	41
Wiedza		Wilki	
wieś Korsaka	68	wieś Brzostowskiego	60
Wielatówka		Wineski	
dwór Żuka	50	wieś plebana wołkołackiego.....	91
karczma Żuka	50, 53	Wiory	
Wierch		folwark Bazylianów uszackich.....	68
wieś Pocięja.....	98	wieś Bazylianów uszackich.....	68
Wiercińskie		Wisniewszczyzna	
<i>wieś Żaby</i>	18, 40, 42	wieś Przysieckiego	50
Wierebie		Witebsk	
wieś Korsaka	60	chorążowie	84
Wierecieje		dekanat	84
wieś Karmelitów	25, 28	sędzia ziemski	82, 83
wieś Kielbszyny	60	Witoroże	
wieś Żaby	98	wieś Kublickiego.....	50

Witowce	
wieś Kamińskiego	35, 36
Witowo	
folwark	69
rzeka	69
stawek Piotucha	69
wieś Piotucha	68
Witunicze	
cerkiew parafialna	26
dwór Chmielewskiego	26
wieś i karczma Chmielewskiego	26
Wity	
wieś Korsaka	103
Wockowicze	
wieś Sielickiego	68
Wojciechi	
wieś Tyzenhauza	40
Wojciechowicze	
wieś	75
zaścianek	60
Wojcionki	
wieś Ciechanowieckiego	60
Wojtkowie	78
Wolkowszczyzna	
zaścianek	50
Wolówki	
wieś Kublickiego	50
Wolsczyczna	
dwór Bujnickiego	60
wieś Reutta	103
Wolcza	
rzeka	87
Wolcze	
okolice szlachty	68
wieś Żabnej	68
Wolczkowo	
wieś Missuny	80
Wolki	
wieś Sulistrowskiego	40
Wolkołata	
droga do Budslawia	92
droga do Dołhinowa	92
droga do Duniłowicze	92
droga do Głębokiego	92
droga do Miadzioła	92
droga do Parafianowa	92
droga do Postaw	92
dwór Zienkowicza	91
kościół parafialny	36, 41, 61, 76, 90, 91
miasto	37, 76, 93
parafia	37, 42, 93
pleban	91
Wolkołatka	
wieś Kamińskiego	35, 37
Wolkowszczyzna	
dwór Szółkowskiego	60
Wolłowicz	34
Wolnoki	
wieś Kublickiego	53
Wolochowo	
wieś Hutorowicza	98
Woločki	
wieś Radziwiłła	25
Wołodźko	33
Wołoki	
wieś	87
Wołosadka	
wieś Kapituły Żmudzkiej	25
Wolotówki	
wieś Przysieckiego	50
Wołykowo	
wieś Samujłów	80
Wołyn	
folwark Brzostowski	60
Wołyniec	
szlachta	103
wieś Nowickiego	103
Wołynka	
rzeka	78, 79
Woronowka	
zaścianek Radziwiłła	25, 32
Woronowszczyzna	
dwór Szystowskiego	80
Worony	
wieś Chmielewskiego	25
Woropajow	
dwór Tyzenhauza	40, 41
Woropajowszczyzna	
wieś Korsaka	84, 85, 86
Wororzecz	
dwór arcybiskupa	50
miasteczko arcybiskupa	50
Woznowszczyzna	
wieś	75
Zabalodzie	
wieś Bazylianów połockich	68
Zabiehi	
zaścianek	75
Zabielskie	
jezioro	62
Zabiello	
wieś Bazylianów berezweckich	60
Zabiellowa	101, 102, 104, 105
Zabłocie	
wieś Szmigielskiego	71
Zabołocie	
wieś Obrapalskiego	50
wieś Żaby	98
Zaborce	
wieś	75
Zaborcy	
wieś Bazylianów wileńskich	60
Zaborze	
cerkiew parafialna	60
dwór Wołodźki	33
karczma	60
miasteczko	60
wieś Zienowicza	46
Zachariasze	
zaścianek Karmelitów	61

Zadoroże		
droga do Dżisny	98, 100	
droga do Głębokiego	98	
droga do Głębokiego	100	
droga do Uszacza	98, 100	
kościół parafialny	45, 61, 80, 98, 103	
parafia	63, 100	
plebania	98	
trakt zimowy do Rygi	98	
Zahacie		
droga do Dżisny	103	
droga do Ekimanii	105	
droga do Kublicz	104	
droga do Poludowicz	104	
droga do Uszacza	103	
droga do Zadoroża	104	
dwór	104	
folwark Zienkowicza	91	
kościół parafialny w dobrach Kaweckiego	46, 51, 68, 80, 101, 103, 104	
parafia	53, 104, 105	
trakt publiczny ryski	104	
wieś Kaweckiego	101, 103	
Zahacy		
wieś Korsaka	50	
Zahawalino		
wieś Podwińskiego	84	
Zahoranie		
wieś	31	
zaścianek Kapituły Żmudzkiej	26	
Zahorie		
wieś Ciechanowieckiego	60	
Zahryj		
wieś	88	
Zahuzie		
wieś Kaweckiego	103	
Zahuż		
wieś Siellickiego	68	
Zajki		
wieś Bazylianów połockich	68	
Zajmiszcze		
zaścianek Radziwiłła	26	
Zakrewszczyzna		
wieś Żaby	98	
Zalacino		
wieś Korsaka	60	
Zalesie		
dwór Ciechanowieckiego	60, 62	
folwark Bazylianów wileńskich	62	
karczma	85	
młyn	63	
wieś Bohomolca	50, 85	
zaścianek Iwiszewskich	50	
zaścianek Świrzewskich	53	
Zalesinki		
wieś Żaby	98	
Załatuchi		
zaścianek	75	
Załozowie		
wieś Kamińskiego	35	
Zamosze		
dwór Dominikanów uszackich	68	
folwark Zenowicza	26, 32	
grobła	32	
karczma Zenowicza	26	
kościół filialny	26	
wieś Dominikanów uszackich	68	
wieś Karmelitów	61	
wieś Korsaka	103	
wieś Siellickiego	68	
wieś Wazgirda	35, 36	
Zamszanka		
rzeczka	27, 32	
Zamszańskie		
bloto	27, 30	
Zapole		
wieś Podbipiętów i Stabrowskich	26	
wieś Siellawy	68	
wieś Szyszki	84	
zaścianek	60	
Zapolje		
wieś Karmelitów	60	
Zapolskie		
wieś Bazylianów wileńskich	60	
wieś Tyzenhauza	98	
Zaponie		
dwór Fiedorowicza	26, 28	
dwór Stabrowskiego	26	
most	28, 30	
staw i młyn Fiedorowicza	28	
wieś Stabrowskiego	26, 30	
Zaporoże		
kościół parafialny	68	
Zaprudzie		
wieś Korsaka	60	
Zapruże		
wieś Siellickiego	68	
Zareża		
rzeka	18, 42	
Zareże		
dwór Mackiewiczza	40	
Zarębino		
zaścianek Radziwiłła	26, 32	
Zarębkowo		
wieś Samujły	103	
Zarubowszczyzna		
wieś Bazylianów połockich	68	
Zasiemoszczyzna		
dwór Suszyńskiego	61	
Zaskorki		
dwór Korsaka	50	
miasteczko Korsaka	50, 52, 53	
Zaswickie		
wieś	61	
Zaszczesle		
wieś Suszyńskiego	61	
Zaścianek		
wieś Bazylianów połockich	68	
Zaucie		
dwór Jasińskiego	45	

Zaulek	
wieś Chrapowickiego	68
wieś Żabnej	68
Zawalisze	
zaścianek	61
Zawiejkwie	101
Zawlecze	
folwark Zienkowicza	91
Zawrotki	
wieś Bajkowskiej.....	91
wieś Rahożonej	91
Zaziele	
wieś	61
Zazierze (Zaziorze)	
wieś Lenkiewicza	50, 53
Zenowicz .. 18, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 56, 57, 59, 60	
podkomorzy połocki.....	21
Zieleński	
wieś Brzostowskiego	61
Zielonąłki	
wieś Brzostowskiego	40
Zienkowicz 36, 61, 92	
generał	76
starosta dudzki.....	41, 90, 91, 92
Zienowicz 46	
Zlodkowszczyzna	
wieś Korsaka	80
Znarkowszczyzna	
wieś Pylńskiego.....	68
Zołnowo	
wieś Obrąpalskiego	80
Zorczyński 23	
Zuja	
błoto.....	76
rzeka	30, 37, 76
Zulu	
dwór Roszkówny.....	61
Zurnoniowo	
wieś	61
Zwosinie	
wieś Bazylianów połockich.....	68
Zyski	
zaścianek Bazylianów wileńskich	60
Żaba... 38, 39, 40, 45, 46, 48, 66, 67, 68, 70, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100	
kasztelan połocki	39
Żabianka	
karczma Bazylianów berezweckich	61
Żabina 65, 66, 67, 68, 80, 87	
starościna bialska.....	69
Żabino	
wieś Kublickiego.....	50, 53
Żado	
jezioro.....	46
Żamza	
ruczaj	36
Żareże	
rzeka	41
Żarki	
wieś Bazylianów połockich.....	68
Żarnosieki	
wieś Bohomolca	53
Żary	
folwark Antoniego Hutorowicza	26, 29
wieś Wazgirda	35
Żdany	
<i>wieś Sulistrowskiego</i>	18, 40, 42
Żelazowskie	
jezioro.....	41
Żelczewszczyzna	
folwark Kielbszynej	40
Żenne	
jezioro.....	85
Żerczenicze	
dwór Kaczanowskiego	68
wieś Żaby i Kaczanowskiego	68
Żmudź	
kapituła.....	21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 75
wojski	85, 86
Żolnierowicze	
zaścianek Radziwiłła	26, 32
Żółtkowo	
zaścianek Bazylianów wileńskich	60
Żucin	
folwark Koszczyca	71
Żuk 50, 53	
Żuki	
wieś Tyzenhauza	98
Żuki Horne	
wieś Juskiewicza	98
Żuporki	
wieś Mirskiego	40
Żurawno	
wieś Miennickiego	103
Żylnoskie	
wieś Ogińskiego	71
Żywołowo	
zaścianek	75
Żyżniewo	
wieś Kamińskiego	35, 36
Żyżnopol	
dwór Przysieckiego	50, 53

Bibliografia

Źródła archiwalne:

1. Biblioteka Narodowa Ukrainy w Kijowie.
Fond 1, nr 6000, Opisy parafii dekanatu połockiego w 1784 roku.

Opracowania drukowane:

1. Aftanazy Roman, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, cz. 1, t. 1-4, Warszawa 1986.
2. *Dzieje Polski*, pod red. J. Topolskiego, Warszawa 1976.
3. Gloger Zygmunt, *Encyklopedia staropolska*, t. I-IV, Warszawa 1958.
4. Kantak K., *Bernardyni polscy (1453-1932)*, t. II, Lwów 1933.
5. Kempfi A., *Urbs Polotia. Miasto nad Dźwiną między nowymi i dawnymi laty*, „Lithuania”, z. 2-3 /1994.
6. Kolankowski Ludwik, *Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów*, t.I, 1377-1499, Warszawa 1938.
7. Kościałkowski Stanisław, *Antoni Tyzenhauz-podskarbi nadworny litewski*, Londyn 1970.
8. Kurczewski Jan, *Biskupstwo wileńskie: od jego założenia aż do dni obecnych, zawierające dzieje i prace biskupów i duchowieństwa oraz wykaz kościołów, zakładów dobroczynnych i społecznych*, Wilno 1912.
9. Litak Stanisław, *Struktura terytorialna kościoła łacińskiego w Polsce w 1772 roku. Struktury administracyjne*, Lublin 1996.
10. Litak Stanisław, *Kościół łaciński w Polsce około 1772 roku*, Lublin 1991.
11. Łabynczew J., *Latopis połocki oo. Jezuitów*, „Lithuania”, z. 4 /1998.
12. Łowmiański Henryk, *Polityka Jagiellonów*, wyd. K. Pietkiewicz, Poznań 1999.
13. Niesiecki K., *Herbarz polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, t. I-X, Lipsk 1839-1846.

14. Malczewska M, *Latyfundium Radziwiłłów w XV do połowy XVI wieku*, Warszawa-Poznań 1985.
15. Mandziuk J., *Zakony w (Archi)diecezji wileńskiej*, *Studia Teologiczne* 5-6 (1987-1988), s. 161-200.
16. Maroszek Józef, *Przyszłość kultury Polaków na Kresach*, Białystok-Drohiczyn 2000.
17. Ochmański J., *Dawna Litwa*, Olsztyn 1986.
18. Ochmański Jerzy, *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972.
19. Ochmański Jerzy, *Historia Litwy*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990.
20. Olczak S., *Rozwój sieci parafialnej w diecezji wileńskiej do drugiej połowy XVIII wieku*, „*Studia Teologiczne*”, 5-6 (1987-1988), s. 102-117.
21. *Polski Słownik Biograficzny*, t. I-XXXVIII, Warszawa-Kraków-Wrocław 1935-1997.
22. *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, Warszawa 1880.
23. Skarbek J., *Organizacja parafialna w diecezji wileńskiej w latach 1772/73-1914*, „*Studia Teologiczne*”, 5-6 (1987-1988), s. 118-143.
24. Tyszkiewicz Konstanty, *Wilija i jej brzegi pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym*, Drezno 1871.
25. *Urzędnicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV-XVIII wieku*, Kórnik 1994.
26. Wanat Józef, *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce*, Kraków 1979.
27. Wernerowa Wiesława, *Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784*, „*Studia Podlaskie*”, t.1, Białystok 1990.
28. Wolff Józef, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Wileńskiego 1386-1745*, Kraków 1885.
29. *Zakony Męskie w Polsce w 1772 r.*, Lublin 1972.
30. Żarynowie M. i J., *Głębokie. Historia i zabytki*, Warszawa 1992

Spis treści:

I. Wstęp	2
II.1. Parafia dokszycka.....	22
II.2. Parafia dołhinowska	36
II.3. Parafia duniłowska	40
II.4. Parafia dziśnieńska.....	46
II.5. Parafia ekimańska.....	50
II.6. Parafia głębocka	57
II.7. Parafia kublicka.....	66
II.8. Parafia łuczajska.....	73
II.9. Parafia parafianowska	76
II.10. Parafia połudowicka.....	80
II.11. Parafia rukszenicka.....	84
II.12. Parafia wołkołacka	92
II.13. Parafia zadorowska.....	96
II.14. Parafia zahacka.....	104
III. Indeks geograficzny i osobowy	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
IV. Bibliografia.....	144
V. Mapy	

